

הציין הקדוש

במשנת ברסלב

אוצר בלום של הנהגות הליכות והשקפה
ששופך אור של בהירות על כל מהלך הנסיעה
לרבינו הקדוש וההשתטחות על ציונו הקדוש

משנת
ברסלב

לעזבא ולמעשה

בהוצאת

מכון "לעובדא ולמעשה"

מהדורה ראשונה ~ ערב ראש השנה ה'תשע"ה

קונטרס יקר זה, מהווה חלק בודד מתוך סדרה נפלאה

סדרת "משנת ברסלב ~ לעובדא ולמעשה"

שמטרתה להגיש את תורת רבינו הק' מוהר"ן מברסלב זיע"א

בצורה ברורה ומעשית כ"שולחן ערוך" בסימנים וסעיפים

אם ברצונך להיות שותף בסדרה נחוצה ומבוקשת זו

אנא התפלל עבורנו שיצליח ה' דרכנו, וצור אתנו קשר בהקדם

02-5400672

עימוד:

"פאר העימוד"

9990617@gmail.com

דברים אחדים

אודה ה' מאד בפ' ובתוך רבים אהללנו, כי עמד לימין אביון כמוני, וזיכני ברחמיו וברוב חסדיו לרדת בגנים להשתעשע וללקוט שושנים, לשאוב בששון ממעייני הישועה, מתורת הנחל נובע מקור חכמה, על ענין "הציון הקדוש", להרוות צמאי חסדך מנהר היוצא מעדן.

ובקונטרס זה ימצא הקורא משנה סדורה וברורה, של השקפה נכונה, סודות הליכות והנהגות, על כל ענייני הנסיעה וההשתטחות על הציון הקדוש. ואין לשער גודל התועלת מליקוט כגון דא, אשר על ידו יוכל לערוך החסיד את נסיעתו והשתטחותו על ציון רבינו הקדוש, בבהירות וישוב הדעת.

וגודל המניעות והקשיים אשר אפפנו בעריכת והדפסת קונטרס זה, מי יוכל לספר. כי כגודל מעלת הדבר, כן גודל המניעות. ולכן, אע"פ שנמצא עמנו באמתחת הכתבים עוד כמה פרקים יקרים, אעפ"כ לא רצינו למנוע עוד את ההדפסה, והזדרזנו להוציא קמא קמא דמטי לידן. ועוד חזון למועד להשלים ולהרחיב ולשכלל את החיבור היקר הזה.

וכאן המקום לברך ולהודות להאי גברא יקירא, החפץ בעילום שמו. אשר שלי שלו הוא, כי הוא היה המלאך העומד ומכה ואומר לי 'גדל', ועודדני והמריצני שוב ושוב להוציא לאור את החיבורים היקרים מסדרת "משנת ברסלב". והזיל זהב מכיסו ביד רחבה, ובנפש חפצה, להוצאות הדפוס. זכות המצוה תגן בעדו באלף המגן, ויתברך ממקור הברכות בכל העניינים ברוחניות ובגשמיות, אמן.

כמו כן, אין מילים בפ' להודות לידידי היקר, רבי אהרן עקיבא קופמן שליט"א, בעל "פאר העימוד", אשר נדבה לבו אותו לעמד את הספר, למען תהיה תורה נאה בכלי נאה ומפואר. והשקיע שעות על גבי שעות במסירות נפלאה, לשם שמים, לכבוד הצדיק האמת, שלא על מנת לקבל פרס. ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה, ויוריק ה' לו ברכה עד בלי די.

עד הנה עזרונו רחמיך ולא עזבונו חסדיך ה' אלקינו, ואל תטשנו ה' אלקינו לנצח. ומתוך הודאה על העבר, אנו פונים בבקשה על העתיד שנזכה להוציא לאור ספרים וחיבורים רבים על כל שאר המועדים והנושאים.

ויהי רצון, שדברי רבינו הקדוש היוצאים מן הלב העליון, ימצאו מסילות בלב הקוראים, לעוררם ולהחיותם לעבודת ה' באמת ובלב שלם, אמן.

בברכת שנה טובה ומתוקה

המלקט

תוכן עניינים

ההבטחה והתיקון א

- א _____: ההבטחה הנפלאה:
- ב _____: פירושה של ההבטחה:
- ג _____: תיקון גמור:
- ז _____: התיקון הכללי:
- יב _____: להטות שכם:
- טו _____: תינוק לפני ז' שנים:

בעל השדה יט

- יט _____: באתי לקרב נשמות ישראל:
- כד _____: בעל השדה:
- כח _____: האש שלי תוקד עד ביאת המשיח:
- לג _____: גדולים צדיקים במיתתם:
- לח _____: ההשאה על הציון הקדוש:
- מג _____: כל תקוותנו:
- מד _____: הגאולה הכללית והפרטית:

אומן ראש השנה מט

- מט _____: התיקון הגדול ביותר:
- נב _____: אין דבר גדול מזה:
- נה _____: חיוב גמור:
- סב _____: איש בל יעדר:
- סז _____: ציוה לעשות כרוז:
- סט _____: מתנה מן השמים:
- עב _____: אכלו מעדנים ושתו ממתקים:

אדמת קודש עה

- עה _____: מששת ימי בראשית:
- עח _____: קודש הקדשים:
- פ _____: כיסא הכבוד:
- פא _____: קדושת ארץ ישראל:
- פב _____: קברו של משה:
- פד _____: בחוץ לארץ מול בית פעור:
- פו _____: בכל עת ורגע מחדש חדשים:
- פט _____: קדושת הבית-החיים:

הרצון והמניעות א

- צה _____: הרצון לנסוע:
- צו _____: חייב להיות מניעות:
- קב _____: הדרך לשבירת המניעות:
- קה _____: עד כדי מסירות נפש:
- קי _____: מניעות המח:
- קיד _____: מניעות מחמת ממון:
- קיח _____: מניעות מבני אדם:
- קכג _____: מניעות מהאישה:
- קלג _____: בשמחה תמיד:
- קלט _____: המניעות הם טובה גדולה:
- קמו _____: חבל על דאבדין:

ההכנה קמג

- קמג _____: חובת ההכנה:
- קמד _____: הכנת הלב:
- קמז _____: הכנה רוחנית:
- קמט _____: הכנת כלים:
- קנב _____: דורון לצדיק:
- קנה _____: ההכנה הגשמית:

הנסיעה לרבינו קנז

- קנז _____: סוד הנסיעה:
- קנח _____: אור הדרכים:
- קנט _____: תיקוני הנסיעה:
- קס _____: לפני היציאה:
- קסב _____: ונשמרת מכל דבר רע:
- קסד _____: ניצול זמן הנסיעה:
- קע _____: התפילה בדרך:
- קעב _____: שיחת חברים / קירוב רחוקים:
- קעה _____: טלטולי הדרך:
- קעז _____: שמירת המזון:
- קעח _____: הליכה ברגל:
- קפ _____: מתקרבים לרבי:
- קפא _____: הגענו לאומן:

אל הקודש פנימה קפג

- קפג _____: ההכנה האחרונה:
- קפג _____: טבילה במקווה:
- קפה _____: בגדים שלמים ונקיים:
- קפו _____: התחדשות:
- קפז _____: מה נורא המקום הזה:
- קפט _____: אצל מצבת הקודש:
- קצב _____: השתטחות:

התיקון הכללי קצז

- קצז _____: שהחיינו:
- קצח _____: פרוטה לצדקה:
- קצט _____: התקשרות:
- ר _____: כוונת השמות:
- רב _____: אמירת המזמורים:
- רג _____: אמירתם בכוונה:
- רו _____: התפילה שלאחר התיקון:
- רז _____: אשרינו שזכינו:

וידוי דברים..... רט

רט _____: וידוי דברים לפני הצדיק:
ריג _____: השתלשלות הדברים:
ריח _____: להתוודות בכל לבו:
רכג _____: לפרט כל חטאיו ועוונותיו:
רכז _____: דרך ישרה לפי שורש נשמתו:
רלג _____: עצה ברורה ושלימה:

שפכי כמים לב..... רלט

רלט _____: לשוחח עם הצדיק:
רמג _____: לספר כל חסרונו:
רמה _____: אוהב נאמן:
רמז _____: הקושי לפרש שיחתו:

מופתים וישועות..... רנא

רנא _____: הקב"ה גוזר וצדיק מבטל:
רנה _____: ישועות רוחניות:
רסו _____: מופתים רוחניים:
רע _____: להתעקש בתפילה:
רעג _____: לבקש על אחרים:

השהיה באומן..... רעז

רעז _____: העיר אומן:
רפ _____: כשרות המאכלים:
רפב _____: לא ימוש מתוך האוהל:
רפד _____: מקדשי תיראו:

וידוי דברים..... רפט

רפט _____: מתוך ספר "עבודת הקודש" להחיד"א (כף אחת, יט)

קינת אומן..... רצג

רצו _____: תפילות לעורר זכות הקדושים:

ההבטחה והתיקון

ובו ל"ב סעיפים

בפרק זה יבואר בפ"ד ההבטחה הגדולה שהבטיח רבינו הקדוש,
וענין ה"תיקון הכללי" אשר גילה

ההבטחה הנפלאה:

א. שמעו נא את ההבטחה הנוראה, אשר לא נשמע דוגמתה מיום בריאת העולם:
רבינו הקדוש, רבי נחמן מברסלב, ייחד שני עדים כשרים וצדיקים, הלא הם:
תלמידו רבי נפתלי, ותלמידו רבי אהרן הרב של העיירה ברסלב, והבטיח
בפניהם כדלהלן: כל מי שיבוא לקברו, ייתן פרוטה לצדקה עבורו, ויאמר שם
את העשרה מזמורים של 'תיקון הכללי' – יניח רבינו הקדוש את עצמו לאורך
ולרוחב להושיע את אותו אדם, ולהוציאו מהגיהנם, אפילו אם יהיה אותו אדם
איך שיהיה, אפילו אם עבר מה שעבר, רק מעתה יקבל על עצמו שלא ישוב
לאיוולתו חס ושלום".

מקורות והערות" א

א. חיי מוהר"ן, רכה: כבר הבטיח רבנו זכרוננו לברכה בחייו וייחד שני עדים כשרים על זה, שכשיסתלק,
כשיבואו על קברו ויתנו פרוטה לצדקה (אמר המעתיק: שמעתי מהרב רבי נפתלי זכרוננו לברכה שהוא היה
אחד משני העדים שייחד רבנו זכרוננו לברכה על ענין זה, היינו הרב מורנו רבי אהרן זכרוננו לברכה והרב רבי
נפתלי כנ"ל. ואמר אז רבנו זכרוננו לברכה כזו הלשון: כשיבואו על קברי ויתנו פרוטה לצדקה בעבורי. רצונו
לומר, בעבור הזכרת נשמתו הקדושה כנהוג. ובלשון אשכנז: און וועט געבין אפרוטה צדקה פון מייניט
וועגיין וכו') ויאמרו אלו העשרה קפיטל תהילים הנרשמים אצלנו בשביל תיקון למקרה לילה רחמנא ליצלן,
אז יניח רבנו עצמו לאורך ולרוחב, ובוודאי יושיע לזה האדם ואמר שבהפיאות יוציא אותו מהגיהנם, אפילו
אם יהיה אותו האדם איך שיהיה, אפילו אם עבר מה שעבר. רק מעתה יקבל על עצמו שלא ישוב לאיוולתו
חס ושלום.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

ב. לא רק 'הבטחה' יש כאן, אלא – מקובל אצל אנ"ש – שרבינו הקדוש אף 'נשבע' בעת שייחד את אותם העדים לעדות.²

ג. ואכן; בו ברגע שהאדם זוכה לקיים דבר נשגב זה; לבוא לציון הקדוש, לתת פרוטה לצדקה, ולומר את העשרה מזמורים – יש בידו "שטר חוב"³! רבינו הבטיח, ועל רבינו לקיים... וכאשר מתבטא מוהרנ"ת בתפילתו אחר אמירת התיקון הכללי בציון הקדוש: "עשיתי מה שעלי - עשה מה שעליך!"⁴.

ד. והוא בוודאי יקיים ויעשה את שעליו. כי אכן, יש בכוחו של רבינו הקדוש לתקן את האדם, ולהעלותו בדיבור בעלמא מכל שבעת מדורי הגיהנם ולהכניסו לגן עדן!⁵.

פירושה של ההבטחה:

ה. הבטחה זו – להוציא את האדם מהשאול תחתיות – אינה הבטחה רק לגבי תיקונו של האדם אחר פטירתו, שאז יתקן רבינו את נשמתו ויביאו לגן עדן. אלא רבינו הקדוש עוסק בזה כבר בעולם הזה, בעוד האדם בחיים; שמסבב

מקורות והערות

ב. הקדמת ציון המצוינת: ושמעתי שרבינו ז"ל נשבע בעת שיחד אותם לעדות וכו'.

ג. הקדמת ציון המצוינת: וכמורגל הדיבור בפי אנ"ש החילוק בין הזוכה להיות שם וכו', שיש לו שטר חוב [וועקסיל] שמוכרח לקיים וכו'.

ד. תיקון הכללי, תפילת מוהרנ"ת לאחר התיקון: (ואם יהיה על קברו הקדוש יאמר: ובזכות הצדיק הזה השוכן פה, צדיק יסוד עולם, נחל נובע מקור חכמה, אשר אני מכתת רגלי וטלטלתי עצמי בטלטול הקשה בשביל לבוא הנה להשתטח על קבר הצדיק האמת והקדוש הזה, אשר הבטיחנו בחייו הקדושים, לעמוד בעזרתנו סלה תמיד, כשנבוא על קברו הקדוש וניתן פרוטה לצדקה ונאמר אלו העשרה קפיטל תהילים. והנה, עשיתי מה שמוטל עלי, עשה מה שעליך!) ומחול לי וסלח לי וכפר לי על כל החטאים והעוונות והפשעים, וכו'.

ה. חיי מוהר"ן, רחצ: אמר לאחד, שהכח שהיה לדוד המלך עליו השלום לומר שמונה פעמים 'אבשלום בני בני', ועל ידי זה העלה אותו משבעה מדורי גיהנם והכניסו לגן עדן, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה י) - זה הכח יש לו גם כן, שהוא יכול זאת גם כן להעלות בדיבורו בעלמא את האדם מכל השבעה מדורי גיהנם ולהכניסו לגן עדן.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

עם זה האיש, שיעשה תשובה שלימה בעודו בגוף, ושיתמרק הכל בחייו, עד שלא יצטרך להגיע לגיהנם.¹

1. וכבר העיד מוהרנ"ת בזה הלשון: "שמעתי בשמו שאמר: שכל אחד מאנשיו, בוודאי יזכה בסוף לבוא בזה העולם למה שצריך. ואמר, שאין הקדוש ברוך הוא עושה לי זאת חס ושלום בשום פעם ליקח ממני איזה איש מאנשיי באמצע. כלומר, רק כל אחד יאריך ימים ושנים, ויחיה בוודאי ויתייגע ויחתור חתירה אחר חתירה, עד אשר יזכה לבוא לעניינו ולמדרגתו הקדושה שהוא צריך לבוא בזה העולם, אשר בשביל זה נברא".¹

2. ומה שאמר רבינו הקדוש "ששתטח לאורך ולרוחב" לתקן את זה שבא אליו - יש בזה שני משמעויות:

א. בפשיטות; שיתאמץ וישתדל 'בכל כוחותיו ובכל יכולתו', לתקנו ולהושיעו.

ב. שבכל האורך והרוחב, בכל חלל העולם, היכן שרק נמצא האדם, משם יושיעו ויתקנו.²

מקורות והערות

1. הקדמת ציון המצוינות: ובפרט ידוע הדיבור מאנ"ש, שמה שרבינו ז"ל אמר שיוציא מן השאול תחתיות למי שיבוא על קברו הקדוש כנ"ל, האמת שרבינו ז"ל יעשה שם בעולם האמת מה שיעשה לטובת האיש, אבל רבינו ז"ל עושה זאת גם בעולם הזה, שמסבב עם זה האיש שיעשה תשובה שלימה בעודו בגוף, ושיתמרק הכל בחייו, עד שלא יצטרך לבוא לגיהנם. וכמו שפירש מוהרנ"ת בליקוטי הלכות: 'כי לא תעזוב נפשי לשאול' זה לא יוכל להיות, מפני כי 'לא תתן חסידך' זה הצדיק האמת, 'לראות שחת', להצטער להביט בשחת להצילנו מפני הבטחתו, אם כן 'תודיעני אורח חיים' בעולם הזה כדי שלא אצטרך לבוא לשחת. וראה מה שהבאנו להלן, מדברי מוהרנ"ת על "לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים".

2. חיי מוהר"ן, שב.

3. הקדמת ציון המצוינות.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

תיקון גמור:

ח. הבטחה זו מיועדת לכל יהודי, יהיה מי שיהיה. "אפילו אם יהיה אותו האדם איך שיהיה, אפילו אם עבר מה שעבר" ^ט. "אפילו אם גדלו ועצמו עוונותיו וחטאיו מאד מאד חס ושלום".

ט. עד כדי כך, שגם מי שנולד שלא בקדושה רחמנא ליצלן – יכול להועיל לו תיקון זה, שיתהפך גופו לגוף קדוש! ^ט.

י. ותיקון זה מועיל לתקן כל מה שעבר על אותו אדם, מיום לידתו עד עצם היום הזה. עד כדי כך, שמוהרנ"ת – על אף ששמע מרבינו הקדוש שכשנותנים לו לאדם אחר פטירתו ברירה לחזור בגלגול לעולם הזה, יתעקש להישאר למעלה ולא יסכים לרדת ^י – אמר, שאם היה יודע שאם ירד לעולם הזה

מקורות והערות

ט. חיי מוהר"ן, רכה.

י. שיחות הר"ן, קמא: גם ייחד אותם לעדות, ואמר שגם כי ימלאו ימיו, אזי אחר הסתלקותו מי שיבוא על קברו ויאמר שם אלו העשרה קפיטל תהלים הנ"ל וייתן פרוטה לצדקה, אפילו אם גדלו ועצמו עוונותיו וחטאיו מאד מאד חס ושלום, אזי אתאמץ ואשתדל לאורך ולרוחב להושיעו ולתקנו וכו'. ואני חזק מאד בכל הדברים שלי, אך בזה אני חזק ביותר שאלו העשרה קפיטל מועילים מאד מאד.

יא. הקדמת ציון המצוינת: וגם ידוע השיחה שציון רבינו ז"ל הוא תיקון וטובה להמשתטח וכו', אפילו למי שנולד שלא בקדושה שיתהפך גופו וכו'.

יב. חיי מוהר"ן, תמו: פעם אחת עמדנו לפניו ביום ראשון אחר שבת-נחמו תקס"ט, והוליכו מת לפני חלונות ביתו והיו הולכין אחריו ובוכין ומספידין עליו כדרך העולם. ענה ואמר: 'דער מת קער לאכן', המת מסתמא שוחק בלבו על שבוכין אחריו. כי בוכין על שנפטר מן העולם, כאילו אומרים לו הלא טוב אם היית מאריך עוד ימים בזה העולם וסבלת עוד צרות רבות בזה העולם והייתה לך עוד מרירות העולם (אמער וואלסט נאך פאר שווארצט גיווארן אויף דער וועלט). שאלתי אותו: הלא גם שם לא ינوح מייסורים, כי לא היה צדיק גדול כל כך שלא יסכול שום צער גיהנם וחייבוט הקבר, ואם כן גם שם יש לו ייסורים? השיב: על כל פנים עתה יהיה הקץ והגמר מהייסורים וצערו, כי יסכול מה שיסכול ואחר כך יזכה למה שפעל בזה העולם איזה שכר עולם הבא, על מעשיו הטובים.

חזרתי ושאלתי אותו: הלא יש גלגולים, ואולי יצטרך לו להתגלגל עוד פעם אחת בזה העולם, ואם כן מה פעל במה שנפטר עכשיו מצרות עולם הזה? השיב: אם ירצה, יוכל להתעקש ולטעון שם שאינו רוצה בשום אופן להתגלגל ולילך עוד הפעם בזה העולם. שאלתי אותו: וכי יועיל זה מה שלא ירצה להתגלגל? השיב: בוודאי יועיל, אם יתעקש ויטעון עשו עמי מה שתצרו כאן, ועשו עמי הגמר והסוף כאן כרצונכם, רק בזה

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

שוב בגלגול, יזכה להיות בציון הקדוש, היה מוכן לרדת! ⁹. "ומי שיש לו מח בקדקדו, כשיעמיק בדיבור הזה יבין מעט גדולת הציון הקדוש, ודי למבין" ¹⁰.

יא. ואין כאן רק תיקון על מה שעבר בגלגול זה, אלא הוא תיקון גמור גם על כל הגלגולים שהתגלגלה נשמתו של אותו אדם בעולם הזה! ומעתה: "כמה וכמה אנו מוכרחים לכסוף ולהשתוקק לתיקון זה, שהוא תיקוננו המיוחד והגמור מכל הגלגולים!" ¹⁰.

יב. והזוכה לבוא על הציון הקדוש ולעשות תיקון זה, הרי הוא מתקן גם את כל אבותיו ואבות אבותיו עד אדם הראשון! ומתקן גם את כל הצאצאים שייצאו ממנו עד סוף כל הדורות! ¹⁰.

מקורות והערות

העולם אל אחזור עוד להתגלגל חס ושלוש (ואמר בזו הלשון 'עקט מיט מיר דא') - בוודאי יכול לפעול זאת! וכפלתי ושניתי בדברי עמו זכרונו לברכה כמה פעמים אם יועיל זאת, ואמר שבוודאי יועיל אם יהיה חזק בדעתו לטעון כך.

ולקחתי זאת בדעתי היטב, וקשרתי אותו במוחי לזכור זאת היטב היטב, אולי אזכה לזכור זאת בעלמא דאתי לטעון כך לפני הבית דין שלמעלה למען אוכל להינצל מגלגולים. כי איך שיהיה עמי חס ושלוש, כי איני יודע באיזה דרך מוליכין אותי, אף על פי כן על כל פנים טוב יותר מלהתגלגל חס ושלוש, ולהיות חס ושלוש בסכנה גדולה של הבלי העולם הזה חס ושלוש. השם יתברך יזכנו מעתה לשוב בתשובה שלימה לפניו כרצונו הטוב (אמר המעתיק עין בזה הקדוש פרשת משפטים דף ק"ט ע"ב).

יג. הקדמת ציון המצוינת: וגם ידוע מה שאמר מוהרנ"ת בעת שדיבר ממה שאמר רבינו ז"ל מענין הגלגול, שבאם יאמר האדם "עקט מיט מיר דא" יועיל לו, היינו אם יתעקש האדם שלא רוצה להתגלגל יועיל לו שלא יתגלגל עוד להיות בסכנה עצומה בזה העולם. ואעפ"כ סיים מוהרנ"ת זצ"ל: שבאם היה יודע שכשיתגלגל יזכה גם להשתטח על ציון אדמו"ר הקדוש ז"ל, היה מרוצה גם להתגלגל. ומי שיש לו מח בקדקדו כשיעמיק בדיבור הזה יבין מעט גדולת הציון הקדוש וד"ל.

יד. כי כשנתבונן היטב, ניבהל עד מאד מגודל עוצם התיקון. כי הרי כשהאדם יורד לגלגול בעולם הזה, יש ביכולתו ואפשרותו להיכשל בכל הדברים האסורים שבעולם וליפול לכל הטומאות והזוהמות והקליפות רחמנא ליעלן ולישובן. ועל אף הכל אמר מוהרנ"ת, שאם יודע שיהיה בציון הקדוש - הכל כדאי! מבהיל עד מאד...

טו. הקדמת ציון המצוינת.

טז. הקדמת ציון המצוינת: ואם כן כמה וכמה אנו מוכרחים לכסוף ולהשתוקק לתיקון זה, שהוא תיקוננו המיוחד והגמור מכל הגלגולים, מזכירת הזקן העליון שזוכר לאו כלום מאין הגמור ועד הסוף. וגם בזה יהיה תיקון לכל אבותיו עד אדם הראשון, וגם תיקון כל הדורות שייצאו ממנו עד הסוף, הכל תלוי בזה!. כידוע

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

יג. ולא רק על העבר יש כאן תיקון, אלא גם על העתיד; לשמור את האדם שלא יתגרה בו הבעל-דבר להכשילו בפגם הברית חס ושלום. רק יהיה קדוש וטהור, אם ירצה וישתדל כראוי^י.

יד. ועל אנשי רבינו הקדוש ומקורביו, נאמר "לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים" – שאינם יראים מהגיהנם הנוראי, כי כולם לבושים "שנים". ובזה מרומז המתנה הגדולה שיש להם לאנשי הצדיק; הציון הקדוש באומן, אשר שם הם באים ומשתטחים, נותנים פרוטה לצדקה, ואומרים את העשרה מזמורים. שכן "שנים ראשי תיבות: ש'טיחה על קברו הקדוש, נ'תינה את הצדקה, י' מ'זמורים. שכל אנשי ביתו ומקורביו לבושים בזה"^י.

טו. ובזכות אמירת ה"תיקון הכללי" על הציון הקדוש, יזכו בוודאי להתחדש תמיד. וגם אם יפלו ח"ו להיכן שיפלו ח"ו, גם אז לא יתייאשו ויתקררו, רק ימשיכו לחתור ולהתחדש, עד אשר יזכו לתיקון השלם^ט.

מקורות והערות

שרבינו ז"ל אמר שהוא יודע כל שרשי הנשמות מאדם הראשון עד סוף כל הדורות, וגם זה אצלו דבר קטן וכו'. והוא הבטיח לתקן המקיים זאת לבוא על קברו, תיקון גמור וכו'.

יז. הקדמת ציון המצוינת: גם ידוע שלהיות על קברו מועיל לשמירת הברית, שהבעל דבר לא ינקום כל כך בזה האיש במקרה לילה ח"ו, כידוע מעשיות מאנשים שהועיל להם.

יח. כוכבי אור, חכמה ובינה, הערה כו.

יט. כתבנו כך על פי מה שביאר מוהרנ"ת על פסוק זה (ליקוטי הלכות, בשר בחלב ה, בסופו) וזה לשונו: וזהו 'לא תירא לביתה משלג', היינו הגיהנום של שלג. כי יש גיהנום של אש וגיהנום של שלג, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה. היינו גיהנום של אש מגיע על שנתחמם לדבר עבירה, רחמנא ליצלן, כמוכא, אבל גיהנום של שלג הוא על חלישותו אחר כך כשבא לו התעוררות לתשובה, כי הכל מלאים חרטות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, אבל על פי רוב, עיקר עיכובו מתשובה, הוא מחמת חלישות הדעת, שנדמה לו שאינו מועיל לו עוד תשובה לריבוי עוונותיו העצומים מאד. ובפרט אותן שהתחילו כבר להתעורר משנתם להתחיל לשוב לה' יתברך, ועסקו בתורה ובמצוות איזה זמן זמנים ואחר כך נפלו מזה, העיקר הוא מחמת חלישות הדעת, מחמת שידוע בעצמו שכבר למד תורה ועשה כמה מצוות וכו', ואף על פי כן התגבר עליו היצר הרע כל כך כאשר יודע כל זה האדם בנפשו. ומי שנשאר בזה, חס ושלום, ומניח ליפול עצמו על ידי הסתות ורעיונים של הסטרא אחרא כאלה וכאלה, הוא נידון על זה בגיהנום של שלג, שהוא קרירות עצום ומר, שהוא מידה כנגד מידה, כי על שנתקרר אחר כך על ידי חלישות הנ"ל, על כן נידון בקרירות של שלג של גיהנום.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

התיקון הכללי:

טז. כל עבירה ועבירה שהאדם עובר, פוגמת בנשמה ובעולמות העליונים, וצריכה תיקון. אך ישנו 'תיקון כללי', שכשמתקנים אותו נתקן הכל. והוא: תיקון הברית!

וכלשון רבינו הקדוש: "לתקן כל העבירות בפרטיות הם רבים מאד, וכבד על האדם, ואי אפשר לתקן אותם, כי יש דקדוקים ופרטים רבים בכל לאו ולאן. בכך צריך לתקן כלליות הגידים, שהוא בחינת 'ויגד לכם את בריתו', ואז, על ידי תיקון הברית, שהוא כלליות הגידין, נתתקן ממילא כל הלאוין שעבר, ונמשך להם לבנונית!"^ז.

יז. ואכן, עיקר ביאתו של רבינו הקדוש לעולם הזה, היה לתקן את נשמות ישראל בתיקון הברית, שהוא התיקון הכולל את כל התיקונים^{כז}. "ובזכות תיקון חטא

"מקורות והערות"

וזהו בחינת מה שמובא בדברי רבותינו זכרונם לברכה; שיש שדנים אותן בגיהנום חציו של אש וחציו של שלג, היינו כנ"ל, שדנין אותו על חימום העברה בגיהנום של אש כנ"ל. ועל שנתקרה על ידי חלישות הדעת ולא התחזק בתשובה כנ"ל, דנין אותו בגיהנום של שלג וקרירות כנ"ל:

ועתה מחובר יפה הפסוק הנ"ל: "לא תירא לביתה משלג", שהוא בחינת קרירות, "כי כל ביתה לבוש שנים", בחינת שנים, בחינת כפל, נתון תתן, אפילו אלף פעמים. וכך בכל התורה והמצוות, היינו בחינת התחזקות על ידי עקשנות עצום לבלי להניח את מקומו, רק להתחזק לקיים ולחזור ולקיים לימוד התורה וקיום המצוות כל מה שיוכל לחטוף בזה הצל עובר כל חייו, אפילו אם יעבר עליו מה. ועל ידי זה, 'לא תירא לביתה משלג', שהוא קרירות, מאחר שלא הניח לקרר עצמו מתורה ומצוות על ידי חלישות וקרירות שהפיל הבעל דבר בדעתו, רק התחזק בכל פעם, לחטוף איזה טוב ולחזור ולחטוף, בבחינת כי כל ביתה לבוש שנים כנ"ל. ועל כן בוודאי 'לא תירא לביתה משלג' וכנ"ל.

כ. ליקוטי מוהר"ן, כט. ובהמשך איתא עוד בזה"ל: ועל שם זה נקרא כלליות הגידין שהוא הברית קודש, 'שדי', על שם ששדי ויורה כחץ לבנונית ותיקונים לכל פרט ופרט כפי צרכו, ואפילו למקומות הצרים והדקים. כי יש מקומות צרים ודקים שאי אפשר לבוא לשם שום תיקון כי אם על ידי תיקון הכללי, שהוא זורק לבנונית ותיקונים גם למקומות הצרים והדקים. בבחינת (איוב כ"ב) 'והיה שדי בצריך' ששדי ויורה תיקונין לכל מקומות הצרים.

כא. הקדמת ציון המצוינת: ידוע שרבינו ז"ל העיקר שבא לזה העולם הוא לתקן תיקון הברית שהוא תיקון הכללי וכולל הכל. ובזכות תיקון חטא זה יבוא משיח צדקנו לקבץ נפוצותינו, כמו שכתוב בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס, במהרה בימינו אמן.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

זה יבוא משיח צדקנו, לקבץ נפוצותינו. כמו שכתוב בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס, במהרה בימינו, אמן"^{כב}.

יח. והנה, כמה וכמה צדיקים התייגעו למצוא תיקון גמור ושלם לפגמי הברית של בני ישראל, אך לא עלתה בידם. עד שזכה רבינו הקדוש – בשנת ה' אלפים תקס"ט [5,569] לבריאת העולם^{כג} – והשיג וגילה את ה"תיקון הכללי"^{כד}. "וענין תיקון זה על ידי אמירת אלו העשרה קפיטל תהלים, הוא דבר חדש לגמרי, חידוש נפלא, כי הוא תיקון נפלא ונורא מאד מאד! ואמר: כי לא נודע זאת מיום בריאת העולם"^{כה}.

יט. וכבר סיפר רבינו הקדוש "מעשה משבעה בעטלערס", ושם [במעשה של היום השישי] מסופר מעשה על "בת מלך" אשר ירה בה המלך האכזר עשרה מיני חיצים המשוחים בעשרה מיני סמים ורעלים, וסיים רבינו הקדוש ואמר

מקורות והערות

כב. ליקוטי מוהר"ן תנינא, צב.

כג. ראה בפרק "התיקון הכללי", שהבאנו את דברי הפל"ח שמתפק אם הדבר היה בשנת תקס"ט או בשנת תק"ע.

כד. וסוד העשרה מזמורים של 'תיקון הכללי', לך נא ראה בפרק "התיקון הכללי", שם הארכנו בזה בס"ד.

כה. שיחות הר"ן, קמא: וכמה וכמה צדיקים גדולים שרצו לעמוד על ענין זה, ונתייגעו למצוא לזה תיקון גמור; וקצתם לא ידעו כלל מהו ענין זה, וקצתם התחילו לידע קצת בענין תיקון זה ונסתלקו לעולמם באמצע עסקם בזה ולא גמרו. ולי עזר השם יתברך שזכיתי לעמוד על זה בשלימות. וענין תיקון זה על ידי אמירת העשרה קפיטל תהלים הנ"ל, הוא דבר חדש לגמרי, חידוש נפלא, כי הוא תיקון נפלא ונורא מאד מאד ... ואמר: כי לא נודע זאת מיום בריאת העולם.

מסתמא הייתי רוצה לבטל זאת לגמרי, אך אי אפשר זאת לא בגשמיות ולא ברוחניות. בגשמיות אי אפשר כי היה צריך לבטל ולשנות הטבע של כלליות בני האדם בתמידות. וזה דבר שאי אפשר, כי אפילו משה רבנו עליו השלום וכיוצא שבטל הטבע היה רק לפי שעה ובדבר פרטי, כגון קריעת ים סוף או בקיעת הירדן וכיוצא שהיה רק לפי שעה. אבל לבטל הטבע של כלליות בני אדם, כי כל אחד ואחד בהכרח לבטל ולשנות הטבע אצלו. וגם צריך לבטל ולשנות הטבע תמיד וזה דבר שאי אפשר. וגם ברוחניות אי אפשר וכו', אך העשרה קפיטל הם דבר נפלא ויקר ומועיל מאד.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

על עצמו: "און איך הייל זיא" = "ואני מרפא אותה!"¹³.

וסוד מעשה זה הוא, שרבינו הקדוש, הוא זה שיכול לרפאות את נשמות ישראל, ולהוציא מהם את כל החיצים המורעלים - פגמי הברית המרעילים את נשמת האדם - אשר ירה בהם המלך האכזר - היצר הרע¹³.

מקורות והערות

כו. סיפורי מעשיות, מעשה משבעה בעטלערס, היום השישי. והרי לך לשונו הקדוש של הבעטלער בלי ידיים: כי יש מעשה; כי פעם אחת חשק מלך אחד בבת מלכה, והשתדל בתחבולות לתפסה, עד אשר עלתה בידו ותפסה. פעם אחת חלם לו לאותו המלך, שהיא עמדה עליו והרגה אותו. והקיץ ונכנס החלום בלבו, וקרא לכל פותרי חלומות, ופתרו לו כפשוטו; שיתקיים החלום כפשוטו, שהיא תהרוג אותו. ולא יכל המלך לתת עצה לנפשו מה לעשות לה: יהרוג אותה? צר לו. ישלחה מעל פניו? זה חרה לו, כי איש אחר יקחנה. וזה חרה לו מאד. כי הוא השתדל אחריה כל כך, ועתה תבוא ליד אחר. וגם אם ישלחה ותבוא ליד אחר, עתה בוודאי יכול להתקיים החלום שהיא תהרוג אותו, מאחר שהיא אצל אחר. יחזיקה אצלו? הוא מתיירא מחמת החלום כנ"ל. ולא ידע המלך מה לעשות לה. בין כך נתקלקל האהבה שלה אצלו קצת קצת, מחמת החלום, ובכל פעם נתקלקל יותר ויותר. וכן היא, גם היא נתקלקל גם כן האהבה אצלה בכל פעם יותר ויותר, עד שנעשה אצלה שנאה עליו, וברחה מפניו.

ושלח המלך אחריה לבקשה. ובאו והגידו לו שהיא נמצאת אצל המבצר של מים. כי יש מבצר של מים, ושם הם עשר חומות זו לפנים מזו, וכולן של מים. וגם הקרקע שהולכין עליה שם בתוך המבצר, היא גם כן של מים. וכן יש שם אילנות ופרות, הכל של מים. ויופי המבצר וגודל החידוש של זה המבצר אין צורך לספר. כי בוודאי הוא חידוש נפלא מאד, מאחר שהוא מבצר של מים. ולהיכנס בתוך זה המבצר אי אפשר, כי יהיה נטבע במים מי שייכנס בו, מאחר שהוא כולו של מים.

והבת מלכה הנ"ל כשברחה, באה עד אותו המבצר, והייתה הולכת שם סביב אותו המבצר של מים. והגידו למלך שהיא הולכת שם סביב אותו המבצר כנ"ל. והלך המלך וחילו לתפסה. כשראתה זאת הבת מלכה, ישבה עצמה שתרועץ לתוך המבצר. כי היא רוצה יותר לטבוע במים משיתפוס אותה המלך, ותהיה אצלו. וגם, אולי אף על פי כן תינצל, ותוכל להיכנס לתוך המבצר של מים הנ"ל. כשראה המלך כך שהיא בורחת אל המים, אמר: מאחר שהוא כן, על כן ציווה לירות אותה. ואם תמות, תמות. והיו מורים אותה, והגיעו אליה כל העשרה מיני חיצים שמשוחים בעשרה מיני סמים כנ"ל. והיא ברחת לתוך המבצר הנ"ל, ונכנסה לתוכו, ועברה דרך השערים של החומות של מים. כי יש שם שערים כאלו החומות של מים הנ"ל. והיא עברה ונכנסה לתוך כל העשרה חומות של המבצר של מים, עד שבאתה לפנים ונפלה שם ונשארה חלשות. ואני רופא אותה!

... ואני יכול להיכנס לתוך כל העשרה חומות כנ"ל, ואני יכול לחזור ולמשוך ממנה - היינו מן הבת מלכה הנ"ל - כל העשרה מיני חיצים. ואני יודע כל העשרה מיני דפיקין על ידי העשר אצבעות. כי בכל אצבע ואצבע מעשר אצבעות יודעין דופק מיוחד מהעשרה מיני דפיקין, ואני יכול לרפאות אותה על ידי כל העשרה מיני נגינה. ועל כן אני רופא אותה!

כז. וכאשר כתב מוהרנ"ת על מעשה זו בליקוטי הלכות (תולעים ד, ב) בזה הלשון:

וסוד מעשה זו נעלם מכל העולמות, אך אף על פי כן יש לנו רשות לכל אחד ואחד לחפש ולבקש בה איזה רמזים, מה שנוכל למצוא כאשר הבנתי מדבריו הנ"ל. והעניין: כי "הבת מלך" - היא בחינת נשמות ישראל, שנקראת 'בת מלך', בחינת 'שמעי בת וראי', בחינת 'כל כבודה בת מלך פנימה'. ותפסה המלך, זה יצר הרע, בחינת 'מלך זקן וכסיל'. "וראה בחלום שתהרגהו" - כי הוא בעצמו רואה ומבין שסוף כל סוף יתגברו נשמות ישראל עליו ויהרגוהו ויעבירוהו מן העולם, בבחינת 'ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ'. וזה בחינת שחיטת

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

המלאך המוות שהוא היצר הרע בחינת 'זובח תודה', שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין מג, ב) זה הזובח את יצרו וכו'.

”וחשב עליה מחשבות רעות מה לעשות לה ועל ידי זה נתקלקלה האהבה שביניהם וברחה מלפניו” – היינו כי היצר הרע, אפילו כשנפש הישראלי כבושה תחתיו מחמת שרואה שבסוף תגבר עליו וכו', על ידי זה הוא מתחיל לחשוב מחשבות על הנפש מה לעשות לה, ועל ידי זה נתקלקלה האהבה שביניהם, כי בתחילה היה קצת אהבה והתקשרות בין נפש הישראלי ובין היצר הרע, כי מעוצם גלותה שנכבשה בידו שכחה מעלתה עד שהיה לה קצת אהבה והתחברות עמו, אבל מחמת שהנפש ראתה והבינה שהוא חושב מחשבות עליה ורוצה לכלותה לגמרי, חס ושלום, על ידי זה התחילה להתגבר כנגדו ולחשוב מחשבות כנגדו איך להימלט ממנו, ונתקלקלה האהבה וההתחברות שביניהם עד שברחה מפניו. בבחינת 'ויברח יעקב' שהוא כלליות נפשות ישראל (כמו שנתבאר לעיל במקום אחר, בחינת כי ברח העם. וכמו שאמר דוד המלך עליו השלום: מי יתן לי אבר כיונה וכו' אחישה מפלט לי וכו').

”ולקח המלך כל חיילותיו ורדף אחריה” – שקיבץ היצר הרע כל חילותיו ורדף אחר נפש הישראלי. כי כשרואה שהנפש רוצה להימלט ממנו ובורחת מלפניו, אזי הוא מקבץ כל חילותיו ורדף אחריה, כי כל מה שהנפש מתגברת כנגדו הוא מתגבר כנגדה. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו. ”והשיגה אצל המבצר של מים שיש שם עשר חומות של מים וכו', והיא ברחה לתוך המבצר הזה, ועברה ונכנסה לתוך כל העשר חומות של מים עד שבאתה לפנים” וכו' – 'מים' זה בחינת הדעת והתורה שנקראין מים, כמו שנאמר ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, וכמו שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים'. ושם הם עשר חומות של מים, זה בחינת כלל התורה שכולה מעשרת הדברות שהם בחינת עשר מדרגות של נבואה (כמו שמבואר בהתורה תקעו ג בלקוטי תנינא סימן ח).

ואי אפשר להיכנס למימי הדעת לדעת את ה', כי אם על ידי התורה שהוא בחינת חומות ומחיצות בתוך מימי הדעת השוטפים כים, שכל מי שנכנס בהם נטבע בהם. כי מחמת ריבוי הדעת אי אפשר לקבלו, ואי אפשר להיכנס לדעת את ה' מחמת בחינת ריבוי אור, כי ריבוי השמן גורם כיבוי הנר כידוע, כי אם על ידי כח התורה שישודדה אמונה בחינת 'כל מצותיך אמונה'. ואמונה נקרא 'חומה', כמו שנאמר אני חומה וכו', ופירש רש"י 'חזקה באמונתה כחומה'. ומי שהוא בכלל קבלת התורה, שיודע מעצמו או קיבל מרבותיו דרכי השערים של אלו החומות של מים שהם דרכי התורה, הוא יכול להיכנס בהם, לכל העשר חומות עד לפני ולפנים. אבל מי שאינו יודע דרכי התורה ונכנס לתוך ים החכמה והדעת בלא התורה, הוא נטבע ונשקע שם עדי אובד, שהם בחינת כל המחקרים חכמי הטבע שהם בחינת מלכות הרשעה, שנכנסו לתוך ים הדעת בלא התורה ונטבעו בתוך הכפירות ונאבדו משני עולמות על ידי זה. ונפש הישראלי הנ"ל ברחה לתוך כל העשר חומות הנ"ל עד שנכנסה לפני ולפנים, דהיינו שברחה מהיצר הרע לתוך התורה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה 'אם פגע בך מנוול זה, משכהו לבית המדרש' וכו'.

”והוא ציווה לירות אותה בכל העשרה מיני חיצים” – זה בחינת עוצם ההתגברות וההתגרות שהוא מתגרה ביותר בתלמידי חכמים העוסקים בתורה שעליהם מתגברים המצולות ים ביותר, כידוע, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה שהוא מניח כל העולם ואינו מתגרה אלא בישראל, ולא עוד אלא שמניח כל ישראל ואינו מתגרה אלא בתלמידי חכמים, כמו שכתוב 'כי הגדיל לעשות, שפשט ידו בגדולים'. וזהו בחינת כל העשרה מיני חיצים שזרק להבת מלך שברחה לתוך החומות של מים, היינו שזרק בה כל מיני ארסיים רעים שיש לו, והתגבר בכל כוחותיו, בכל בחינת העשרה כתרין דמסאבותא, כנגד הנפש של התלמיד חכם הבורחת לתוך התורה. והיא ברחה לתוך כל העשרה חומות של מים שהוא התורה כנ"ל. ”ונפלה חלשות מחמת החצים הארסיים רעים שזרק בה”.

”והוא רופא אותה” – היינו זה שבלא ידיים שהיה לו כח נפלא בידו. ועיקר רפואתה על ידי 'עשרה מיני גנינה' שהם בחינת שמחה, כמו שנאמר עלי עשור ועלי נבל כי שמחתני ה' בפעליך (כמו שאמר רבנו זכרוננו לברכה). כי עיקר החיצים, שהם התגברות הסטרא אחרא הוא על ידי עצבות בחינת 'ונחש עפר לחמו', עפר הוא בחינת עצבות ועצלות, כמו שאמר רבנו זכרוננו לברכה (בסימן קפ"ט ליקוטי חלק א'), כי עיקר התגברות

כ. ושלימות תיקון זה, של רפואת הנשמה והוצאת החיצים ממנה, נעשה – כשזוכים לבוא על ציונו הקדוש ולתת שם פרוטה לצדקה ולומר את העשרה מזמורים של 'תיקון הכללי'. כי רבינו הקדוש עוסק "להציל ולרפא לכל נשמות ישראל, ובפרט ובפרט לכל אשר יעוררם באתערותא דלתתא בדיבור ובמעשה, שהיא נתינת הצדקה ואמירת העשרה מזמורי תהלים בבית ציונו הקדוש"^{כה}.

כא. וגם מי שכבר ירה המלך האכזר בנשמתו את כל העשרה מיני חיצים מזרועים, ופצע והרעיל את נשמתו בפגמי הברית קשים ביותר, גם הוא יש לו תקווה כשיבוא לרבינו הקדוש. כי "גם לאחר שפילחו את האדם וזרקו בו כל מיני חיצים וסמים, גם אחר כן הוא תומך בידיו הקדושים, ומוציא מאתו את

ג. "מקורות הערות"

היצר הרע הוא כפגם הברית חס ושלום, כי עיקרא דיצרא בישא לגלאה עריין וכו', כמו שאמר רבנו זכרוננו לברכה. ועיקר תאוות המשגל ופגם הברית הוא על ידי עצבות (כמו ששמעתי מרבנו, זכרוננו לברכה וכמובא בדבריו כמה פעמים). ועל כן הקליפה שמתגברת כפגם הברית נקראת לילית על שם הלילה והעצבות.

ועל כן תיקן רבנו זכרוננו לברכה, עשרה מזמורי תהלים לתיקון הברית שהם בחינת עשרה מיני נגינה בחינת שמחה! כי עיקר פגם הברית הוא על ידי עצבות, בחינת 'ויתעצב אל לבו' הנאמר בדור המבול שפגמו בברית והשחיתו את דרכם על הארץ. ולהיפך תיקון הברית הוא על ידי שמחה בחינת עשרה מיני נגינה. וכן כתב רבנו זכרוננו לברכה, במקום אחר (בסימן כ"ד ליקוטי חלק א') שעיקר גלות השכינה הוא עצבות וכו', וכן בכמה מקומות. על כן עיקר רפואת הבת מלך בחינת נפש הישראלי הוא עשרה מיני נגינה, בחינת שמחה כנ"ל.

וצריך לידע כל העשרה מיני דפיקין וזה יודע על ידי שיש לו כח בידיו ליתן חכמה לכל הממונים שבעולם, (כמו שכתב שם בהמעשה הנ"ל, עיין שם). כי הוא צריך לידע החולאת והנפילה של כל אחד ואחד. וזה בחינת ידיעת הדופק של הבת מלך, בחינת נפשות ישראל. וזה בחינת 'קח לך את יהושע איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו', סמיכה בידים זה בחינת כח הנ"ל ליתן חכמה בידיו. וזה 'איש אשר רוח בו', 'שיודע להלוך נגד רוחו של כל אחד ואחד', שיודע הרוח הדופק של כל אחד, שיודע בהדפיקין שהם בחינת רוח, את כל החסרונות והחולאת שלהם ואיך לעסוק ברפואתם, להמשיך להם תיקון השמחה מבחינת עשרה מיני נגינה.

כח. כוכבי אור, חכמה ובינה, כא: גם אשר ישתדל בנפלאות ארבעה כוחות שנמצא בידיו הנוראים, להציל ולרפא לכל נשמות ישראל, ובפרט ובפרט לכל אשר יעוררם באתערותא דלתתא בדיבור ובמעשה, שהיא נתינת הצדקה ואמירת העשרה מזמורי תהלים בבית ציונו הקדוש - נראה לפי עניות דעתי שמרמז כל זה בהארבעה פעמים 'יד' הכתובים שם, הלא המה, 'ידיה' - שלחה ב'כ"י'ש"ו'ר, 'וכפיה' - תמכו פ'לך, 'כפה' - פרשה לעני, 'וידיה' - שלחה לאביון. ועל ידי כל זה "לא תירא לביתה משלג הגיהנם" (כמו שפירש רש"י שם) כי כל ביתה לבוש ש"ני'ם. עיין שם בהערותיו, שהוסיף רמזים נפלאים.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

החיצים שנזרקו בו, ומתקן כל זה”^ט.

להטות שכם:

כב. אחר הדברים האלה, אשר ראינו עוצם נפלאות התיקון הנעשה על ידי ההשתטחות על ציון רבינו הקדוש, ונתנית הצדקה ואמירת ה”תיקון הכללי” – עלינו לדעת כלל גדול: הצדיק אינו עוזר לאדם, אלא אם כן הוא משתדל בעצמו!

כג. וכשם שלגבי מצוות ”פריקה וטעינה“, אין חייבים לעזור לחברו לפרוק את המשא מעל חמורו, כשהוא יושב בצד ואינו רוצה להשתתף בעצמו בפעולת הפריקה^ל. כך גם, כשהאדם בא לצדיק כשהוא נושא על נשמתו משא כבד של עוונות ופגמים, אין הצדיק עוזר לו לפרוק את המשא אלא אם כן הוא בעצמו מביע רצון להשתתף בפריקת המשא.

”דהיינו כשהוא בעצמו רוצה גם כן לעסוק בזה לרחם על עצמו להשתדל בתקנת נפשו, לסלק המשוי הגדולה שעליו, רק שאי אפשר לו בעצמו, והוא מצפה למי שיעזור לו לזה – אזי מצוה גדולה לעזור לו בכל כוחו להיטפל עמו להעלותו, כי יש כח [לצדיק] לחדש נפשו גם כן, אם הוא בעצמו יש לו איזה רצון אמתי לזה לעסוק בתיקון נפשו. אבל אם רוצה לסלק עצמו לגמרי ואינו רוצה להשתדל בתיקון נפשו כלל, רק רוצה שהצדיק בעצמו יעשה הכל עבורו

ג. *מקורות והערות* ז. א.

כט. כוכבי אור, חכמה ובינה, אות כא, הערה כג. עיין שם.

ל. שולחן ערוך, חושן משפט, סימן רעב סעיף ז: מצא בהמת חבירו רבוצה, אע”פ שאין הבעלים עמה, מצוה לפרוק מעליה ולטעון עליה, שנאמר: עזוב תעזוב (שמות כג, ה) הקם תקים (דברים כב, ד) מכל מקום. א”כ למה נאמר ’עמו’? שאם היה בעל הבהמה שם והלך וישב לו, ואמר לזה שפגע בו: הואיל ועליך מצוה אם רצית לפרוק לבדך פרוק, הרי זה פטור, שנאמר ’עמו’. ואם היה בעל הבהמה זקן או חולה, חייב לטעון ולפרוק לבדו.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

והוא לא יעשה כלל ולא ישתדל בזה כלל, אזי בוודאי אין הצדיק צריך לעסוק עמו, כי אי אפשר לעזור לו כשאינו רוצה לעסוק בעצמו בתיקונו כלל!"^כ.

כד. וכמו שאנו אין אנו יכולים בלי רבינו, כמו כן גם אין רבינו יכול בלעדינו. וכאשר אמר רבינו הקדוש בעצמו למוהרנ"ת: "אתה בלעדיי אינך יכול לעשות, אבל אני בלעדיך גם כן איני יכול לעשות כלל!".

ומפרש מוהרנ"ת את כוונתו: "אתה בלעדיי אינך יכול לעשות - היינו, שאיני יכול לעשות ולעסוק בעבודת השם בלעדי כוחו ועצותיו. אבל אני בלעדיך גם כן איני יכול לעשות כלל - כלומר, לעשות לי טובה, כל זמן שלא אשתדל בעצמי לקבלה, כי מה שאני צריך לעשות הוא בעצמו אינו יכול לעשות הכל בלעדיי, אף על פי שבאמת הכל ממנו!"^{כב}.

כה. כי באמת, יש בכוחו של רבינו לעשות מכולנו צדיקים גמורים נוראים; להאיר

מקורות והערות

לא. ליקוטי הלכות, אבידה ומציאה ג, טו: וזה בחינת 'כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו', ודרשו רבותינו זכרונם לברכה 'שונאך, שעבר עבירה' וכו'. וזהו 'רובץ תחת משאו', שקשה להגביהו ולהעלותו מגודל המשאווי שמונח עליו שהוא בחינת משאווי העוונות בחינת כמשא כבד יכבדו וכו'. ועל כן יכול להיות שיעלה על דעתך לחדול מעזוב לו בחינת 'חדלת מעזוב לו', כי ידמה לך שקשה להעלותו מגודל המשאווי שעליו, אבל ה' יתברך רחום וחנון ורחמיו רבים מאד, על כן הזהיר ברחמיו 'עזוב תעזוב עמו', שאפילו נפש כזאת צריכה לעזוב ולעזור להשתדל בכל כוחו להגביה ולהעלותו, כי יש להצדיק כח כזה כנ"ל. וזהו 'עמו' דייקא, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה "יכול אפילו ישב לו ואמר הואיל ועליך מצוה וכו'? תלמוד לומר 'עמו', היינו כי בוודאי מצוה גדולה להיטפל עמו ולעזור לו גם כן להעלות ולחדש נפשו, אבל כל זה 'עמו', דהיינו כשהוא בעצמו רוצה גם כן לעסוק בזה לרחם על עצמו להשתדל בתקנת נפשו לסלק המשאווי הגדולה שעליו, רק שאי אפשר לו בעצמו והוא מצפה למי שיעזור לו לזה, אזי מצוה גדולה לעזור לו בכל כוחו להיטפל עמו להעלותו, כי יש כח לחדש נפשו גם כן, אם הוא בעצמו יש לו איזה רצון אמתי לזה לעסוק בתיקון נפשו, אבל אם רוצה לסלק עצמו לגמרי ואינו רוצה להשתדל בתיקון נפשו כלל, רק רוצה שהצדיק בעצמו יעשה הכל עבורו והוא לא יעשה כלל ולא ישתדל בזה כלל, אזי בוודאי אין הצדיק צריך לעסוק עמו, כי אי אפשר לעזור לו כשאינו רוצה לעסוק בעצמו בתיקונו כלל כנ"ל, וכמו שאמר אדוננו מורנו ורבנו זכרוננו לברכה לאחד "אתה בלעדיי אינך יכול לעשות כלל (דהיינו לתקן נפשו בעצמו) אבל גם אני בלעדיי איני יכול לעשות דבר", היינו שאם אתה לא תעשה כלל, בוודאי אי אפשר לי לעשות עבורך הכל, כי האדם הוא בעל בחירה ואי אפשר להעלותו כי אם כשיש לו איזה התעוררות מעצמו. וזהו "יכול אפילו ישב לו וכו'? תלמוד לומר, עמו" וכו' כנ"ל.

לב. חיי מוהר"ן, של.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

עלינו יראת שמיים נוראית; לפקוח את עינינו שנראה גדולות ונפלאות – אך אין בכך שום תועלת. כי אם כן יכול ה' לעבוד את עצמו בעצמו, ולא היה צריך לברוא אותנו כלל... רק עיקר התכלית הוא, שנתעורר אנחנו להתאמץ בעבודת ה', בכוחו של הצדיק ועצותיו^{טב}.

כו. ואכן, כשהבטיח רבינו הקדוש את ההבטחה הנוראה – של אמירת ה"תיקון הכללי" על ציונו – הוסיף לכך תנאי: "רק מעתה יקבל על עצמו שלא ישוב לאיוולתו חס ושלום"^{טז}. ועל כל פנים יקבל על עצמו, שמעתה לא יעשה עבירות במזיד^{טז}.

מקורות והערות

לג. חיי מוהר"ן, של: אמר אני יכול לעשות מכולכם צדיקים גמורים נוראים, אבל מה יהיה? אם כן יעבוד השם יתברך בעצמו את עצמו! (כלומר שרצונו הוא שאנחנו בעצמנו נתייגע בכוחו ועצותיו הקדושים להשיג עבודת השם, אבל לא שהוא ייתן הכל לגמרי). וכן שמעתי עוד בכמה לשונות שאמר: אני יכול ליתן יראה להאדם עד שייצא מחייו ויתבטל במציאות.

ופעם אחת ביקש מאתו אחד מאנשי שלומנו הרבה בעניין זה שייתן לו יראה [כמדומה לי הכותב, שזה היה ר' שמעון המשמש שלון ודיבר עמו רבנו זכרוננו לברכה דברים כעין הנ"ל, שבוודאי יכול ליתן [לון] יראה עצומה, רק שאין זה תכלית, כי אם כן יתבטל במציאות. והאיש הנ"ל היה משתוקק אף על פי כן שיאיר עליו יראה עצומה, ואחר כך יצא האיש מלפניו ונפל עליו יראה עצומה ומופלגת מאד, והתחיל לצעוק להשם יתברך בקולות משונות מה שלא היה רגיל בכך עד שכמעט יצא מחיותו ונמשך כך עד למחרתו. ולמחרת נכנס אצלו, ושאל אותו רבנו זכרוננו לברכה אם הגיע אליו יראה, השיב לו האיש הנ"ל שוב איני רוצה בזה, וביקש מאתו שייקח ממנו זאת וחזר ולקח ממנו ושב לקדמותו.

וכן אמר לאחד: אם הייתי מעביר ידי על עיניך, היית רואה גדולות ונפלאות. אבל איני רוצה בזה, רק שאתה בעצמך תתייגע בעבודת השם עד שתזכה למה שתזכה!

וכן אמר לי פעם אחת בעניין זה: אם היה השם יתברך בעצמו רוצה, שהוא יתברך בעצמו יעבוד את עצמו, אם כן לא היה צריך אותך. (כלומר, שהצדיק יכול להמשיך רצון השם יתברך שיעזרהו בעבודתו, אף על פי שעשה מה שעשה וראוי לרחקו, אף על פי כן יכול הצדיק לעורר רחמי השם יתברך עליו שיקרבהו לעבודתו, אבל לא שהשם יתברך יעשה הכל בעצמו).

לד. חיי מוהר"ן, רכה: אז יניח רבנו עצמו לאורך ולרוחב, ובוודאי יושיע לזה האדם ואמר שבהפיאות יוציא אותו מהגיהנם, אפילו אם יהיה אותו האדם איך שיהיה, אפילו אם עבר מה שעבר. רק מעתה יקבל על עצמו שלא ישוב לאיוולתו חס ושלום.

לה. על פי האמור בחיי מוהר"ן, דש: שמעתי בליפויך שהיה מדבר עם אנשי שלומנו דשם, ואמר: מה אתם יכולים לעשות תשובה? וכי מספיקים ימיכם וכוחכם כולכם לתקן פגם אחד ממה שקלקלתם? ! רק אני עושה תשובה בשבילכם, ויש לאל ידי לתקן הכל כל מה שקלקלתם עד הנה, רק העיקר מעתה לא תעשו עוד. ואפילו מהיום והלאה, איני מקפיד על השגגות שתעברו חס ושלום, רק העיקר שעל כל פנים תשמרו עצמכם ממזיד, ועוד דיבר מזה הרבה.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

כז. אמנם, זהו בעצמו כוחו של הצדיק, וכוח ההשתטחות על ציונו – שמעורר באדם את הרצון האמתי שלא לשוב לאיוולתו, ואינו עוזב אותו עד אשר יתעורר לעזוב את דרכו הרע, ולשוב אל ה' בכל לב. "כי לא ישקוט האיש עד אם כילה הדבר אשר דיבר, לגאלנו ולרפאנו מתחלואינו העצומים"¹⁷.

כח. ואם זוכים – תופס רבינו הקדוש את האדם בתוך ה"שק" שלו, וכבר לא עוזר לו מאומה... ואכן, יש להתחנן לפני רבינו, שיתפוס אותנו בתוך ה"שק" שלו, ויקשור את השק חזק, שלא נוכל לצאת משם לעולם...¹⁸

תינוק לפני ז' שנים:

כט. רבינו הקדוש אמר, שכל תינוק שיהיה אצלו לפני גיל שבע, יהיה שמור מן החטא עד יום חתונתו! ועיקר כוונתו לא הייתה אלא על הפגם של "מקרה לילה", שממנה יהיה שמור בס"ד¹⁹.

ל. וגם לאחר הסתלקותו של רבינו הקדוש, עדיין קיימת סגולה זו. וכל ילד שיבוא אליו לפני גיל שבע, וייתן פרוטה לצדקה ויאמר את ה"תיקון הכללי", יזכה

מקורות והערות

לו. כוכבי אור, חכמה ובינה, לז: אבל על כל זאת מידה טובה מרובה, ולעולם ידו [של רבינו הקדוש] על העליונה. כי אף על פי שמרב כובד המלחמה הוכרח להתכסות ולהסתלק מאתנו, וגם ארכו ימי הסתלקות בערך כפלים מהמספר מ"ה שנים שאמרו הצופים על ההתכסות הזאת, אבל לא לעולם יזנח ה' ולא לנצח יקצוף, וגם אמנם בכוחו כי עז וגבורתו (משורש הגבורות שבבינה) כי קשתה, לא נתעלם מאתנו מכל וכל כמאז ומקדם, לכל ידע איש את מקום קבורתו אשר גאולתנו תלויה בו. ולכן גם אם יעלה לשמים שיאת מלך הזקן וכסיל, משם יורידו ויפילו, כי לא ישקוט האיש עד אם כילה הדבר אשר דיבר, לגאלנו ולרפאנו מתחלואינו העצומים.

לז. שיש"ק ב, קכט: כשהתאונן מוהרנ"ת לפני רבנו על כל מה שעובר עליו בעניין התקרבותו אליו, אמר לו: אה, תפסתי אותך בשק שלי... "אריין גיכאפט אין זאק". ענה לו מוהרנ"ת: "קשור אותי היטב שלא אוכל לצאת!" - "פאר בינדט מיר גוט, איך זאל נישט קענען ארויס!"

לח. ראה המקור בהערה הבאה.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

לשמירה מיוחדת מן החטא^ט. וכבר העיד על כך רבי אברהם ב"ר נחמן וכתב:
 "וידעתי מאחד שבחן זאת, וכן הוה"^{יב}.

לא. וכן נוהגים אנ"ש לדורותיהם, להשתדל להביא את ילדיהם לפני גיל שבע, לציונו של רבינו הקדוש. לומר אתם בשמחה וסבלנות את העשרה מזמורים, מילה במילה. ולהתחנן לפני השם יתברך שיזכו לגדלם לתורה ולחופה ולמעשים טובים בקדושה וטהרה.

לב. וכל דבר שעושים עבור נשמת הילד, אינו הולך לאיבוד. ובודאי יועיל הדבר עד מאד לנפש הילד, להצילו ולשמרו מכל הפגעים ומרעין בישין השכיחים בדורנו. ויזכו הוריו לרוות ממנו רוב נחת דקדושה, אמן^{מא}.

מקורות והערות

לט. כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, מז: מה שאמר אדמו"ר זצ"ל שכל תינוק שיהיה אצלו קודם שבע שנים יהיה שמור מן החטא עד יום התונתו, כמדומה לי שלא אמר זאת רק לעניין מקרה לילה, וכן מובן מהזמן שתפס לזה וכו' וגם נראה לעניות דעתי שהיתה כוונתו גם אחר הסתלקותו לכל תינוק שיבוא אצלו קודם שבע שנים ויקיים כמאמרו הקדוש בנתינת הצדקה ואמירת היו"ד קאפיטל תהלים, (וידעתי מאחד שבחן זאת וכן הוה).

מ. אנ"ש אומרים שאותו אחד שניסה, הוא ראבר"נ בעצמו.

מא. הוספנו סעיף זה, כי היה ברצוננו להדגיש, שגם ילד שהיה אצל רבינו לפני גיל שבע ולא התקיימה אצלו ההבטחה, יידע שעכ"פ ניצל מהמון פגמים. [ונכעין המוכב בספר המידות, שכתב (ערך צדיק אות קצח): "לפעמים יש אחד שמקורב בהתקרבות גדול לצדיק, ואינו מרגיש בעצמו שום יראת שמים; ידע כי אם לא היה מקורב, לא היה ראוי לחיות כלל", והבין].

כי באמת, אין דבר שהולך לאיבוד, ואע"פ שאין רואים את פעולת הדבר בגלוי, עלינו להאמין שבוודאי הועיל עד מאד. וכדבריו הנפלאים של מוהרנ"ת בעניין זה (ליקוטי הלכות, סימני בהמה וחיה טהורה ד, מט). והננו להעתיק את לשונו הזהב, כי הוא יסוד גדול לא רק לגבי התינוקות אלא גם לגבי הגדולים המשתדלים בעבודת ה' ואינם רואים תוצאות, וזה לשונו:

סוף כל סוף יגמור ה' יתברך כרצונו, והוא יתברך גומר ויגמור תמיד, וכל מה שעושה האדם שום דבר טוב אינו נאבד לעולם, ובוודאי הדבר טוב עושה פעולתו בשלימות. אף על פי שרואה שאחר כך לא עלתה לו יפה, זה אי אפשר להבין. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה לעניין שילוח הקן: הרי שאמר לו אביו וכו', היכן אריכות ימיו של זה וכו'? ! ואמרו שם שמעשה כזה ראה 'אחר', ועל ידי זה קיצץ בנטיעות, אבל באמת פירשו שם רבותינו זכרונם לברכה, שעיקר האריכות ימים והטוב הוא לעולם שכולו ארוך וכולו טוב.

וכן יש כמה מצוות והנהגות טובות שמפורש בתורה ובדברי רבותינו זכרונם לברכה, שעל ידן זוכין להינצל מחטאים ולהתקרב אליו יתברך, כמו שכתוב במצות ציצית "למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי", וכן בתפילין "למען תהיה תורת ה' בפיך". ואם כן, אם אחד לובש ציצית ואף על פי כן מתגבר עליו הבעל דבר ומחטיאו חס ושלום, או שלווש גם תפילין ואף על פי כן היצר הרע מתגבר עליו, חס ושלום, אם כן חס ושלום, יפרוק

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

✪ "מקורות והערות" ✪

עול ולא יקיים גם מצות ציצית ותפלין חס ושלום, אם כן, חס ושלום, ימיר דתו לגמרי? ! כמו שבאמת כל הפורקים עול וכל המומרים, רחמנא ליצלן, באו לזה רק מחמת נפילות כאלה, כידוע מעשיות כאלה הרבה.

אבל באמת אין אנו מבינים דרכי ה', ובוודאי כל דברי התורה ודברי רבותינו זכרונם לברכה אמת וצדק, רק שיש כמה דברים שאי אפשר לנו להבינם, כי בוודאי מצות ציצית יש לה כח גדול להציל את האדם מהיצר הרע. וכמוכא בדברי רבותינו זכרונם לברכה, מעשה באדם אחד שהיה זהיר במצות ציצית וכו' באו ארבע ציציותיו וטפחו לו על פניו וכו'. אבל אף על פי כן לא כל בני אדם שויין, ויש אחד שנמשך אחר היצר הרע כל כך, עד שאפילו אם לובש ציצית קשה לו לעמוד נגד היצר הרע, ואף על פי כן צריך לזהר ללבוש ציצית, אדרבא, צריך לזהר יותר ויותר. ואם רואה שאין הציצית מועילים לו להצילו מעבירות, על כל פנים טוב לפניו שעל כל פנים יישאר לו זכות מצות ציצית ולא יאבד לגמרי. וגם אולי יצטרפו בכמה זמנים כל המצוות של ציצית שקיים בכל יום, וגם יצרף לזה שארי מצוות, כגון צדקה שמצלת מעבירות וכיוצא בהם - כולי האי ואולי יתגברו ויתקבצו כולם ויתנו לו כח להתגבר על יצרו.

ואיך שיהיה, על כל פנים כל מה שעושה דבר טוב אינו נאבד לעולם, ואף על פי שאחר כך נעשה עמו מה שנעשה, מי יודע מאיזה בחינה ומאיזה עולם יש לו יצר הרע? ! כי יש בעניין זה כמה בחינות עד אין קץ שנעלמו מבני אדם, והכל בשביל הבחירה. כי עיקר הבחירה הוא על ידי ההעלמה דייקא שנתעלמו עניינים כאלה מבני אדם, שאי אפשר להבינם. והכל בשביל הבחירה כנ"ל, כמו שכתוב "גם את העלם נתן בלבם מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלקים מראש ועד סוף", שפירושו לשון העלמה, כמו שפרש רש"י שם. ועל כן כל אדם איך שהוא, יהיה איך שיהיה, הוא מחויב לעשות את שלו כל ימי חייו.

ואם אף על פי כן אינו זוכה, חס ושלום, לקדושה וטהרה וכו', אף על פי כן הטוב אינו נאבד כלל, כי לית רעותא טבא דאתאביד. כי מי יודע מה נעשה מהטוב שלו, אולי ה' יתברך השתמש בו לצורך גבוה ועליון יותר ויותר מהעניין שהוא היה רוצה. כגון: מי שרואה באיזה ספר שמצווה זו מסוגלת לזכות לעניין זה, ועל ידי זה התעורר לקיים מצוה זאת ואחר שקיים מצוה זאת, אף על פי כן לא זכה לזה העניין, אין לו ליפול בדעתו כלל, כי מי יודע דרכי ה', אולי ה' יתברך העלה מצוה שלו לצורך תיקון גבוה יותר, כי מאד עמקו מחשבותיו, ואסור להרהר אחר ה' יתברך ואחר דברי רבותינו זכרונם לברכה כלל, כי כל דבריהם אמת וצדק, רק שיש כמה דברים שאין אנו מבינים אותם, כי נמשכין ממבוכות הנ"ל שאי אפשר להבינם, שמשם עיקר כח הבחירה כנ"ל.

הפוך והפוך בדבריו, ותמצא בהם כמה ביאורים נפלאים, בעניין מה שאין רואים תמיד פעולת המצווה או הדבר שבקדושה. כי דבריו מתוקים מדבש ונופת צופים, וכמה שמשמשים בהם מוצאים בהם טעם חדש. אשרינו שזכינו !

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

בעל השדה

ובו נ"ב סעיפים

בפרק זה יבואר בס"ד שרבינו הקדוש עסק ועוסק בתיקון כל נשמות ישראל ובפרט אחר הסתלקותו

- כהמשך לפרק הקודם, שעסק בהבטחתו הפלאית של רבינו הקדוש, יעסוק פרק זה בעצם עסקו של רבינו בתיקונם של נשמות ישראל, בחייו ולאחר הסתלקותו.

באתי לקרב נשמות ישראל:

- נשמתו של רבינו הקדוש לא ירדה לעולם בשביל עצמו, אלא כדי לקרב נפשות ישראל להשם יתברך. וכך העיד על עצמו: "אני אין לי מה לעשות בזה העולם כלל, כי בשבילי איני צריך לעשות כלל. רק באתי לעולם, לקרב נפשות ישראל להשם יתברך".^א
- "ורמז לנו מדבריו הקדושים, אשר כל עניינו שבא לזה העולם, הוא רק בשביל לתקן כל הנפשות הנפולות, שהם בחינת מקומות המטונפים. ופעם אחת אמר: 'כמה צלם אלקים היו מונחים ברפש, ואני הוצאתים משם'.^ב וכן אמר

א. חיי מוהר"ן, שז. וראה את סיום שיחתו של רבינו, בסיום הפרק. וסיים ואמר: "אבל איני יכול לקרב, כי אם מי שבא אצלי ומספר לי חסרונו, אני יכול לתקנו וכו'".

ב. חיי מוהר"ן, שי: אמר: כמה צלם אלקים היו מונחים ברפש, שאני הוצאתים מהרפש וכו' וכו'. כי נראה בחוש, שהמתקרבים אליי נשתנה פניהם, וכא עליהם פנים של יהודי בחינת 'צלם אלקים'. הלא יש אצלי

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

עוד פעם אחת על עצמו: 'ואני ידי מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא כדי לטהר' וכו'.² וכן כל ייסוריו שסבל בעולם הזה, וגם כל התגברות ההעלמה שנעלם אורו הקדוש מהעולם, עד שיש רבים שלא זכו ליהנות מאורו הקדוש – הוא רק בשביל זה, כמו שכתב במכתבו: ידעתי גם ידעתי, שגם העסק שעסקתי עמכם להוציא אתכם משיני הס"מ,³ הן על כל אלה עיניו לטש ושיניו חרק עלי. בכך אהובי, אחיי ורעי! חזקו ואמצו, ולא יהיה לריק יגיעי, ושימרו תורת משה עבד ה', כאשר לימדתי אתכם".⁴

ג. ואכן, בזה עסק כבר מימי נעוריו; לקרב נשמות ישראל להשם יתברך. וכבר ביום הבר-מצוה, שהיה גם יום חתונתו,⁵ כבר התקרב אליו תלמידו הראשון, רבי שמעון. "ודיבר רבנו זכרוננו לברכה לרבי שמעון דברי התעוררות הרבה,

מקורות והערות

אנשים שאיני יודע אם השאול תחתיות היה די להם, כי גם השאול תחתיות היה קטן לפנייהם, שאם היה אפשר להם לחתור תחת שאול תחתית היו חותרים, ועל ידי נתקרו וכו'.

ג. חיי מוהר"ן, קנד: שמעתי בשמו שאמר, בעת שנסע לנאורייטש ושאר קהילות, ודיבר אז מעניין נסיעתו, שלא ידע שום אדם על זה פירוש ורמז, כי נסע בהעלם מן העולם ולא קיבל שום מעות בדרך. ואמר אז: 'ואני ידי מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא כדי לטהר אשה לבעלה'. וקצת היה מרומז שזה עניין נסיעתו.

ופירוש הדברים, הוא: על פי מה שנאמר בגמרא (ברכות ד.): "לדוד שמרה נפשי כי חסיד אני - לוי ורבי יצחק: חד אמר: כך אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם! לא חסיד אני? שכל מלכי מזרח ומערב ישנים עד שלש שעות, ואני 'חצות לילה אקום להודות לך'. ואידך: כך אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: ריבונו של עולם, לא חסיד אני? שכל מלכי מזרח ומערב יושבים אגודות אגודות בכבודם, ואני ידי מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא כדי לטהר אשה לבעלה". והיינו, שדוד המלך השתבח לפני הקב"ה, שבעוד שכל המלכים יושבים בכבוד, הרי הוא מבזה את עצמו כדי לדון בטומאה וטהרה, ומלכלך ידיו בדם ובשפיר ובשליא כדי לטהר אשה לבעלה.

ועל דרך זה אמר רבינו הקדוש על עצמו, שגם הוא, תחת אשר ישב בכבודו של עולם, כאדמו"ר גדול, הרי הוא טורח ומלכלך את ידיו כדי לטהר נשמות ישראל, ולקרובם אל אביהם שבשמים, שזהו בחינת 'לטהר אשה לבעלה', לטהר נשמות ישראל שהם חלקי השכינה, שתיטהר ותוכל להתייחד עם בעלה שהוא הקב"ה.

ד. ס"מ הם שני האותיות הראשונות של מלאך הטומאה הראשי, שאחראי על כל הטומאות שבעולם.

ה. משיבת נפש, הקדמה.

ו. כי רבינו הקדוש התחתן בגיל 13, כאשר היה נהוג בתקופתו. וכן מוהרנ"ת התחתן בגיל זה.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

שאינ שום תכלית בעולם הזה, כי אם לפרוש מתאוות עולם הזה ולעבוד את השם יתברך".¹

ד. ולאחר חתונתו, כשהתגורר בבית חמיו בכפר 'אוסיאטין', והיה עוסק בעבודת ה' במסירות נפש בשדות ויערות, "היה דרכו לדבר לפרקים עם אנשים בעבודת השם, והיה מעוררם מאד, והמשיך את לבם להשם יתברך בהשתוקקות נמרץ מאד". וכבר בהיותו פחות מ-20 שנה, "התחילו קצת אנשים להתקרב אליו".²

מקורות והערות

ז. חיי מוהר"ן, קו: וסיפר לי רבי שמעון הנ"ל שתיכף אחר שכיסה רבנו זכרונו לברכה פני הכלה ביום חתונתו, הלך מיד וקרא כמה בני הנעורים, ודיבר עם כל אחד ואחד ביחידות, וניסה אותם בחכמתו היכן הם עומדים. ואחר כך קרא את רבי שמעון, והתחיל לדבר עמו גם כן בחכמה, כאילו הוא רוצה חס ושלום הבלי עולם הזה. ורבי שמעון עמד משתומם ולא השיב לו, כי הוא לא חפץ באלה. ענה רבנו זכרונו לברכה ואמר אליו: 'וכי אין אתה בן אדם? מדוע אינך חפץ באלו הדברים של עולם הזה'. השיב לו: 'אני איש תם וחפץ בתמימות'. ענה רבנו זכרונו לברכה ואמר לו: 'כפי הנראה שיהיה היכרות גדול בינינו', ואמר לו בלשון אשכנז: 'סע האט אפנים אז מיר וועלן זיך קענען'.

... ותיכף הלך רבנו זכרונו לברכה עם רבי שמעון על השדה, ודיברו יחד הרבה בעבודת השם בהשתוקקות גדול, ודיבר רבנו זכרונו לברכה לרבי שמעון דברי התעוררות הרבה, שאינ שום תכלית בעולם הזה כי אם לפרוש מתאוות עולם הזה ולעבוד את השם יתברך, ובפרט אנכי שהיום יום חופתי ומוחלין לי כל העוונות, בוודאי אני צריך לפשפש במעשי הרבה, וכיוצא באלה הדברים דיבר עמו הרבה. והלכו יחד ודיברו מזה עד החופה. אשרי הזוכה ביום חופתו לחשוב על התכלית באמת.

ומאז והלאה נתקשר רבי שמעון עם רבנו זכרונו לברכה, והוא זכרונו לברכה דיבר עמו הרבה בהתעוררות גדול, והיה מדבר על לבו שיעשה כמותו לפרוש עצמו מן העולם לגמרי ולהתייגע ולטרוח ולעסוק רק בעבודתו יתברך. אבל רבי שמעון אמר לו: 'אתם בוודאי תזכו להיות צדיק מפורסם, ואני חפץ להיות משמש אצלכם תמיד' וכן הוה. אבל גם רבי שמעון היה איש כשר מופלג במעלה, כי שמעתי מפי רבנו זכרונו לברכה בעצמו לפני כמה שנים, שרבי שמעון כבר שבר כל המידות רעות לגמרי.

[אגב, רבי שמעון זה עלה לארץ ישראל ונסתלק ונטמן בעיר הקודש צפת סמוך לציון האריז"ל, וזכה להבטחה מרבינו הקדוש שיזכה לשמש אותו גם לאחר הסתלקותו. ומרגלא בפומיה דאנ"ש, שאפשר לבוא לציונו ולהעביר דרכו בקשות לרבינו, שהרי הוא הגבאי...]

ח. חיי מוהר"ן, קה: ותיכף ביום החופה אחר יציאתו מהחופה היה משתוקק ומתגעגע להשם יתברך וכו', ונתחבר תיכף עם רבי שמעון ברבי בער, ומאז היה עוסק בעבודת השם בכפרים הנ"ל ויגע וטרח בעבודת ה' ביגיעה גדולה ובמסירת נפש וכו'.

והיה נוסע משם לפרקים למזבז, וחזר ונסע ממזבז לשם, וגם היה דרכו לדבר לפרקים עם אנשים בעבודת השם והיה מעוררם מאד והמשיך את לבם להשם יתברך בהשתוקקות נמרץ מאד. וברכות הימים ושנים שהיה מתענה ומתייגע מאד בעבודת השם ובהתבודדות בלי שיעור וניסיונות אין מספר, והוא עדיין היה יושב בכפר הנ"ל על שולחן חתנו. בתוך כך התחילו קצת אנשים להתקרב אליו קצת, גם בהיותו יושב

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

ה. וכבר בהיותו שם, אירעו כמה וכמה סיפורים, שגרמו להתגלותו של רבינוט. "ומן אז והלאה, נתפרסם שם אדמו"ר זצ"ל שהוא מצדיקי הדור, והתחילו לנסוע אליו כמה אנשים, ונתקרבו על ידו לעבודת השם יתברך". אך עדיין לא אמר 'תורה' ברבים".

ו. ובהגיעו לגיל 18 אירע מה שאירע, והתפרסמה גדולתו ברבים". וכשעקר לאחר מכן דירתו ועבר לגור בעיירה מְדַבְּדִיבְקָה, "התחילו כמה אנשים

מקורות והערות

על שולחן חותנו בכפר הנ"ל. והכל היה בימי נעוריו ממש קודם היותו בן עשרים שנה, כי היה זריז גדול בעבודתו וגם התחיל בקטנותו ממש כנזכר לעיל.

ט. כדוגמת הסיפור המובא בהערה הבאה, וכך עוד סיפורים המופיעים בכמה מקומות, ואכמ"ל.

י. כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, מז: כשהיה אדמו"ר זצ"ל סמוך עוד על שולחן חותנו רבי אפרים ז"ל בכפר הוסיאטין, והגיע לחותנו יום היארצייט של אביו ונסע לאלכסנדריה וקא הסמוך לשם, ולקח אתו את אדמו"ר זצ"ל. וכשבאו לבית המדרש ובני הנעורים דשם כאשר ראו את אדמו"ר זצ"ל בפעם הראשון אזי הוטב בעיניהם מאד להיכנס עמו בדברים, אך לא ידעו מהיכן להתחיל. ואחר התפילה נתן להם הר' אפרים ז"ל יי"ש כנהוג, ובקשו בני הנעורים מר' אפרים הנ"ל שיצווה לחתנו הוא אדמו"ר זצ"ל שילמד פרק משניות, וכן עשה. והפך עצמו פניו אל כותל המזרח ולקח משניות והניח על הסטנדר ולמד, ויתמהמה בלימוד עד בוש. ובני הנעורים המתינו עד שיסיים לימודו למען ישתו היי"ש ועל ידי זה ישתו לחיים גם לאדמו"ר זצ"ל, וממילא יהיה להם שייכות להיכנס עמו בדברים, וכשראו שהוא מתמהמה הרבה בלימודו בקשו את הרב ר' אפרים שיאמר לו שיסיים הלימוד, ונטה אדמו"ר את ידו על פני חותנו ויתעלף. והתחילו להקיצו, וכשהקיץ שאלו אותו מה היה לו? והשיב להם: כשנטה אדמו"ר זצ"ל את ידו על פניו, ראה את המנוח שהיה לו יארצייט אחריו, עומד לנגדו, ואמר לו "לחתך כזה אומרים שילמד משניות?", ונתפחד ויתעלף. המה ראו כן תמהו מאד, ומן אז והלאה נתפרסם שם אדמו"ר זצ"ל שהוא מצדיקי הדור, והתחילו לנסוע אליו כמה אנשים ונתקרבו על ידו לעבודת השם יתברך.

יא. כמבואר להלן מתוך הדברים בחיי מוהר"ן, עיין שם בהערה הבאה.

יב. חיי מוהר"ן, קח: אחר כך נתגלגל הדבר והיה מוכרח להסתלק משולחן חותנו, כי חמותו נפטרה ולקח חותנו אשה אחרת מקהילת קודש מאהליב, ורבנו זכרונו לברכה בעצמו השיאה לו, כי הוא זכרונו לברכה נסע עמו לעיר מאהליב ועל ידו נגמר השידוך ונישאת לו. כי אף על פי שהיה עדיין בימי נעוריו ממש, וכמדומה ששמעתי שהיה אז בערך שמונה עשרה שנים, אף על פי כן נשאו לו פנים קצת אנשים, מחמת שהיה נכד הבעל שם טוב זכרונו לברכה, וגם ראו והבינו בו בעצמו שהוא כלי יקר מפז ומפנינים. והמשכילים הבינו גם אז, שכאשר יתגדל יהיה חידוש בעולם.

ומעשה שהיה במאהליב כך היה: כי נתאכסן שם בבית איש נכבד אחד מהמקורבים להרב הקדוש דודו רבי ברוך זכרונו לברכה. והאיש היה עשיר נכבד, וקיבלו בכבוד גדול ועשה סעודה עבורו. והיו שם עוד אנשים חשובים מהמקורבים להרב הנ"ל, ונתנו לו יין לשותת, והוא זכרונו לברכה היה עדיין סגור ולא היה רגיל לומר תורה ברבים, אך אז בשעת משתה היין נתלהב לבו ופתח פיו וגילה לפניו דברים נפלאים ונוראים.

הציון
הקדוש

במשנת ב'רס"ג

להתקרב אליו, ונלוו אליו אנשים רבים מיום אל יום. והתחילו לנסוע אליו מהסביבות, עד שהתחילו לנסוע אליו ממקומות רחוקים. וכל מי שזכה להתקרב אליו, נתמלא יראת השם. והיה משיב רבים מעוון, וקירבם להשם יתברך בהתקרבות גדול^ז.

ז. וכך המשיך רבינו הקדוש בעבודתו הקדושה, אשר למענה נשלח לעולם הזה; לתקן ולטהר נשמות ישראל, לקרבם לאביהם שבשמים. אמנם, בשנת תקס"ו עלתה עבודה זו בדרגה, ורבינו הקדוש נטל על עצמו את התפקיד של "בעל השדה", העוסק בתיקונם של כל נשמות ישראל, החיים והמתים^ח, וכדלהלן.

מקורות והערות

והאנשים אשר היו שם ראו את המראה הזאת, המה ראו כן תמהו, ונבהלו מאד, ואז היה הנישואין של חותנו ושבנו לביתם.

ובאותו הזמן בא לשם הרב הצדיק המפורסם מורנו רבי דוב מזאסלאב הנקרא כפי כל רבי בער ברכי בונים, שזכה לנסוע לארץ ישראל ונסתלק שם. וסיפרו לפניו כל הנ"ל, כל מה ששמעו מפיו אז, ונבהל ונשתומם מאד, ואמר שיהיה חידוש גדול בעולם.

ובהיותו יושב בכפר עדיין על שולחן חותנו, התחילו אנשים ממקומות הסמוכים להתקרב אליו. ולפעמים נסעו אליו, והיה מלהיב לבם מאד להשם יתברך, ונתקברו על ידו להשם יתברך, ונעשו אנשים כשרים מאד עד היום הזה, אשרי להם.

אחר כך עדיין היה יושב קצת על שולחן חותנו, אך במשך הזמן קצת לא יצאה חמותו ידי חובתה נגדו, כי בבית חותנו הנ"ל היה לרבנו זכרונו לברכה חדר מיוחד בתוך הבית דירה שקורין אלקיר [חדר צדדי קטן]. ושם היה יושב ומתבודד ועוסק בעבודתו, ולפרקים היה יוצא לחוץ להתבודד בשדה או ליער וכיוצא. והיו היום ונסע רבנו זכרונו לברכה אל העיר, והלכה חמותו והעמידה מיטתה שם, כי רצתה ליקח את החדר בשבילה. ותיכף כשבא רבנו זכרונו לברכה לשם ומצא שלקחה ממנו מקום קדושתו, לא היה יכול עוד להיות סמוך על שולחן חותנו. ואז יצא מן הכפר, ונכנס לתוך העיר וקבע דירתו במעדועדיווקע.

יג. חיי מוהר"ן, קיב: אחר כך נכנס למעדועדיווקע. ושם נתקבצו כמה אנשי כפרים, ועשו לו מעמד קבוע ליתן לו אחד רענדל [סוג מטבע] בכל שבוע. וישב שם במעדועדיווקע בהשקט ושלוה קצת, ושם התחילו כמה אנשים להתקרב אליו, ונלוו אליו אנשים רבים מיום אל יום. והתחילו לנסוע אליו מהסביבות, עד שהתחילו לנסוע אליו ממקומות רחוקים בערך עשרים פרסאות. כי אנשי דאשיב נתקברו אליו בעת ישיבתו שם. וכל מי שזכה להתקרב אליו נתמלא יראת השם. והיה משיב רבים מעוון וקרבם להשם יתברך בהתקרבות גדול וכו', וכו', וגם במעדועדיווקע היה לו קצת מחלוקת, אבל כל שונאיו נפלו לפניו. והיו שם איזה מעשיות עם הרבנים דשם, אך איני יודע אותם על בוריין.

יד. וראה בחיי מוהר"ן, שכבר בהיותו בבית חותנו באוסיאטין, ראה נשמה של מת, אך קיבל מכך פחד עצום. וכך מסופר שם:

"שחפץ שיראה מת והפציר להשם יתברך על זה, ונתקיים כך, שבא אליו פתאום מת אחד, והוא היה

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

בעל השדה:

ח. בשנת תקס"ו (1806 למנינם) – השנה הרביעית לשיבתו של רבינו הקדוש בעיירה 'ברסלב', בחודש סיוון, התחיל רבינו הקדוש לדבר מעניין "בעל השדה" העוסק בתיקון נשמות ישראל. וכך אמר בתורתו:

"דע, כי יש שדה, ושם גדלים אילנות ועשבים יפים ונאים מאד. וגודל יקר יופי השדה וגידוליו אי אפשר לספר, אשרי עין ראתה זאת. ואילנות ועשבים, הם בחינת נשמות קדושות הגדלים שם. ויש כמה וכמה נשמות ערומות, שהם נעים ונדים מחוץ לשדה, וממתינים ומצפים על תיקון, שיוכלו לשוב ולהיכנס אל מקומם. וגם אפילו נשמה גדולה, שבה תלויים כמה נשמות, לפעמים כשהיא יוצאת לחוץ, קשה לה לחזור לשם. והם כולם מבקשים ומצפים על בעל השדה, שיוכל להתעסק בצורך תיקונם. ויש נשמה, שתיקונה על ידי מיתה של אחד, או על ידי מצוה ועבודה של אחד.

ומי שרוצה לחגור מתניו, להכניס עצמו להיות הוא הבעל השדה, צריך להיות איש אמוד ותקיף, וגיבור חיל, וחכם, וצדיק גדול מאד. כי צריך להיות אדם גדול ומופלג במעלה מאד. ויש אחד, שאינו יכול לגמור העניין כי אם עם מיתתו. ואפילו לזה צריך להיות גדול מאד, כי יש כמה וכמה גדולים, שאפילו עם

ל. "מקורות והערות" ©

שוכב בחדרו היינו בהאלקיר שלו בבית חותנו. ונפחד רבנו זכרונו לברכה אז מאד מאד, כי אז היה אצלו פעם הראשון שראה בעיניו את המת, כי זה היה בתחילת ימי נעוריו. וגם אמר אחר כך שאותו המת היה רשע, על כן נפל עליו פחד גדול עצום מאד בלי שיעור. והתחיל לצעוק מאד בצעקה משונה מאד ובאו במרוצה אנשי הבית ורצו להיכנס לחדרו, ולא יכלו להיכנס מחמת שרבנו זכרונו לברכה סגר מתחילה את החדר מבפנים. והוכרחו לעשות תחבולות להיכנס, ואיני זוכר אם סיפר שסתרו הכותל, או שנכנסו מלמעלה מן הכותל האלקיר ובאו אליו, ואחר כך נח מפחדו. ואמר שאותו המת היה רשע ובשביל זה נפחד כל כך. ואחר כך ראה כמה וכמה מתים ולא נפחד עוד, מכל שכך בסוף ימיו שאז נעשה 'בעל השדה', שאז באו אליו לאלפים ולרכבות בלי שיעור בשביל תיקון. כי בזה היה עוסק ביותר; לתקן נשמות המתים ונשמות ערטילאין שעדיין לא נכנסו בגוף כלל וכו' כמבואר במקום אחר" (חיי מוהר"ן, קי).

הציון
הקדוש

נמשנת ברסלב

מיתתם לא יועילו. רק אם יש אדם גדול ומופלא במעלה מאד מאד, יכול לגמור מה שצריך בחיים חיותו. כי הרבה יסורין ודברים קשים עוברין עליו, אך על ידי גדלותו ומעלתו עובר על כולם, ועושה פעולות השדה כמו שצריך" ^{טו}.

ט. לסיכומו של דבר: ישנו צדיק שהוא "בעל השדה", והוא זה שאחראי על כל נשמות ישראל, החיים והמתים, להביאם לתיקונם השלם. "וצריך כל אחד שרוצה לרחם על נשמתו, לבקש ולהתחנן הרבה לפני השם יתברך כל ימיו, שיזכה להתקרב להצדיק הזה שהוא 'בעל השדה', שהוא מסתכל על כל אחד להביאו אל התכלית האמתית שהוא כולו טוב. כי אי אפשר לבוא אל התכלית הטוב הנצחי, כי אם על ידי הצדיק הזה, שהוא בחינת בעל השדה העליונה" ^{טז}.

י. וכבר בזוהר הקדוש, רמז מעט רבי שמעון בר יוחאי, שיש דבר כזה של 'בעל השדה'. וגם רבינו הקדוש השיג בזה מעט כבר בהיותו בעיירה זלטיפולי. אך בשנת תקס"ו בהיותו בעיירה ברסלב, נודע לו בשלימות עניין זה. "והמובן היה, שכמו שהוא יודע עכשיו בעניין זה של הבעל השדה, לא ידע עדיין שום וכו'" ^{יז}. ואז קיבל תפקיד זה על עצמו.

מקורות והערות

טו. ליקוטי מוהר"ן, סה.

טז. ליקוטי עצות, צדיק נח: יש שדה העליונה ששם גדלים כל הנשמות, ואלו הנשמות צריכים בעל השדה שיעסק בתקונם. וצריך כל אחד שרוצה לרחם על נשמתו, לבקש ולהתחנן הרבה לפני השם יתברך כל ימיו, שיזכה להתקרב להצדיק הזה שהוא בעל השדה, שהוא מסתכל על כל אחד להביאו אל התכלית האמתית שהוא כולו טוב כולו אחד, שעל ידי זה התפילה בתכלית השלמות. כי אי אפשר לבוא אל התכלית הטוב הנצחי כי אם על ידי הצדיק הזה שהוא בחינת בעל השדה העליונה.

יז. חיי מוהר"ן, קנב: בשנת תקס"ו הנ"ל כשהתחיל לדבר עמי מעניין תיקון הנשמות שהוא עוסק שהוא עניין בעל השדה וכו' כנ"ל, אז אמר לי: בזלאטיפאליע נודע לי קצת מזה. שאז התחיל לידע קצת מעניין זה של הבעל השדה. והמובן מדבריו, שאז התחיל לידע והעיקר יודע עכשיו. ואמר, שרבי שמעון בר יוחאי רמז מעט מזה בזוהר הקדוש, והמובן היה, שכמו שהוא יודע עכשיו בעניין זה של הבעל השדה לא ידע עדיין שום וכו'.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

יא. ואכן – מאחר שקיבל על עצמו תפקיד זה – עברו על רבינו באותה תקופה דברים קשים ביותר, כשהבולט ביניהם הוא "פטירת בנו, הילד הקדוש והנורא, מורנו הרב רבי שלמה אפרים זכרוננו לברכה", אשר רבינו בכה מרה על הסתלקותו. ואז גילה תורה זו, על 'בעל השדה', שצריך לסבול הרבה אודות תיקון הנשמות.^ח

❁ "מקורות והערות" ❁

יח. חיי מוהר"ן, כח: מאמר 'ויאמר בועז אל רות' סימן ס"ה, נאמר בקיץ תקס"ו סמוך לפטירת בנו הילד הקדוש והנורא מורנו הרב רבי שלמה אפרים זכרוננו לברכה.

ואז עמד לפניו מורנו הרב רבי נתן זכר צדיק לברכה עם עוד אחד, על העלייה שהיה לאדוננו מורנו ורבנו זכרוננו לברכה על ביתו. ואדוננו מורנו ורבנו זכר צדיק לברכה סיפר עמם מגודל צערו וייסורים שלו הגדולים שיש לו מכל צד ומצדי צדדים, והאריך בזה קצת כי היה מלא ייסורים רבים ועצומים מאד מבית ומחוץ בכל עת תמיד.

ובתוך דבריו ענה ואמר: מה אתם יודעים מה גדול ועצום השבר הזה שהיה בעולם עניין הסתלקות הילד הנ"ל? כל לבבי נשבר וניתק ממקומו! והתחילו הדמעות הקדושות לירד על לחייו, ותיכף ומיד נשמטו מלפניו מעוצם הכושה שנפל עליהם על שראו בכייתו בפניהם, עד שנדמה להם כאילו נהפך כל העולם ונחרב. וכבר מבואר במקום אחר ברמז קצת מעניין התקווה הגדולה שהיה ראוי לבוא לכלל ישראל, אם לא היה נפטר הילד הקדוש הנ"ל.

ואחר כך ביום שאחר זה שהיה ביום שישי ערב שבת קודש, אמר להם: אם לא היו יורדים תיכף, היה מספר להם דבר יפה מאד. וביום זה אמר להם המאמר 'ויאמר בועז אל רות' הנ"ל המדבר מעניין תיקון הנשמות ומה שצריכין מאד לבעל השדה שישגיח עליהם ויתקנם, וזה שחוגר מתניו להיות בעל השדה עוברין עליו ייסורים הרבה בלי שיעור רחמנא ליצלן, והוא בגודל כוחו עובר על כולם ועושה פעולות השדה כמו שצריך, עיין שם במאמר הזה. וזה היה שייך לעניין הסיפור מהייסורים העוברים עליו, שסיפר לפניו ביום שלפניו כנ"ל.

ובעניין הייסורים שסובל הצדיק, מחמת שעוסק לתקן נשמות ישראל – ראה בספר ימי מוהרנ"ת (ח"א, ט) שכתב על כך, בשמו של רבינו וזה לשונו:

ואמר שהוא דרכי השם שאי אפשר להבין, היינו שיש דרכי השם שאי אפשר להבינם, שהם בחינת 'צדיק וטוב לו צדיק ורע לו' וכו', אשר באותו השבועות דיבר מזה בהתורה 'וביום הביכורים' הנדפס בסימן נ"ו עיין שם, ואמר שהייסורים שלו הם בחינת דרכי השם. וסיפר אז מעניין מה שמובא ב"שבחי האר"י ז"ל", שפעם אחת הפציר אותו הרבה הרב רבי חיים ויטאל זכרוננו לברכה שיגלה לו סוד אחד, ולא רצה האר"י, כי אמר שהוא סכנה גדולה לפניו. והפציר אותו הרב רבי חיים ויטאל הרבה, ומחמת זה היה מוכרח לגלותו, כי אמר שלא בא לעולם כי אם לתקן נשמת הרב רבי חיים ויטאל זכרוננו לברכה, נמצא כשהרב רבי חיים ויטאל הפציר אותו היה מוכרח באמת לגלות הסוד לפניו. ואחר כך תיכף כשגילה זה הסוד נעשה בנו חולה ונפטר מחמת זה רחמנא ליצלן. ואיך אפשר להבין זאת; כי הלא היה מוכרח לגלות הסוד מחמת הפצרת רבי חיים ויטאל כנ"ל, ואף על פי כן נעשו על זה. אך זה הוא בחינת דרכי השם שאי אפשר להבינם. וסיפר אז כל זה לעניין ייסוריו מבניו ויוצאי חלציו, שכל ייסוריו הוא מחמתנו, מחמת שעוסק לקרב אותנו להשם יתברך. והלא כוונתו באמת לשמים, ובוודאי רצון השם יתברך באמת שיעסק בתיקוננו לקרבנו אליו יתברך, כי זה עיקר כבוד השם יתברך ורצונו וכו', ואף על פי כן יש לו ייסורים ועונשים כאלו מחמת זה דייקא, אך זה הוא דרכי השם שאי אפשר להבינם כלל בשום אופן.

הציון
הקדוש

נמשנת ברסלב

יב. ומאותה תקופה, התחיל רבינו הקדוש לדבר הרבה מעניין "תיקון הנשמות" אשר הוא עוסק בהם. והיו באים לפניו אלפים ורבבות ורבי רבבות נשמות, שיתקן אותם. וגם כל כניסתו לעיירה 'אומן', ומה שנקבר שם, הכל היה לצורך זה, שיוכל לעסוק בתיקון נשמות ישראל החיים והמתים^ט.

יג. ועליו אנו משוררים^כ "זממה שדה ותקחהו מפרי כפיה נטעה כרם", כי פסוק זה מרמז על נשמת רבינו הקדוש; "את אשר זמם ולקח ברשותו את השדה העליונה, להשקות ולגדל את האילנות שהם נשמות ישראל שנקראים בשם שדה וכרם, כמו שכתוב כי כרם ה' צבאות בית ישראל"^{כא}.

יד. "ובכל עניין זה יש הרבה לספר, כי יש בכל זה דברים גנוזים מאד, גנזייה דמלכא, אשר זכה להשיג בכל העניינים האלה. אשר בשביל זה הוכרח לטלטל כל כך, ולסבול ייסורים כל כך, והכל בשביל תיקון העולמות תיקון הנשמות והנפשות של החיים, ובפרט נשמות המתים שבזה עסק ביותר בסוף ימיו"^{כב}.

מקורות והערות

ט. חיי מוהר"ן, קנא: בשנת תקס"ו היא שנת ארבע לישיבתו פה ברסלב שהיא שנה הרביעית להתקרבותי אליו, כי בכניסתו לפה נתקרבותי אליו מיד בסמוך כנזכר לעיל, אז בקיץ בשנת תקס"ו בחודש סיון נפטר בנו הילד שלמה אפרים זכרונו לברכה. וכבר מבואר במקום אחר מעניין הילד היקר הקדוש הזה, מה שאמר רבנו זכרונו לברכה שכבר היה מוכן וכו'. ואז אחר פטירת הילד הנ"ל כשבאנו אליו, אז התחיל לדבר עמנו מעניין תיקון הנשמות, מעניין הבעל שדה, שיש שדה שגדלים בו נשמות וצריכין בעל השדה לתקנם, וזה שחוגר מתניו להיות בעל השדה יש עליו ייסורים הרבה בלי שיעור, כמבואר בהתורה 'ויאמר בועז אל רות' בליקוטי א' סימן ס"ה עיין שם. ומאז דיבר הרבה מעניין תיקון הנשמות, ובפרט אחר שבא מלמברג, בפרט בכניסתו לאומן, שכל כניסתו לשם ומה שבחר להסתלק שם ולשכב שם, הכל היה מחמת זה, בשביל תיקון הנשמות הצריכים תיקון מכמה מאות שנים. כי שם באומן נהרגו נפשות רבות בלי שיעור, וכמה ילדים אלפים ורבבות, שנהרגו קודם זמנן וכו', וכמובן משיחותיו באומן, וקצתם נכתבו במקום אחר.

כ. בשיר של "אשת חיל", אשר כל המזמור הזה נאמר על גדולתו של הצדיק האמת, כמבואר באריכות בספר כוכבי אור, חלק חכמה ובינה, עיין שם.

כא. כוכבי אור, חכמה ובינה, כ.

כב. חיי מוהר"ן, קנא.

וראה מה שמסופר בספר ימי מוהרנ"ת (חלק ראשון, אות נח): "במוצאי שבת ליל שני דסוכות ציווה להוליך אותו מהכסא והשכיבוהו על מיטתו, והיה אז עיף ויגע מאד מאד, ואמר שהוא יגע כל כך מחמת

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

טו. ומסיים מוהרנ"ת וכותב: "ואם אמנם לא שמענו ולא ידענו בכל זה אפילו כטיפה מן הים, וגם מעט דמעט שחמל עלינו והודיע לנו, גם מזה אי אפשר לבאר כי אם מעט דמעט ברמז – אף על פי כן לא נמנעתי מלרשום מה דאפשר, כי היא טובה גדולה לחפצים באמת השוקדים על דלתותינו, כשיודעים מה שיודעים ממה שעבר עליו ואשר יצא מפיו הקדוש בעניינים האלה. והמשכילים המעיינים בדברינו בעין האמת, יבינו מעט גדולת הבורא יתברך על ידי כל זה, וגדולת הצדיקים, וכמה ייסורים וצרות הם סובלים בשביל תיקון נפשותינו. אולי נתעורר על ידי כל זה, לילך בדרכיו הקדושים אשר הורה אותנו בספריו הקדושים, ונשוב אל השם באמת, במהרה בימינו אמון" כב.

האש שלי תוקד עד ביאת המשיח:

טז. בתחילה היה ראוי שיגמור רבינו הקדוש את תיקון כל נשמות ישראל, בחייו הקדושים. "אך בעוונותינו הרבים ובעוונות הדור, ומגודל התגרות השטן עד

מקורות והערות

שישב כל כך על הכסא. אחר כך ענה ואמר בקול קצת: האתה זוכר המעשה שסיפרתי? ותיכף עמדתי מרעיד, ושאלתי אותו באימה: איזה מעשה? (כי הלא באמת שמעתי ממנו כמה וכמה מעשיות נוראות מאד) ענה ואמר: המעשה שסיפרתי לך בכניסתי לפה! ותיכף נבהלתי מאד, כי זכרתי היטב המעשה שמדברת מעניין הבעל שם טוב זכרונו לברכה שבא למקום אחד שהיו שם נשמות גדולות הרבה מאד שהיה מוכרח לתקנם, וראה שאי אפשר לתקנם כי-אם כשיסתלק על ידי זה, כנרשם זאת המעשה במקום אחר.

ואמר בזה הלשון: מע האט שוין לאנג ארויס גיקוקט אויף מיר, מע זאל מיך דער טאפן אהער, וואס זאל איך אייך זאגן אלפים רבבות רבבות רבבות! ומשך מאד תיבת 'רבבות' בכל פעם, כלומר שיש כאן באומן סביבו רבבות רבבות הרבה של נשמות שעומדים עתה סביבו שיתקנם, שבשביל זה יש לו כל העינויים והייסורים הקשים והמרים האלו. ואחר כך הסב פניו קצת אל הקיר, ופרש ידיו קצת כאומר 'הריני מוסר נפשי והריני מוכן ומזמן לקבל הכל בשבילי יתברך'.

וכל זה אי אפשר לצייר בכתב כלל, כי בעניין תיקוני הנשמות שמענו מפיו כמה שיחות ותורות נוראות שרמז לנו בהם שהוא עוסק בזה הרבה מאד. כמו התורה 'ויאמר בועז אל רות' (ליקוטי מוהר"ן ס"ה) מעניין בעל השדה. והבנו מדבריו שכל הייסורים והמחלוקת שעליו הוא מחמת שעוסק בזה הרבה. וכל עניין נסיעתו לאומן להסתלק שם, הכל בשביל זה, כנרשם מעט מזה בשיחותיו הקדושות במקום אחר."

כג. חיי מוהר"ן, קנא.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

שהקִבָּה מחלוקת גדול עליו, על ידי כל זה נתבלבל העולם, ולא היה יכול לגמור בחייו מה שרצה. ואף על פי כן אמר שגמור ויגמור, והוא עדיין עוסק בתיקון נשמות ישראל, עד אשר יבואו כולם על תיקונם השלם והגמור.⁷⁰

יז. ועבודתו של רבינו הקדוש, ותפקידו שנטל על עצמו להיות "בעל השדה", לא הסתיים בעת פטירתו, אלא הוא ממשיך לעסוק בזה. כי "רבינו הקדוש גילה לנו שאורו הזך, לא יכבה נרו לעולם ועד. ואמר 'מיין פייערל וועט שוין טלוען ביז משיח וועט קומען', 'האש שלי תוקד עד ביאת המשיח'!"⁷¹.

יח. "כי אף על פי שמרוב כובד המלחמה, הוכרח להתכסות ולהסתלק מאתנו, אבל לא לעולם יזנח ה' ולא לנצח יקצוף. וגם אמנם בכוחו כי עז וגבורתו כי קשתה, לא נתעלם מאתנו מכל וכל כמאז ומקדם, לבל ידע איש את מקום קבורתו אשר גאולתנו תלויה בו. ולכן גם אם יעלה לשמים שיאת מלך הזקן וכסיל, משם יורידו ויפילו, כי לא ישקוט האיש עד אם כילה הדבר אשר דיבר, לגאלנו ולרפאנו מתחלואינו העצומים"⁷².

מקורות והערות

כד. חיי מוהר"ן, רכט: פעם אחת שאלתי אותו: מה יהיה מהדיבורים שנדברו וכו'? היינו, מה שבתחילה שמענו מפיו הקדוש כמה דיבורים שהיה נראה שיאריך ימים ויגמור כחפצו וכו'. ענה ואמר: השמעם מה שהוא שואל? גם אצלי בעצמי קשה עניין זה! (עס איז מיר אויך קשה). ואף על פי כן אמר: אני לא גמרת? [בלשון תימה] כבר גמרת ואגמור! (איך האב ניט אויס גיפירט [בתמיהה] איך האב אויס גיפירט און וועל אויס פירן) כמובא. גם כשנסע לאומן ואני נסעתי עמו, דיבר עמי מעניין שהשם יתברך גומר תמיד, כמובא לעיל.

ולבאר כל אלו העניינים, צריכין לספר הרבה אשר לא יספיקו כמה יריעות. והכלל: בתחילה עלה במחשבה כשנתקרבנו אליו שיגמור התיקון מיד, וכמה דיבורים שנדברו מעין זה. אך אחר כך בעוונותינו הרבים ובעוונות הדור, ומגודל התגרות השטן עד שהרבה מחלוקת גדול עליו, על ידי כל זה נתבלבל העולם, ולא היה יכול לגמור בחייו מה שרצה. ואף על פי כן אמר שגמור ויגמור כנ"ל, כי אחר שבא מלמברג זכה לדרך כזה ודיבר דיבורים כאלה, שעל ידי זה לא יכבה נרו לעולם ועד, וכאשר שמעתי בשמו שאמר בזו הלשון (מיין פייערל וועט שוין טלואין ביז משיח וועט קומין) 'האש שלי תוקד עד ביאת משיח', במהרה בימינו אמין.

כה. הקדמת ציון המצוינות.

כו. כוכבי אור, חכמה ובינה, לז: אבל על כל זאת מידה טובה מרובה, ולעולם ידו על העליונה. כי אף על פי שמרוב כובד המלחמה הוכרח להתכסות ולהסתלק מאתנו, וגם ארכו ימי הסתלקות בערך כפליים מהמספר

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

יט. וסמוך להסתלקותו, כשישב על כסאו חלוש ומיוסר, והתאונן על גודל ייסוריו, "בתוך כך סתם ידיו בחזקה, ועשה אגרוף ונענע באגרוף ידיו בכוח, כאומר: 'אף על פי כן, כוחי חזק בקרבי מאד'. ואי אפשר לצייר זאת בכתב. והמובן מדבריו, שגם בעוצם חלישות הגוף, עדיין כוחו חזק ואמיץ, ועדיין כוחו הולך ומתגבר לגמור הכל כרצונו בעזרת השם יתברך"¹².

כ. וכשהתאנחו לפניו אנשיו לפני פטירתו, מדוע הוא עוזב אותנו, אמר: "רק אתם תחזיקו עצמכם ביחד, אז תהיו אנשים כשרים. ולא כשרים בלבד, אלא אפילו צדיקים וטובים תהיו. כי השם יתברך יעזור לי בוודאי שיהיה כרצוני כאשר רציתי מכבר, כי בעזרת השם גמרתיו ואגמור כרצוני בוודאי"¹³.

כא. ולפני פטירתו, פנה אל אנשיו, ואמר: "מה לכם לדאוג מאחר שאני הולך לפניכם! ומה אם הנשמות שלא הכירו אותי כלל, מצפים על תיקונים שלי, מכל שכן אתם..."¹⁴

מקורות הערות

מ"ה שנים שאמרו הצופים על ההתכסות הזאת, אבל לא לעולם יזנח ה' ולא לנצח יקצוף, וגם אמנם בכוחו כי עז וגבורתו (משורש הגבורות שבכינה) כי קשתה, לא נתעלם מאתנו מכל וכל כמאז ומקדם, לבל ידע איש את מקום קבורתו אשר גאולתנו תלויה בו. ולכן גם אם יעלה לשמים שיאת מלך הזקן וכסיל, משם יורידו ויפילו, כי לא ישקוט האיש עד אם כילה הדבר אשר דיבר, לגאלנו ולרפאנו מתחלואינו העצומים.

כו. חיי מוהר"ן, רכג: סמוך להסתלקותו בעת התגברות החולאת שהיה לו והיה חלוש מאד, וכמעט שנגווה בכל עת, והיינו עומדים לפניו והוא זכרונו לברכה היה יושב על הכסא חלוש מאד, והיה מיוסר בייסורים גדולים מאד. והיה מדבר עמנו בדרך קובלנא על גודל ייסוריו. בתוך כך סתם ידיו בחזקה ועשה אגרוף, ונענע באגרוף ידיו בכח, כאומר: 'אף על פי כן כוחי חזק בקרבי מאד', ואי אפשר לצייר זאת בכתב. והמובן מדבריו שגם בעוצם חלישות הגוף, עדיין כוחו חזק ואמיץ, ועדיין כוחו הולך ומתגבר לגמור הכל כרצונו בעזרת השם יתברך. סמוך להסתלקותו נכנס אליו רבי מאיר ותפסו בבגדו של צמר, ואמר ברמיזה: אה מה חזק וכו'.

כח. חיי מוהר"ן, ריח: באומן קודם ראש השנה האחרון היה מספר עם אנשים שלו מעניין הסתלקותו, שכבר הוא אצלו שלש שנים אחר הסתלקותו. כי מעת שבא עליו החולאת הוא נחשב בעיניו שכבר נסתלק מן העולם, ואמר שאינו יודע באיזה זכות הוא חי בנס כל שלש שנים אלו וכו' - אז סיפרו אנשיו עמו, והיו מתאנחים מאד כי מה נעשה ועל מי יעזוב אותנו? ! והשיב: רק אתם תחזיקו עצמכם ביחד, אז תהיו אנשים כשרים! ולא כשרים בלבד אלא אפילו צדיקים וטובים תהיו. כי השם יתברך יעזור לי בוודאי שיהיה כרצוני, כאשר רציתי מכבר. כי בעזרת השם, גמרתיו ואגמור כרצוני בוודאי [בעזרת השם איך האב אויס גיפירט אין וועל אויס פירן]. ואמר שכל מי שייגע ויתחבר לאחד מאנשי שלומנו, בוודאי יהיה איש כשר באמת, ולא איש כשר בלבד אלא אפילו צדיק גמור כמו שאני רוצה. ועיין לקמן בעניין מעלת המתקרבנים אליו.

כט. חיי מוהר"ן, קצא: יום ג' ח"י תשרי שני דחול-המועד סוכות לעת ערב שנת תקע"א נלקח ארון אלקים ונסתלק אור ישראל כבוד אדוננו מורנו ורבנו בוצינא עלאה בוצינא קדישא יקרא אור הגנוז והצפון מורנו

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

כב. ואף על פי שהיו צדיקים רבים, "שכל אחד עשה ותיקן מה שתיקן ואחר כך נפסק" – אף על פי כן, רבינו הקדוש אינו כן. אלא אישו ממשיכה לדלוק ולבעור, והוא ממשיך לעסוק בתיקון וקירוב נפשות ישראל, עד ביאת המשיח^ל.

כג. וכל תורותיו ושיחותיו ומעשיותיו אשר גילה בחייו, לא נאמרו רק עבור אלו שהיו אז לפניו. אלא עבור כל הדורות, "את אשר ישנו פה ואשר איננו פה"^{לא}.

מקורות והערות

רבי נחמן זכר צדיק וקדוש לברכה, ונקבר למחרתו ביום רביעי באומן, במקום אשר בחר לו בו בחיים חיותו, כמבואר בזה הספר סיפורי דבריו, אשר מבאר בהם בפירוש שהוטב בעיניו לשכוב באומן מחמת שהיה שם קידוש השם הרבה מאד כמפורסם. גם עיקר הסתלקותו מחמת הקדושים שנהרגו שם, כאשר הכננו מדבריו שסיפר באומן, שיש שם רבבות נשמות שהוא צריך להעלותן.

גם ביום שני ראשון דחול-המועד הנ"ל שהיה יום אחד לפני הסתלקותו, ענה ואמר אלי: האתה זוכר המעשה שסיפרתי לך? ! אמרתי לו: איזה מעשה? השיב לי: המעשה של הבעל-שם-טוב זכרונו לברכה שסיפרתי לך בעת שנכנסתי לאומן. השבתי לו: הן. ענה ואמר: זה זמן רב שהסתכלו עלי לתפסני לכאן. שוב ענה ואמר: לא אלפים נשמות כאן, כי אם רבבות רבבות רבבות.

גם בלילה שלאחריו סיפר גם כן מעניין זה, ואמר שכמה משפטים וכמה קדושים וכו' היו בכאן. ואמר: מה לכם לדאוג מאחר שאני הולך לפניכם! אלו אנשים מאנשינו שמתו מקודם, היה להם חשש. אבל אתם, מאחר שאני הולך לפניכם, אין לכם לחוש כלל. ומה אם הנשמות שלא הכירו אותי כלל, הם מצפים על תיקונים שלי, מכל שכן אתם!

וכן מובא להלן בסימן רכה: ובלילה שקודם הסתלקותו אמר: מה לכם לדאוג מאחר שאני הולך לפניכם. ומה אם הנשמות שלא הכירו אותי כלל. הם מצפים על תיקונים שלי, מכל שכן אתם וכו'.

ל. חיי מוהר"ן, מו: קודם שגילה עניין הנדפס בליקוטי תנינא סימן ס"ח, מעניין הצדיק שצריך שישאיר בנים ותלמידים, והוא שייך להתורה 'כי מרחמם ינהגם' בסימן ז' – אז דיבר שהיו כמה גדולים שכל אחד עשה ותיקן מה שתיקן ואחר כך נפסק. וכוונתו לעניין ההארה שהאירו דעתם בתלמידיהם וקרכו כמה אנשים להשם יתברך אבל אחר כך נפסק הארתם, אבל אנו צריכים לעשות דבר שלא יפסק לעולם, שאלו אנשים יעשו אנשים אחרים, והם יעשו עוד אנשים, וכן לעולם.

וכן שמעתי כבר, שהמקורבים שלנו, בהכרח שיאירו בחבריהם ותלמידיהם. וכל אחד מוכרח שיעשה איזה פעולה ויאיר בחברו, וחברו בחברו. כי יש ענפים להאילן ומאלו הענפים יוצאין עוד ענפים וכן להלן יותר וכו'. וכבר נרשם במקום אחר מה שאמר שהאש שלי תוקד לעולם לא תכבה. ואמר בלשון אשכנז בזה הלשון: מיין פייערל וועט שוין טלוען ביז משיח וועט קומען [האש שלי תוקד עד ביאת המשיח].

לא. שיחות הר"ן, רט: אמר: שכל התורות והשיחות שלו אינם בשבילנו לחוד. כי אם 'את אשר ישנו פה ואשר איננו פה' (דברים כט יד) (ועיין ברש"י שפירש: 'ואשר איננו פה – ואף עם דורות העתידים לבוא' והבין). וכמה פעמים דיברנו עמו מעניין זה, ורמז לנו בדבריו להודיע לדורות הבאים את כל מעשי ה' הגדול שעשה עמנו. ופעם אחת אמר בפירוש: גם לבניכם תודיעו את כל התורות והשיחות הנפלאות והנוראות, והמעשיות וכיוצא בהם, אשר גילה לנו. ואמר אז זה הפסוק בהתלהבות גדול כגחלי אש. 'והודעתם לבניך

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

כד. ולכן, "אפילו אלו שלא זכו להכיר את רבנו זכרונו לברכה בחייו – כשיבואו על קברו הקדוש ויסמכו עליו, וילמדו ספריו הקדושים, וירגילו עצמם לילך בדרכיו הקדושים הנאמרים בספריו הקדושים – בוודאי יש להם על מה שיסמכו. אשריהם אשרי חלקם, ולא יאשמו כל החוסים בו. כי כבר גילה דעתו בכמה לשונות בפירוש וברמז, שכל מה שעוסק עמנו, אינו בשבילנו לבד, כי אם את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה"²⁶.

כה. ומן העניין, לצטט כאן מתוך מכתב שכתב מוהרנ"ת לבנו, אחר הסתלקותו של אחד מאנ"ש ושמו רבי שמואל:

"והנה זה רבי שמואל זכרונו לברכה שנפטר, בוודאי אתה ידעת אותו היטב. ותדע שנשמתו יצאה בטהרה, ודיבר דיבורי אמונה בכל עת עד שיצתה נשמתו, תהא נשמתו צרורה בצרור החיים. מה גדלו חסדי ה' שזיכיתי אותו שיהיה לו כל פעם התבודדות בשדה בין הרים ומחילות עפר, והלך בדרך הישר בדרך התורה כל ימיו, ונפטר בשם טוב. וקיוויתי לה' שבוודאי יקרבו שם הבעל השדה!²⁷, כאשר אמר בעצמו קודם הסתלקותו הקדוש למעלה למעלה: 'מה לכם להתיירא מאחר שאני הולך לפניכם, ומה אם הנשמות שלא הכירו אותי וכו', כאשר כבר שמעת כל זה. והשם יתברך יאריך ימיכם ושנותיכם וימי כל אנשי שלומנו וימי כל ישראל, עד שיזכו לידע ולהכיר מי היה בעולם בדורות הללו,

❦ "מקורות והערות" ❦

ולבני בניך' (דברים ד ט). ואמר בזו הלשון: אייערע קינדער זאלט איר מודיע זיין וואס דא האט זיך גיטאן. ואמר ברתת וזיע בהתלהבות נורא: 'יהודעתם לבניך ולבני בניך'. ואמר: דע והאמן, אם אפשר להוציא אחד מן הרפש, גם מי שיתאחז בו יוציאו אותו גם כן.

לב. חיי מוהר"ן, רכה.

לג. שים לב למליצתו של מוהרנ"ת, שמדבר על כך שרבי שמואל היה הולך בשדות וביערות ובוודאי יקרבו שם בעל השדה. כי אכן מי שהולך בדרכו של רבינו, ויוצא לשדות וערות, זוכה לתיקון נפלא מבעל השדה...

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

אשר הניח אחריו תורות ושיחות וסיפורים ומעשיות כאלה, אשרינו מה טוב חלקנו" ל^ד.

גדולים צדיקים במיתתם:

כו. ועתה, בוא וראה: לא זו בלבד שרבינו הקדוש ממשיך לעסוק בתיקון נשמות ישראל 'גם' לאחר הסתלקותו, אלא שעיקר עבודתו של רבינו הקדוש בתיקונם של נשמות ישראל, ממשיך 'בעיקר' אחר הסתלקותו, ביתר שאת ויתר עז.

כז. כי כבר לימדונו חכמינו ז"ל: "גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם" ל^ה, ואחר הסתלקותו של הצדיק יש לו כח לתקן ולקרוב את נשמות ישראל, יותר מבחייו.

"כי הסתלקות הצדיק עושה תיקון גדול בכל העולמות יותר מבחייו, כי גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם, והם מתקנין נשמות ישראל במיתתן יותר מבחייהם, ומכניעין הסטרא אחרא והקליפות הנאחזין בנשמות הנפולות בעונותיהם. כי הצדיקים מכניעין ומבטלין אותם במיתתם יותר מבחייהם, בבחינת 'ויהיו המתים אשר המית במותו רבים מאשר המית בחייו'לו, שהצדיק האמת מנהיג הדור האמתי ממית שונאי הקדושה והקליפות והסטרא אחרא

© "מקורות והערות" ©

לד. עלים לתרופה, מכתב מיום ד' וישב תקצ"א.

לה. תלמוד בבלי, מסכת חולין, דף ז עמוד ב: דאמר ר' חמא בר חנינא: גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן, שנאמר: ויהי הם קוברים איש והנה ראו [את] הגדוד וישליכו את האיש בקבר אלישע וילך ויגע האיש בעצמות אלישע ויחי ויקם על רגליו.

לו. פסוק זה מדבר על שמשון הגיבור, שהמית במותו אלפי פלשתים, כמסופר שם בנ"ך (שופטים טז, ל). ומוהרנ"ת מבאר פסוק זה על כוחו של צדיק הדור, שבהסתלקותו הוא הורג ומכניע את כוחות הרע, יותר ממה שהכניע אותם בחייו, והבן.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

במותו יותר מבחיינו" ^{לז}.

כח. וכבר נאמרו על כך כמה ביאורים נפלאים, מדוע דווקא אחר הסתלקותו, יש

לו לצדיק יותר כח לתקן נשמות ישראל. והרי כמה מהם בקיצור נמרוץ ^{לח}:

א. הצדיק לאחר הסתלקותו, עולה ומתעלה ונכלל באור האין סוף, ודווקא

אז יש לו כח עצום להאיר משם את אור האין סוף, לתוך ליבם של ישראל ^{לט}.

מקורות והערות

לז. ליקוטי הלכות, נזיקין ג, ח.

לח. והריני להדגיש, שלא כתבתי את כל הביאורים, כי רבים הם. וכן את הביאורים שכתבתי אינם בשלימותם כלל, כי אי אפשר לסכם סוגיות ארוכות ועמוקות במילים סיפורות. ולכן העתקתי למטה את לשון מוהרנ"ת בשלימותו, עם המראה מקום. וכל מי שחפץ להבין את הדברים לעומקם ואמיתם, יעיין נא במקור הדברים. וכאן לא כתבתי רק כמה מילים, בצורה שיוכנו גם למי שאינו בקי בעומק הדברים.

לט. ליקוטי הלכות, תפילת המנחה ז, מז: ועל כן אז נסתלק משה שנתן לנו את התורה, שנסתלק בשעתא דצלותא דמנחה דשבתא ברעוא דרעוין. כי משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו', עד הדור הזה. וכל צערו ויגיעתו והשתדלותו בסוף סמוך להסתלקותו היה, שיכניס בישראל קיום התורה, שזה קשה מהכל. וכמבואר בהפרשיות של סוף ספר דברים שמרבה להוכיחם על זה, כמו שכתוב הקהילו אלי וכו', כי ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחיתון וסרתם מן הדרך וכו'. ועתה כתבו לכם את השירה הזאת וכו'. כי לא תשכח מפי זרעו וכו'.

וה' יתברך גמר על ידו שזכה שנסתלק בשבת במנחה ברעוא דרעוין. כי המיתה של האדם נמשך בשרשו ממיתת המלכים כמבואר בכתבי האר"י ז"ל, שהיה על ידי ריבוי אור, על ידי שלא היו הצמצומים מתוקנים כראוי עיין שם. ואדם הראשון היה צריך לתקן זאת וקלקל, ועל ידי זה חזר ונתעורר בחינת מיתת המלכים ומשם גזירת המיתה. אך עתה המיתה טובה מאד, כי מאחר שכבר היה אור הנשמה של זה האדם בעולם ומת ונסתלק יכולין לתקנו וכנ"ל (באות לב). ועיקר התיקון על ידי גדולי הצדיקים שהם בחינת משה, שנסתלק בשבת במנחה ברעוא דרעוין, שאז תכלית תיקון הצמצומים העליונים מאד, שמקבלים אור נורא מאד מאד בבחינת תיקון, ושם נסתלק משה. ועל ידי הסתלקות אור נשמתו הנוראה לשם, הוא חוזר וממשיך משם התגלות אור האין סוף בלב כל אחד מישראל בבחינת תיקון הצמצומים והמתקתם, באופן שסוף כל סוף יזכה את כל ישראל בתשובה.

כי גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, כי כל ימי חייהם הקדושים היו מתייגעים מאד בעבודתם לגלות מלכותו יתברך בעולם, שזה עיקר עבודת הצדיקים, שהוא על ידי שממשיכין עליהם בכל פעם אור האין סוף בבחינת צמצומים מתוקנים, באופן שיעבדו את ה' יתברך בהדרגה ובמידה לפי מדרגתם הגבוה וכו', באופן שיגלו מלכותו לעין כל כמו שכתוב וחסדיך יברכוכה, כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו, להודיע לבני האדם גבורתו וכבוד הדר מלכותו וכו'. שהצדיקים והחסידים יברכוכה והם מודיעין ומגליין ואומרים לכל כבוד מלכותך וכו'.

אבל מחמת גודל כח הבחירה של כל אחד ואחד, שהסטרא אחרא והיצר הרע שהם המחשבות רעות וזרות ומגוננות וכו' מתגברין מאד על כל אחד ואחד, בפרט על הרוצים להתקרב לה' יתברך שעליהם אורב הבעל דבר וחותר ומתגבר יותר כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, על כן הצדיקים הם סובלים צער גדול מאתנו, שזהו בחינת מה שמובא לעיל מה שמשה רבנו הצטער והוכיחם הרבה קודם מותו שיקיימו התורה כנצור

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

ב. כל כוחו של הצדיק לקרב נשמות ישראל – גם בחייו – הוא רק כשהוא יורד לבחינת 'שינה', ומסלק את מוחו והשגתו הנשגבה, ויורד אל העם לקרבם. ולכן דווקא לאחר הסתלקותו, שאז הוא בבחינת 'שינה' ארוכה, יש לו כח גדול ביותר לקרב ולתקן את כל הנשמות הרחוקות ביותר.¹²

❁ "מקורות והערות" ❁

לעיל. ועל כן הם מתייגעים כל ימי חייהם להמשיך חידושי תורה באופן שיוכלו לעורר לב בני ישראל לשוב לה' יתברך. כי כל החידושי תורה האמתיים הם בחינת כלים וצמצומים קדושים בבחינת תיקון, שנוכל לקבל אור האין סוף על ידם בהדרגה וכו' בבחינת תיקון וכו'.

אבל הבעל דבר מתגרה בכל פעם, אך אף על פי כן הם גומרים את שלהם. וכל מה שלא יכלו לגמור בחייהם, הם גומרים אחר מיתתם, כי גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם כנזכר לעיל. כי אז נסתלקין למקום שנסתלקין, ותיכף שנסתלקין הם מתחילין לחיות בחינת חיים נצחיים של עולם הבא, שהוא בחינת חיים של תחיית המתים. כי שאר העולם אינם זוכים לאלו החיים עד אחר הזיכוך, ואז יזכו לחיי עולם הבא אחר התחיה כפי חלקם. אבל הצדיקים הגדולים שזיכוכו גופם בתכלית השלימות בחייהם, הם זוכים אחר הסתלקותם מיד לחיים נצחיים של עולם הבא, שהיא בחינת שנכללים באור האין סוף בבחינת חיים נצחיים. וגם שם הם עובדים את ה' יתברך כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, וכל עבודתם היא להמשיך אור האין סוף בלב כל ישראל בבחינת תיקון הצמצומים הנזכרים לעיל, באופן שיגלו מלכותו לעין כל, שזהו עיקר התכלית של כל הבריאה כנזכר לעיל.

מ. ליקוטי הלכות, נזיקין ג, ח: כי הסתלקות הצדיק עושה תיקון גדול בכל העולמות יותר מבחייו, כי גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם, והם מתקנין נשמות ישראל במיתתן יותר מבחייהם, ומכניעין הסטרא אחרא והקליפות הנאחזין בנשמות הנפולות בעוונותיהם. כי הצדיקים מכניעין ומבטלין אותם במיתתם יותר מבחייהם, בבחינת ויהיו המתים אשר המית במותו רבים מאשר המית בחייו (שופטים טז), שהצדיק האמת מנהיג הדור האמתי ממית שונאי הקדושה והקליפות והסטרא אחרא במותו יותר מבחייו.

כי המיתה היא בחינת שינה ארוכה, ותחיית המתים הוא בחינת התעוררות השינה, כמו שכתוב הקיצו ורננו שוכני עפר, וכמו שכתוב ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו וכו'. והצדיק שחפץ תמיד בטובות ותקנות ישראל, ועיקר הטוב ועיקר ההצלחה האמתית הוא הצלחת הנפש, לטהר נפשות ישראל מזוהמתם ולהחזירם בתשובה שלימה, לעוררם משנתם שלא יישנו שנת עולם חס ושלום. אבל עיקר העסק שהצדיק האמתי עוסק לתקן נשמות ישראל הוא בשעת שינה דייקא. כי ממה הצדיק בעצמו אי אפשר לקבל, כי מוחו גדול ונשגב ונעלה מאד מאד עד שאי אפשר לקבל ממנו בשום אופן, כי אם על ידי שהצדיק מוריד עצמו אל העולם ומסלק את דעתו ומדבר עם העולם שיחת חולין וסיפורי מעשיות שזהו בחינת שינה, וכמו ששמעתי בפירוש מפי רבנו זכרוננו לברכה שיחת חולין שמדברין לפעמים עם העולם כדי לפקח את דעתו לתת נייחא להמוחין כשיגיעים מהתורה ועבודת ה' זהו בחינת שינה ממש, שעל ידי זה נתחדש המח כנ"ל. נמצא כשהצדיק מדבר עם העולם, זהו בחינת שינה אצלו, בחינת הסתלקות הדעת. ועל ידי זה דייקא הוא מעוררם בתשובה ומחזירם לה' יתברך. כי בשעת שינה נכנס המח בתוך האמונה וכו'. והאמונה היא שוכנת תמיד בין הגויים והקליפות לברר משם ניצוצי הקדושה שנפלו לשם שהם בחינת נשמות הנפולות של הרחוקים מה' יתברך שנפלו על ידי עונותיהם למקום שנפלו רחמנא ליצלן, והאמונה מרחמת עליהם ועוסקת תמיד לבררם.

אבל עיקר כח האמונה לבררם ולהוציאם הוא, כשנשמות הצדיקים עולין אליה ונכללין בה בשעת שינה, בבחינת העלאת מיין נוקבין וכידוע. שאז יש כח להאמונה לעלות אל דודה ונעשה ייחוד העליון. ובכל ייחוד עליון, כמה ניצוצות שנפלו, שהם בחינת נשמות הנפולות, נתעוררין אז בתשובה וחוזרין לה' יתברך אלו הרשעים שהם שורש ניצוצי נשמות אלו. ואז נתחדש גם נשמת הצדיק על ידי הייחוד הזה, ועל ידי זה זוכה לקבל שכל חדש ונשמה חדשה וכו' כנ"ל (ועיין בכוונות ותבין העניין הזה היטב, איך כל הכוונות כלולות

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

❁ "מקורות והערות" ❁

בדברי רבנו זכרוננו לברכה). וכמו שזה העניין נעשה בשינה ממש, שזהו סוד כל כוונות קריאת שמע ושינה והתעוררות השינה וכו"ל, כמו כן על ידי כל בחינות שינה נעשה עניין זה.

ועל כן, עיקר העסק שהצדיק עוסק לקרב בני אדם לה' יתברך, הוא בשעת בחינת שינה שלו דייקא, דהיינו כשמדבר עמהם שיחת חולין וסיפורי דברים שהם בחינת שינה כנ"ל. ואפילו כשהצדיק האמת מגלה תורה להעולם, אף על פי שהיא תורה גבוה מאד, אף על פי כן הוא בבחינת שינה לגבי השגתו של עצמו, שהיא גבוה מאד עד שאי אפשר להשיגה אפילו במחשבה, מכל שכן כדיבור. כמו שפשטי אורייתא הם בחינת שינה לגבי דביקות הבורא, כן התגלות התורה של הצדיק שמגלה להעולם הוא בחינת שינה, בחינת פשטי אורייתא, כנגד השגתו בעצמו.

נמצא, שעיקר התקרבות ישראל לאביהם שבשמים שהצדיק עוסק תמיד לקרבם, הוא דייקא על ידי בחינת שינה שלו כנ"ל. ועל כן גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם, כי עיקר הגדולה של הצדיק בחייו ובמותו הוא כפי מה שזוכה לקרב נפשות ישראל לה' יתברך, שזהו עיקר תענוגיו ושעשועיו של ה' יתברך, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה 'כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל'.

ועל כן גדולת הצדיקים הוא במותם יותר מבחייהם, כי במותם הם מקרבים ביותר נפשות ישראל לה' יתברך. כי המיתה היא בחינת שינה ארוכה כנ"ל, ובשעת שינה אז דייקא עיקר העסק של הצדיק לקרב ישראל לה' יתברך כנ"ל. ובאמת מבואר העניין היטב למי שבקי מעט בזוהר ובכתבי האר"י ז"ל מעניין הייחוד הנעשה על ידי נשמת הצדיק בשעת שינה ובשעת מיתה, וגודל בירור הניצוצות שנתבררין אז. כי כל מה שהייחוד גדול ביותר, נתבררין ניצוצות ביותר, וגדולת הייחוד הוא כפי גודל נשמת הצדיק. וגם יש חילוק בין שינה שהוא אחד משישים במיתה, שאז עולה נשמת הצדיק לתוך האמונה להתייחד רק לפי שעה בבחינת פיקדון. אבל בשעת מיתה ממש, אז עולה כל הנשמה לגמרי לזמן ארוך עד התחיה, ואז הייחוד גדול ביותר מאד מאד, כמבואר בספרים מגודל הפלגת גדלת הייחוד שנעשה בשעת הסתלקות הצדיק שנקרא הלולא רבא בחינת חתנה שהיא בחינת ייחוד. וכמוכין ומבואר בזהר הקדוש באדרא בהסתלקות רבי שמעון בר יוחאי שאנו עוסקים בו, מגודל הייחוד שנעשה אז, שנסתלק נשמתו לתוך בחינת המלכות לתוך יסוד האמונה, כמבואר על פסוק כי שם ציוה ה' את הברכה חיים 'לא סיים בוצינא קדישא למימר חיים עד דאסתלק נשמתיה' וכו', עיין שם.

כי הצדיק, בשעת הסתלקותו שאז זוכה לתכלית שלימותו, כי כל ימיו היה עוסק בעבודת ה' ועלה בכל פעם מדרגא לדרגא, ועל כן בכל פעם שעלתה נשמתו בשינה עדיין לא הייתה בתכלית השלימות כמו בשעת מיתתו, שאז הוא בתכלית השלימות. וגם בשעת שינה לא עלתה לגמרי, כי עדיין נשארה בו קצת בשביל חיותו כדי שיוכל להתעורר משנתו, אבל בשעת מיתה של הצדיק שאז הנשמה בתכלית שלימותה ועולה כל הנשמה לגמרי לתוך האמונה, על כן אז נתגדל מאד מאד בחינת ההעלאת מיין נוקבין של השכינה, בבחינת 'חזי במה ברא קאתינא לגבך'. ואז נתגדל הייחוד מאד. וכפי גדולת הייחוד כן נתבררין לעלות ניצוצות הנפולין יותר, שעל ידי זה חוזרין בתשובה רשעים רבים ביותר. וכן מתנהג כל ימי עולם עד התחיה, שנשמת הצדיק שמת שהיא בבחינת שינה היא מעלה תמיד בחינת מיין נוקבין להשכינה שהיא האמונה, ועל ידי זה היא מבררת נשמות רבות שנפלו עד אין קץ.

כי יש נשמות נפולות מאד מאד, שנפלו כל כך כמו שנפלו, עד שאי אפשר שיהיה להם שום תיקון בעולם, כי אם על ידי נשמת הצדיק, ודייקא על ידי מיתתו וכמוכין בדברי רבנו זכרוננו לברכה. כי כפי גדולת הייחוד שלמעלה כן עולים ניצוצות רבים מעמקי הקליפות ביותר. ועל כן איתא בזוהר הקדוש דצדיקאי שכיהי יתיר בתר אסתלקותיה בהאי עלמא יתיר מבחיוהי.

וזהו בחינת השתטחות על קברי צדיקים אמתיים, שהוא דבר גדול מאד, ומועיל מאד לעבודת ה' יתברך לזכות לצאת מהרע שלו ולשוב לה' יתברך. כי יש בני אדם שנפלו כל כך בעוונותיהם, עד שנאחז בהם הרע כל כך, עד שאי אפשר להם בשום אופן לשוב לה' יתברך, רק על ידי שבאין על קברי הצדיקים האמתיים. ואז נכללין בנשמת הצדיק שמת, שהוא עוסק תמיד לברר בירורים, והוא בכוחו הגדול שגדול במיתתו יותר מבחייו, הוא יכול לברר אפילו הנשמות שנפלו מאד מאד. אבל אף על פי כן, הבעל בחירה אי אפשר לבררו

הציון
הקדוש

נמשנת ברסלב

ג. כוחו של הצדיק לתקן נשמות ישראל, הוא על ידי תוכחתו הקדושה שמעוררת את הריח הטוב של נשמתם. ואת כוחו זה, הוא מקבל על ידי שמתפלל "תפילה בבחינת דין". וההסתלקות של הצדיק הוא שלימות ה"תפילה בבחינת דין". ולכן, דווקא לאחר הסתלקותו, יש לו כוח גדול יותר לתקן את נשמות ישראל, ולהחזירם למוטב^{מא}.

מקורות והערות

בעל כורחו, כי אם כשכא על הקבר במקום גניזתו הקדושה ומעורר עצמו בתשובה, שאז יש כח להצדיק לבררו בכוחו הגדול ולהוציאו ממקום שנפל לשם ולתקנו, אף על פי שלא היה אפשר לו להתתקן בשום אופן וכנ"ל.

מא. ליקוטי הלכות, חול המועד ד, יד-טו: וזה בחינת גודל מעלת ההליכה עד קברי הצדיקים הקדושים להתפלל שם, כי שם עיקר התיקון של כל אחד, שיוכל לצאת ממקום שנפל שם. אפילו אם הוא בין שיני הס"מ, יכול הצדיק הגדול להוציאו משם, כשבאין על קברו הקדוש. כי גדולים הצדיקים במיתתן יותר מבחייתן, וכמו שכתוב 'ושבח אני את המתים שכבר מתו' וכו'. כי מיתת הצדיק הגדול גבוה ונעלה ונשגב מאד, ואז דייקא מתגבר בכל כוחו לגמור מה שצריך לגמור.

כי בוודאי הצדיק האמת עוסק כל ימי חייו הקדושים להוכיח את ישראל להחזירם למוטב, כי זה כל מגמתו, והוא מוסר נפשו בשביל זה כל ימיו. אבל זה ידוע שלבעל בחירה קשה מאד להועיל, כי הבחירה של האדם יש לה תוקף גדול מאד, כי הכל נברא בשביל הבחירה (וכמבואר מזה במקום אחר). אבל אף על פי כן יגמור הצדיק מה שהתחיל, והעיקר על ידי קול תוכחתו הקדוש, שהוא בחינת קולו של משה שהוכיח את ישראל בקול הניגון שיתער לעתיד. וזה הקול נמשך על ידי התפילה בבחינת דין, שמתפלל זה הצדיק, כי הוא בעל כח גדול (וכמבואר שם בהתורה הנ"ל).

אבל כבר מבואר, שאפילו כשמתפלל התפילה הזאת עד שהסטרא אחרא מוכרחת להקיא גם מקרבה ובטנה, אף על פי כן עדיין היא מתגברת אחר כך בכוחה הנשאר וכו' כנ"ל. ועל כן עיקר שלימות זאת התפילה בבחינת דין של הבעל כח הנ"ל, היא רק סמוך למיתתו. ועל כן הצדיק אינו מוכיח את ישראל אלא סמוך למיתה, כמו שפירש רש"י בפרשת דברים על פסוק ויהי בארבעים שנה וכו', שלא הוכיח משה אלא סמוך למיתה, ולמד מיעקב שלא הוכיח את בניו אלא סמוך למיתה וכו', כדי שלא יהיה מוכיחו וחוזר ומוכיחו וכו', וכן יהושע ושמואל ודוד לא הוכיחו אלא סמוך למיתה וכו'. כי מיתת הצדיק זהו בעצמו בחינת תפילה בבחינת דין, של הבעל כח, כי המיתה בבחינת דין, ועל כן שם נאחזת הסטרא אחרא ביותר. ועל כן המת מטמא בטומאה חמורה, אבל הצדיק הגדול הוא מת על קידוש השם, כי כל ימי חייו מסר נפשו בכל יום על קידוש השם ובפרט בשעת מיתתו ממש, בוודאי הוא מת על קידוש השם. ועיקר המיתה על קידוש השם היא בבחינת התפילה בבחינת דין של הבעל כח, שזהו בחינת עשרה הרוגי מלכות שכל בירורי הניצוצות מהקליפות עד עתה ועד הסוף הוא על ידם (וכמבואר מזה בהלכות עובדי כוכבים על עניין ייהרג ואל יעבור בשביל קידוש השם, עיין שם).

בפרט מיתת הצדיקים שבחוץ לארץ שהכל הוא בבחינת התפילה בבחינת דין הנ"ל, שמוסרים גופם שייקבר בחוץ לארץ ששם יניקת הסטרא אחרא, ונדמה להסטרא אחרא שהיא כולעת את הגוף הקדוש הזה, אבל זה הגוף הקדוש הוא בעל כח גדול ועומד להסטרא אחרא בצווארה עד שמוכרחת על ידי זה להקיא הקאות הרבה מקרבה ובטנה וכו', עד שיגמור הצדיק מה שהתחיל, כי אז אינו פוסק מלעסק בבחינת תיקון התפילה הנ"ל, עד שיגמור כרצונו, בבחינת 'כצאתי מן העיר אפרוש את כפי'; כשיוצא מן העיר אל קברו, אז יפרוש את כפיו בתפילה הנ"ל עד שיגמור מה שרוצה.

ועל כן, שם על קברו, יכול כל אחד להתתקן אפילו הגרוע שבגרועים, כי שם עיקר הכח של בחינת התפילה הנ"ל, שעל ידי זה עיקר קול התוכחה הנ"ל, שהוא קול הניגון הנ"ל, שעל ידי זה מוכיח את ישראל בבחינת

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

כט. כלל הדברים: לאחר הסתלקותו של הצדיק, לא רק שאינו מפסיק את עבודתו לתקן נשמות ישראל, אלא אז כוחו גדול הרבה יותר, לתקן את כל נשמות ישראל.

ל. עד כדי כך, שישנם נשמות שאינם יכולים לקבל תיקון על ידי הצדיק רק לאחר הסתלקותו. "כי יש נשמות נפולות מאד מאד שנפלו כל כך כמו שנפלו, עד שאי אפשר שיהיה להם שום תיקון בעולם, כי אם על ידי נשמת הצדיק, ודייקא על ידי מיתתו ... כי יש בני אדם שנפלו כל כך בעוונותיהם, עד שנאחז בהם הרע כל כך, עד שאי אפשר להם בשום אופן לשוב לה' יתברך, רק על ידי שבאין על קברי הצדיקים האמתיים, ואז נכללין בנשמת הצדיק שמת ... שאז יש כח להצדיק לבררו בכוחו הגדול ולהוציאו ממקום שנפל לשם ולתקנו, אף על פי שלא היה אפשר לו להתקן בשום אופן"^{יב}.

ההשאה על הציון הקדוש:

לא. אחר שהתבאר, שרבינו הקדוש הוא 'בעל השדה' העוסק בתיקון נשמות ישראל, והוא ממשיך בעבודתו זו גם לאחר הסתלקותו, ביתר שאת ויתר עז. עלינו לדעת, שעיקר הישארותו של הצדיק בעולם הזה, הוא אצל מקום ציונו הקדוש.

לב. כי זאת יש לדעת: ציונו של הצדיק, אינו רק המקום בו טמון גופו הקדוש. אלא שם הוא המקום, בו שורה השארית נפשו הקדושה, "כי שם על קברו

❁ "מקורות והערות" ❁

נרדי נתן ריחו, שעל ידי זה עיקר התיקון שזה נעשה בשעת מיתתו דייקא, כי אז דייקא מוכיחם כנ"ל, ועל כן שם הכל יתקנו כראוי כל מי שיזכה לבוא לשם בחייו. וזהו בחינת העשרה קפיטל תהלים שאומרים שם, שהם בחינת עשרה מיני נגינה, (כמובא בסימן ר"ה) שהם בחינת קול הניגון הנ"ל שיתער לעתיד, שהוא בחינת קול תוכחתו הקדושה הנ"ל, שעל ידי זה מעורר ריח טוב אפילו מהגרוע שבגרועים שבישראל ומתקן הכל על ידי זה וכנ"ל.

מב. ליקוטי הלכות, נזיקין ג, ח.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

שורה השארת נפשו הקדושה כמבואר בכתבי האר"י זכרונו לברכה, ונפשו קשורה למעלה למעלה" ^{כ"ב}. וציון הצדיק, הוא המקום ממנו מתפשטת הארת נפשו בכל העולם. "כי הארת נפש הצדיק נשארת על קברו הקדוש, ומאירה בכל עולם העשייה" ^{כ"ד}.

לג. וכשהאדם בא ומשתטח על ציונו של הצדיק - "על ידי בכייתו ותפילתו, שמתפלל ומתחנן שם, על ידי זה חוזר ומעורר ביותר נשמת הצדיק האמת, ומאיר ביותר למטה בזה העולם הגשמי!" ^{כ"ה}.

לד. ועל אחת כמה וכמה בציונו של רבינו הקדוש, שהעיד בפירוש שתמיד יהיה שם, ואין צריך לחשוש שמא אין נשמתו נמצאת שם כעת. "והמשיל אז לבתו על עצמו: כמו שאני עתה בחדר זה ואחר כך אני יוצא מחדר זה ונכנס לחדר השני וסוגר הדלת אחרי, אם תבואי אצל הדלת ותצעקי 'אבי אבי', לא אשמע דבריך?! כדברים האלה נשמע מפיו הקדוש כמה פעמים, שרמז לכל אחד ואחד כמה גדולה המעלה של מי שיזכה לבוא על קברו הקדוש והנורא, כי בוודאי ישמע דבריו, ויעזור ויושיע לו בכל מה דאפשר" ^{כ"ו}.

⦿ "מקורות והערות" ⦿

מג. ליקוטי הלכות, הכשר כלים ד, ז.

מד. ליקוטי הלכות, בציעת הפת ה, ל.

מה. ליקוטי הלכות, קרחה וכתובת קעקע ג, ד: ועל ידי שכל אחד בא על קבר הצדיק האמת, על ידי בכייתו ותפילתו, שמתפלל ומתחנן שם, על ידי זה חוזר ומעורר ביותר נשמת הצדיק האמת ומאיר ביותר למטה בזה העולם הגשמי, כי צדיקאי שכיחי יתיר בהאי עלמא בתר דאסתלקו, כמו שאיתא בזוהר הקדוש, ונתקשר נשמת הצדיק ביותר בזה העולם ונתרבה השלום ביותר כנ"ל, ונמשכין כל העולם לעבודתו יתברך.

מו. שיחות הר"ן, קנו: כשהיה באומאן, שמע בכיתו קול של הצועקים על הכית עלמין על קברי אבותם, שדרכם לצעוק ולהתפלל שם בקול מר כנהוג. ופעם אחת שמע אשה אחת שהיתה צועקת שם על קבר אביה: 'אבי אבי', בקול מר מאד. ובתו תחיה הייתה עומדת אצלו אז, ענה ואמר לה: האשה הזאת צועקת בכונה היטב אבי אבי, אבל אביה אינו בכאן כלל. ואמר אז, שטוב כשבאים על קברי אבות, לומר להמתים השוכנים סביב סביב לקבר אביהם ואמם וכיוצא שבאים אליו, לבקש מהם שיודיעו לו שבא בנם או בתם אליו, כי

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

לה. וכך התבטא רבינו הקדוש בעצמו, כשדיבר מעניין הסתלקותו וקברו הקדוש, ואמר בזה הלשון: "אני רוצה להישאר ביניכם" [איך וויל בלייבן צווישן אייך] ואתם תבואו על קברי!". וכותב על כך מוהרנ"ת: "זוה הדיבור יקר בעיני מאד מה ששמעתי בשמו זה הלשון בפירוש, שאמר 'אני רוצה להישאר ביניכם'. כי כל העולמות תלויים בזה מה שנשאר בינינו"...

אמור מעתה: ציונו של רבינו, הוא המקום בו נשאר אתנו כאן!

לו. ולא זו בלבד, שרבינו הקדוש נמצא שם תמיד אצל הציון. אלא ששם הוא המקום, בו ממשיך רבינו הקדוש לעסוק בתיקון נשמות ישראל. "כי שם המקום המוכן לו מששת ימי בראשית, לעסוק שם בתיקון העולם לדורות"...

לז. כי באמת, כבר היה במחשבתו של רבינו הקדוש, לעזוב את העסק עם תיקון נשמות החיים, ולהתעסק רק עם תיקון נשמות המתים. והיה לו בזה דין ודברים עם תלמידו מוהרנ"ת, ומסיים מוהרנ"ת וכותב: "וברוך החומל דלים

מקורות והערות

בוודאי לא כל המתים נסתלקים ממקום קבורתם למקום שנטרדים, כי הרבה שרויים על קברם, על כן טוב להודיעם כדי שהם יודיעו לאביהם וכו'.

ואמר אז: אבל אצל הצדיק אין צריכים לחשוש על זה שמא אינו שם, כי מיתת הצדיק הוא רק כמו מי שיוצא מחדר לחדר אחר, והמשיל אז לבתו על עצמו: כמו שאני עתה בחדר זה ואחר כך אני יוצא מחדר זה ונכנס לחדר השני וסוגר הדלת אחרי, אם אתה תבוא אצל הדלת ותצעק אבי אבי וכו' לא אשמע דבריך? ! כדברים האלה נשמע מפיו הקדוש כמה פעמים שרמז לכל אחד ואחד כמה גדולה המעלה של מי שיזכה לבוא על קברו הקדוש והנורא, כי בוודאי ישמע דבריו ויעזור ויושיע לו בכל מה דאפשר.

וכבר נרשמו איזה שיחות לעיל, כי כן היה דרכו בקודש, לשיח ולדבר בחכמתו הנפלאה. ובשעת השיחה לא הבינו כוונתו, ואחר כך הבינו למפרע כוונתו הקדושה, בפרט בעניין זה לבוא על קברו, שדיבר הרבה מזה בפירוש וברמז כמה פעמים, וכבר מבואר מה שיחד שני עדים וכנזכר לעיל.

מז. חיי מוהר"ן, קצו: זה סמוך שמעתי מאחד מאנשי שלומנו מלאדיזין, ששמע מפיו הקדוש בעת שדיבר עם אנשי לאדיזין מעניין החולאת שלו בתחילתו, שמוכרח להסתלק על ידי זה. ודיבר אז מעניין קברו, כמבואר קצת מזה לעיל. אז אמר בזה הלשון: "אני רוצה להישאר ביניכם" (איך וויל בלייבן צווישן אייך) ואתם תבואו על קברי" וכו'. וזה הדיבור יקר בעיני מאד, מה ששמעתי בשמו זה הלשון בפירוש, שאמר "אני רוצה להישאר ביניכם", כי כל העולמות תלויים בזה מה שנשאר בינינו.

מח. ימי מוהרנ"ת, סו.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

אשר נתגוללו רחמיו על מידותיו, ובאהבתו ובחמלתו חמל עלינו ועל כל ישראל, ולא נתרחק מאתנו. וגם נסתלק במדינתנו באומן, ונשאר השארתו הקדושה עמנו לעולמי עד ולנצח נצחים! מה נשיב לה' כל תגמולוהי עלינו" ^{בט}.

◀ "מקורות והערות" ▶

מט. חיי מוהר"ן, קצו: יום שני כ"ד אייר באומן היה מדבר עמי, ואמר שבעיתים הללו הוא חפץ מאד לסלק ולהשליך מאתו העולם, היינו שהוא רוצה לבחור מקום לישיב לבדו בעצמו, ולא יהיה עליו עול העולם. ואמר כי הוא חושב שאם לא היה מתחיל בתחילה בעניין הנהגת המפורסם, אפשר היה מגיע למה שהיה מגיע. ואמרתי לו: הלא משה רבינו עליו השלום, היה עוסק גם כן בזה בהנהגת העולם, לקרב בני אדם לה'. השיב: הלא גם משה רבינו עליו השלום שגה בזה, כי גם משה נענש על שקירב את הערב רב.

... והמובן מדבריו היה שיש לו ייסורים גדולים, ורודפין אותו מאד מאד (היינו ברוחניות) ואינו יודע לשית עצות בנפשו איך להתנהג; אם להשליך הנהגת העולם לגמרי, מאחר שרואה שאין בו תועלת כל כך כמו שהוא רוצה. ואמר: הלא כבר דיברנו מזה שמה שצריכין לבלות זמן ויגיעה לעזור לצדיק גופני בעבודת ה', היינו שהוא עדיין מלוכב בתוך הגוף בזה העולם, כשרוצין לעזור לו להעלותו ולהרימו למדרגתו הוא קשה יותר מלעזור ולהעלות אלף אלפים רשעים ברוחניות, דהיינו לתקן נשמתם. כי בעל בחירה קשה מאד לפעול אצלו לנתקו מבחירתו להטותו לדרך האמת, כי אפילו הגדול שברשעים מאחר שהוא כבר נסתלק לעולמו יכולים לעשות עמו מה שרוצים, וכל מה שיצווה עליו יעשה אפילו אם הוא רשע גדול מאד. ולהיפך אפילו הצדיק הגדול שהוא עדיין בתוך הגוף ויש לו בחירה, קשה מאד לפעול עמו להטותו אל האמת, מאיזה דרך ועניין שצריכין להשיבו מזה.

(והכלל, כפי מה שנשמע מדבריו הוא, שהוא עוסק לתקן נשמות שנפלו מימים קדמונים לאלפים ולרכבות, וכמבואר במקום אחר מזה, וזה עיקר עבודתו. על כן עולה בדעתו להשליך לגמרי הנהגת העולם, אבל אף על פי כן הוא מסופק, כי בוודאי אם יעזור למי שהוא בעל בחירה להשיבו לה' הוא בוודאי דבר גדול מאד אשר אין לשער).

אחר כך דיבר עמי מעניין מקום ישיבתו, ואמר שאומן טוב לפניו מאד; אם ירצה לישיב באיזה מקום, יותר טוב לפניו פה. ואמר שגם לעניין הסתלקותו כשימלאו ימיו ושנותיו לאורך ימים ושנים, טוב גם כן פה. כי באומן היה קדושת השם גדול מאד, כי נהרגו רבים מישראל לאלפים ולרכבות, אשר מכל זה נתקדש שמו כידוע, גם רבים מתו ממש על קידוש השם, כי העכו"ם רצו שימירו דתם והם מתו על קידוש השם. וגם הנפשות מישראל שנהרגו סתם היא גם כן קדושת השם כידוע, וכמה מיתות משונות שהיו אז, וכמה גמולי מחלב ויונקי שדיים שנהרגו לאלפים ולרכבות, אשר כל זה היא קדושת השם. והם (היינו אלו הרשעים המפורסמים הנמצאים פה הרבה) הם מן הסוספיתא [פסולת] על כן הם אפיקורסים כאלה, ואף על פי כן גם ביניהם בוודאי יש וכו', היינו כי גם בתוך הסוספיתא יש גם כן איזה ניצוצות יקרות שעדיין לא נזדככו (כידוע).

ואחר כך סיפר לי חלום מעניין החתונה (איין חתן איז דער איין בחור איז דער) כמבואר במקום אחר (לעיל סיפורים חדשים אות י"ג). ואמרתי לו אז: אבל הלא אם עוזרין לבעל בחירה כמה מעלות טובות וכו' פועלין בזה. השיב: בוודאי זה אין צריכין לומר! (והפליג בתנועותיו הקדושים, שבוודאי כן הוא, שפעולה זאת בוודאי יקרה מאד בלי שיעור, כשזוכין לפעול עם הבעל בחירה לנתקו ממקומו). אך אמר: זה שכחת, מה שמבלין הזמן. וכוונתו הקדושה היתה, שבוודאי אם יפעלו עם הבעל בחירה, בוודאי יקר בלי שיעור, אבל צריכין לבלות זמן הרבה על זה לעסוק עמו, והדבר תלוי בספק אם יפעלו עמו, כי לבעל בחירה קשה מאד לעזור וכו', ובזה הזמן היו יכולים להעלות אלפים ורכבות נשמות המתים, וכנ"ל שנקל לעזור לאלפים וכו'. על כן הוא מסופק בזה הרבה, ועיקר בחירתו בזה שאינו יכול לתת עצות בנפשו, שזהו בחינת הוסיף משה יום אחד מדעתו וכנ"ל. וכמדומה שדיבר אז שעולה על דעתו להרחיק נודד מאתנו חס ושלום, אבל צר לו,

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

לח. "וכל הגדולות שנזכרו בספרי רבינו הקדוש ותלמידו מוהרנ"ת, על הצדיק האמיתי ותיקוניו - עיקר הכוונה על רבינו הקדוש בעצמו, שעל ידו נעשים כל התיקונים האלו בשלימות גמור בתכלית. וכל זאת נעשה גם היום על ידי ציונו הקדוש, כי גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם!"³.

לט. ואכן, על אף היותו 'בעל השדה', אין בכוחו של הצדיק לתקן אלא את מי שבא לציונו הקדוש, ושופך את לבו לפניו. כי "הוא בכוחו הגדול שגדול במיתתו יותר מבחייו, הוא יכול לברר אפילו הנשמות שנפלו מאד מאד. אבל אף על פי כן הבעל בחירה אי אפשר לבררו בעל כורחו, כי אם כשבא על הקבר במקום גניזתו הקדושה, ומעורר עצמו בתשובה, שאז יש כח להצדיק לבררו בכוחו הגדול, ולהוציאו ממקום שנפל לשם ולתקנו, אף על פי שלא היה אפשר לו להתקן בשום אופן"⁴.

מ. וכפי שאמר רבינו הקדוש בעצמו – אחר שאמר "אני אין לי מה לעשות בזה העולם כלל, כי בשבילי איני צריך לעשות כלל. רק באתי לעולם, לקרב נפשות ישראל להשם יתברך" – "אבל איני יכול לקרב, כי אם מי שבא אצלי ומספר לי חסרונו, אני יכול לתקנו!".

מקורות והערות

שמתגעגע מאד אחר הראש השנה. כי בכל הקיץ הזה שהיה באומן, היה מתגעגע ומשתוקק מאד שיהיה שם עם הקיבוץ שלו בראש השנה.

וברוך החומל דלים אשר נתגוללו רחמיו על מידותיו, ובאהבתו ובחמלתו חמל עלינו ועל כל ישראל ולא נתרחק מאתנו ונשאר עמנו בראש השנה וכל ימי הקיץ, וגם שמענו תורה נפלאה ונוראה בראש השנה הזה שהוא ראש השנה האחרון. וגם נסתלק במדינתנו באומן, ונשאר השאריתו הקדושה עמנו לעולמי עד ולנצח נצחים, מה נשיב לה' כל תגמולהי עלינו.

ג. הקדמת ציון המצוינת.

נא. ליקוטי הלכות, נזיקין ג, ח.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

כל תקוותנו:

מא. ועתה, לאור כל מה שלמדנו, נוכל להבין עד כמה תלויה תקוותנו הנצחית במקום הקדוש הזה. ולא לחינם קורא מוהרנ"ת לציון הקדוש "מקום מנוחתנו ותקוותנו"²². כי אכן, מקום זה של הציון הקדוש הוא כל תקוותנו, "כי שם עיקר התיקון של כל אחד, שיוכל לצאת ממקום שנפל שם. אפילו אם הוא בין שיני הס"מ, יכול הצדיק הגדול להוציאו משם, כשבאין על קברו הקדוש"²³.

מב. וכך מתבטא מוהרנ"ת באחד המכתבים: "כי כל מגמתי וכל תשוקתי ותקוותי הוא רק להיות על ציון הקדוש הרבה פעמים, אולי אזכה לפרש את שיחתי לשפוך לבי כמים נוכח פני השם"²⁴.

מג. וכך כותב מוהרנ"ת באחד ממכתביו: "דע, בני יקירי, כי אתמול באתי כחצות היום לפה קהילת אומן. ברוך השם, אשר הביאני עד הלום. זה חלקי מכל עמלי, מה שאני זוכה כל פעם להיות פה על ציון קדוש ונורא וכו' כזה, ואני יודע מהאור הגנוז שם וכו'; מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי!"²⁵.

מקורות והערות

נב. עלים לתרופה, מכתב מיום ה' ואתחנן ת"ר: עד הנה עזרונו רחמי שזכיתי לשוב לפה אתמול ולעבור הגרעניץ [= הגבול] בשלום. ואני מכין עצמי מעתה לנסוע על שבת קודש הבא עלינו לטובה שבת נחמו לקהילת קרעמיניץ. ומשם נסעה ונלכה בישועתו יתברך לברדיטשוב וכו', עד אשר אבוא מהרה בחסדו יתברך למקום מנוחתנו ותקוותנו לקהילת אומאן, למקום ציון הקדוש!

נג. ליקוטי הלכות, חול המועד ד, יד: וזה בחינת גודל מעלת ההליכה עד קברי הצדיקים הקדושים להתפלל שם, כי שם עיקר התיקון של כל אחד שיוכל לצאת ממקום שנפל שם. אפילו אם הוא בין שיני הס"ם יכול הצדיק הגדול להוציאו משם, כשבאין על קברו הקדוש. כי גדולים הצדיקים במיתתן יותר מבחייהן, וכמו שכתוב 'ושבח אני את המתים שכבר מתו' וכו'. כי מיתת הצדיק הגדול גבוה ונעלה ונשגב מאד, ואז דייקא מתגבר בכל כוחו לגמור מה שצריך לגמור.

נד. עלים לתרופה, שס.

נה. עלים לתרופה, מכתב מיום ב' חוקת תר"ב.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

הגאולה הכללית והפרטית:

מד. לא רק תיקונם של הנשמות תלוי בציון הקדוש, אלא גם הגאולה הכללית והפרטית, היא בכח ציונו של רבינו הקדוש. וכפי שיוסבר להלן:

מה. בתורה מסופר, שכשיצאו בני ישראל ממצרים, לקח משה רבינו את עצמות יוסף עמו. וכך נאמר שם: "וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ כִּי הִשְׁבַּע הַשָּׂבִיעַ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד פֶּקֶד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהִעֲלִיתֶם אֶת עֲצָמוֹתַי מִזֶּה אֶתְכֶם"¹¹.

מו. ובזוהר הקדוש ובמדרש מבואר, שכל הכח של משה לגאול ולהוציא את בני ישראל ממצרים, היה רק בכוח אותם עצמות קדושות של יוסף הצדיק. ולולא אותם 'עצמות יוסף' לא היה בכוחו להוציא את ישראל ממצרים¹².

מז. וכאז כן היום; כל הכח לצאת מגלות הנפש, הן הגאולה הכללית והן הגאולה הפרטית של כל אחד ואחד, תלוי ב"עצמות יוסף", שהוא מקום קבורתו של הצדיק האמת¹³.

מקורות והערות

נו. שמות יג, יט.

נו. זוהר ח"א כא ע"ב: יעקב משה ויוסף, יעקב מאריה דביתא, מית יעקב נטל משה ביתא, ומני לה בחייו, יוסף על ידא דיעקב, ומשה הוה צדיק, יעקב ביוסף נטל ביתא, דכתיב אלה תולדות יעקב יוסף. משה לא שימש בה עד דנטל ליה ליוסף, כד נפקת שכינתא מן גלותא, לא יכיל לאזדווגא בה אלא ביוסף, דכתיב ויקח משה את עצמות יוסף עמו, אמאי כתיב עמו, אלא גופא לא אזדווג בנוקבא עד דאזדווג בהדי ברית, ועל דא משה נטל ליה ליוסף עמיה, כיון דהוה עמיה שימש בנוקבא כדקא יאות, ובגין כך יעקב משה ויוסף כחדא אזלי.

מדרש רבה, דברים פרשה יא פסקה ז: משנתייגע הרבה פגעה בו סגולה, וראתה משה שהוא עייף מן היגיעה, אמרה לו: אדוני משה, למה אתה עייף? אמר לה: ג' ימים וג' לילות סבבתי את העיר למצוא ארונו של יוסף, ואין אני מוצא אותו. אמרה לו: בוא עמי ואראך היכן הוא. הוליקה אותו לנחל, אמרה לו: במקום הזה עשו ארון של ת"ק ככרים, והשליכוהו בתוך הנחל החרטומים והאשפים, וכן אמרו לפרעה רצונך שלא תצא אומה זו מכאן לעולם, העצמות של יוסף אם לא ימצאו אותן עד עולם אינם יכולים לצאת מיד!

נח. ליקוטי הלכות, חובל בחברו ג, יג: וזהו בחינת מה שהזהיר יוסף הצדיק את אחיו 'פקוד פקוד אלקים אתכם והעליתם את עצמותי מזה אתכם' וכו', וכן עשו כמו שכתוב ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

מת. אלא שאז במצרים, הייתה ההתקשרות עם 'עצמות יוסף' על ידי שלקח אותם משה עמו, ובגלותנו זה, ההתקשרות אל 'עצמות יוסף' היא על ידי הנסיעה וההשתטחות על מקום קבורת הצדיק. וכלשון רבי אברהם ב"ר נחמן:

"כי בגאולה הראשונה הייתה התקשרותם אליו על ידי לקיחת עצמותיו, ועתה יזכו מדור לדור אלפים נפשות נשמות ישראל להתקשר לעצמותיו על ידי ההשתטחות על קבורת עצמותיו. וזה מה שהבטיח רבינו ז"ל בהבטחה גדולה לכל הבאים על קברו הקדוש, כי גם זה מעיקרי אתחלתא דגאולה!"^ט.

מט. ואכן, כל נסיעה של כל אחד ואחד שנוסע לציון הקדוש [בפרט בראש השנה], יש לה חלק בקץ הגאולה!^פ. כי הנסיעה לציון רבינו הקדוש, היא התקשרות אמיתית ל"עצמות יוסף", אשר על ידם יש בכוחנו להיגאל^{סא}.

מקורות והערות

וכו' לאמר פקוד ופקוד וכו'. ואיתא בזוהר הקדוש שעיקר הגאולה היה על ידי עצמות יוסף שלקחם משה והתקשר עליהם, היינו כנ"ל. זהו בחינת עוצם הפלגת מעלת קברי הצדיקים שמועיל להאדם מאד לתיקון נפשו להוציא אותו מגלותו הכבד, דהיינו גלות הנפש, שהוא עיקר הגלות, שהוא בחינת גלות מצרים שכולל כל הגלויות בבחינת 'ויקח משה את עצמות יוסף עמו', שעיקר גאולת מצרים היה על ידי עצמות יוסף שלקחם לקברם בארץ ישראל כי ארונו של יוסף שנשא בעת יציאת מצרים, זהו בחינת קבר הצדיק שעל ידי זה היה עיקר גאולתם... וזה בחינת יציאת נפשות ישראל ממצרים על ידי עצמות יוסף שהוא בחינת קבר הצדיק, בחינת כבוד דקדושה שעל ידי זה יוצאין הנפשות מגלותם לחיים ולשלום כנ"ל.

נט. כוכבי אור, שיחות וסיפורים, לז.

ס. כוכבי אור, והועתק בשיש"ק א, שעג: שמעתי מרבי נחמן רבי שכנא זכרונו לברכה, ששמע לעניין נסיעת ראש השנה וכו', והיוצא מדבריו הקדושים, שכל נסיעה ונסיעה של כל אחד ואחד - יהיה לה חלק בקץ הגאולה.

סא. ליקוטי מוהר"ן, ריא: מה שהעולם נוסעין על ראש השנה לצדיקים, כי עיקר המתקת הדינין אינו אלא על ידי קדושת וטהרת המחשבות, כי שם שרשם. (כמו שכתוב) (כמובא בזוהר): כולא במחשבה אתברירו. ואי אפשר לבוא למוחין זכים אלא על ידי התקשרות לצדיקים, (כמובא) (כמו שכתוב) בזוהר: 'ויקח משה את עצמות יוסף', 'משה הוא בחינת מוחין, ויוסף הוא בחינת צדיק', היינו שאין שלימות למוחין אלא על ידי התקשרות לצדיקים. וראש השנה הוא מקור הדינים של כל השנה, וצריך לטהר את מחשבתו כדי להתקיים, ובשביל זה נוסעין לצדיקים כדי לזכות לקדושת המחשבה.

והכוונה היא על הקבר, כמבואר בחיי מוהר"ן אות נט: מאמר 'מה שהעולם נוסעין על ראש השנה' סימן ריא"א נאמר סמוך לראש-השנה תקס"ח. ובראש השנה נאמר מאמר 'חדי רבי שמעון' סימן ס"א, ושם מבואר

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

נ. והאמת היא, שגם בעת ביאת מלך המשיח, יקבל משיח את כוחו מ"עצמות יוסף", ויקשר גם הוא את עצמו לרבינו הקדוש, אשר הוא שורש נשמת משיח. אלא, שגם עתה, בתוקף הגלות, נותנים לנו את הזכות, לעשות תיקון זה בעצמנו. "ובודאי כמה חילוק והפרש יהיה התיקון, אם זוכים בעוד ההסתרה והבחירה לקיים התיקון בעצמו; להיות שם ולומר העשרה מזמורים עם התפילה השייך לזה, ולהתוודות וידוי דברים"³⁰. אשרי הזוכה!

❁ "מקורות והערות" ❁

ביותר ענין זה שנוסעין על ראש השנה לצדיקים, וענין 'כולהו במחשבה אתברירו', רק שבכאן בסימן רי"א מרמז גם מענין נסיעה על קברי צדיקים, בבחינת ויקח משה את עצמות יוסף וכו'.

וכפי שמבואר באריכות בפרפראות לחכמה, סימן ס"א אות יד, וזה חלק מלשונו:

וגם רימז להם מגודל מעלת התיקון הגדול שנעשה על ידי הנסיעה לצדיקים על ראש השנה, שעל ידי זה נכללים כל נפשותם בתוך הצדיק הדור שהוא בחינת אבן שתיה, ועל ידי זה נמתקין כל הצמצומים והדינים ועל ידי זה נעשה ... שזה בחינת מה שנתבאר למעלה, שהבטיח להם שגם אחר הסתלקותו כשיהיו נכללים יחד באהבה ואחדות, אזי בוודאי יגמור עמהם לטובה מה שהתחיל לעסוק עמהם עד שיהיו כולם כשרים וצדיקים, ואפילו מי שיתחבר עמהם יהיה גם כן איש כשר וצדיק באמת.

וזה מובן ממילא שגם ענין הנסיעה על ראש השנה לצדיקים היה דעתו ז"ל גם כן על ענין הנסיעה שנוסעין כל אנ"ש בכל שנה לאומן להשתטח על קברו הקדוש, ולהרבות שם בתחנונים בכל ערב ראש השנה, ואחר כך מתפללין כל הקיבוץ הקדוש הזה ביחד בראש השנה (בבית הכנסת הגדול והקדוש שנקרא על שמו ז"ל) בכלליות גדול ובאחדות רב ואהבה רבה ועצומה מאוד כל החברים זה לזה ממש, כולם בלב אחד כאיש אחד ובהתקשרות גדול לכל הצדיקי אמת, ובפרט לכח וזכות הגדול והנורא של רבינו ז"ל, אשר כל רעותין טבין של כלל אנ"ש תקיעין תמן גם כל השנה בעבודה שעובד את השם יתברך כל אחד בביתו, בפרט בזמן קהילה לכל בעת שמתקבצין ומתאספין כולם לשפוך את לבם ברחמים ותחנונים לפני השם יתברך על ציונו הקדוש, ואחר כך מתפללין יחד בראש השנה בהתקשרות גדול בלב ונפש לכל הצדיקים גם להשוכני עפר.

... בפרט כפי מה שביארנו למעלה מה שבעתים הללו אמר מה שמבואר בסי' רי"א שמה שנוסעין על ראש השנה לצדיקים הוא, כי עיקר המתקת הדינים הוא על ידי קדושת המחשבה, בחינת מוחין זכים וטהורים, ולזה זוכין על ידי התקשרות לצדיקים בבחינת ויקח משה את עצמות יוסף עמו (וכבר מבואר למעלה שגם ענין זה נכלל אחר כך בר"ה במאמר זה הקדוש של חדי ר"ש) ובזה גילה דעתו בפירוש שכוונתו להתאסף יחד גם על קברו ז"ל להתפלל שם, כי עצמות יוסף הוא בחינת קבר הצדיק ממש.

סב. הקדמת ציון המצוינת: רבינו ז"ל הוא שורש נשמת משיח, וכידוע שמשיח יתקן העולם בתיקון רבינו ז"ל היינו בהעצות והתיקונים שמובא בספריו הקדושים, וכך מובא בחיי מוהר"ן שאמר שכל מה שמשיח יעשה טובות לישראל אני יכול לעשות רק שהחילוק הוא שמשיח יגזור ויקום אבל אני איני יכול לגמור עדיין.

וגם משיח יקשר עצמו עם הצדיק שכבר נסתלק בבחינת ויקח משה את עצמות יוסף עמו וכו', ובודאי כמה החילוק והפרש יהיה התיקון אם זוכים בעוד ההסתרה והבחירה לקיים התיקון בעצמו להיות שם ולומר היוד מזמורים עם התפילה השייך לזה ולהתוודות וידוי דברים.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

נא. ולא לחינם, נסתר כל כך מהעולם גודל מעלת הצייון הקדוש. כי כשם שקברו של משה רבינו נסתר ונעלם מן העולם, "ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה"^{טו}, כדי שלא יבואו להשתטח ולהתפלל על קברו ויביאו את הגאולה^{טז} – כך גם קברו של רבינו – אף על פי שיודעים היכן הוא, אף על פי כן, הרי הוא – מעלתו נסתרת ונעלמת מעיני העולם, כי בקברו תלויה הגאולה!^{טז}.

נב. אך ברחמי ה', על אף שגדולת קדושת ציונו נעלמת ונסתרת, אף על פי כן אין ציונו הקדוש נסתר לגמרי, וכל הרוצה יכול לנסוע אליו. כי "לא נתעלם מאתנו מכל וכל כמאז ומקדם, לבל ידע איש את מקום קבורתו, אשר גאולתנו תלויה בו! ולכן גם אם יעלה לשמים שיאת מלך הזקן וכסיל, משם יורידו ויפילו, כי לא ישקוט האיש עד אם כילה הדבר אשר דיבר, לגאלנו ולרפאנו מתחלואינו העצומים"^{טז}. וכל הרוצה, יקום וייסע לציונו הקדוש, ויזכה לגאול את עצמו, ולהחיש את גאולת ישראל, בעגלא ובזמן קריב, ונאמר אמן.

◀ "מקורות והערות" ▶

סג. דברים לד, ו.

סד. כדאיתא במסכת סוטה (יד). הגירסא בהגהת הב"ח, בזה הלשון: ואמר רבי חמא בר חנינא, מפני מה נסתתר קברו של משה מעיני בשר ודם, מפני שגלוי וידוע לפני הקב"ה שעתיד בית המקדש ליחרב ולהגלות את ישראל מארצם – שמא יבואו לקבורתו של משה באותה שעה, ויעמדו בבכיה ויתחננו למשה, ויאמרו לו: 'משה רבינו עמוד בתפילה בעדנו', ועומד משה ומבטל את הגזירה, מפני שחביבים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, וכו'.

סה. חכמה ותבונה, סימן א: לעניין העלמת האור הגדול והנפלא של אדמו"ר ז"ל, יש לומר: מחמת שאמר אשר כל עסקו הוא רק ראש השנה, 'גאר מיין זאך איז ראש השנה', ועל ראש השנה כתיב 'בכסה ליום חגיגו'. ועל כן, גם אורו הגדול נעלם ומכוסה מאד. ועיין בליקו"ת סי' צ"ג. והנה אמרו חז"ל 'מפני מה נסתתר קברו של משה רבינו עליו השלום מן העולם' וכו' (שיבואו על קברו וכו') ויהיה הגאולה וכו') וכן ציון אדמו"ר ז"ל, אף שיודעים מקום קבורתו, נסתתר ג"כ מן העולם ע"י גודל המחלוקת, כי אך בזה תלוי הגאולה, כמובן לענין קברו של מרע"ה.

סו. כוכבי אור, חכמה ובינה, לו.

הצייון

הקדוש

במשנת ברסלב

אומן ראש השנה

ובו נ"ד סעיפים

בפרק זה יבואר בס"ד גודל האזהרה והזכות להיות
על ציון רבינו הקדוש בראש השנה

התיקון הגדול ביותר:

- א. אם בכל השנה כולה, מסוגלת ההשתטחות על ציונו של רבינו הקדוש, הרי שבראש השנה, אין ערוך למעלת הנסיעה לאומן. שכן, בראש השנה יכול רבינו לתקן גם כאלה שאינו יכול לתקנם כל השנה כולה!*
- ב. וכל כך גדול תיקון הנשמה שזוכים לקבל בראש השנה אצל רבינו, עד כדי כך שעל אף שהייתה תקופה שבה גילה רבינו הקדוש לאנשיו כמה תעניות עליהם להתענות, לתיקון נשמתם. אף על פי כן, ביטל לאחר מכן את התעניות, "ואמר: הלא מי שאינו זוכה להיות אצלי על ראש השנה, הוא אין לו להתענות כלל [כי לא יעזרו לו לתיקון נשמתו]. ומי שזוכה להיות על ראש השנה, הוא בוודאי אין צריך להתענות כלל, מאחר שזוכה להיות אצלי על

© "מקורות והערות" ©

א. חיי מוהר"ן, תו: לענין ראש השנה שצריכין להיות אצלו על ראש השנה דייקא, אמר שיכולין אז אנשים לקבל תיקונים מה שבכל השנה לא היה באפשר שיהיה להם תיקון בשום אופן, אף על פי כן בראש השנה יכולין אפילו הם לקבל תיקון. אף על פי שבכל השנה אפילו הוא בעצמו זכרונו לברכה לא היה יכול לתקנם, אבל בראש השנה גם הם יכולים לקבל תיקונים. כי אמר שהוא עושה בראש השנה עניינים ותיקונים מה שבכל השנה גם הוא אינו יכול לעשות.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

ראש השנה" ².

ג. כי אכן, התיקון של ראש השנה אצל רבינו, כולל את כל התיקונים כולם. "ועכשיו, ההתחלה של כל ההתחלות היא, כשבאין על הציון הקדוש על ראש השנה ... ששם נכללין כל התיקונים ביחד. כי זוכים לתשובה ולתקן כל הקלקולים על ידי הצדיק הזה השוכן שם, ושם עושין התחלה מחדש להיכנס בעבודת ה' ... על כן כשבאין על ציון קברו הקדוש על ראש השנה, אז נכללין כל התיקונים בשלימות נפלא, וזוכין לתשובה ולגאולה שלימה במהרה בימינו אמן" ³,

"מקודות והערות"

ב. חיי מוהר"ן, תצא: בשנת תקס"ו בין כסה לעשור יצא רבנו זכרונו לברכה מהמקוה, ואמר שנתגלה לו בעת הזאת מן השמים איך יתנהגו אנשי שלומנו בענייני תעניות כל ימי חייהם; כמה תעניות צריך כל אחד ואחד מאנשי שלומנו להתענות בכל שנה ושנה, ואיך ומתי יתענו. ואחר הימים טובים נכנסו אליו כל אחד ואחד בייחוד ומסר לכל אחד ואחד צעטל [פתק] מתי יתענה ... וציווה עלינו שבראש השנה, קודם שהוא אומר תורה, בעת שהוא מכין עצמו לומר תורה, אזי נקבל על עצמנו התעניות שלנו שציווה עלינו, ואז בראש השנה בשעת הכנתו לומר תורה יהיה קבלת התעניות הנ"ל על כל השנה כולה. ומי שלא יהיה על ראש השנה לא יתענה כלל ... והיינו מבינים מדבריו שאלו התעניות הם דברים יקרים והנהגות עליונות מאד מאד, אשרי שזכינו לקבלם. ונמשך הדבר בערך שתי שנים.

אחר כך כשבא מלמברג ציווה עלינו שלא להתענות כלל. ואמר: הלא מי שאינו זוכה להיות אצלי על ראש השנה, הוא אין לו להתענות כלל כנ"ל. ומי שזוכה להיות על ראש השנה, הוא בוודאי אין צריך להתענות כלל, מאחר שזוכה להיות אצלי על ראש השנה, והבן. ועיין במקום אחר מזה, מעלת מי שזוכה להיות אצלו על ראש-השנה.

אחר כך אמר: אין אתם מרגישיין כלל מה שעושין עמכם, כי בתחילה ציוויתי אתכם להתענות, ואחר כך ציוויתי שלא להתענות וכו'. כלומר כי בזה היה ראוי לנו להבין מעט מגדולתו, כי זה העניין שציווה עלינו להתענות ימים ידועים בשנה לכל אחד ואחד ימים מיוחדים בפני עצמו, זה העניין הוא בודאי דבר גדול והשגה עצומה מאד שלא נשמע מימים קדמונים, שזכה אדם לגלות לכל אחד ואחד בפרוטרוט הנהגת תעניות לכל ימי חייו. ואף על פי שדבר זה גדול ועצום מאד, זכה אחר כך למעלה והשגה יתירה, עד שלפי עוצם קדושת מעלתו ומדרגתו שזכה אחר כך, שוב אין אנו צריכים להתענות אפילו התעניות שגילה לנו בתוקף קדושתו. ומי שיש לו מח בקדקדו יכול להבין מעט מעוצם גדולתו על ידי זה, והבן.

ג. באבי הנחל, סימן עד: אחר פורים קורין פרשת פרה שהוא הכנה לפסח כו' ובתחילה היא בחינת פור כי פורים על שם הפר ואחר כך נעשה פרה כו'. כי בתחילה היו כל ההתחלות מפסח, ועל כן כל המצוות הם זכר ליציאת מצרים. ועכשיו (ולא סיים). והנה לכאורה מובן כוונתו שעכשיו כל ההתחלות מפורים, אבל מה שלא סיים בפירוש מפורים, מזה מובן שמרומז עוד איזה כוונה בדבריו הקדושים. ואם כי מי אנכי להשיג רמיזותיו הקדושים, אף על פי כן אמרתי ויהי מה, ואם שגיתי ה' יכפר בעדי.

היינו כי קדושת שמו הקדוש גימטריא 'פסח' במכוון, ועכשיו כל ההתחלות כשבאין על ציון הקדוש על ראש השנה, כי ראש השנה הוא לשון ראש והתחלה, ופסח הוא גם כן התחלה. וזהו כי פורים על שם

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

ד. וככל שחולפים השנים, ורבינו הקדוש עולה ועולה ממדרגה למדרגה בעולמות העליונים – כך גם נעשים התיקונים של רבינו הקדוש בראש השנה, גבוהים ונשגבים יותר ויותר.¹ כי הוא עולה "למעלה מעלה מה שאין שום מלאך ושרף יכול לעלות לשם. ומשם הוא מעלה ומתקן הכל, יהיה מי שיהיה, ומיטיב עמנו בכל הטובות".¹

מקורות והערות

הפ"ר ואחר כך נעשה ראש השנה, הוא ר"ת פסח ראש השנה, היינו ששם נכללין כל התיקונים ביחד. וזהו ענין פרה אדומה שמטמא טהורים ומטהר טמאים, והיינו כי כשבאים על הבית עלמין ששם נקברו הרבה מתים, אזי נטמאין שם וזהו 'מטמא טהורים'. אבל על ידי שאומרים שם תהילים ותפילות ותחנונים מעומקא דליבא, ובפרט אלו העשרה קפיטליך שציווה לאומרם על קברו הקדוש, שהם תיקון נפלא ונורא מאד כמבואר בהשיחות, על ידי זה 'מטהר טמאים', כי זוכין לתשובה ולתקן כל הקלקולים על ידי הצדיק הזה השוכן שם, ושם עושין התחלה מחדש לכנוס בעבודת ה', שזה בחינת פסח יציאת מצרים לצאת מכל הטומאות ולזכות לקבלת התורה מחדש. וכל זאת זוכין על ידי קדושת הציון הקדוש שהוא בגימטריא פסח, וזהו "אם אין קמח אין תורה" וד"ל. וזהו מה שאיתא בתיקונים (הובא בליקו"א סימן מ"ט) והיא נקראת קבלה כד איהי בין תרין דרועין דמלכא ותרין דרועין הם תשרי וניסן שהם פסח וראש השנה עיי"ש בסימן מ"ט הנ"ל שמחבר שם פסח וראש השנה. על כן כשבאין על ציון קברו הקדוש על ראש השנה, אז נכללין כל התיקונים בשלימות נפלא, וזוכין לתשובה ולגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

ד. כידוע שהצדיקים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, כי הם עולים מדרגה לדרגה. וכבר הארכנו בזה בפרק "אדמת קודש", בערך "בכל עת ורגע מחדש חדשים", עיי"ש.

ה. כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, א: ומכל שכן שגדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, וכל אשר גדלה ושגבה רוממותו והתעלותו של אדמו"ר זצ"ל, כן גדלו ושגבו גם התיקונים אשר יעשה בימי ראש השנה הקדושים, כמבואר בדבריו הקדושים בהלכות גביות חוב מהלקוחות הלכה ה' אות י"ד עיין שם.

ו. כמבואר בליקוטי הלכות, שציין ראבר"ן בכוכבי אור המובא בהערה לעיל, והרי מעט מלשונו: ועיקר התיקון על ידי הצדיקים הגדולים שתיקנו מעשיהם בתכלית השלימות ... אבל גם הצדיקים הקדושים האלו הם גדולים במיתתם יותר מבחייהם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה. כי אחר מיתתם הקדושה דייקא כשהם שוכנים בתוך העפר הגשמי דייקא, משם דייקא הם נכללים יותר ויותר בבחינת מקומו של עולם, בבחינת ירידה תכלית העלייה. ועל כן אז דייקא הם ממליצים טוב ביותר על ישראל, אשר כל קיומנו עתה על ידם, כמו שכתוב בזוהר הקדוש 'אלמלא תפלת הצדיקים המתים על החיים לא אתקיים עלמא רגעא חדא'. כי אחר מיתתם כשהם שוכנים בתוך העפר ממש, אז דייקא הם נכללים יותר ויותר בבחינת מקומו של עולם, ואז יכולים ביותר להמליץ טוב על ישראל לזכותם לפי מקומם. ועל כן הולכים בערב ראש השנה דייקא על קבריהם הקדוש, כי אז אחר מיתתם הקדושה, אז דייקא הם עושים ראש השנה בתכלית השלימות יותר ויותר מבחייהם ... וזה שדקדק הפסוק כשהזכיר הצדיקים הקדושים שכל תקוותנו עליהם, דקדק להזכיר שם שהם בארץ, כמו שכתוב 'לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל חפצי במ'. 'אשר בארץ המה' דייקא, כי דייקא על ידי שהם שוכנים בתוך הארץ העפר הגשמי אחר הסתלקותם ששם תכלית נקודת המרכז הגשמי מאד, משם דייקא עולין למעלה מעלה מה שאין שום מלאך ושרף יכול לעלות לשם כנ"ל. ומשם, מתוך הארץ הגשמי שנקברו שם, משם דייקא הם מעלין ומתקנים הכל יהיה מי שיהיה, ומיטיבין עמנו בכל הטובות בבחינת ואדירי כל חפצי במ.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

ה. ומכל זה נוכל להבין, שהריווח הגדול ביותר שניתן להרוויח בעולם הזה, הוא להיות אצל רבינו הקדוש על ראש השנה. וכפי שכותב מוהרנ"ת בפירוש לאחד מאנ"ש: "אל תתרשל ח"ו מלקיים דברינו [ולבוא לאומן על ראש השנה] כי העולם הזה צל עובר, וריוח כזה אין נמצא בעולם, ודי למבין בזה".¹

אין דבר גדול מזה:

ו. אין לנו שום השגה בגודל הדבר של "להיות אצל רבינו הקדוש בראש השנה". ורבינו הקדוש בעצמו התבטא ואמר: "מה אומר לכם? אין דבר גדול מזה! היינו להיות אצלי על ראש השנה".²

ז. ועל פי הדברים האלה, כותב מוהרנ"ת: "כי ראש השנה שלנו גדול מאד מאד בעיני השם יתברך, שאין למעלה ממנו".³ כי בנסיעה זו לרבינו הקדוש על ראש השנה, תלויה הגאולה השלימה. כך שכל נסיעה של כל אחד ואחד לרבינו לימי ראש השנה, יש לה חלק בקץ הגאולה.⁴

ח. ומחמת עוצם גדולת הראש השנה אצל רבינו – עלינו לשים את הנסיעה לרבינו בראש השנה בראש מעיינינו, שתעמוד נסיעה זו "מעל הכל", וכפי שהתבטא רבינו הקדוש ואמר: "הראש השנה שלי עולה על הכל".⁵

מקורות והערות

ז. עלים לתרופה, מכתב רכת.

ח. חיי מוהר"ן, רכ.

ט. עלים לתרופה, מכתב כט.

י. כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, ד: שמעתי מר' נחמן בן ר' שכנא ז"ל ששמע לענין נסיעת ראש השנה וכו', והיוצא מדבריו הקדושים שכל נסיעה ונסיעה של כל אחד ואחד יהיה לה חלק בקץ הגאולה.

יא. חיי מוהר"ן, תג.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

ט. וניתן לכך כמה דוגמאות:

א. אפילו כשמדובר במצווה דרבים – אם יכולה מצוה זאת להיעשות על ידי אחרים, יש להעדיף את הנסיעה לרבינו הקדוש על ראש השנה. וכפי שהיה בחיי רבינו, שאחד מאנשיו בשם רבי ליפא נסע עם סוחרים לאודסה להשיג אתרוגים לסוכות²⁷, ולא הגיע לרבינו בראש השנה. ועל כך אמר רבינו הקדוש "מה אומר לכם? אין דבר גדול מלהיות אצלי על ראש השנה"²⁸.

ב. אפילו כשצריך האדם למול את בנו – לא יפסיד עבור כך את הנסיעה לרבינו הקדוש על ראש השנה. וכפי שהיה סיפור בימי רבי נחמן מטולטשין, שנולד ילד לרבי אליעזר מעיר לאדיזין ויום המילה חל בראש השנה, ולא ידע לשית עצה לנפשו, אם יסע לראש השנה לאומן וימנה שליח למילת בנו, או שיישאר בביתו בלאדיזין לקיים מצות הברית של בנו בעצמו. ושאל על כך לרבי נחמן מטולטשין, ענה לו: הפסוק אומר "ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך", הרי שמקודם עליך למול את לבבך ואחר כך למול את לבבך! וכך עשה, ונסע לראש השנה לאומן, ומינה שליח למילת בנו²⁹.

ג. אפילו מצות ישוב ארץ ישראל – אם מצוה זו תגרום לאדם להפסיד את הנסיעה לרבינו, עליו להעדיף את הנסיעה לאומן בראש השנה. וכפי שהיה אצל מוהרנ"ת, שציווה לבנו שלא יסע לדור בקביעות בארץ ישראל

מקורות והערות

יב. וכמובן, שבלא נסיעתו היו ג"כ יכולים להשיג את האתרוגים, והייתה מצוה שיכולה להיעשות על ידי אחרים.

יג. שיש"ק ב, רפח: השיחה המובאת בחיי מוהר"ן סימן רכ, שאמר רבנו לענין ההתקבצות אצלו בימי ראש השנה – "גדול מזה אין בנמצא" – "קייין גרעסערס דער פון איז ניט פארהנדין" – זה נאמר כשלא בא רבי ליפא על ראש השנה, והסבירו אנשי שלומינו לרבנו סיבת אי בואו, משום שנסע עם עוד סוחרים לאדעס כדי להביא אתרוגים לאוקראינה שהיה מצוה דרבים, ואף על פי כן אמר רבנו כך, כי היה הדבר יכול להיעשות גם בלעדיו.

יד. שיש"ק ג, רעא.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

עד מלאות לו שישים שנה. "והמובן היה מדבריו הקדושים, שאף על פי ששיבת ארץ ישראל גדולה מעלתה מאד, אבל כבר אמר אדמו"ר זצ"ל על הראש השנה שלו שאין דבר גדול מזה, וגם כל קדושת ארץ ישראל נמשך ממנו"^{טו}.

אמנם, ב"ה שבימינו אפשר לדור בקביעות בארץ ישראל ולנסוע בקלות לאומן על ראש השנה, וכלשון רבי אברהם ב"ר נחמן במכתבו: "באלה הימים, זכינו לשמוע קול הקורא במדבר, פנו דרך ה', כל גיא ינשא, וכל הר וגבעה ישפלו, ובמים עזים נתן לנו השם יתברך את הדרך ונתיבה בנפלאות שלא היו מעולם, וכל מחיר הנסיעה לבעל הספינה ברצוא ושוב הוא ב-25 רובל כסף, והדרך כבוש ותמידי, עד שיש ביכולת לנסוע ולבוא ברצוא ושוב גם מארץ ישראל לאומאן לימי ראש השנה הקדושים"^{טז}.

ד. אפילו לגבי ההתעוררות בימי ראש השנה עצמם – יש לדעת, שגם אם האדם מרגיש שאין לו ישוב הדעת באומן בראש השנה, כי אין לו מקום מסודר לאכילה ולינה, וגם בתפילה קשה לו להתפלל בכוונה והתלהבות מחמת ריבוי האנשים וכיו"ב. גם אז לא יותר ח"ו מחמת זה על הנסיעה לרבינו, ויגיע אליו לראש השנה! וכפי שהתבטא על כך רבינו ואמר: "לאכול או לא לאכול, לישון או לא לישון, להתפלל [בכוונה כראוי] או לא להתפלל – העיקר שתהיו אצלי על ראש השנה, יהיה איך שיהיה"^{יז}.

מקורות והערות

טו. כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, א: אמר פעם אחת לבנו ר' יצחק ז"ל מטולטשין שלא יסע לארץ ישראל לדור שם בקביעות עד שיהיה בן שישים שנה (והמובן היה מדבריו הקדושים שאף על פי ששיבת ארץ ישראל גדולה מעלתה מאד וכמובא בספרי אדמו"ר זצ"ל, אבל כבר אמר אדמו"ר זצ"ל על הראש השנה שלו שאין דבר גדול מזה כמובא בחיי מוהר"ן, וגם כל קדושת ארץ ישראל נמשך ממנו, כמובן בליקוטי תניינא סימן מ').

טז. מכתב המודפס בתוך הביאור על תורה קנ"ה

יז. חיי מוהר"ן, תד: אחד אמר לפניו, שהיה ניחא לו יותר להיות אצלו על שבת תשובה ולא על ראש השנה, כי אין לו מקום לעמוד שם בבית המדרש, וגם אין לו אכסניא טובה לאכול וללון, ומחמת זה דעתו

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

"ובאמת כל הדברים האלה הם רק דמיונות ופיתויים של הבעל דבר, כי תודה לאל נראה בחוש שעל פי הרוב מתפללין יותר בכוונה בכלל הקיבוץ הקדוש על ראש השנה, ממה שיהיה מתפלל בביתו"^י.

חיוב גמור:

י. הנסיעה לרבינו בראש השנה – מוטלת עלינו בחיוב גמור. כי רבינו הקדוש הזהיר על כך מפורשות. "וגודל האזהרה שהזהיר להיות אצלו על ראש השנה אין לשער! והכפיל באזהרה זו כמה פעמים"^י. "וגם מכבר דיבר עמנו הרבה שהוא מזהיר ומצוה לכל מי שרוצה לשמוע ולציית אותו, שיהיה אצלו על ראש השנה"^י.

יא. ואף על פי שאצל צדיקים אחרים, לא מצאנו שיהיה הדבר חיוב גמור אצל חסידיהם שיגיעו אל רבם בראש השנה – "כי אצל כל הצדיקים היו נוסעים על ראש השנה, אבל אף אחד מהם לא הקפיד ולא הזהיר כל כך כמותו"^י – אף על פי כן אצל רבינו הקדוש, הדבר הוא חיוב גדול. וכפי שאמר רבינו הקדוש בעצמו: "אף על פי ששאר צדיקים אינם אומרים כך, כי אצלם אינו

מקורות והערות

מבולבלת מאד ואינו יכול להתפלל בכונה, על כן היה טוב לפניו יותר להיות אצלו בזמן אחר ולא בראש השנה. השיב לו רבנו זכרונו לברכה בזו הלשון: אם לאכול אם שלא לאכול, אם לישון אם שלא לישון, אם להתפלל אם שלא להתפלל (רצונו לומר שלא להתפלל בכוונה כראוי) - אך ורק שתהיו אצלי על ראש השנה, יהיה איך שיהיה. (ואמר בלשון אשכנז בזו הלשון, יא עסין ניט עסין, יא שלאפין ניט שלאפין, יא דאווינען ניט דאווינען, אבי דו זאלסט ביי מיר זיין אויף ראש השנה).

יח. שם.

יט. חיי מוהר"ן, קכו.

כ. חיי מוהר"ן, רכ: גם כבר אמר: אויף ראש השנה דארפן אלע זיין (על ראש השנה כלם צריכים להיות). וכל זה היה באומן בראש השנה האחרון שאז דיבר עמנו זאת. וגם מכבר דיבר עמנו הרבה שהוא מזהיר ומצוה לכל מי שרוצה לשמוע ולציית אותו שיהיה אצלו על ראש השנה. ואמר שהיו צריכין לעשות כרוז וכו', כמבואר במקום אחר. ודיבר מזה הרבה כמה פעמים.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

חיוב גדול כל כך להיות אצלם על ראש השנה - הרי עוד קושיא אחת! כלומר, שאינו רוצה לתרץ ולומר הטעם, רק כאומר, שבלא זה יש כמה קושיות עליו, אם כן תהיה קושיא זו גם כן, מה שהוא מקפיד מאד להיות אצלו על ראש השנה יותר משאר כל הצדיקים" ^{כא}.

יב. וכשהיה פעם חסיד, שגר בעיר נְמִירוֹב, ולא הגיע לראש השנה לאומן - הקפיד רבינו מאד, ולא קיבל שום תירוצים" ^{כב}.

יג. וכל כך גדול החיוב, עד שגם אם הצדיק בעצמו אומר לאדם שלא ימסור את הנפש להגיע אליו, וישאר בביתו - לא יציית לדבריו, רק ייסע אליו לראש השנה! ^{כג}.

יד. וכבר היה מעשה באחד מגדולי תלמידי רבינו, שהיו לו מניעות קשות מלהישאר אצל רבינו על ראש השנה, ופקד עליו רבינו לחזור לביתו. ואף

❁ "מקורות והערות" ❁

כא. דברים אלו מופיעים בשני מקומות בחיי מוהר"ן, והרי הם לפניך; חיי מוהר"ן, קכו: ואמר ואם אצל הצדיקים אחרים אינו כל כך חיוב להיות אצלם דיקא על ראש-השנה יקשה עלי עוד קשיא אחת (איז נאך אקשיא). כלומר שאינו רוצה לתרץ ולומר הטעם רק כאומר שבלא זה יש כמה קושיות עליו ויהיה עוד קשיא זו גם-כן, מה שהוא מקפיד מאד להיות אצלו על ראש-השנה יותר משאר כל הצדיקים. כי אף-על-פי שאצל כל הצדיקים היו נוסעים על ראש- השנה, אבל שום אחד מהם לא הקפיד ולא הזהיר כל כך כמותו.

חיי מוהר"ן, רכ: אף על פי ששאר צדיקים אינם אומרים כך, כי אצלם אינו חיוב גדול כל כך להיות אצלם על ראש השנה - הרי עוד קושיא אחת [כלומר, בלא זה כבר מקשים עליו קושיות הרבה תמיד, ויהיה קשה עליו עוד קושיא זו גם כן מה שהוא מזהיר ביותר להיות אצלו על ראש השנה דיקא יותר משאר הגדולים]. ואמר שכל עסקו הוא רק ראש השנה, והפליג אז מאד מאד להיות אצלו בראש השנה, ואמר בלשון אשכנז בזו הלשון: וואס זאל איך אייך זאגין קיין גרעסערס דער פון איז ניט פארהנדן, איי אנדערי זאגין ניט אזוי, נא איז נאך אקושיא, גאר מיין זאך איז ראש השנה. (מה אומר לכם אין דבר גדול מזה, איי אחרים אינם אומרים כך, נו זה עוד קושיא. כל ענייני הוא ראש השנה).

כב. חיי מוהר"ן, תו: בערב ראש השנה האחרון באומן, עמדנו לפניו בעת שנתנו לו הצעטליך [קויטלאך] שלנו ומעות על פדיון. אז שאל על איש אחד מנעמריב שלא בא על ראש השנה. והתחיל רבי נפתלי לתרצו, ולא קיבל הדברים, והקפיד עליו מאד.

כג. שיחות הר"ן, ריד: שמעתי בשמו שאמר: כשאדם שואל להצדיק אם לעשות דבר שיש בו מסירת נפש בשביל השם יתברך, הוא ראוי לו להשיב ולצוות עליו שלא לעשות. ואף על פי כן השואל אין צריך לקיים דבריו. כן שמעתי בשמו. עוד שמעתי בענין אחר: כל מה שהצדיק מצווה לעשות צריך לקיים, רק כשמצווה שלא ליסע על ראש השנה אצלו, זה אין צריך לקיים.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

על פי שאותו תלמיד ניסה להתעקש שרוצה להישאר, הכריחו רבינו לחזור לביתו. אך לאחר מכן, בערב ראש השנה, אמר רבינו הקדוש שיש רחמנות גדולה על אותו תלמיד, שהרי רצה להיות ואף על פי כן נמנע ונסע הביתה. "אחר כך ענה הוא זכרונו לברכה ואמר בקול חזק מעומק הלב: ומה אומר לכם? אין דבר גדול מזה, היינו מלהיות אצלו על ראש השנה" ^ט.

10. "ומכלל דבריו הקדושים שדיבר אז עמנו" – כותב מוהרנ"ת – "למדנו כמה דברים: למדנו עוד הפעם עוצם גודל החיוב להיות אצלו על ראש השנה. כי אף על פי שידענו זאת מכבר, אף על פי כן מריבוי דבריו הקדושים אז בזה, ומתנועותיו הנוראות אז, הבנו עוצם החיוב יותר ויותר, שאי אפשר לבאר זאת

מקורות והערות

כד. חיי מוהר"ן, תו: ואחר כך דיבר עוד מאחד שלא בא על ראש השנה מחמת ריבוי מניעות, ומחמת זה נסע לרכנו זכרונו לברכה קודם ראש השנה וסיפר לו המניעות. וציווה לו רבנו זכרונו לברכה בעצמו לשוב לביתו ולא יהיה אצלו על ראש השנה. וזה האיש היה מגדולי החשובים, והיה צר לו מאד מה שלא יזכה להיות נמנה עמנו בראש השנה. והתחיל להתעקש לפניו זכרונו לברכה שלא ישוב לביתו רק יישאר אצלו על ראש השנה, ולא נתרצה הוא זכרונו לברכה בדבריו וגירשו לביתו. ואז אמר לו רבנו זכרונו לברכה: איני יכול לצייר לעצמי הצער הזה, מה שאתה לא תהיה אצלי על ראש השנה. ואמר לו האיש הנ"ל: אם כן אשאר בכאן, ולא הסכים ושב לביתו.

אחר כך בערב ראש השנה דיבר עמנו מזה, ואמר שעליו יש רחמנות גדול. כי רצה באמת להיות כאן על ראש השנה, אך נמנע מחמת הנ"ל. אחר כך ענה הוא זכרונו לברכה ואמר בקול חזק מעומק הלב: ומה אומר לכם? אין דבר גדול מזה! היינו מלהיות אצלו על ראש השנה. ואמר בזו הלשון בקול זיע סגיא: ווי אזוי זאל איך אייך זאגין, קיין גרעסערס דער פון איז ניט פאר האנין. איי אנדערע גוטע יודין זאגין ניט אזוי, איז נאך אקשיא [מה אומר לכם אין דבר גדול מזה, ואם צדיקים אחרים אינם אומרים כך אז עוד קשיא]. (כלומר הלא בלא זה כבר מקשיין עליו קושיות הרבה ויהיה קשה עוד קושיא זאת גם כן מה שהקפיד כל כך להיות אצלו על ראש השנה דייקא.

וביתר פירוט, מובא הסיפור בשיש"ק ב, קיז: כשיצא רבנו מברסלב לדור באומאן בקיץ שנת תק"ע, יצא עמו גם רבי אהרן הרב מברסלב, כדי לדור עמו באומאן, כי רצה להיות סמוך וקרוב לרבנו, כשהגיעו ימי ראש השנה, קיבל רבנו מכתב מתושבי עיר ברסלב, ובו שטחו טענותיהם לפני רבנו: היות שעתה מגיעים ימי ראש השנה ואין להם רב בקהילתם, כי רבי אהרן נסע מהם כנזכר לעיל, וטענו ואמרו לרבנו: "אם אתם עזבתם את העיר, הרי אין בפנינו זכות טענה על זה, אולם מדוע לקחתם עמכם את רב העיר?" ועל כן מבקשים הם מרבנו, שיראה לשלוח אליהם בחזרה את רבי אהרן. רבנו הראה את המכתב לרבי אהרן, ושאל רבי אהרן את רבנו: "האם אסע חזרה, [ולא אהיה עם רבנו בימי ראש השנה הבאים עלינו לטובה?]", ענה לו רבנו: "אינך יכול לצייר לך את הצער שיהיה לי, כשלא תהיה עמנו כאן על ראש השנה...". ושאל שוב את רבנו: "אם כן, אשאר כאן?" ענה לו רבנו: "והרי הם צודקים!" "זיי זיינען דאך גירעכט!". ושאל שוב: "אם כן אסע?" ענה לו רבנו שוב הנזכר לעיל, שאין יכול לצייר לעצמו הצער שיהיה לו, כשלא יישאר על ימי ראש השנה, ושאל שוב כנזכר לעיל, ענה לו רבנו שוב כנ"ל, וכך שאל כמה פעמים, כי כך היה דרכו של רבנו מעולם לבלי לצוות שום ציווי בדוקא לעשות כך או כך. והחליט רבי אהרן לעצמו, ונסע חזרה לעירו.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

בכתב. וגם אז למדנו, שרצונו חזק להיות אצלו באומן על ראש השנה תמיד
לאחר הסתלקותו, ושאינ דבר גדול מזה" כ"ה.

טז. ואכן, כשפגשו מוהרנ"ת ורבי נפתלי את אותו תלמיד, בחזרתו מרבינו לפני
ראש השנה, שאלו אותו בתמיהה: "כעת לפני ראש השנה נוסעים מרבנו?"
ואף על פי שסיפר להם סיבת נסיעתו הביתה, ושרבינו ציווה לו כן, התעקשו
וטענו שאף על פי כן אסור לו לנסוע הביתה, והוסיפו ואמרו: "אנחנו, אפילו
אם היה רבנו מגרש אותנו עם מקל, לא היינו נוסעים הביתה, והיינו נשארים
אצלו בראש השנה" כ"ו.

יז. כי החיוב להיות אצל רבינו הקדוש על ראש השנה, גדול ועצום מאד, וצריכים
לשבור את כל המניעות המונעות מלנסוע אליו. "עד שאפילו אם הוא זכרונו
לברכה בעצמו מצווה ומסכים לבלי להיות אצלו על ראש השנה, חלילה
להסתכל על זה. וצריכין להיזהר מאד לבלי לשאול אותו שום שאלה על זה,
כי הוא ישיב בוודאי לבלי להיות, ואף על פי כן בנקודת האמת לאמיתו צריכין
להיות דייקא. וכן הוא נוהג לדורות!" כ"ז.

● "מקורות והערות" ●

כה. שם.

כו. שיש"ק ב, קיז: בדרך חזרתו פגש את מוהרנ"ת ורבי נפתלי, כשהם נוסעים אל רבנו, וכשראוהו
שאלוהו: "כעת לפני ראש השנה נוסעים מרבנו?", וסיפר להם סיבת נסיעתו כנזכר לעיל, אמרו לו: "אף על
פי כן, ומיחו בפניו, שאין נכון הדבר לבלי להיות אצל רבנו בימי ראש השנה. ואמרו לו עוד: "אנחנו אפילו
היה רבנו מגרשנו בקורות הבניין, לא היינו נוסעים ממנו לבלי לשהות עמו בימי ראש השנה".

כז. חיי מוהר"ן, תו: וגם למדנו כמה צריכין להתחזק לשבור המניעות מדבר שבקדושה, בפרט המניעות
מלהיות על ראש השנה, שצריכים לשכרם ביותר ולהיות דייקא על ראש השנה, עד שאפילו אם הוא זכרונו
לברכה בעצמו מצוה ומסכים לבלי להיות אצלו על ראש השנה, חלילה להסתכל על זה, וצריכין להיזהר
מאד לבלי לשאול אותו שום שאלה על זה, כי הוא ישיב בוודאי לבלי להיות, ואף על פי כן בנקודת האמת
לאמתו צריכין להיות דייקא. וכן הוא נוהג לדורות.

וענין זה נוגע למה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכות י ע"ב) 'בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו'
כמו שפירש רש"י. והוא מדברי רבותינו זכרונם לברכה על פסוק (במדבר כ"ב) "לך עם האנשים". וכן
בשילוח מרגלים שהוכרח משה רבנו עליו השלום בעצמו לשלחם, אף על פי שבאמת רצונו לא היה כלל

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

יח. וצריך שיהיה ברור אצל כל אחד ואחד, ללא שום צל של ספק, שלראש השנה חייבים לנסוע לאומן. וכפי שמזהיר מוהרנ"ת במכתביו לאנ"ש, שלא יעלו על דל מחשבתם צל של ספק בענין הנסיעה, רק ידעו בוודאות שחייבים לנסוע לרבינו על ראש השנה. וזה לשונו באחד המכתבים: "ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה ועצומה ובפרט לידידי כנפשי הוותיק המופלג מורנו הרב יעקב, היזהר והיזהר בני ותלמידי חביבי, לבל יעלה עליך רעיון חס ושלום שלא כרצון האמת, רק בוא תבוא ברינה עם אנשי שלומנו לפה על ראש השנה הבא עלינו לטובה"^כ.

יט. וכך הוא חוזר וכותב לאותו תלמיד בשנה שלאחריה: "ושלום לכל אנשי שלומנו באהבה רבה, ושלום לידידי כנפשי הרבני הנגיד המופלג מורנו הרב יעקב נרו יאיר. לא יכולתי להתאפק מעוצם אהבתך, לחזקך ולזרוך שלא יהיו לך שום ספיקות חס ושלום בלבך בעניין ראש השנה הבא עלינו לטובה! רק תאמר בלב שלם 'ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, לזכות להתוועד יחד עם אנשי אמת אנשים כשרים להתקבץ על ציון הקדוש של הצדיק הקדוש שהבטיח לעזור לכל מי שיבוא אליו, בפרט בערב ראש השנה ולהימנות יחד בראש השנה אצלנו. מה אומר לך אחי?! מעט מעט שמעת והבנת מרחוק, אבל יותר מזה בני היזהר והיזהר שלא תהיה חס ושלום בכלל

⊕ "מקורות והערות" ⊕ א

בזה. וענין זה ראינו מרבינו זכרונו לברכה כמה פעמים, בפרט בענין ראש השנה שהיו אנשים שהיו להם מניעות מלהיות אצלו על ראש השנה, ושאלו אותו בעצמו, והשיב להם שלא יהיו על ראש השנה. והתחילו להתעקש: 'הלא שמענו מכם גודל האזהרה להיות אצלכם על ראש השנה', ועשה עצמו כמקפיד עליהם, וגער בהם שלא ידברו יותר, וכך עשו ולא באו על ראש השנה. ואף על פי כן אנחנו זכינו להיות רגילים לעמוד לפניו, שמענו והבננו ברמז ובפירוש שפנימיות רצונו אינו נוחה בזה כלל, רק הוא מוכרח לומר להם כן, מחמת ששואלים אותו על זה. ויש בזה הרבה לספר, ומעט מזה יתבאר במקום אחר.

וכן הוא נוהג לדורות שכששואלין להרב והמנהיג על דבר שיש בו כעין מסירת נפש, צריך להשיב 'לאו', אף על פי שבאמת לאמתו רצונו שימסור נפשו וישבר כל המניעות. על כן מי שרוצה להתקרב ולשבר המניעות באמת לאמתו, צריך ליזהר מאד לבלי לשאול אותו בזה כלל. ועוד תבין ענין זה במקומות אחרים שמדברים מעניינים כאלה, והבן מאד.

כח. עלים לתרופה, מכתב שכ.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

'חסרון לא יוכל להימנות', שדרשו רבותינו זכרונם לברכה 'זה שנמנו חבריו לדבר מצוה' וכו', בפרט לעסק קדוש ונורא כזה"^ט.

כ. ואכן אנ"ש לא עלה על דעתם, שיש מציאות כזאת, לא לנסוע לאומן על ראש השנה. וגם כשהיו חולים מסוכנים לא עלה על דעתם לוותר על הנסיעה לרבינו בראש השנה. והרי כמה סיפורים קצרים:

א. הרה"ק רבי נחמן מטשעהרין, בעל ה"פרפראות לחכמה" – בשלשת שנות חייו האחרונות, היה משותק בכל חלקי גופו, ואף על פי כן לא אבה לוותר על ההשתתפות בקיבוץ באומן, והתחנן לבניו שיקחו אותו לאומן, באמרו "השליכו אותי לצדיק"^ז.

ב. אחיו של הרה"ק מטשעהרין, רבי חיים – היה באחד השנים חולה ברגליו עד סמוך לראש השנה, ואף על פי כן לא עלה על דעתו להישאר בעירו, ונסע לאומן לראש השנה במסירות נפש, כשהוא שוכב בעגלה כששני רגליו קשורות למעלה מתוך ייסורים נוראים^א.

ג. רבי אפרים ב"ר נפתלי, תלמידו של מוהרנ"ת – אחר שעלה לעת זקנותו לדור בארץ ישראל, היה נוסע מדי שנה לאומן, בנסיעה מפרכת וקשה. וכששאלוהו פעם: זקן כמוך נוסע לחוץ לארץ בטרחא כזאת? ענה: "וכי מה? אפילו אם אמות בדרך ואקבר באיזה שהוא גן, גם טוב לי, העיקר שהשתדלתי ונסעתי לאומן לראש השנה. כי מה כבר יכול אני להפסיד. הרי

ג. "מקורות והערות" ©

ט. עלים לתרופה, מכתב שסב.

ל. שיש"ק ג, שסב: בשלושת שניו האחרונות, היה הרב משותק בכל חלקי גופו, אף על פי כן כשהגיעו ימי ראש השנה, התחנן לבני ביתו שיסדרו עבורו נסיעה נוחה ויקחוהו לאומאן, והזכיר במליצה את המובא בתורה ד' חלק א' על "ושדיוהו לגודא" עיין שם, ואמר: "השליכו אותי לצדיק", "ווארפט מיר צום צדיק". אולם בניו בחששם לבריאותו לא לקחוהו, ולא השתתף בקיבוץ באלו השנים.

לא. שיש"ק ו, קג.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

גם אם לא אזכה ח"ו להגיע לאומן, על כל פנים זכיתי והייתי שם בראש השנה הקודם! אולם לחיות כאן בעולם, ולא להיות בראש השנה באומן גרוע לי יותר!" = "אבער דא צו לעבן און אין אומאן אויף ראש השנה נישט זיין, איז מיר ערגער"^{לב}.

וכשבאחד השנים נאנס ולא הצליח לנסוע מארץ ישראל לאומן לימי ראש השנה, כאב לו לבו כל כך, עד שכשירד לכותל המערבי להתפלל תפילת מנחה של ערב ראש השנה, "כאב לבו כל כך עד שכמעט יצא מחיותו מחמת שברון לבו שאינו נמנה עם הקיבוץ באומן"^{לג}.

כא. יותר מכך: מוהרנ"ת הזהיר את בנו, שגם אם יגיע זמן והאוקראינים לא יתנו לגשת לציון – ייסע גם אז לאומן, ויעמוד בשוק של אומן, במקום שאפשר לראות משם את הציון, ויאמר שם בערב ראש השנה את ה"תיקון הכללי", ובראש השנה יתפלל באיזה בית כנסת שהיא. העיקר – להיות באומן בראש השנה, חוק ולא יעבור!^{לד}.

ל. "מקורות והערות" א

לב. שיש"ק ה, קמו: רבי אפרים בן רבי נפתלי ז"ל אחר עלייתו לארץ ישראל היה נוהג לנסוע מדי שנה לאומאן לקיבוץ אנשי שלומנו שבראש השנה, על אף זקנותו הגדולה שהיה בזה טירחא וטירדא עצומה שאין לשערה. כששאלוהו פעם: זקן כמוך נוסע לחוץ לארץ בטרחא כזאת? ענה: וכי מה? אפלו אם אמות בדרך ואקבר באיזה שהוא גן (אינטער א פארק) גם טוב לי, העקר שהשתדלתי ונסעתי לאומאן לראש השנה, כי מה כבר יכול אני להפסיד, הכי הרבה שלא זכיתי על אף נסיעתי להגיע לאומאן לראש השנה? אבל הרי זכיתי והייתי בראש השנה הקודם! ! אולם לחיות כאן בעולם ולא להיות בראש השנה באומאן גרוע לי יותר "אבער דא צו לעבן און אין אומאן אויף ראש השנה נישט זיין איז מיר ערגער".

לג. נעימות נצח, ה. מכתבו של רבי אברהם סופר מאומן: כי כבר כתבתי לכם שכך שמעתי מר' אפרים ב"ר נפתלי ז"ל שלעת זקנתו היה בארה"ק בירושלים עיה"ק תובכ"א, והיה תמיד נוסע משם על ראש השנה לאומאן. אך פעם אחת היה סיבה מאת ה' שנשאר על ראש השנה בביתו בירושלים, מחמת שלא היה באפשרות בשום אופן ליסע, ולבו דוה מאד על זה. בעת שהגיע לזמן תפילת מנחה בערב ראש השנה אצל כותל המערבי, נזכר את עצמו בתפילת מנחה של אנ"ש באומן בהקיבוץ הק', וכאב לבו כל כך עד שכמעט יצא מחיותו מחמת שברון לבו שאינו נמנה עם הקיבוץ באומן עם התפילה. עד שצעק "רכונו של עולם, אני מקשר עצמי עם כל התפילות שלי מעכשיו להתפללות שמתפללין בהקיבוץ הק' באומן", ואז נתקררה דעתו קצת.

לד. כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, ב: על אודות אסיפתנו בימי ראש השנה הקדושים, אמר פעם אחת לבנו ר' יצחק ז"ל הנ"ל בזה הלשון: אני מקווה שיתקיים הדבר עד ביאת הגואל צדק, אבל אף על פי כן, מי יודע

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

איש בל יעדר:

כב. רבינו ציווה והזהיר שכל המקורבים אליו והמאמינים בו, יגיעו כולם אליו על ראש השנה "איש לא יעדר, לא יחסר איש"¹⁶. ללא שום הבדל בין קטן וגדול.

כג. כי כל בני ישראל – מהגדול ביותר עד הקטן ביותר – כולם כאחד צריכים להתקבץ ולבוא בראש השנה אל הצדיק האמת. ולכן אנו קוראים בתורה, לפני ראש השנה, פרשת ניצבים, ששם נאמר: "אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם בְּלִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, רְאִשֵׁיכֶם שְׁבִטֵיכֶם זְקֵנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׁרָאֵל. טַפְּכֶם וְנַשִּׁיכֶם וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ מִחֹטֵב עֵצֶיךָ עַד שֹׂאֵב מִיַּמֶּיךָ", אשר בפסוקים אלו מרומזים כל 10 סוגי הנשמות שבעם ישראל, מהגדולים ביותר עד הגרועים ביותר¹⁷. "וקודם ראש השנה קורים פרשה זאת, להודיע שכל נפשות

מקורות והערות

חס ושלוש מה שיעבור בזה (מגודל ועוצם הקטרוגים המתעוררים ומתגברים על זה בכל עת) אולי חס ושלוש ימנעו ולא יניחו חס ושלוש בשום אופן לבא לשם. זאג איך, דוא זאלסט תמיד זיין ראש השנה אין אומין, ערב ראש השנה זאלסט זיך שטעלין אפילו אין מארק [ולכן אומר אני לך: תמיד תהיה בראש השנה באומין, וערב ראש השנה העמד את עצמך אפילו בשוק] באיזה מקום שרואים משם בית ציונו הקדוש, ותאמר שם העשרה קפיטל תהלים, ואחר כך תתפלל שם באומין בראש השנה אפילו באיזה עזרה (פאליש) של בית המדרש, וכן תנהג כל ימי חייך.

לה. חיי מוהר"ן, תג: אמר, הראש השנה שלי עולה על הכל. והיה פלא אצלי מאחר שהמקורבים שלי מאמינים לי, ולמה לא יזהרו כל האנשים המקורבים אלי שיהיו כולם על ראש השנה איש לא יעדר. כי כל ענין שלי הוא רק ראש השנה. והזהיר לעשות כרוז שכל מי שסר אל משמעתו ומקורב אליו יהיה על ראש השנה אצלו, לא יחסר איש.

לו. ליקוטי הלכות, שילוח הקן ד, יג: וזהו שקיבץ משה כל המדרגות שבישראל קודם מותו והזהיר אותם שכולם צריכין לקיים את כל דברי התורה הזאת, כמו שכתוב אתם נצבים היום כולכם וכו' ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטריכם וכו' וכו' מחוטב עציך עד שואב מימין. ראה ממי התחיל ובמי סיים; שהתחיל מראשי בני ישראל, שהם בחינת הגדולים במעלה מאד מאד, והולך וחושב כל המדרגות שבעולם שכלולים באלו העשרה שחושב, עד שסיים 'מחוטב עציך עד שואב מימין', שהם הגבעונים שנתגיירו שלא לשמה, רק מחמת אימה, (כמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה, מלמד שבאו גבעונים בימי משה וכו'). והם מרמזים על תכלית דיוטא התחתונה. וקיבץ כולם קודם הסתלקותו ואמר, שלכולם הוא מוסר את התורה.

ליקוטי הלכות, נטילת ידים לסעודה ו, עח: כל הכיתות שיש בישראל מתכלית המעלה של גדולי ישראל עד תכלית השפלות של הפחותים והירודים מאד, לכולם צריכים להודיע אלקותו אשר בכל משלה, שזהו בחינת מה שמשה רבנו עליו השלום, שהוא עיקר הרבי שמאיר הדעת הזה בכולם, קיבץ כולם קודם הסתלקותו

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

בית ישראל גדולים וקטנים ובינונים וכו', שכלולים בעשר בחינות הנ"ל, כולם צריכים להתקבץ ולהיכלל יחד באהבה בתוך הקדושה העליונה, שהוא בחינת משה, הצדיק האמת, שצריכין לנסוע אליו על ראש השנה" ¹⁷.

כד. כי אי אפשר לתקן את העולם ולהביא את הגאולה רק על ידי "אסיפה" של הצדיקים והכשרים, אלא חייבים את ה"קיבוץ" שכולל בתוכו גם את הרחוקים ביותר. ורק כשמתחברים לקיבוץ הקדוש, גם כל הרחוקים והפחותים, רק אז יכול הצדיק להביא את העולם לתיקונו, ולהביא את הגאולה השלימה" ¹⁸.

מקורות והערות

ואמר להם, אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם שבטיכם וכו' וכו'. ומונה כל המדרגות, עד מחוטב עציך עד שואב מימך, שהם עשרה מדרגות כמובא, שהם כלל כל המדרגות מראש עד סוף, ומאיר בכולם שידעו כולם שעדין ה' עמם.

לז. ליקוטי הלכות, פיקדון ה', לו: וזה אתם ניצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם שבטיכם זקנים וכו' עד כל איש ישראל, ומונה עשרה בחינות שהם כנגד עשרה קדושות שבארץ ישראל שהם כלליות הקדושה. היינו שקודם ראש השנה קורים פרשה זאת, להודיע שכל נפשות בית ישראל גדולים וקטנים ובינונים וכו' שכלולים בעשר בחינות הנ"ל, כולם צריכים להתקבץ ולהיכלל יחד באהבה בתוך הקדושה העליונה, בתוך בחינת קדשי קדשים, אבן שתיה, שכל הכולל, שהוא בחינת משה, בחינת הצדיק האמת, שצריכין לנסוע אליו על ראש השנה.

לח. ליקוטי הלכות, פריה ורביה ה', ד: וזה בחינת ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים וכו', ואמרו רבותינו זכרונם לברכה ומובא בפירוש רש"י, שביקש לגלות את קץ הגאולה ונסתלקה הימנו שכינה וכו', והתחיל לדבר דברים אחרים. ובוודאי מה שדיבר אחר כך היה מעין זה, שהעלים והסתיר בתוך דבריו סוד הקץ (וכמו שאיתא בזוהר הקדוש על פסוק זה, עיין שם). היינו כי יעקב ראה מיטתו שלימה וכולם צדיקים גמורים, סבר שכבר יוכל לגלות קץ הגאולה, הוא קץ הפלאות וסתום מעין כל, ואי אפשר לגלותו ולקרבו כי אם על ידי קיבוץ הרחוקים דייקא, כי העקר המעלה היא כשנתווסף אל הקיבוץ הקדוש נפש חדש שהיה מתחילה רחוק כמו שהיה רחוק, ועכשיו קרבוהו לעבודתו יתברך שיתווסף ויהיה נעשה שכן אל הקיבוץ הקדוש, זהו עיקר שעשועיו יתברך, כמבואר בזוהר הקדוש, ובפרט בדברינו, שזהו עיקר גדולתו יתברך, ועל ידי זה דייקא נתרבין הבתים עד אין קץ וכו'.

וזהו שאמר אחר כך "הקבצו ושמעו בני יעקב וכו'", ובתחילה אמר "האספו", והחילוק בין אסיפה לקיבוץ הוא, כי אסיפה נאמר על אסיפת הקהל שאינם רחוקים מאד זה מזה, כמו "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל וכו'". וכן, "לך ואספת את זקני ישראל וכו'", אבל שם קיבוץ נאמר על קיבוץ הרחוקים מאד מאד בקצה הארץ וכו', כמו שכתוב, "אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' וכו'". וכן "מקבץ נדחי ישראל עוד אקבץ עליו לנקבציו". ועל כן בתחילה אמר יעקב לשון אסיפה - "היאספו ואגידה לכם וכו'", שסבר שעל ידי האסיפה לבד של בניו הקדושים שכולם צדיקים, על ידי זה יוכל לגלות ולקרבו קץ הגאולה, אבל השכינה נסתלקה הימנו, ואז הבין שאי אפשר להביא הגאולה על ידי בחינת 'אסיפה' לבד, דהיינו שיאוסף הצדיקים לבד, כי השם יתברך חושב לכל ידח ממנו נדח, וכל עיכוב הגאולה ואריכת הגלות הוא מחמת ריבוי רחמנותו על כל הרחוקים והנדחים מאד שצריכין להתמהמה ולחכות עד שישמעו הרחוקים ויבואו ויתווספו על הקיבוץ הקדוש של ישראל וכו', וזהו שאמר אחר כך לשון קיבוץ, "הקבצו ושמעו וכו'",

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

כה. וכך היה משך כל הדורות, שבאומן היו מתקבצים לימי ראש השנה, הגדולים ביותר והקטנים ביותר. וכולם כאחד נקבצו ובאו להמליך עליהם את ה' בימי ראש השנה, אצל הצדיק האמת, רבינו הקדוש. וכפי שמספר רבי שמואל הורביץ ביומנו, על הקיבוץ באומן בזמנו:

"מי שלא ראה זאת, אי אפשר לצייר לו. רואים בחוש גודל כח רבנו הקדוש, והבטחתו שגורו לא יכבה. ומתגיירים גרים הרבה זקנים ונערים, סמוך לאומן. והגרים באים בראש השנה, ויושבין על הבימה. ובאים רשעים ופושעי ישראל שאין יותר גרוע מהם, ונעשים בעלי תשובה צדיקים גמורים. אני בעצמי ראיתי כמה וכמה מהם. ואחד מהם שדר עם ערלית עשרים ושתים שנים, ועתה הוא בעל תשובה גמור ועוסק בעבודת ה'.

ובכל פעם ניתוסף לקיבוץ הקדוש כמה רבנים גדולים; הרב מחארקוב שהוא יד ימין של מפורסם גדול, וכמעט בכל חודש הוא בא לאומן, ואמר לי שיש לו הנאה שלא נסע לארץ ישראל מכבר, כיון שאחר כך נתוודע מאומן, ואם היה נוסע לא היה יודע מאור כזה, ואחר כך עוד רבנים מתקרבים. ובראש השנה האחרון שלי בא הרב ממינסק, גאון הדור שאין כמותו בכל רוסיה"^{לט}.

כו. וכן הוא בימינו אנו, בכפלי כפליים. שבאים ומתקבצים בכל ראש השנה, אצל רבינו הקדוש, כל סוגי היהודים. מהגדולים והצדיקים ביותר, עד הרחוקים והרשעים הגדולים ביותר. וכולם כאחד משתטחים על ציון רבינו הקדוש ומתעוררים בתשובה שלימה, וממליכים עליהם את ה' בימי ראש השנה הקדושים בכל לב ונפש.

מקורות והערות

שאמר, עתה אני מבין שעיקר הגאולה תלויה על ידי בחינת הקבצו וכו', דהיינו על ידי שיקבצו הרחוקים מאד הנקראים נדחים, בחינת מקבץ נדחי ישראל, בחינת והיה כיום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים וכו' והנדחים וכו', על ידי זה דיקא יתגדל ויתרבה הקיבוץ הקדוש בתוספות שכנים הרבה שהיו מתחילה רחוקים, שעל ידי זה יתרבו הבתים עד אין קץ, שעל ידי זה יכמרו רחמיו יתברך ויחיש לגאלנו.

לט. ימי שמואל, פרק רב.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

כז. וזאת יש לדעת, שאף על פי שבוודאי יש חילוק עצום בין הגדולים והקטנים, הקרובים והרחוקים. אף על פי כן, לגבי התיקונים הנפלאים הנעשים על ידי הקיבוץ הקדוש באומן בראש השנה – אין חילוק בין גדול וקטן. והן הצדיק הגדול ביותר, והן היהודי הפשוט ביותר, כולם כאחד תורמים את חלקם הנפלא לקיבוץ הקדוש. וכפי שהתבטא רבינו בשנתו האחרונה ואמר בצער: "אַהֲרָלְעַ אֵינְנוּ וְפֶעֶרְאָלְעַ אֵינְנוּ", כשבדבריו אלה השווה את הצדיק הגדול רבי אהרן מברסלב, עם יהודי פשוט בשם פֶּעֶרְאָלְעַ מהעיר ויניצה...^מ

כח. כי כל יהודי שנוסף לקיבוץ הקדוש, בין אם הוא גדול ובין אם הוא קטן, הרי הוא מוסיף את הנשמה שלו למספר הנשמות המתקבצים אצל הצדיק, אשר על ידם פועל הצדיק מה שפועל, תיקונים נפלאים ונוראים עבור כל העולם כולו.

כט. וכבר גילה לנו רבינו, שכל יהודי שנוסף לקיבוץ, אינו מוסיף רק מספר אחד למספר המתקבצים, אלא הוא כופל את מספרם עד אין שיעור. וזאת על פי החשבון הידוע המובא בספר 'צירה': "שתי אבנים בונות שני בתים, ארבע בונות ארבעה ועשרים בתים. חמש בונות מאה ועשרים בתים, שש בונות שבע מאות ועשרים בתים, שבע בונות חמשת אלפים וארבעים בתים. מכאן ואילך צא וחשוב מה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע"^{מב}.

ל. כך שכשנוסף לקיבוץ באומן עוד יהודי אחד, הוא כופל את מספר הנשמות במיליוני מיליונים עד אין שיעור. וכפי שמחשב זאת מוהר"ן^{מב}, ומסיים וכותב: "שים לבך היטב ותשוב ותתפלא תסמר שערות ראשך

מקורות והערות

מ. שיש"ק: בראש השנה האחרון לחיי רבנו, אמר: אהרן איננו ובערלע איננו, "אהרלע איז נישט דא און בעראלע איז נישט דא". וכוונתו היתה להדגיש שרבי אהרן הרב לא בא לקיבוץ אנ"ש, וכן בעראלע שהיה איש פשוט מעיר ויניצה, גם הוא לא בא, ושניהם שוים לענין הקיבוץ על ראש השנה.

מא. ספר צירה, פרק ד, משנה יב.

מב. חיי מוהר"ן, מג. עיי"ש באריכות נפלא.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

וארכבותיך דא לדא יהיו נקשן מאימת גדולתו של יוצר בראשית, ומאימת גדולת הצדיקים הקדושים האמתיים, וכמה גדול הזכות של הזוכה לחסות בצל כנפיהם ולהיות נמנה עם נדיבי עם ה' של הקיבוץ שלהם".

לא. וגם אם יעבוד יהודי את ה' אלפי שנים, לא יגיע בכל עבודתו, למה שמגיע יהודי פשוט שמהווה חלק מהקיבוץ הקדוש הזה. שהרי על ידו מצטרפים ריבי רבבות של צירופים קדושים של נשמות ישראל, ועל ידם פועל הצדיק מה שפועל^{מ"ג}. וראוי לנסוע מכל קצווי תבל, לתחוב את הראש בתוך הקיבוץ הקדוש הזה^{מ"ד}.

לב. ורבינו הקדוש רצה שניקח גם את הילדים להשתתף בקיבוץ הקדוש. וכשפעם אחת לא לקח תלמידו רבי יודל, את בנו הקטן [רבי] ישעיה שלום, מחשש טלטול הדרכים, התפלא על כך רבינו, ואמר: "העניין שלי הוא פלא; האבא נוסע אלי, הרי שמאמין בי. וכשבנו רוצה לנסוע אלי, אין חפץ האב לקחתו"^{מ"ה}... [ראה הערה^{מ"ו}].

מקורות והערות

מג. כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, א: וגם מוכן ומבואר בדברי אדמו"ר זצ"ל שכשנתוסף רק נפש אחת להקיבוץ שלו בראש השנה, אז נתרבין הבתים של הקדושה אלף אלפים וריבי רבבות פעמים עד אין שיעור. ועיין בליקוטי הלכות, הלכות נזקי שכנים הלכה ד', שאין ערך להעבודה שיעבוד האדם בפני עצמו אפילו כל היום, נגד נקודה אחת שעושה כשמצטרף וכו' עיין שם, ומכל שכן שגדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, וכל אשר גדלה ושגבה רוממותו והתעלותו של אדמו"ר זצ"ל, כן גדלו ושגבו גם התיקונים אשר יעשה בימי ראש השנה הקדושים כמבואר בדבריו הקדושים בהלכות גביית חוב מהלקוחות הלכה ה' אות י"ד עיין שם).

מד. כוכבי אור: אמר מוהרנ"ת ז"ל: היכן שמתקבצים עשרה מאנשי שלומנו, ראוי ליסע את כל קצווי העולם לתחוב את ראשו ביניהם, ודיבר אז לעניין ראש השנה כשנאספין כל הקיבוץ הקדוש, כמה גדול הוא מאד.

מה. שיש"ק ג, קו: פעם כשנסע רבי יודל לשהות אצל רבנו בימי ראש השנה, רצה לנסוע עמו גם בנו הקטן רבי ישעיה שלום זכרונו לברכה, ומחשש טלטול הדרכים עם ילד קטן כזה לא לקחו, כשבא ונכנס אל רבנו, אמר לו רבנו מעצמו: "ענייני הוא פלא, האבא נוסע אלי הרי שמאמין בי, אף על פי כן, בנו שרוצה לנסוע אלי, אין חפץ האב לקחתו", "מייך זאך איז א פלא, א טאטע פארט צו מיר גלייכט ער דאך אין מיר, זיין זון וויל פארן וויל ער אים נישט נעמען".

מו. יש לציין שאין כאן הלכה ברורה שיש חובה לקחת את הילדים לאומן. כי יתכן ששיחה זו נאמרה רק לגבי בנו של רבי יודל, שלא הייתה שם שאלה של הוצאת ממון רב על הנסיעה, רק המניעה הייתה

הציון
הקדוש

נמשנת ברסלב

ציזה לעשות כרוז:

לג. רבינו הקדוש שנפרסם את חובת ההתקבצות אליו בראש השנה, "וזהיר לעשות כרוז שכל מי שסר אל משמעתו ומקורב אליו יהיה על ראש השנה אצלו, לא יחסר איש"^{מז}.

לד. ובספר "טובות זכרונות" מובא: "ושמעו כמה מתלמידיו מפי רבינו ז"ל בערב ראש השנה האחרון, שרוצה שכל אחד ממקורביו – מאיזה מקום שדר שם בקביעות – יכריז שכל מי שרוצה שיהיה איש כשר באמת, שקורין 'א ערליכער יוד', יבוא על ראש השנה אצלו לאומן"^{מח}.

לה. ואכן, מוהרנ"ת היה נאמן לציווי זה, ותיכף לאחר הסתלקותו של רבינו הקדוש, התחיל לעסוק ב"כרוז" זה, ועסק בכל כוחו לעורר ולחזק את כל הסרים למשמעתו, שיבואו לאומן לראש השנה כל ימי חייהם. ואף היה אחד מאנ"ש שעשה עמו "תקיעת כף" שיסע כל ימי חייו לאומן על ראש השנה^{מט}.

לו. ומשך כל ימי חייו הריץ מכתבים לאנשיו ותלמידיו, להזהירם ולעוררם ולחזקם שלא יעלה על דעתם להחסיר אף שנה אחת מלהשתתף בקיבוץ

מקורות והערות

מחמת קושי טלטול הדרך. ואי אפשר ללמוד הלכה למעשה משיחה וסיפור, כל זמן שלא ברורים כל הפרטים שהיו שם. אלא שבכל אופן אנו למדים שרצון רבינו היה שיגיעו אליו כולם, כולל טף.

אמנם יש לציין ב' דברים: א. שאם מביאים את הילדים לאומן, יש לשמור עליהם שמירה מעולה מאד מאד. ב. שגם אם משאירים אותם בבית, יש לדאוג שיהיו שמורים מכל רע, ברוחניות וגשמיות.

מז. חיי מוהר"ן, תג. וכן מובא בחיי מוהר"ן, רכ.

מח. טובות זכרונות, סימן ח.

מט. טובות זכרונות, סימן ח: והבעה"ב מזג איזה כוס קטן כמו גביע קטן למוהרנ"ת ותקע מוהרנ"ת ז"ל כפו לשתות 'לחיים' להבעה"ב, ואמר לו 'זה יהיה תקיעת כף שלך שתסע כל ימך על ציון הקדוש של רבינו ז"ל על ראש השנה'... והבעה"ב הזה ענה 'אמן כן יהי רצון'. ובימי חורפי נסע נכדו של האיש הזה על ראש השנה, וסיפר שזקנו השאיר בצוואה שיסע על ראש השנה עם בניו תמיד.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

הקדוש באומן בראש השנה.¹ כשבאחד המכתבים הוא כותב: "כי עתה זה כל נחמתי, וכל מגמתי - לזכות את השומעים לדברי, שיהיו כולם על ראש השנה, היינו במקום גניזתו הקדוש של אדוננו מורנו ורבינו זכרונו לברכה, כל ימיהם לעולם. בודאי יחזיקו לי טובה לנצח, ובזה נגיל ונשיש תמיד"².

לז. כמו כן הוא כותב במכתב אחר: "זה אני יודע בבירור, בעזרת השם יתברך, שאני צריך ליסע לשם בכל עת, ובפרט על ראש השנה הקדוש והנורא והאיום מאד מאד. וגם אני צריך לעורר ולחזק אתכם בכל כוחי בכל מיני דיבורי אמת שבעולם, שתזכו גם כן להיות שם, כי הוא חייכם"³.

לח. אמנם, בענין זה של ה"כרוז", כדאי לציין ולספר סיפור נפלא שהיה אצל מוהרנ"ת בעצמו, והוא: מוהרנ"ת לקח חתן לבתו חנה צירל, ושמו רבי ברוך. אותו רבי ברוך על אף שהיה מקורב מעט לאנ"ש, אעפ"כ בשנה הראשונה לחתונתו לא נסע לאומן בראש השנה. כשרצו כמה מאנ"ש לדבר עמו בעניין זה, אמר להם מוהרנ"ת, שיניחוהו לנפשו, ואמר: "לקחתי אותו לחתן ולא לחסיד" ... "איך האב אים גינומען פאר א איידעם נישט פאר א חסיד"⁴.

ומסיפור זה יוכל כל אחד להבין, שלא יהפוך את ה"כרוז" למנהג של שטות, להתערב בחייהם של אחרים ולומר להם דעות. רק ה"כרוז" חייב להתבצע בצורה ובאופן המתקבל על לב בני אדם, שלא יגרום ריחוק רק קירוב. ואין אנו

מקורות והערות

נ. כמובא בהרבה מכתבים, וכמה מהם העתקנו כבר למעלה, והרי עוד אחת מהם: "יקבל האיגרת לרבי יאסי" בן רבי ליפא מאדעס, ויראה לשלחו מיד, כי נחוץ הוא, כי אני מזרזו שיבוא על ראש השנה הבעל"ט, אשר זה טובת כולנו, שיתוסף נפש אל הקיבוץ הקדוש כדי שיתרבו הבתים".

נא. עלים לתרופה, מכתב רס.

נב. עלים לתרופה, מכתב רפח.

נג. שיש"ק ב, תרנ.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

באים להכריח שום בן אדם לנסיעה הקדושה, רק אנו עוסקים לגלות את האמת
לכל מי שרוצה לשמוע. ודי למבין.

מתנה מן השמים:

לט. את ה"ראש השנה" קיבל רבינו הקדוש במתנה מאת השם יתברך בעצמו.
וכלשון רבינו הקדוש בעצמו: "הראש השנה שלי הוא חידוש גדול. והשם
יתברך יודע שאין הדבר הזה בירושה מאבותי, רק השם יתברך נתן לי זאת
במתנה, שאני יודע מהו ראש השנה!"^{טז}.

מ. ואין כאן רק ציווי ובקשה של רבינו, שיבואו אליו בראש השנה. אלא,
רבינו הוא זה ש"עושה" את הראש השנה! שכן, הוא קיבל במתנה מהשם
יתברך את הכח לפעול ולהמשיך את כל התיקונים הנוראים הנעשים בימי
ראש השנה^{טז}. "על כן כל תיקוננו עתה הוא על ידי ראש השנה, שאנו צריכין
להתקבץ הרבה נפשות בראש השנה אל הצדיק האמת שהוא שורש נפשות
ישראל באמת, שהוא יכול לעשות ראש השנה, שעל ידי זה נתתקן הכל, אמן
ואמן"^{טז}.

מא. ואפילו מי שאינו בא לאומן על ראש השנה, גם הוא תלוי ב"ראש השנה של
רבינו". כאשר העיד רבינו בעצמו, ואמר: "לא מבעיא אתם כולכם בוודאי
תלויין בראש השנה שלי, אלא אפילו כל העולם כולו תלוי בראש השנה
שלי!"^{טז}.

© "מקורות והערות" ©

נד. חיי"מ תה.

נה. וכמבואר באריכות בליקוטי מוהר"ן תניינא סימן א', עיי"ש.

נו. ליקוטי הלכות, ערלה ד, ד. ושם כותב מוהרנ"ת בלשון רבים – "שאנו צריכין להתקבץ הרבה
נפשות בראש השנה אל צדיקי אמת, שהם שרשי נפשות ישראל באמת, שהם יכולין לעשות ראש
השנה" – וכדרכו תמיד לכתוב על רבינו בלשון רבים, מפני "כבוד אלקים הסתר דבר", ואכמ"ל.

נז. חיי מוהר"ן, תה.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

מב. והעניין של "ראש השנה", אינו אחד מענייניו של רבינו, אלא: כל עניינו וכל עסקו הוא רק ראש השנה, וכפי שהתבטא רבינו בעצמו ואמר: "גאר מייך זאך איז ראש השנה = כל ענייני הוא ראש השנה"^מ.

מג. עד כדי כך, שתיכף בחלוף ראש השנה, ממתין כבר רבינו לראש השנה הבא. וכפי שהתבטא פעם ואמר: "אצלי העיקר הוא ראש השנה, ותכף כשחולף ועובר ראש השנה. אני מטה אזני ושומע אם מכין בכותל לעורר לסליחות לשנה הבאה. כי אין שום זמן כלל, כי כל השנה חולף ועובר כהרף עין"^נ. "כי העיקר הוא אצלו ראש השנה, ואמר שכל עסקו הוא ראש השנה"^ו.

מד. והרי לך כמה רמזים, בדרך הגימטריא, איך שכל ענייני ראש השנה מרומזים בשמו של רבינו הקדוש^ס:

א. "ראש השנה" (861) = נחמן בן שמחה, נחמן בן פיגא (ואחד מהם עם האותיות והתיבות והכולל).

ב. "שבתון זכרון תרועה" עם הג' תיבות (1725) = נחמן ~ נון מם חית מם נון ~ נחמן בן שמחה (עם האותיות) ~ נחמן בן פיגא (עם האותיות).

ג. "קול שופר" (722) = נון חית מם נון (עם אותיות המילוי והכולל).

מה. וכל כך הדוק הקשר בין רבינו הקדוש לבין "ראש השנה", עד כדי כך שההסתרה הגדולה שישנה על אורו של רבינו ועל ציונו הקדוש, נובע מההסתרה והכיסוי של ראש השנה, הנקרא בתורה: "בַּפֶּסַע ליום חגנו"^ס.

מקורות והערות

נח. חיי מוהר"ן, רכ.

נט. שיחות הר"ן, רטו.

ס. חיי מוהר"ן, ריט.

סא. מתוך "כוכבי אור" (חכמה ובינה) לרבי אברהם ב"ר נחמן. עיין שם עוד.

סב. חכמה ותבונה, סימן א: לענין העלמת האור הגדול והנפלא של אדמו"ר ז"ל, יש לומר מחמת שאמר אשר כל עסקו הוא רק ראש השנה, גאר מייך זאך איז ר"ה. ועל ר"ה כתיב בכסא ליום חגיגו. ועל כן גם אורו

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

מו. ומכל הדברים האלה, נוכל להבין מדוע אנו מטריחים את עצמנו ומרחיקים נדוד עד לאומן, להיות אצל רבינו הקדוש בראש השנה. כי הוא זה שקיבל את ה"ראש השנה" במתנה גמורה מאת השם יתברך, ואצלו מאיר אור הראש השנה בשלימות.

מז. וכבר היה מעשה ברב אחד מפולין שבא לאומן בראש השנה, אך בלבו הייתה תמיהה: אם כבר הגעתי עד לכאן, מדוע שלא אסע לזקנו של רבינו, הלא הוא הבעל שם טוב הקדוש הטמון במז'בוז'?! וענו לו על כך אנשי שלומנו: מדוע בל"ג בעומר נוסעים כל עם ישראל למירון לרבי שמעון בר יוחאי? מדוע שלא יסעו לציון רבו רבי עקיבא הטמון בטבריה הסמוכה?! אלא מאי, כל צדיק יש לו את היום והעניין שלו. כך גם רבינו הקדוש, הוא זה שזכה במתנה ב"ראש השנה", ואליו יש לנסוע!^{טו}.

מח. וכבר אמר פעם מוהרנ"ת: "דִּי גְאֻנְצֶע וְוֵעֶלְט שְׁרֵיט 'הַמֶּלֶךְ', אָבֶער דִּי קְרִינִיצֶע אִיז אִין אַומן" = "כל העולם צועקים 'המלך', אבל ההכתרה היא באומן"^{טז}. אשרי הזוכה לקחת חלק בקיבוץ שאצל רבינו הקדוש, אשר הוא קיבל במתנה את יום ראש השנה, יום המלכת מלכו של עולם.

Ⓜ "מקורות והערות" Ⓜ

הגדול נעלם ומכוסה מאד. ועיין בלקו"ת סי' צ"ג. והנה אמרו חז"ל מפני מה נסתתר קברו של משה רבנו עליו השלום מן העולם וכו' (שיבואו על קברו וכו' ויהיה הגאולה וכו') וכן ציון אדמו"ר ז"ל, אף שיודעים מקום קבורתו נסתתר ג"כ מן העולם ע"י גודל המחלוקת, כי אך בזה תלוי הגאולה, כמובן לענין קברו של משה רבנו עליו השלום.

סג. שיש"ק ו, קסב.

סד. שיש"ק ג, קסח. ומובא גם בהקדמת 'ציון המצינות' לרבי שמואל הורביץ זצוק"ל.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

אכלו מעדנים ושתו ממתקים:

מט. מי שזכה להיות אצל רבינו על ראש השנה, ראוי לו לשמוח מאד מאד, ולקיים מקרא שכתוב "אכלו מעדנים ושתו ממתקים כי חדות ה' היא מעוזכם"^{טז}.

נ. ואין לנו השגה בגודל השמחה שראוי לנו לשמוח בזה, "כי העולם הזה צל עובר, וריוח כזה אין נמצא בעולם, ודי למבין בזה"^{טז}. ואין לך עשירות גדולה יותר מזו. וכפי שהגיב פעם אחד מאנ"ש, כשדיברו אודות מיליונר גדול, ואמר: "אני עשיר יותר ממנו, אני זכיתי כבר כך וכך שנים להיות באומן בראש השנה"^{טז}.

נא. ואכן, אנשי שלומנו היו רוקדים בליל מוצאי ראש השנה, ריקודים סוערים של שמחה. וכפי שמציין רבי שמואל הורביץ ביומנו את אשר ראו עיניו באומן: "ומוצאי ראש השנה, כל הלילה ריקודים! וצום גדליה, זעקות על הציון הקדוש. מי שלא ראה זאת אי אפשר לצייר לו"^{טז}.

נב. אך לא רק במוצאי ראש השנה יש לשמוח, אלא גם משך כל השנה כולה, אין לשכוח מהמתנה הגדולה שזכינו, ויש לשמוח עמה עד מאד. וכלשון מוהרנ"ת במכתב לבנו: "ואל תשכח שתהילה לאל היית על ראש השנה הזה בתוך עדה

מקורות והערות

סה. חיי מוהר"ן, תג: ומי שזוכה להיות על ראש השנה ראוי לו לשמוח מאד מאד. אכלו מעדנים ושתו ממתקים כי חדות ה' היא מעוזכם, וזה נאמר על ראש השנה.

סו. עלים לתרופה, מכתב רכח.

סז. שיש"ק ה, רכא: כשדיברו פעם לפני רבי מיכל"י בן רבי יצחק בן מוהרנ"ת ז"ל, מעשיר אחד גדול שערך רכושו עולה לסך גדול מאד, ענה ואמר: "עשיר אני יותר ממנו", אני יש לי כבר כך וכך עשרות שנים (ונקב סכום מדויק של כמה עשרות שנים) שהתפללתי באומאן בראש השנה יחד עם אנשי שלומנו כציוויו של רבנו ושווים עולה לסך רב הרבה מאד מכל עשירותו וממונו של העשיר הלה.

סח. ימי שמואל, פרק רב.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

קדושה ונוראה כזאת, וכבר הזהירנו הוא ז"ל שמי שהוא אצלו על ראש השנה, צריך לשמוח בכל השנה! ואמר בפירוש 'אכלו מעדנים ושתו ממתקים כי חדות יי היא מעוזכם', כי המקרא הזה נאמר על ראש השנה"ט.

נג. ועל אחת כמה וכמה, בימי שבת ויום טוב – בוודאי ובוודאי שעלינו לשמוח ולגיל אז בשמחה גדולה זו, שזכינו להיות אצל רבינו הקדוש על ראש השנה. וכלשון מוהרנ"ת: "כי עתה זה כל נחמתי, וכל מגמתי - לזכות את השומעים לדבריי, שיהיו כולם על ראש השנה, היינו במקום גניזתו הקדוש של אדוננו מורנו ורבינו זכרונו לברכה, כל ימיהם לעולם, בודאי יחזיקו לי טובה לנצח, ובזה נגיל ונשיש תמיד, בפרט בשבת ויום טוב, וחדוות ה' יהיה מעוזנו"י.

נד. ולא רק עם הראש השנה הקודם עלינו לשמוח, אלא גם עם הראשי-שנים הבאים עלינו לטובה... וכלשון מוהרנ"ת במכתבו: "והעיקר - שתשמח במה שזכית להיות על ראש השנה כמה פעמים, ובמה שאנו מקוים להיות עוד על ראש השנה על ימי חיינו"ע.

אשרינו, אשרינו!

אדמת קודש

ובו מ' פעיפים

בפרק זה יבואר בס"ד קדושת מקום הציון הקדוש והעיר אומן

- אחר שהתבאר בפרקים הקודמים, הבטחתו הנפלאה של רבינו הקדוש, ואת עסקו של רבינו שעוסק לתקן נשמות ישראל אצל ציונו הקדוש. נבאר מעט את עוצם גודל קדושת מקום הציון הקדוש.

מששת ימי בראשית:

א. כשם שקברו של משה נברא והוכן לייעודו כבר בששת ימי בראשית^א, כך מקום מנוחתו של רבינו הקדוש באומן, הוא מקום המוכן לו מששת ימי בראשית. "כי שם המקום המוכן לו מששת ימי בראשית, לעסוק שם בתיקון העולם לדורות, לכל מי שיבוא אליו לשם ויאמר העשרה קפיטל תהילים הידועים אצלו, כאשר הבטיח בחיים חיותו - אשרי הזוכה לזה"^ב.

ב. וגם רבינו הקדוש בעצמו, כבר שנים רבות קודם הסתלקותו, ידע ששם יהיה

© "מקורות והערות" ©

א. כמו שאמרו במשנה (אבות ד, ה) ובגמרא (פסחים נד ע"א): "תניא: עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, אלו הן: באר, והמזן, וקשת, כתב, ומכתב, והלוחות, וקברו של משה, ומערה שעמד בו משה ואלהיו, פתיחת פי האתון, ופתיחת פי הארץ לבלוע את הרשעים".

ב. ימי מוהרנ"ת. סו.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

מקום מנוחתו. וכשעבר פעם בעיירה אומן [בדרכו מזלטיפולי לברסלב], וראה את מקום 'בית החיים', ענה ואמר: "כמה נאה ויפה לשכב על בית החיים הזה!"³.

ג. "וכן כמה וכמה פעמים היה מדבר עם כמה אנשים, והפליג מאד בשבח הבית החיים של אומן, כי מונחים שם כמה קדושים, אלפים ורבבות. כי שם הייתה ההריגה הגדולה בעת הבריחה, שנהרגו שם אלפים ורבבות נפשות קדושים מישראל, והיה שם קידוש השם הרבה מאד. וכמה פעמים אמר בפירוש, לפני [מוהרנ"ת] ולפני עוד כמה אנשים, שטוב לפניו לשכב שם, מחמת שהיה שם קידוש השם הרבה מאד"¹.

ד. ואכן, בסופו של דבר, עבר רבינו הקדוש לגור בעיירה אומן, ולאחר פטירתו נטמן במקום קדוש ונורא זה, "ונקבר בשלום באומן, העיר אשר בחר בה בחיים חיותו להיקבר שם, כאשר נשמע מפיו הקדוש פעמים אין מספר שאמר לפני כמה אנשים שקהילת אומן הוטבה בעיניו להיקבר שם מחמת

❁ "מקורות והערות" ❁

ג. חיי מוהר"ן, ריז: שוב שמעתי מאיש אחד שנסע עמו זכרונו לברכה בעת שיצא מזלטיפאליע לדור פה ברסלב, ואז בדרך נסיעתו עבר דרך אומן, ומדי נסעם בכניסתם לעיר עברו סמוך אצל בית החיים, ענה רבנו זכרונו לברכה ואמר: "כמה נאה ויפה לשכב על בית החיים הזה". וכשמעי זאת עמדתי מרעיד, כי עתה אנו רואים שזה כמה שנים מקודם עלתה זאת במחשבה, ונודע לו שמקום מנוחתו יהיה באומן, כי בעת שנכנס לברסלב היה כמה שנים קודם הסתלקותו. וכל מה שעבר עליו מיום שנכנס לברסלב עד יום הסתלקותו, וכל מה שפעל באלו השנים אפילו כפי מה שהתנוצץ בדעתי, לא יספיקן כל אילי נביות לבאר אפס קצה מהם. ועצת ה' לעולם תעמוד, כי סוף כל סוף נשארה המתנה טובה בדינו, מאחר שזכינו שהחמדה גנוזה נגנזה בסביבותינו באומן, כאשר עלתה במחשבה לפניו זה כמה, ועל ידי זה עדיין יש לנו תקוה לזכות לכל הטוב אשר חפץ להיטיב עמנו לנצח, ודבר אלקינו יקום לעולם. ובכל זה יש בלבי הרבה, אך אי אפשר לבאר מחמת חשכת העולם.

ד. חיי מוהר"ן, ריז: וכן כמה וכמה פעמים היה מדבר עם כמה אנשים, והפליג מאד בשבח הבית החיים של אומן. כי מונחים שם כמה קדושים, אלפים ורבבות. כי שם הייתה ההריגה הגדולה בעת הבריחה, שנהרגו שם אלפים ורבבות נפשות קדושים מישראל, והיה שם קידוש השם הרבה מאד. וכמה פעמים אמר בפירוש, לפני ולפני עוד כמה אנשים, שטוב לפניו לשכב שם, מחמת שהיה שם קידוש השם הרבה מאד, ואחר כך נתקיימו דבריו כולם, ונסתלק באומן בבית האיש הנ"ל שנתן לו דירתו כנ"ל, אז המה ראו כן תמהו, והבינו כולם שכל עיקר ביאתו לאומן היה בשביל להסתלק שם, כאשר נשמע מפיו בפירוש כמה פעמים.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

שהיו שם קדושים הרבה".^ה [וזאת, הודות לעקשנותו של מוהרנ"ת, שידע בבירור ששם מקום מנוחתו האמיתי].

ה. ומוסיף מוהרנ"ת וכותב על כך: "כי סוף כל סוף נשארה המתנה טובה בידינו, מאחר שזכינו שהחמדה גנוזה נגנזה באומן, כאשר עלתה במחשבה לפניו זה כמה, ועל ידי זה עדיין יש לנו תקוה לזכות לכל הטוב אשר חפץ להיטיב עמנו לנצח, ודבר אלקינו יקום לעולם. ובכל זה יש בלבי הרבה אך אי אפשר לבאר מחמת חשכת העולם".^ו

ו. כי אכן, ישנם סודות רבים ועצומים אודות מקום מנוחתו של רבינו הקדוש, אשר אין לנו השגה בהם כלל". וכך מתבטא מוהרנ"ת במכתבו שכתב לפני אחת מנסיעותיו לציון הקדוש: "וה' יעזור לי בחסדו ליסע למקום שאסע, להשתטח במקום שאשתטח, אשר באמת איני יודע כלל עוד עד היכן הדבר מגיע"..."^ז

מקורות והערות

ה. ימי מוהרנ"ת, סו.

ו. כוכבי אור, סיפורים נפלאים: אחר הסתלקות רבנו זכרוננו לברכה היה חילוקי דעות בין אנ"ש, היכן יניחו את רבנו זכרוננו לברכה, כי אנשי החברא קדישא לא רצו שיניחו את רבנו זכרוננו לברכה רק על בית החיים החדש, מחמת שעל הישן כבר לא היה מקום פנוי, ואנ"ש מטעפליק רצו ליקח את רבנו זכרוננו לברכה לעירם, ואנ"ש מטירהאויצא רצו ליקח אותו לעירם, ורק מוהרנ"ת היה יחידי, שצעק וטען, שהוא יודע בבירור, שרצון רבנו זכרוננו לברכה היה דווקא לנוח על בית-החיים הישן, ומובן, שנגד כל אנ"ש הייתה דעתו מתבטלת, מחמת שהיה רק אחד, אבל תיכף בא הירש בער אל מוהרנ"ת ושאל אותו: "אם יודעים אתם בבירור, שרצון רבנו זכרוננו לברכה היה לנוח על בית-החיים הישן? אם כן חכו נא מעט". והלך תיכף אל מושל העיר ולקח רישיון עבור שני מקומות קבורה, ומחמת כן יכלו עוד לעשות איזה בית קטן, וזה הבית נתעוררה אשת רבנו זכרוננו-לברכה השנייה לבנותו מממונה, ואמר ראבר"נ רמז על זה על פי מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה "ביתו זו אשתו". (הועתק בשיש"ק א-תקצו).

ז. חיי מוהר"ן, ריז.

ח. וכמו שאנו מוצאים בדברי חז"ל על "קבורתו של משה", שהייתה ניסית ומלאה רזים, עד שאמרו עליה שנבראה בערב שבת בין השמשות. וזה לשון המשנה במסכת אבות (פרק ה משנה ו): "עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, ואלו הן, פי הארץ, ופי הבאר, ופי האתון, והקשת, והמזן, והמטה, והשמיר, והכתב, והמכתב, והלוחות. ויש אומרים, אף המזיקין, וקבורתו של משה, ואילו של אברהם אבינו. ויש אומרים, אף צבת בצבת עשויה".

ט. עלים לתרופה, מכתב מיום ראש חודש אלול תקצ"ט.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

קודש הקדשים:

ז. מקום ציונו של רבינו הקדוש, קדוש בקדושת "קודש הקדשים". וכאשר משורר רבי יצחק ברייטער זצ"ל הי"ד: "ציונו הקדוש קודש קדשים, בכל עת ורגע מחדש חדשים. הבטיח אשר על ציונו הקדוש בתפילה ניגשים, יוציאם משאול אפילו אם עברו עונות קשים".

ח. והנה, בעוד שבקודש הקדשים לא היה שום אפשרות לאדם פשוט להיכנס לתוכה, ואפילו הכהן הגדול היה אסור לו להיכנס לשם רק ביום הכיפורים. הרי שבציון רבינו הק', מצומצם האור בצמצום נפלא כל כך, עד שכל אחד יכול להיכנס שם בכל עת וזמן!".

ט. ואכן, כשהיה רבי אברהם ב"ר נחמן מדבר מגדולת ארץ ישראל וקודש הקדשים, היה מסיים: "אבל הד' אמות של ציון רבינו ז"ל, לא נמצא בשום מקום!"...³¹. כי על הצדיק האמת נאמר "יקרה היא מפנינים" – "יקר הוא מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים"³². ולכן, גם מקום מנוחתו קדוש בקדושה

מקורות והערות

י. שיר ידידות, לרבי יצחק ברייטער זצ"ל הי"ד, מגדולי אנ"ש בפולין שנעקד על קידוש השם בשואה ה"י.

יא. הקדמת ציון המצוינת: וכן מובא בדברי רבי אברהם ב"ר נחמן, שציון רבינו ז"ל הוא יקר מלפני ולפנים בצמצום כזה שיכולים לכונו לשם (כמאמר חז"ל 'יקרה מפנינים' וכו').

יב. הקדמת ציון המצוינת: וכמו שהיה אומר רבי אברהם ב"ר נחמן ז"ל לענין גדולת ארץ ישראל וקודש הקדשים וכו', "אבל הד' אמות של ציון רבינו ז"ל, לא נמצא בשום מקום".

יג. כמו שדרשו חכמינו ז"ל (הוריות יג) על הפסוק "יקרה היא מפנינים", שהתלמיד חכם יקר מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים בקודש הקדשים. ובליקוטי הלכות מבואר כמה וכמה פעמים שעיקר הכוונה על הצדיק האמת שקדושתו וכוחו גדול מהכהן הגדול שנכנס לפני ולפנים. ונצטט אחת מלשונויות הנוראים בענין זה, וזה לשונו:

"והצדיק האמת הוא גדול יותר אפילו מן הכהן גדול שנכנס לפני ולפנים כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה ד) 'יקרה היא מפנינים' – מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים'. כי יש עבירות שגם הכהן גדול אינו יכול לכפר עליהם ביום הכיפורים כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא פרק ו) שיש עבירות שיום הכיפורים תולה ומיתה מכפרת, אבל התלמיד חכם האמת יכול להיכנס עוד לפני ויותר,

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

עליונה ביותר⁷.

י. ועל אף שכל הקברים מטמאים בטומאת אוהל המת, אף על פי כן 'אוהל הצדיק' אינו מטמא¹⁰, "כי אדרבא כל הקדושות וכל התיקונים נמשכים משם!". ושם בציונו של הצדיק יכולים לעלות "מכל המקומות המטונפים שבעולם ומכל מיני אבי אבות הטומאה שבעולם, לשוב ולעלות בתכלית העליה"¹⁰.

מקורות והערות

ולהמשיך כפרה ותיקון גם להם וכנ"ל. וזה (משלי טז) חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה. היינו שיש עוונות שגורמים חמת מלך חס ושלוש עד שאין מועיל להם אפילו הכפרה של הכהן גדול ביום הכפורים כי אם מלאכי מות, שאין נגמר כפרתו עד המיתה. בחינת יום הכיפורים תולה ומיתה מכפרת. אבל ואיש חכם יכפרנה. כי החכם האמת שהוא בחינת הצדיקים אמתיים יכולים לתקן הכל, אם יזכה להאמין בהם באמת כנ"ל (ליקוטי הלכות, קריאת שמע ד, יג).

והסוד בזה הוא, כי גם כל קדושת הכהנים והלויים ובית המקדש נמשך מהצדיק האמת, "כי רק משה המשיך בעולם קדושת הכהונה והלוויה וכו'. כי יקרה היא מפנינים - מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים, היינו שהצדיק האמת בחינת משה יקר אפילו מהכהן גדול, כי ממנו כל קדושתם וכל ההמתקות וכו'". (ליקוטי הלכות, ברכת השחר ה, סח)

יד גם רבי הירש לייב ליפל - מגדולי עובדי ה' ושרפי מעלה שבאומן - בכואו לארץ ישראל, כתב מכתב לגיסו רבי לוי יצחק בנדר באומן, ושם כתב לו מגדולתה ויקרתה של ארץ ישראל, אך סיים וכתב: "זה אני מוכרח להודות לך, שאת הציון הקדוש אין לנו כאן בארץ ישראל!".

טו. אין כוונתנו כאן לענין כניסת כהנים לציון, רק לגבי רוחניות הדבר. וענין כניסת כהנים לציון יבואר במקום אחר אי"ה.

טז. ליקוטי הלכות, תחומין ו, לא: וזה בחינת מה שהולכין ונוסעין על קברי הצדיקים האמתיים, כי עיקר הסתלקות הצדיק הוא לבחינת איה, שעולה לשם בתכלית השלימות לעילא ולעילא. כי עיקר המיתה על ידי הפירוד שגורם אדם הראשון בחטאו כנ"ל, וכל אחד כפי מה שזכה בחייו לחפש ולבקש את ה' יתברך תמיד, שעל ידי זה זכה לעלות לבחינת איה כנ"ל, כמו כן זוכה בעת סופו וקיצו שתעלה נשמתו לשם, לבחינת איה, ששם עיקר קבול שחר, בבחינת מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, בחינת עין לא ראתה וכו'. שכל זה בחינת סתום ונעלם, בחינת איה הנ"ל. אבל בשעת מיתה, מחמת שאז הוא פירוד, על כן אז מתעוררין ביותר כל מקומות המטונפים שיונקים משם, על כן המת מטמא טומאה חמורה כל כך. וצריך כל אחד לסבול מה שיסבול כפי מעשיו עד שיעלה לשם, לבחינת איה, להחיות העצמות. אבל הצדיק הגדול עולה לשם מיד, כמו משה יוסף ודוד שנסתלקו בשבת במנחה ברעוא דרעוין, שהוא בבחינת איה כנ"ל. והוא ממשיך משם הארות נפלאות ותיקונים נפלאים עתה ביותר. כי גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם, מחמת שאז עולין לבחינת איה בתכלית השלימות, כי בודאי העליה לשם אפילו מי שזוכה לזה, הוא בכמה אלפים ורבבות בחינות ומדרגות. וכמוכן בסוף התורה 'איה' הנ"ל, שגם הצדיק עובר דרך אלו המקומות לפי בחינתו קודם כל תורה וכו', ואף על פי כן הוא דרך אמת וישר גם לאנשים פשוטים וגסים, כמבואר שם, עיין שם.

ועל כן, עתה אחר הסתלקותו, שעולה לשם בעליה נפלאה לעילא ולעילא, על כן הכל יכולין להתתקן על ידו, כי מכל מקומות המטונפים שבעולם ומכל מיני אבי אבות הטומאה שבעולם יכולין לשוב ולעלות בתכלית

כיסא הכבוד:

יא. הצדיק האמת זוכה לאחוז בשרשי נשמות ישראל, שהוא 'כסא הכבוד'^י. ולכן, גם מקום נחלתו, ציונו הקדוש, קדוש בקדושת 'כסא הכבוד'. "כי במקום מנוחתו שם נמשך קדושת הכסא כבוד שהוא נחלתם, כמו שכתוב 'וכסא כבוד ינחילם'^י".

יב. ולכן גם, במקום זה נמצא מקומו של כל יהודי ויהודי. כי הצדיק האוחז בכסא הכבוד הוא 'מקומו של עולם', ושם נמצא מקומו ושרשו הרוחני של כל אחד.^ט ושם יכול כל אחד למצוא את מקומו.^ט

מקורות והערות

העליה על ידי הדרך של איה הנ"ל שמאיר ביותר על ידי הצדיק שעלה לשם וכנ"ל. ועל כן צריכין לבוא על קברו הקדוש, כי כל הקברים מטמאין באוהל, אבל הצדיק אינו מטמא באוהל, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, כי אדרבא, כל הקדושות וכל התיקונים נמשכין משם וכנ"ל.

יז. ליקוטי מוהר"ן ח"ב, א. עיין שם באריכות.

יח. ליקוטי הלכות, ערלה ד, ח: ובשביל זה נוסעין על קברי צדיקים בראש השנה, כי במקום מנוחת הצדיקים שם כלולים כל המקומות של כל אחד ואחד, כי במקום מנוחתו שם נמשך קדושת הכסא כבוד שהוא נחלתם, כמו שכתוב וכסא כבוד ינחילם. ועל כן שם הוא בחינת 'מקומו של עולם', ויכול כל אחד למצוא שם את מקומו ולשוב לה' יתברך. וזה בחינת 'יירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק ספון', היינו במקום קבורת הצדיק, שהוא בחינת משה, בחינת 'שם חלקת מחוקק ספון', שם יכול כל אחד לראות הראשית שלו, היינו בחינת ההתחלה והראשית שהוא צריך להתחיל לשוב לה' יתברך. מחמת ששם כל המקומות של כל אחד, שהם בחינת ההתחלה והראשית של כל אחד. וזהו 'ויתא ראשי עם', היינו כי הצדיק בחינת משה זוכה להיות בבחינת מקומו של עולם על ידי שהתקשר עצמו לשרשי נשמות ישראל שכלולים בה ראשי עם, כי כל הנשמות נחלקים תחת הראשים והמנהיגים, כמבואר בתחילת התורה הזאת. וזהו 'צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל', צדקת ה', היינו שהצדיק עושה צדקת ה', היינו שהוא עוסק להצדיק את כל באי עולם ולדון את הכל לכף זכות, כמו ה' יתברך בעצמו שהוא עושה עמנו צדקה וחסד ודן אותנו לכף זכות תמיד, מחמת שהוא יתברך מקומו של עולם ויודע מקום כל אחד ואחד כנ"ל, כמו כן הצדיק שאוחז בשרשי נשמות, הוא גם כן עושה צדקת ה' שמצדיק את הכל לכף זכות כמו ה' יתברך כנ"ל. וזהו 'ומשפטיו עם ישראל', שזה הצדיק יכול לעשות ראש השנה לשפוט ולדון את כל ישראל, כי הוא יודע לדון את הכל לכף זכות, מחמת שהוא בבחינת מקומו של עולם וכנ"ל.

יט. ליקוטי מוהר"ן ח"ב, א: ומי שאוחז בבחינת כסא הכבוד, בבחינת שרשי הנשמות, הוא גם כן בחינת מקומו של עולם, בבחינת (שמואל - א ב): "וכסא כבוד ינחילם, כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל". דהיינו על ידי בחינת כסא הכבוד, שרשי הנשמות, על ידי זה הוא מקומו של עולם, בחינת: 'וישת עליהם תבל' ועל כן הוא יכול לעשות ראש השנה כנ"ל.

כ. כנ"ל בליקוטי הלכות, ויבואר באריכות בס"ד בפרק 'הציון הקדוש'.

הציון
הקדוש

נמשנת ברסלב

יג. אנ"ש היו גם מרמזים על שם הרחוב שבו טמון רבינו, הנקרא ברוסית "פושקינא", מלשון "פה שכינה"... כי מקום השראת השכינה הוא במקום קבורת הצדיק^{כא}.

קדושת ארץ ישראל:

יד. על אף שציונו של רבינו הקדוש נמצא בחוץ לארץ, אף על פי כן, הוא קדוש בקדושת ארץ ישראל. וכאשר אמר רבינו הקדוש לגבי קברו של הבעל שם טוב זיע"א, ש"צדיקים ירשו ארץ" ומקום ציונם קדוש בקדושת ארץ ישראל ממש^{כב}.

טו. ועל אחת כמה וכמה, מקום ציונו של רבינו הקדוש בעצמו, "אשר חפר ומצא שורש קדושת ארץ ישראל" – בוודאי קדושה היא בקדושת ארץ ישראל ממש. וכך כותב רבי נחמן מטולטשין לאנ"ש יושבי ארץ ישראל:

"אשריכם אשר אתם יושבים בצל ארעא קדישא, ומסתמא משתוקקים מתגעגעים להתאבק בעפר ציון הקדוש והנורא אשר חפר ומצא שורש קדושת ארץ ישראל, כמרומוז בספריו הקדושים והנעימים. ואשרינו שאנחנו זוכים להתאבק פה בעפר ציון הקדוש והנורא, אשר חפר ומצא שורש קדושת ארץ ישראל ומשתוקקים ומתגעגעים להתאבק בעפר אדמת קודש ארץ הקודש, כן יוסף ה' על תשוקתנו להשתוקק בהשתוקקות נמרץ עד שיגמור ה' בעדנו לטוב, אמון כן יהי רצון"^{כג}.

Ⓢ "מקורות והערות" Ⓢ

כא. כמובא גם בשם הגר"א, שעיקר השראת השכינה בזמן הגלות הוא במקום קברי הצדיקים האמיתיים.

כב. ליקוטי מוהר"ן ח"ב, קט: סיפר עמי מעניין קבר הבעל שם טוב, זכר צדיק וקדוש לברכה, שטוב מאד להיות שם על קברו. ואמר כי 'צדיקים ירשו ארץ', היינו שהצדיקים אמתיים יורשים ארץ ישראל, שזוכין שמקום גניזתם הוא קדוש בקדושת ארץ ישראל ממש, וארץ ישראל הוא תיקון גדול לפגם הברית.

כג. מכתב רבי נחמן מטולטשין תלמיד מוהרנ"ת, הנדפס בסוף ספר 'עלים לתרופה'.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

טז. ואכן, בנו של כותב מכתב זה, רבי אברהם ב"ר נחמן, היה נוסע בכל שנה ושנה מארץ ישראל לאומן, והתבטא על כך בפני אחד מתלמידיו: "מה אעשה, שכשאני שוהה באומן מתגעגעת נפשי לארץ ישראל, וכשאני שוהה בארץ ישראל מתגעגעת נפשי בכלות הנפש לאומן, ואין ביכולתי לקרר אותה אם לא בנסיעתי..."^{טז}

יז. ודבר מפליא, הוא כותב באחת תפילותיו, וזה לשונו: "באמת אין ביכולת לקרוא את העיר 'אומן' בשם ודאי חוץ לארץ!"^{יז}.

קברו של משה:

יח. מקום קבורתו של רבינו הקדוש, היא בבחינת מקום קבורת משה רבינו. כי מה שהיה הוא שיהיה [ראשי תיבות 'משה'] ונשמתו של משה רבינו חזרה וירדה לעולם בגילוי נפלא, לקרב ולתקן את כל נשמות ישראל ולהכינם לגאולה השלימה, הלא היא נשמת רבינו הקדוש, נחל נובע מקור חכמה, רבינו נחמן מברסלב זיע"א^{יח}.

מקורות והערות

כד. שיש"ק ו, סז: כששאל פעם רבי גדליה בערגר זכרונו לברכה את רבי אברהם בן רבי נחמן זכרונו לברכה על עניין נסיעותיו מאומן לארץ ישראל ומארץ ישראל לאומן מדי שנה. ענה לו בצחות על פי לשון הגמרא באגדת רבה בר בר חנה (והמובא בתורה י"ב ח"א) "ושוור מהאי להאי", מה אעשה לנפשי שכשאני שוהה באומן מתגעגעת נפשי לארץ ישראל, וכשאני שוהה בארץ ישראל מתגעגעת נפשי בכלות הנפש לאומן, ואין ביכולתי לקרר אותה אם לא בנסיעתי.

כה. תפילות רבי אברהם ב"ר נחמן, תפילה ו.

כו. כוכבי אור, חכמה ובינה, הקדמה: מודעת זאת בכל הארץ, כי אמנם לא קם נביא עוד בישראל כמשה, אבל הוא בעצמו עוד יקום לגאלנו גם מהגלות הזו, כי 'משיח דא משה', ומה שהיה הוא בעצמו שיהיה ביתר שאת ויתר עז, כי בוא יבוא ברינה גם בשער החמישים, וישיג אותו בשלימות עצום ונשגב עד שלא ירד עוד מאתו, כי לעולמי עד ולנצח נצחים יעלה ויתענג בו במדרגה אחר מדרגה עד אין חקר. ועתה כפי אשר נודע הדבר אשר דיבר רבנו ז"ל בעת אשר גילה את המאמר המובא בליקוטי מוהר"ן תניינא סימן כ"ח, דע שיש חילוקים בין התורות וכו', ומורנו רבי נתן זצ"ל מעוצם הרגשו בזכות לכבו את עומק נוראות דבריו עד כי בערו בקרבו כלהבת שלהבת ממש, לא יכל להתאפק, ונתן את קולו בפני כל הניצבים עליו, אולי כך הוא הפירוש מה שאמרו חכמינו ז"ל (סנהדרין צז) 'אין בן דוד בא אלא בהיסח הדעת', היינו שיהיה בעולם

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

יט. וכשם שקברו של משה, נעלם מקומו. כן גם קברו של רבינו הקדוש – אף על פי שכולנו יודעים את מקומו, באומן, אף על פי כן, עדיין אורו הקדוש – נעלם ונסתר מעיני העולם, ואין אנו יודעים ומרגישים את עוצם נוראות קדושת המקום. וגם הציון בעצמו, נעלם ונסתר מרוב העולם ואין יודעים עד כמה נחוץ וכדאי לנסוע לשם.¹⁰

כ. וכשם שמשה רבינו לא נתעסק בשר ודם בקבורתו, רק הקדוש ברוך הוא בעצמו עסק בקבורתו.¹¹ כך גם אצל רבינו הקדוש, סיפר הקברן שעמד בתוך הקבר, שכשהושיטו לו את הגוף הקדוש להניחו באדמה, הסתנוור מאור גדול, ולאחר מספר שניות ראה את רבינו הקדוש שוכב על משכבו בשלום. וכך אמר: "מי קבר את רבי נחמן, איני יודע. אני לא!"¹².

מקורות והערות

ולא ידעו כי כבר הוא וכו', ורבינו ז"ל גילה את עיניו והראה לו 'רב נחמן אמר כן; אי מן חיי - אנא'. ועתה מאלינו נדע ונביין פחות מטיפה מן הים, במה שנקרא בשם 'נחל נובע מקור חכמה', שזה הוא השם של מידת הבינה כידוע ליודעי חן. כי אם 'רבות בנות עשו חיל' להשיג השגות הנמשכות מאתה וממידת החכמה וכו', אבל להידבק ולהיכלל בה בתכלית השלימות שאין שלימות אחריו, לא יקום עוד בישראל זולת 'העלית על כולנה', כידוע ומובן כל זה בספרי אמת.

וראה עוד מה שכתב שם, באות ל': כי הוא אשר נאמר עליו 'מה שהיה הוא שיהיה', ומשיח דא משה, אשר זכה לאחוז ולהתאחד בהכסא הנוראה אשר תשיר את שיר נעימות השגת אלקותו על שבעים ושנים נימין, פשוט, כפול, שלוש, רבוע, שהוא 'הויה' באחורים שעולה שבעים ושנים, לענג לנצח את כל אשר יזכו לזה ... וזה אשר גם 'מה שהיה הוא שיהיה' עם הארבע תיבות במספר שמו במלואו 'נון, חית, מם, נוך' עם הכולל. וזה אשר גם 'משה משיח' עם השבע אותיות במספר שמו במלואו.

כו. חכמה ותבונה, סימן א: לעניין העלמת האור הגדול והנפלא של אדמו"ר ז"ל, יש לומר: מחמת שאמר אשר כל עסקו הוא רק ראש השנה, 'גאר מיין זאך איז ראש השנה', ועל ראש השנה כתיב 'בכסה ליום חגיגו'. ועל כן, גם אורו הגדול נעלם ומכוסה מאד. ועיין בליקו"ת סי' צ"ג. והנה אמרו חז"ל 'מפני מה נסתתר קברו של משה רבינו עליו השלום מן העולם' וכו' (שיבואו על קברו וכו' ויהיה הגאולה וכו') וכן ציון אדמו"ר ז"ל, אף שיודעים מקום קבורתו, נסתתרה ג"כ מן העולם ע"י גודל המחלוקת, כי אך בזה תלוי הגאולה, כמובן לענין קברו של משה רבינו ע"ה.

כח. משנה, מסכת סוטה (פרק א, משנה ט): מי גדול ממשה שלא נתעסק בו אלא המקום, שנאמר ויקבור אותו בגי. ולא על משה בלבד אמרו, אלא על כל הצדיקים, שנאמר והלך לפניך צדקך כבוד יי יאספקך".

כט. שיש"ק ב, קסט: בעיר אומן היה בית הכנסת שנבנה על ידי רבי קלמן, שהיה מנגידי ועשירי עיר אומן עוד בזמן רבינו, והיו מכנים את הבית הכנסת הזה בשם "רבי קלמן'ס קלויז", ורבי לייב מקאסטאנטיץ לעת זקנותו כשלא היה כבר בכוחו לבוא מהעיר להקלויז של אנ"ש, היה יושב שם בקלויז של רבי קלמן, וגם

בחוץ לארץ מול בית פעור:

כא. כשם שקברו של משה הוא בחוץ לארץ, ולא זו בלבד שאינו בארץ הקודש רק בעפר טמא של ארץ העמים, אלא הוא נמצא "מול בית פעור", ככתוב בתורה על קבורתו של משה "ויקבור אותו בגי בארץ מואב מול בית פעור". כן גם מקום קבורתו של רבינו הקדוש – על אף היותו מקום קדוש מאד, וקדוש בקדושת ארץ ישראל, אף על פי כן – הרי הוא בחוץ לארץ במקום טמא².

כב. אך כל זה, לא לחינם הוא, וגם זו לטובה נפלאה, ותועלת נצחית לתיקון נשמות ישראל. כי הצדיק מוכרח להיטמן דוקא במקום טמא, כדי שיוכל לעסוק שם בתיקון נשמות ישראל, לטהרם מטומאתם ולכפר עוונותיהם. וכמו שאמרו חכמינו ז"ל על קבורתו של משה, שהטעם מדוע נקבר מול בית פעור, הוא כדי לכפר על עוון פעור³. ולא זו בלבד, אלא בכל פעם שטומאת 'בית פעור' מתעוררת מחדש, בא משה בכוחו ומכניע טומאה זו⁴. וקבורת

מקורות והערות

משום ששם היו מחממים היטב את הבית הכנסת, מה שאין כן בקלויז אצלנו שהיה קר מאד. ושם עסק בעבודת ה' בקימת חצות וכו' וכו' ובבכיות וצעקות כדרכו בקודש, פעם כשראהו השמש של הקלויז בוכה בעת תפילתו עבודתו, פנה אליו ואמר: למה הנכם בוכים? כי חשב שבוכה על מיעוט פרנסתו וכו', אני אספר לכם מעשה מרבכם, וכבר לא תבכו, וסיפר לו שאביו היה מאנשי החברא-קדישא בעיר אומן בעת פטירתו של רבנו. ובפטירתו לא שינו מכל סדר הלוויות ואנשי החברא-קדישא טיפלו בגופו הקדוש (עיין בימי מוהרנ"ת סימן סו) ועל אבי הטילו להניח את רבכם בקבר. וסיפר אבי שבעת שאחז ברבינו להניחו בקבר כשהגיע סמוך לקרקע התגלה לפניו בפתע פתאום אור גדול מאד ולקחו אותו מידו, ואמר: "מי הניח אותו על הקרקע איני יודע אני לא שמתיו". וכשסיפר לי אבי זאת ציווה עלי שלא אחזיק במחלוקת עם חסידי ברסלב, משום מעשה זה שהיה לו. וסיים השמש ואמר לרבי לייב: "אם כן מדוע הנכם בוכים מאחר שהיה לכם רבי קדוש כזה".

ל. וכאשר יבואר לקמן לגבי העיר אומן, שהיא גבול הקדושה וכו', לך נא ראה שם.

לא. כמו שאמרו בגמרא (סוטה יד.): "ואמר רב חמא ברבי חנינא מפני מה נקבר משה אצל בית פעור כדי לכפר על מעשה פעור". וכן כתב בפרש"י על הפסוק 'מול בית פעור': "קברו היה מוכן שם מששת ימי בראשית לכפר על מעשה פעור".

לב. כמובא שם בתוס' (ד"ה מפני) וזה לשונו: "מפני מה נקבר מול בית פעור כדי לכפר על מעשה פעור – ומדרש אגדה בכל שנה ושנה בעת שחטאו ישראל בבנות מואב באותו פרק בית פעור עולה

הציון
הקדוש

נמשנת ברסלב

משה מול בית פעור, מכניעה טומאה זו, ומבטלת כח העבודה זרה⁷⁵, ועושה גרים ובעלי תשובה⁷⁶.

כג. וזהו סוד קבורתו של רבינו הקדוש, במקום טמא דווקא. כי אחר שזכה לתכלית העליה, לעלות לשער החמישים ולהיכלל בשלימות בקדושת ארץ ישראל וקודש הקדשים, הרי הוא יורד בתכלית הירידה לטומאת חוץ לארץ מול בית פעור, להעלות משם גם כל אלו שנפלו לתוך הטומאה, לטהרם ולתקנם, ולהביאם לקדושת קודש הקדשים⁷⁷.

כד. עוד יש סוד גדול במה שנטמן גוף רבינו הקדוש בעפר חוץ לארץ דווקא, והוא:

מקורות והערות

למעלה כדי לקטרג ולהזכיר עון וכשהוא רואה קברו של משה חוזר ושוקע שמושה רבינו שקעו בקרקע עד חוטמו וכל שעה שעולה חוזר ונשקע למקום ששקעו משה רבינו. מתוספת רביי".

וראה בפרקי דרבי אליעזר (פרק מד) שכתב וזה לשונו: "ובכל זמן שהיו חוטאין היה עולה ופועל בפיו לנשוך ברוחו להשחית את ישראל והיה משה מזכיר עליו את השם ומורידו למטה לארץ לפי נקרא שמו פעור וכשמת משה מה עשה הב"ה נתן את קברו כנגדן וכל זמן שהם חוטאין והוא רוצה לעלות ולפעור את פיו ולנשוך ברוחו להשחית את ישראל והוא רואה את קברו של משה כנגדו הוא מתפחד ויורד למטה לארץ ולכך נאמ' ויקבור אותו בגיא מול בית פעור".

לג. ליקוטי מוהר"ן, י: כי משה הוא מבטל העבודה זרה, ובשכיל זה נקבר מול בית פעור, כדי לבטל העבודה זרה שבפעור, כמו שדרשו רבותינו, זכרונם לברכה.

לד. ליקוטי מוהר"ן, רטו: וזה היה עבודת משה רבנו, עליו השלום, כל ימי חייו, וגם לאחר מותו, כי השתדל לקרב הערב רב כדי לעשות גרים, וגם במותו נקבר מול בית פעור, כדי להמתיק העכו"ם כדי שיהיו נעשין גרים.

לה. ביאור הליקוטים, על תורה קנה: כי באמת אין סוף ותכלית כלל לחמדת שער החמישים שבכינתה, אשר גם משה רבינו ע"ה לא זכה לזה בכל ימי חייו עד יום עלייתו להר נ"בו [כמובן בכתבי האריז"ל], ועל ידי ראיית עיניו את הארץ הקדושה לבוא לשם, נחלש ונגווע לגמרי על ידי זה [כמובן בזה מצירופי דבריו הקדושים, ובסמיכות הכתובים שבתורה הקדושה. כי לא לחינם ולריק הפליא הבורא יתברך בעת הסתלקותו להראותו לן]. ועל ידי זה זכה להוציא אל הפועל, ולבוא ולהיכלל בקודש קדשים, עדן עין לא ראתה, שבכית ה', ועיר ה', שבארץ הזאת, [וכן שמעתי מדברי מורנ"ת ז"ל בשם האריז"ל, שזה סוד הכתוב ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך, שהסתלקות והתעלות הנשמות הגדולות, הוא אל בית ה' אלקיך], ומי כמוהו עולה לשמים בעליה נפלאה כזאת, ויורד בכח הזה לתכלית הירידה שבקבורתו מול בית פעור ועבודה זרה שבחוץ לארץ כנ"ל, עד שיוציא ויעלה גם לכל נפשות ישראל להביאם לארצו ומקומו הנחמד והנחשק הנ"ל [כמו שכתוב בזהר הקדוש על פסוק ובחבורתו דאתחבר עמנא בגלותא נרפא לנן].

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

הצדיק מוסר את גופו שייקבר בחוץ לארץ ששם יניקת הסטרא אחרא, "ונדמה להסטרא אחרא שהיא בולעת את הגוף הקדוש הזה, אבל זה הגוף הקדוש הוא בעל כח גדול ועומד להסטרא אחרא בצווארה עד שמוכרחת על ידי זה להקיא הקאות הרבה מקרבה ובטנה", וכך חייבת הסטרא להקיא את כל חלקי הקדושה שבלעה, "ועל כן שם הכל יתקנו כראוי כל מי שיזכה לבוא לשם בחייו"¹⁷.

בכל עת ורגע מחדש חדשים:

כה. רבינו הקדוש אמר, שכשיחפשו אותו בעולם האמת ידעו שהיכלו שוכן מול היכלו של הרב הקדוש רבי ברוך ממעזי'בוז', אולם ההבדל בין היכלו לבין ההיכלות האחרים הוא שהיכלו משנה את גווניו בכל עת!¹⁷

כו. כי כבר בחייו הקדושים לא היה עומד רבינו הקדוש במדרגה אחת, רק היה מתחדש ומתעלה בכל עת ורגע, "וכבר נשמע מפיו הקדוש שאמר, כי יש צדיקים שעבדו וטרחו עד שזכו לאיזה מדרגה ומעלה כל אחד כפי מעלתו.

מקורות והערות

לו. ליקוטי הלכות, חול המועד ד, יד: בפרט מיתת הצדיקים שבחוץ לארץ שהכל הוא בבחינת התפילה בחינת דין הנ"ל, שמוסרים גופם שייקבר בחוץ לארץ ששם יניקת הסטרא אחרא, ונדמה להסטרא אחרא שהיא בולעת את הגוף הקדוש הזה, אבל זה הגוף הקדוש הוא בעל כח גדול ועומד להסטרא אחרא בצווארה עד שמוכרחת על ידי זה להקיא הקאות הרבה מקרבה ובטנה וכו', עד שיגמור הצדיק מה שהתחיל, כי אז אינו פוסק מלעסוק בבחינת תיקון התפילה הנ"ל, עד שיגמור כרצונו, בבחינת 'כצאתי מן העיר אפרוש את כפי'; כשיוצא מן העיר אל קברו, אז יפרוש את כפיו בתפילה הנ"ל עד שיגמור מה שרוצה. ועל כן, שם על קברו, יכול כל אחד להתתקן אפילו הגרוע שבגרועים, כי שם עיקר הכח של בחינת התפילה הנ"ל, שעל ידי זה עיקר קול התוכחה הנ"ל, שהוא קול הניגון הנ"ל, שעל ידי זה מוכיח את ישראל בבחינת נרדי נתן ריחו, שעל ידי זה עיקר התיקון שזה נעשה בשעת מיתתו דייקא, כי אז דייקא מוכיחם כנ"ל, ועל כן שם הכל יתקנו כראוי כל מי שיזכה לבוא לשם בחייו.

[נ.ב. מכל אלו הדברים, יוכל כל אחד להבין עד כמה אין אנו יודעים כלל בסוד קבורתו של רבינו הקדוש באומן דייקא ולא בארץ ישראל, ומי פתי יבוא להתחכם ולהתערב בדברים העומדים ברומו של עולם אשר אין לנו השגה בהם. ולפעמים יחשוב שהוא מתקן, ובאמת הוא מקלקל, כי באם יוציאו את רבינו הק' מחו"ל, לא יהיו כל אלו התיקונים של תפילה בבחינת דין וכו', ותגבר קליפת פעור רח"ל, וכו' וכו', והנסתרות לה' אלקינו].

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

לו. שיש"ק ב, עד. ומוסיף שם: "כי כפי התורות שאומר כך משתנה ומתחלף מראה וגוון ההיכל".

אבל על עצמו אמר, שאם היה יודע שהוא עכשיו באותה המעלה ומדרגה של אשתקד, אינו רוצה את עצמו כלל, רק בכל פעם הוא עולה ממדרגה למדרגה. ויש הרבה מאד בענין זה לספר, אך אי אפשר לספר כל זה בכתב כלל, כי אם מי שזכה לראות בעיניו ולשמוע באזניו היה יכול לשער בלבו מעט מקצת ענין זה, איך לעולם לא היה עומד על מדרגה אחת בשום פעם, רק תיכף היה משתוקק לעלות למדרגה גבוהה יותר, עד שזכה וכו', וכן לעולם, והיה חידוש גדול בענין זה^{לח}.

כז. וגם כל הסתלקותו – בגיל צעיר כל כך – היה מפני שהיה רוצה להמשיך ולהתעלות עוד ועוד, מעל גבולות הגוף. וכמובא בשיחותיו הקדושות:

”קודם הסתלקותו אמר שכבר הוא עומד עכשיו על מדרגה כזו שאי אפשר להשיג יותר בשום אופן כל זמן שמלובשין בהגוף. ואמר שמתגעגע מאד מאד להפשיט גופו, כי אי אפשר לו לעמוד על מדרגה אחת בשום אופן, כי כל ימי חייו מעולם לא עמד על מדרגה אחת; אפילו כשהגיע לאיזה מדרגה עליונה שיהיה, אפילו לתכלית המעלה, אף על פי כן היה מחפש יותר עד שהגיע למדרגה גבוהה יותר ויותר, וכן היה תמיד כל ימי חייו. ולבסוף הגיע למדרגה גבוהה כזו שאי אפשר בתוך הגוף להשיג יותר בשום אופן, ועל כן היה מוכרח להסתלק. ואמר בזו הלשון: 'איך וואלט שוין גיגערין דאס העמדיל אויס גיטאן, ווארין איך קאן אויף איין מדרגה ניט שטיין' = 'כבר רציתי לפשוט כותנתי, מפני שאיני יכול לעמוד על מדריגה אחת!'^{לט}.”

”מקורות והערות”

לח. שבחי הר"ן, לד. ומסיים שם: "וכל זה היה כפי תפיסתנו המעוטה, ויותר מזה יש בענין זה סתרי נסתרות פלאי פלאות, ודי בזה".

לט. שיחות הר"ן, קעט.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

כח. ועל אחת כמה וכמה, בהיותו בהיכלו בעולמות העליונים, הרי הוא הולך ומתעלה מרגע לרגע, ולכן משתנים גם גווני היכלו בכל עת.

כט. ולכן גם מקום ציונו הקדוש משנה את גווניו ואורותיו בכל עת ורגע, כאשר משורר על כך רבי יצחק ברייטער וכותב "ציונו הקדוש קודש קדשים בכל עת ורגע מחדש חדשים". כי רבינו הקדוש עולה ומתעלה מרגע לרגע, ולכן גם האור הנמצא בציונו מתעלה ומשתנה בכל עת.¹²

ל. ובכל עת אשר אנו באים לציונו הקדוש, אנו מגיעים לרבי אחר... השגות אחרות, מדריגות אחרות, ותיקונים עליונים וחדשים לגמרי.

לא. וכבר התבטא על כך רבינו הקדוש ואמר: "המנהיגים המפורסמים של עכשיו, הקטנים במעלה, אינם משיגים ויודעים כלל מה אני עושה באומן! אילו היו יודעים גודל יקר תפארת החידושים והצירופים והשעשועים הנעשים בכל עת ובכל שעה ובכל רגע, והתפילות העולים בכל פעם ופעם, ובכל פעם נעשים צירופים וחידושים יקרים ונפלאים ביותר. והאריך מאד והפליג בצחות לשונו דברים נוראים כאלו"¹³.

מקורות והערות

מ. הקדמת ציון המצוינת: הצדיק עולה יותר ויותר כמובא, וכידוע מענין היכל רבינו ז"ל שהוא בכל פעם גוון אחר וכו'. וזה המובא בשיר של רבי יצחק ברייטער ז"ל "ציונו הקדוש קודש קדשים, בכל עת ורגע מחדש חדשים. הבטיח אשר על ציונו הקדוש בתפילה ניגשים, יוציאם משאול אפילו אם עברו עוונות קשים".

מא. חיי מוהר"ן, רה: שמעתי מאיש אחד מאנשי שלומנו, כשנסע עמו מאומין לטירהאויצע בקיץ תק"ע הנ"ל, היה מדבר עמו מעניין עצמו, ואמר: תמה אני, כמו שאין לנו חלק בעולם הזה כלל, אף על פי כן בכל מקום שאנו באין יש לנו מקום, והכל שלנו. ושאל לו: הלא להעולם יש להם חלק בכם? השיב לו, ודיבר עמו כמה דיבורים, ובתוך דבריו ענה ואמר: המנהיגים המפורסמים של עכשיו הקטנים במעלה, אינם משיגים ויודעים כלל מה אני עושה באומין. אילו היו יודעים גודל יקר תפארת החידושין והצירופים והשעשועים הנעשים בכל עת ובכל שעה ובכל רגע, והתפילות העולים בכל פעם ופעם, ובכל פעם נעשים צירופים וחידושים יקרים ונפלאים ביותר. והאריך מאד, והפליג בצחות לשונו דברים נוראים כאלו.

ותוכן הדברים היוצא מכלל דבריו הקדושים, כי בכל מקום שיש קיבוץ של ישראל, אשר הם נקראים בחינת 'אבני קודש' בבחינת (איכה ד): "תשתפכנה אבני קודש" וכו', והנה שתי אבנים בונות שתי

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

קדושת הבית-החיים:

לב. מלבד קדושת הציון של רבינו הקדוש, ישנה קדושה עצומה במקום זה, מצד אלפים ורבבות הקדושים הטמונים במקום זה. וכזכור "הפליג [רבינו] מאד בשבח הבית החיים של אומן, כי מונחים שם כמה קדושים, אלפים ורבבות. כי שם הייתה ההריגה הגדולה בעת הבריחה, שנהרגו שם אלפים ורבבות נפשות קדושים מישראל, והיה שם קידוש השם הרבה מאד".

לג. ומעשה שהיה כך היה [מתוך הספר הנפלא "באש ובמים"]:

עד שנות ת"ק (1740 למנינם) נתונה היתה כל אוקראינה תחת שלטון פולין.

מקורות והערות

בתים, שלש אבנים בונות ששה בתים, ארבע בונות עשרים וארבעה בתים וכו' כדאיתא בספר יצירה, והבתים הם בחינת כי בתי בית תפילה, נמצא בכל פעם שניתוסף אבן אחת, היינו נפש אחד מישראל, נעשה צירוף אחר לגמרי, ונתחדש הצירוף לגמרי, ונעשים בתים חדשים לגמרי. כי מקודם שהיה רק שתי אבנים, היו הצירופים והבתים בחינת הבתים הנעשים על ידי שתי אבנים. אבל עכשיו שניתוסף אבן, אזי נעשים מבתים אחרים חדשים לגמרי. וכן נתוספים ונתחדשים בתים חדשים יקרים ונפלאים בכל פעם שניתוסף אבן אחת, וכל פעם שניתוסף אבן ביותר נתרבין הבתים ביותר, כמובא שם בספר יצירה, עד שששה אותיות בונות כמה מאות בתים ויותר מזה, עד שאין הפה יכול לדבר והלב לחשוב.

ועל פי זה ראה והבין והבט גדול השעשועים והצירופים והחידושים והתפילות היקרים ונפלאים ונוראים הנעשים בכל עת ובכל שעה על ידי נפשות ישראל [על ידי הצדיק הגדול האמתי העוסק לקבץ נפשות ישראל להכניסם ולקרבתם אל הקדושה]. ודע שיש אבנים בחינת נפשות שהם מושלכים בחוצות, בחינת 'תשתפכנה אבני קודש בראש כל חוצות', אבל כשנתוספין אבנים ונעשין בתים חדשים כנ"ל, אזי מכניסין בתוך אלו הבתים את האבני קודש שהיו מושלכין בראש כל חוצות, כי נכנסין ונאספין בתוך אלו הבתים החדשים שנעשו כנ"ל והבין. [ועיין בהתורה 'תקעו תוכחה' בליקוטי תניינא סימן ח' מעניין הבתים עיין שם].

ענה ואמר: זה זמן רב שיש לי חלק בתפילות ישראל, כי הלא ראוי להם להצדיקים להסתכל בעצמן, מי הוא זה שמתפלל ועם מי מתפלל. הלא גם כל התנועות שעושה מי שעושה איזה תנועה בעלמא בתפילה, ואפילו פושעי ישראל – הכל על יְדֵי [ואמר שעניין זה הוא סוד מסודות נסתרים שלון].

אמנם לא ביאר רבנו זכרונו לברכה מה שייכות ענין זה הנ"ל לאומין דווקא. אך כפי המבואר לעיל מעט מזעיר מה שרמז לנו קצת מעניין ישיבתו באומין, כי יש שם קדושת השם מנפשות רבות שנהרגו שם, על פי זה יכולין להבין מעט מזעיר קצת ענין הנ"ל, כי הריגת ישראל חס ושלום זה בעצמו בחינת 'תשתפכנה אבני קודש' וכו'. אבל עדיין הדברים סתומים וחתומים מאד, ואין אתנו יודע עד מה.

אשרי הזוכה להשיג באחרית הימים, מעלת גדולת רבנו זכרונו לברכה, וסוד הנהגותיו אשר פעל ועשה בזה העולם דברים נפלאים ומכוסים מבני אדם ונעלמים מדעת אנושי מאד, והכל למען שמו הגדול והקדוש יתברך. ואמר אז: אשריכם שיש לכם רב כזה, אני מקנא אתכם! עכשיו כבר קשה מאד שיתקרב עוד אחד.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

אומן היתה אז עיר מבצר חשובה. בשנת תק"ך (1760 למניינם) לערך, מרדו כנופיות ההיידמאקים בפולנים, וכרגיל, היהודים המה המטרה הראשונה כל אימת שאומות מתגרות זו בזו, וכדבר הזה קרה גם כאן. אלפי יהודים נרצחו אז, הצוררים שילחו אש בעיר ורובה נשרפה בשריפה הגדולה. בשנת תקכ"א (1761 למניינם) בנה הרוזן פליקס פטצקי המושל הפולני, את אומן מחדש, וטרח למען התפתחותה. הוא בנה את הגן המפורסם "סיפיפקא" הנקרא "סופיא" - לכבוד בתו סופיא.

בשנת תקכ"ח (1768 למניינם) מרדו שוב ההיידמאקים בפולנים, ושוב החלו לטבוח ביהודים. שרשרת של פוגרומים נוראים התחוללו אז ביהודים, באזור קייב. אלפי יהודים מהאיזורים הסובבים את אומן ברחו לתוך העיר בתקווה ששם ימצאו מקלט.

בתחילת הקיץ של אותה שנה נטל את הפיקוד הצורר איוואן גאנטע ימ"ש. בתחילה נשלח ע"י מושל פולין להילחם נגד ההיידמאקים, אך הוא שינה מיד את עורו, ובמקום ללחום בהם, הצטרף אליהם, ושני הכוחות התאחדו במטרה להיכנס לאומן לחולל בה הרג וביזה.

הרשעים התפרצו העירה בחמת זעם, והחלו להרוג ולטבוח בכל יהודי הנקרה בדרכם. באותה שעה התקבצו אלפי ורבבות יהודי העיר לבית הכנסת הגדול שבעיר. המקום היה דחוס וגדוש ביהודים. הללו התעטפו בטליתות, וזעקו לפני אביהם שבשמים שיצילם, אך מצד שני מוכנים היו למסור נפשם על קדושת שמו יתברך.

סמוך לבית הכנסת עצרו הפורעים. גאנטע הצורר נתן אות, ומיד הועמדה כמין חופה בעלת גג נמוך מעט פחות מקומת אדם, ולידה צלם, באופן שכל מי אשר יעבור דרכה יאלץ בהכרח לשוח מעט ולהשתחוות לצלם רח"ל.

ויצא הכרוז אל תוך בית הכנסת, מקום ריכוז אלפי היהודים, שכל מי שרוצה להישאר בחיים יצא ויעבור דרך החופה ונפשו תישאר לו לפליטה.

באותה שעה נתקדש שמו הגדול יתברך, ומכל אלפי היהודים בהם נערים ותינוקות לא נתפתה אף אחד מהם... וכולם ללא יוצא מן הכלל מסרו גופם על קדושת השם, ובחרו ליפול לידיהם הטורפות של הרוצחים השפלים לעשות בהם כאוות נפשם במיתות שונות ומשונות, אך באלקים לא מרדו!

מסירות נפשם של היהודים הציטו יותר את חמתם של הצוררים עד להשחית. הללו התפרצו כחיות זעם, רצחו וטבחו ביהודים בכידונים וסכינים ושאר כלי משחית, ונחלי נחלי דם ישראל הקדושים נשפך אז כמים בכל רחבי העיר.

שלושה ימים, ו' ז' וח' תמוז נמשכה ההריגה הגדולה הזו. הרשעים האכזריים לא נחו ולא שקטו, ועברו שוב ושוב על החללים ושסעו את הגופות הקדושות, עד שהגיע מספר ההרוגים לכשלושים אלף נפש!

בעיר אומן דר אז צדיק קדוש בשם ר' דוד חזן זיע"א (הבעש"ט נפגש עמו פעם ואמר לו בלשונו הק': "בחגורתך יאחזו הרבה אנשים ויינצלו"). לפני כניסת ההיידמאקים לעיר התחבא עם עוד כמה יהודים במערה. ואלו הם אשר נותרו לפליטה מכל העיר הגדולה שהיתה עיר ואם בישראל. ר' דוד ואנשיו יצאו ממחבואם לאחר ששקטו הרוחות, והביאו לקבורה את כל החללים, שהתלקטו לכדי שני הרים גדולים של חללים אותם כיסו בעפר כדת וכדין, והמה טמונים בבית החיים העתיק²⁰. אותו צדיק ר' דוד חזן קשר

מקורות והערות

מב. וכך מתוארת קבורת הקדושים בקינתו של רבי דוד החזן: יום ההוא חשך וצלמנות ולא סדרים, בהקבץ עם שרידי תרב מפל פנה ועברים, ומצאו והנה הבקעה מלאה עצמות וכמה אלפים ראשי הגלגלת מנוקרים, לא מצאו ידיהם ורגליהם כי אם ראשי אברים, ויצברו אותם חמרים חמרים, ותקרבו העצמות עצם אל עצמו יחד כלם בקבר אחד נקברים, העל אלה תתאפק יוצר הרים.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

עליהם קינה והספד וכן הוא מסיים: "ביום ההוא בא מספר ההרוגים ערך שלושים אלף נפשות מישראל, יזכרם אלקים לטובה עם שאר צדיקי עולם. יום היארצייט נקבע לו' תמוז בכל שנה ושנה".

על אותה אדמת קודש ממש, בה נטמנו עשרות אלפי הקדושים, שם נתחולל קידוש ה' גדול ונשגב מאין כמוהו – נגנז גם ארון הקודש של רבינו לאחר הסתלקותו. מקום קבורתו נכרה בין שתי הגבעות שהתנשאו מעל קברות הקדושים.

לד. ואכן, מפני גודל הקידוש ה' שהיה שם, החשיב רבינו הקדוש מקום זה עד מאד, ושיבח אותו לפני כמה וכמה אנשים. ופעם כאשר עמד אצל החלון המשקיף על אותו 'בית החיים', פנה לאחד שעמד שם ואמר "הראית את הגן הזה, כמה הוא טוב ויפה? איך מוצא חן בעיניך הגן?". והיה האיש ההוא סבור שמשבח את הגינה שלפני החלונות. השיב רבנו זכרונו לברכה, והראה באצבעו על הבית החיים, ואמר: 'על הגן הזה התכוונתי... והוסיף ואמר: "אין אתם יודעים גודל יקרת מעלת קדושת זה הבית-החיים דפה, כי הוא יקר וקדוש מאד"^מ.

לה. ההילולא של אותם קדושים וטהורים, הוא בימים: ו' ז' וח' תמוז. ונהגו לקרות באומן בימים אלו – אחר 'ובא לציון' לפני קדיש תתקבל – את הקינה שחיבר רבי דוד חזן, הנקראת "קינת אומן". ומי שנמצא בציון רבינו בימים

⊗ "מקורות והערות" ⊗

מג. חיי מוהר"ן, ריז: ותיכף שנכנס לשם, בא אליו איש אחד מאומן, והתחיל לברכו שישב שם לאורך ימים, כנהוג. ואמר, שבודאי דירה זו טוב לפניו, מחמת שיש שם אויר נאה. ענה רבנו זכרונו לברכה ואמר, והראה באצבעו לחוץ, ואמר: 'הראיתם הגן הזה כמה הוא טוב ויפה? (וויא גיפעלט אייך דער גארטין?) [איך מוצא חן בעיניך הגן?]' . והיה האיש ההוא סובר שמשבח את הגן שלפני החלונות. השיב רבנו זכרונו לברכה, והראה באצבעו על הבית החיים, כי הבית החיים היה נראה שם ברחוק מתוך החלונות, כי היה עומד כנגדו. ואמר: 'על זה הגן אני אומר'. ענה ואמר: 'אין אתם יודעים גודל יקרת מעלת קדושת זה הבית החיים דפה, כי הוא יקר וקדוש מאד'.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

אלה, טוב שיאמר אותה קינה, ויבכה על דם נשמות קדושות אלו.

לו. וגם בשאר ימות השנה, כדאי – לכל מי שבא להשתטח על ציון רבינו הקדוש – להזכיר את זכותם של אותם קדושים הטמונים שם, לצעוק ולהתחנן: "אָבִינוּ מִלְכָּנוּ, עֲשֵׂה לְמַעַן הַרוּגִים עַל שֵׁם קְדֻשָּׁךְ. אָבִינוּ מִלְכָּנוּ, עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל יְחוּדְךָ. אָבִינוּ מִלְכָּנוּ, עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָאֵשׁ וּבַמַּיִם עַל קְדוּשׁ שְׁמֶךְ. אָבִינוּ מִלְכָּנוּ, נְקוּם נְקֻמַת דָּם עַבְדֶּיךָ הַשְּׂפוּךְ"^מ, שנזכה בזכותם לגאולה וישועה.

לז. ובסוף הספר, העתקנו את "קינת אומן" בשלימותה, למען יוכל הקורא לאמרה אצל הציון הקדוש, לעורר זכותם. וכלשון רבי דוד חזן המקונן לאמר: "הַמְזַפְּרִים אֶת ה' אֶל יְהוָה לְכֶם דּוּמוֹת, תָּמִיד לֹא יִחָשׂוּ מִלְּהַזְכִּיר אוֹתָם הַנְּשָׁמוֹת, כִּי שְׂקוּלָה מֵיִתְתֶם לְשַׁרְפֵת בֵּית אֱלֹהֵינוּ לְדַמוֹת". וכמו כן, העתקנו תפילה נוראה ממוהרנ"ת לעורר זכותם של הקדושים שנהרגו ונטבחו על קידוש השם.

לח. ומאחר שהזכרנו את אותם קדושים, ראוי לדעת, שהסיבה שנגזרה גזירה נוראה זו בשמים, להרוג אלפי נשמות טהורות, הייתה: מחמת המחלוקת על הבעל שם טוב הקדוש. כי כל הגזירות הנוראות שבכל הדורות, והגזירות שבדורנו, נובעות רק מחמת המחלוקת שעל גדולי הצדיקים, אשר בהם תלויה הגאולה^מ.

ל. "מקורות והערות" ❦

מד. מתוך סידור התפילה, אחר תחנון, לעשי"ת ותענית ציבור.

מה. שיש"ק ג, קעח: אמר רבי נפתלי זכרוננו לברכה: "גזירת ת"ח, שנרצחו אז רבבות מישראל, כידוע, באה כעונש על זה שחלקו על רבנו האר"י זכרוננו לברכה. והרציחות, שהיו על ידי גאנטע בעיר אומן בשנת תקכ"ח, באו כעונש על זה שחלקו על הבעל שם טוב. וגזירת הנעיקראטין, היינו: הגזירה לקחת את בני ישראל לצבא, שיצאה לפועל בשנת תקפ"ז כמובא בחיי מוהר"ן סימן א', באה כעונש על זה שחלקו על

הציון

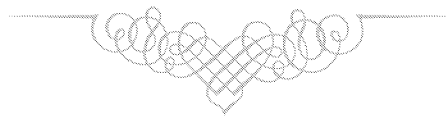
הקדוש

במשנת ברסלב

לט. וגם כשאין חולקים ממש על הצדיק, אלא מתרשלים לחפש אותו ואת אורו הגדול – גורם הדבר להריגות ושפיכות דמים רחמנא ליצלן. ועומק סיבת הדבר הוא: כי כשהצדיק מגלה תורה, הרי הוא מעלה את נשמות ישראל ומייחדם עם השכינה. וכשאין מחפשים את הצדיק ולא עוסקים בתורתו כראוי, חייבים להיהרג נשמות קדושות רח"ל כדי לעשות את אותו ייחוד¹².

מ. ומעתה, כשאנו מזכירים את זכותם של אותם קדושים הטמונים באומן, נזכור גם להתפלל ולהתחנן, שיתגלה אורו של הצדיק האמת, אורו של רבינו הקדוש. ותבטל המחלוקת שעליו, ונתחדש לחפש את אורו הגנוז בספריו הקדושים, עד שיתבטלו מעלינו כל הדינים והגזירות, ותבוא הגאולה חיש קל מהרה, אמן.

⦿ "מקודדת והערות" ⦿

רבינו. ומשום שעדיין עומדים וחולקים על רבינו, לא תבטל גזירה זו, ויצטרכו ללכת לצבא עד ביאת הגואל במהרה בימינו.

מו. ליקוטי הלכות, שלוחין ה, לו: וזה בחינת כ' סיון שמתענין בו על הריגת הקדושים, כי עיקר ההריגה היה על חטא הנ"ל על שהתרשלו לבקש ולחפש את הצדיקי האמת שהוא בחינת משה שהיה בימיהם, שהם בחינת נביאי אמת. כי הצדיק האמת ממשיך תורה בכל דור, שהוא בחינת רוח הקודש, בחינת בירור המדמה, שעל ידי זה עיקר שלימות האמונה שהוא קיום העולם כנ"ל. והמשכת התורה הוא על ידי יחודא דקודשא בריך הוא ושכינתיה, ועיקר הייחוד על ידי נפשות ישראל המחפשים ומבקשים אותו באמת, עד שמוצאים אותו בכל פעם, ומשכרים מניעות וכאים ביגיעות אליו בכל פעם כדי לקבל ממנו תורת אמת שהוא בחינת רוח הקודש, שעל ידי זה בעצמו הצדיק ממשיך תורה, כי מקבץ נפשותם בחינת 'ולוקח נפשות חכם' וגורם על ידי זה יחוד הנ"ל, כי מעלה הנפשות בבחינת מ"נ, ועל ידי זה ממשיך תורה וכו' וכנ"ל (כמו שמבואר בהתורה 'אשרי השגחה' בסימן י"ג עיין שם). אבל כשאין הנפשות משתדלים לבקשו ולילך אחריו, אזי אינו יכול לעשות הייחוד להמתיק הדינים, ואזי מתגברים חס ושלום הדינים הקשים עד שמוכרחין למות ולהרג על קידוש השם כמה וכמה נפשות, ואזי על ידי מיתתם והריגתם נעשה הייחוד הנ"ל, כמבואר (בסימן רס) בעניין 'נפש חיה הוא שמו' וכו', עיין שם. ומזה היה כל ריבוי ההריגות ושפיכות דמים הרבה של ישראל.

הציון
הקדוש

נמשנת ברסלב

הרצון והמניעות

ובו קי"ג סעיפים

בפרק זה יבואר בס"ד ענין המניעות
המונעות מהאדם לבוא לציון רבינו הקדוש

הרצון לנסוע:

- א. אם קראת עד כאן, מסתמא התעורר בך חשק ורצון לנסוע לרבינו הקדוש. ובכן, שים לב: הרצון עצמו שהתעורר בך לנסוע לאומן, גדול וחשוב ביותר!^א. שכן, התשוקה לנסוע לצדיק, מחברת ומקשרת את האדם לנשמת הצדיק^ב.
- ב. וככל שהאדם משתוקק לנסוע לצדיק, כן נמשכת עליו קדושת נשמת הצדיק, ומסייעת לו להוציא את מבוקשו לפועל^ג.

א. "מקורות והערות" א.

א. וכאשר לימדנו רבינו הקדוש עשרות פעמים, שעצם הרצון והתשוקה לדברים שבקדושה, חשובים ויקרים עד מאד.

ב. ליקוטי מוהר"ן, עה: כי עיקר בחינת העלאת מיין נוקבין, הוא בחינת השתוקקות ואהבה שמעורר אחד לגבי חברו. כגון: כשאחד משתוקק להשם יתברך, או לנסוע לצדיק אמת, זהו בחינת העלאת מיין נוקבין, שעל ידי זה מתחברין ומתקשרין להשם יתברך ולצדיקי אמת.

ג. w ליקוטי הלכות, ברכת הריח ד, יט: כשהאדם מתחיל להשתוקק להתקרב להצדיק אמת, אזי הבא ליטהר מסייעין לו, היינו שנמשך עליו ההארה משורש קדושת הצדיק בעצמו, ועל ידי זה הוא זוכה להתגבר בהשתוקקות וכיסופים ורצונות חזקים יותר. וכל מה שמתגבר ברצון חזק יותר להתקרב להצדיק, נמשך עליו קדושת הצדיק יותר, ומסייעו ביותר לשבר המניעות עד שזוכה לבוא להתקרב אליו. עיי"ש באריכות נפלא.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

- ג. וכל כך גדול כח הרצון והתשוקה לנסוע לצדיק, עד כדי כך שההתעוררות לנסוע אליו, היא עצמה גורמת להרוג את היצר הרע! ולכן גם מקבל האדם בעת נסיעתו יצר הרע גדול יותר, כי 'כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו'...⁷
- ד. והרצון והתשוקה לנסוע, היא הכנה נפלאה לנסיעה, וכמוה כשירטוט תכנית. כי כשם שאדריכל משרטט תכנית, ולאחר מכן בונה את הבניין, כך התשוקה לנסוע לצדיק היא שירטוט התכנית, והנסיעה עצמה היא בניית הבניין עצמו.⁸

חייב להיות מניעות:

- אומנם, הדרך לא סוגה בשושנים; חייבים להיות קשיים ומניעות. ועל כך בסעיפים הבאים:
- ה. כלל גדול לימדנו רבינו הקדוש: כשיהודי רוצה דבר קדוש, מזמינים לו מן השמיים קשיים ומניעות! וכפי גודל מעלת הדבר הנחשק, כך מתגברים הקשיים והמניעות!⁹

מקורות והערות

ד. ליקוטי מוהר"ן, עב: לפעמים בא לאדם הרהור תשובה, ונעשה באותו שעה איש כשר. ואחר כך רוצה לעשות עובדא, באשר שנתעורר לבו לתשובה, בכך רוצה לנסוע להצדיק. ואחר כך כשנוסע, מתגבר עליו היצר הרע, ונופל מתשוקתו שהיה לו תחילה. ואחר כך כשכא להצדיק, מתגבר עליו היצר הרע עוד יותר, ואובד כל חשקו, אל יקשה בעיניך זאת, ואל יבהלוך רעיוניך על זה: כי דע, שזה נמשך מחמת כי בתחילה כשכא לו ההרהור תשובה, מחמת הטוב שהתעורר בתוכו, אזי על ידי מעשיו באותו שעה, המית יצרו, ונתבטל יצרו הרע שהיה לו, כי המיתו בזה ההרהור תשובה והעובדא של אותו השעה. ואחר כך כשרוצה לנסוע, מתגבר עליו יצר הרע אחר. כי 'כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו' (כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה סכה נ"ב), ויש לו עתה יצר הרע גדול ממה שהיה לו תחילה. על כן אם אינו מתחזק נגדו, אזי מתגבר עליו זה היצר הרע החדש, ונופל מתשוקתו שהיה לו תחילה. כי צריך התגברות חדש ביותר, נגד זה היצר הרע החדש שכא לו כנ"ל.

ה. ליקוטי מוהר"ן, קפה: ועל ידי ההשתוקקות והרצון לנסוע להצדיק, נעשה רושם הכללי, כמו אומן כשרוצה לעשות כלי צריך לצייר ולחקוק מתחילה רושם וציור הכללי, ואחר כך עושה הכלי, כן בזה הרצון לנסוע נעשה הציור ורושם הכללי, ואחר כך כשכא אליו נעשה הכלי.

ו. ליקוטי מוהר"ן, סו: וכל מה שהדבר הנחשק גדול ביותר, המניעה יותר גדולה. כי יש: חשק, וחושק, ונחשק. דהיינו האדם החושק, והדבר הנחשק, והחשק שחושקין לדבר הנחשק. וכפי מעלת הנחשק, כן

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

ו. ואם בכל הדברים הקדושים כך, הרי שכשהאדם רוצה לנסוע לצדיקים – אשר בדבר זה תלויה כל יהדותו של האדם – על אחת כמה וכמה שמזמינים לו קשיים ומניעות.¹

ז. ועל אחת כמה וכמה, כשאנו רוצים לנסוע לאותו צדיק, אשר הוא 'נקודת האמת שבין הצדיקים' – "אז מתגברים ומתרבים המניעות והעיכובים עלינו מאד מאד בלי שיעור וערך ומשתטחים ומפסיקים בפנינו מאד, ואין רוצים להניח אותנו להתקרב לנקודת האמת"².

ח. וכפי שניתן לראות בחוש, שעל הנסיעה לרבינו הקדוש, מתגברים מניעות וקשיים מיוחדים, הן לפני הנסיעה, והן בשעת הנסיעה עצמה. וכפי שמספר וכותב מוהרנ"ת ביומנו:

"תיכף בנסעי ממאהלוב התחילו שוב המניעות שיש בשעת הנסיעה בעצמה, כאשר מתנהג עמנו על פי הרוב, שיש הרבה מניעות קודם שמתחילין לנסוע,

מקורות והערות

צריך להיות גדול החשק. ועל כן כשהנחשק גדול מאד, נמצא שצריך שיהיה לו חשק גדול מאד. אזי יש לו מניעה גדולה ביותר, שעל ידי זה החשק גדול ביותר. כי כל מה שהמניעה יותר גדול, החשק מתגבר ביותר כנ"ל. ועל כן ראוי לאדם לדעת כשיש לו מניעות גדולות מאד מאיזה דבר שבקדושה, ידע ויבין מזה, שזה הדבר שרוצה לעשות, הוא נחשק גדול מאד, ודבר יקר מאד, שמחמת זה המניעה גדולה מאד כנ"ל.

ז. ליקוטי מוהר"ן, סו: כי כשאישי ישראלי צריך לעשות דבר הצריך לו ליהדותו, בפרט כשצריך לו לעשות דבר גדול הצריך ליהדותו, שכל יהדותו תלוי בזה, כגון לנסוע לצדיק אמת, אזי מזמינין לו מניעה.

ח. שם: ובפרט כשרוצה לנסוע לצדיק האמת, כי יש צדיקים הרבה, אבל יש בחינות נקודות האמת בין הצדיקים, שכשרוצים להתקרב אליו, שבוה תלוי הכל, אזי יש להאדם מניעות גדולות רבות מאד, ומזה בעצמו יבין האדם גדול מעלת הנחשק.

והלשון שהעתקנו הוא מלשון ליקוטי תפילות, סו: כי אתה ידעת עוצם ריבוי המניעות שיש לנו מכל הדברים שבקדושה שאנו צריכים לעשות, ואין שום דבר שבקדושה שלא יהיה לנו מניעות רבות עליו, ובפרט כשאנו צריכים לעשות דבר גדול שכל יהדותנו תלוי בו, שהוא להתקרב באמת להצדיקים אמתיים, ומכל שכן כשרוצים להתקרב לנקודת האמת שבין הצדיקים, שאז מתגברים ומתרבים המניעות והעיכובים עלינו מאד מאד בלי שיעור וערך ומשתטחים ומפסיקים בפנינו מאד, ואין רוצים להניח אותנו להתקרב לנקודת האמת.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

ואחר כך כשזוכין לְשִׁבְרֵ אֱלֹהֵי הַמְּנִיעוּת וּמִתְחִילִין לִנְסוּעַ, אֵזִי חוֹזְרִים וּמִתְגַּבְּרִים מְנִיעוֹת חֲדָשׁוֹת בְּעֵינֵי הַנְּסִיעָה בְּעִצְמָהּ מִהַבְּעַל עֵגְלָה וְהַסּוֹסִים וּמִהַעֲגָלָה וְאוֹפְנִים וְחַבְלִיהָ וְכָל כְּלִיהָ, וּמִמָּטָר וּגְשָׁם וּרְפֶשׁ וּטִיט וְכוּיֹצֵא בָהֶם, אֲשֶׁר כִּמְעֵט לֹא נִמְלָטָה נְסִיעָה אַחַת מִמְּנִיעוֹת כְּאֵלֶּה וְכֵאלֶּה הַרְבֵּה, הֵן בַּחַיִּים חַיּוֹתוֹ הַקְּדוּשִׁים, הֵן עֵתָה כְּשֶׁאֵנּוּ נוֹסְעִים עַל צִיּוֹן קִבְּרוֹ הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא מְאֹד”^ט.

וכן הוא כותב במקום אחר ביומנו:

”וציוויתי לשכור עגלה על השבוע ולא היה יכול למצוא כי זה ידוע לנו שכל מה שאנו צריכין בעסקי רבנו זכרונו לברכה משתטחים כנגד זה המניעות בלי שיעור כי זה כלל שעל כל דבר שבקדושה עומדים כנגדם מניעות רבות, אבל המניעות שעומדים כנגד הדברים הנוגעים להתקרב לרבנו זכרונו לברכה ולאנשיו ולתורתו הקדושה הם משתטחים ומתפשטים בלי שיעור”.

ט. כי היצר הרע, מוכן לתת לאדם לנסוע אפילו לצדיקים אמיתיים אחרים, ובלבד שלא ייסע האדם לאותו צדיק אשר כל תיקונו תלוי בו”^ט.

”מקורות והערות”

ט. ימי מוהרנ”ת, חלק ראשון, אות כ.

י. ימי מוהרנ”ת, חלק ראשון, אות עג.

יא. כמובא ברמזי המעשיות, ונעתק בהערה דלהלן. וכבר כתב על כך מוהרנ”ת דברים מבהילים, וזה לשונו בליקוטי הלכות, שבת ד, ט: כל מלחמתו של עמלק הוא מה שמערבב את העולם בכל עת, ועושה מחלוקת גדול בכל עת על הצדיק האמת הזה, שהוא הראש בית, כדי להרחיק את ישראל ממנו, כדי שלא ישבו לה’ יתברך על ידי הצדיק הזה שהוא הראש בית שיש לו כח להחזיר כל העולם למוטב כנ”ל. וזאת הקליפה הרעה שהוא המן עמלק, כל תחבולותיו וכל מלחמתו הוא להסתיר ולהעלים שם הצדיק האמת הזה, שהוא הראש בית האמתי. כי קליפת עמלק מרוצה שיתקרבו ישראל לכל הראשים שבעולם – לא מבעיא הראשים של הסטרא אחרא ממש, שהם עיקר שם הטומאה כמו ראשי הכיתות של הפילוסופים והאפיקורסים, כי גם אצלם יש להם ראשים עליהם שלומדים אצלם אלו החכמות החיצוניות הנבוכות העוקרות אותם מן העולם, ולצודד נפשות לקרבם לאלו הראשים ימח שמם, בוודאי הן הוא מושך דרכו, ועל זה מניח עצמו בוודאי לאורכו ולרוחבו אלא – אפילו ראשים שיש להם חלק בקדושה, שהם אנשים כשרים קצת, ואפילו אם הם צדיקים רק שיש בהם עדיין איזה אחיזת הרע ואין להם כח להוציא את ישראל מרע לטוב. על כן מרוצה עמלק שכל אלו הראשים יהיו גדולים ומפורסמים בשם גדול בעולם, ויהיה להם התנשאות גדול. וכל כוונתו הרעה, רק כדי להעלים על ידי זה שם הראש בית האמתי, שהוא הראש של כל

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

י. וישנם אנשים מסוימים, שעליהם מתגבר היצר הרע ביותר לבלי להניחם לנסוע לרבינו הקדוש. כי אותם אנשים יש בהם אור מיוחד יותר משאר המקורבים, ומנסיעתם לרבינו, יכולה לצמוח טובה מיוחדת לכל עם ישראל ולכל העולמות, ולכן מתגבר עליהם היצר הרע בכל כוחו למנועם מלנסוע.³

יא. כמו כן, ישנם מצבים מסוימים, בהם נמצא האדם בדרגה מסוימת, אשר לפי מדרגתו אז, תשפיע נסיעתו לרבינו הקדוש השפעה עצומה עליו ועל כל העולם – ואז מתגבר היצר הרע ביתר שאת ויתר עז למנוע אותו מלנסוע.⁴

יב. והאמת היא, שלא רק על הנסיעה לרבינו הקדוש ישנם מניעות מיוחדות, אלא על כל מה שרוצים לעשות עבור רבינו הקדוש, נערמים קשיים מיוחדים. וכפי שאמר כבר רבינו הקדוש בעצמו: **"כל מה שרוצין לעשות בשבילי, יש על זה כמה וכמה מניעות.** כי כמה וכמה עומדים ואורבים על זה לקלקל אותו הדבר שרוצין לעשות בשבילי. כי להיפך, כשנעשה אותו הדבר, מקבלים

מקורות והערות

הראשים שבעולם, והוא הבעל הבית האמתי של העולם, שעיקר תיקון כל בני עולם לשוב לה' יתברך הוא על ידו דייקא. וקליפת עמלק כל מלחמתו להעלים ולהסתיר שמו של זה הראש בית דייקא.

יב. רמזי המעשיות, על רב ובן יחיד: סיפור נפלא ונורא ומוסר השכל איך הבע"ד מתגבר ומשתדל בתחבולותיו למנוע מלהתקרב להצדיק האמת, והעיקר מהצדיק שבו תלוי כל תקוות ישראל. וכל מה שהאדם גדול ביותר, ויש בו מדריגה ובחינה גבוהה ביותר, מתגבר עליו למנעו ביותר, כי אם היה הוא מתקרב מי יודע מה היה נצמח מזה טובה ותיקון לכלל ישראל ולכלל כל העולמות כולם, כמובן מסיפור זה עצמו. כי הלא גם הצדיק הזה היה מפורסם, והיו אנשים מישראל מקורבים אליו, כי הלא מהם היו אותם האנשים שיעצו לזה לבן הרב שייסע לצדיק הזה, ודייקא על בן הרב הזה מחמת שהיה בו בחינה גבוהה, כי זכה לבחי' מאור הקטן, ואם היה הוא מתקרב לצדיק זה שהיה בחי' מאור הגדול, היה תיקון כל העולם כמבואר בפנים, ע"כ התגבר עליו הבע"ד ביותר.

ועיקר ההתגברות היה למנעו מלהתקרב לצדיק זה דווקא, אבל גם הבע"ד היה מרוצה שיתקרב לצדיקים אחרים. ויכול להיות שאלו הצדיקים שסיפר להם הבע"ד (בפגעים בו מתחילה) ששם נמצא צדיק ושם ושם, יכול להיות שהם ג"כ היו צדיקי אמת, רק שלא היו במדרגת ומעלת זה הצדיק שבו היה תלוי שלימות נפשו של בן הרב ושלימות תיקון כל העולם כולו.

יג. כן מובן בפשיטות מתוך המעשה [כי הלא מה שהיה בן הרב בבחינת מאור הקטן, לא היה מתחילת תולדתו, אלא מחמת איזה מצוה שעשה, וא"כ יתכן שיעשה האדם איזה מצוה או עבודה שתגרום לו להיות בבחינת מאור הקטן, ודוק והבין].

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

ויונקים מזה כמה וכמה, והם עומדים ומצפים שיהיה נגמר ונעשה הדבר, וזה לעומת זה וכו'".

ומסיים מוהרנ"ת וכותב: "וזה נאמר אפילו על דברים קטנים, יהיה הדבר מה שיהיה, מאחר שהוא בשבילו, יש על זה כמה מניעות"⁷. ועל אחת כמה וכמה כשמדובר בנסיעה לציונו הקדוש.

יג. וכבר בחייו הקדושים היה כך. ש"כל מה שציווה לעשות, אפילו היה נראה דבר קל ופשוט מאד, היה כבד מאד על האדם לעשות. והיה מונח עליו כל מיני כבידות, והיו עליו כמה וכמה מניעות. אף על פי שהדבר היה דבר פשוט, ואילו לא היה מצוה רבנו זכרונו לברכה לעשות אותו הדבר, רק האדם היה רוצה לעשות זאת מעצמו, היה קל עליו מאד לעשות, אבל כשציווה רבנו זכרונו לברכה לעשותו היה כבד מאד"¹⁰.

יד. "וגם עכשיו, עדיין מונח כל מיני כבידות ללמוד ספריו הקדושים, ויש עליהם כמה מניעות. אפילו מי שזוכה לידע מרבנו זכרונו לברכה ורוצה ללמוד אותם, יש לו כבידות גדול ומניעות רבות מאד כידוע בחוש לנו. וגם עדיין האור נעלם ונסתר"¹⁰. וכל החפץ להתקרב אליו; ללמוד ספריו, ולנסוע לציונו הקדוש, מתגברים עליו קשיים מקשיים שונים, ומניעות ממניעות שונות.

טו. "אבל אף על פי כן היו אנשים שלו מקיימים דבריו תמיד, כי ידעו מזה שדבריו שהוא מצווה כבד מאד לעשותן, והיו מכריחים עצמם מאד מאד לקיים דבריו דייקא, והיו מתחננים ומבקשים מאד מהשם יתברך על זה שיעזור אותם

יד. חיי מוהר"ן, רנג.

טו. שיחות הר"ן, קפה.

טז. שם.

לקיים דברי הנהגותיו הקדושים, והשם יתברך עזרם על זה!"^{יז}.

יז. ומאחר שעל הנסיעה לרבינו הקדוש, מתגברים מניעות מיוחדות – לכן יש לדעת, שאין זה נכון להעמיד לניסיון, ולומר: "אם יסתדרו העניינים סימן שהנסיעה היא מן השמיים, ואם לאו לאו". אלא אדרבא, מריבוי הקשיים והמניעות, יבין עד כמה גדולה מעלת הנסיעה!"^{יח}.

יז. וכבר טעה בכך 'הרב' אשר עליו מסופר בסיפורי מעשיות במעשה מרב ובן יחיד, ובכל פעם שאירעו לו קשיים בנסיעתו ראה בכך רמז מן השמיים שאין נסיעתו רצויה. אך בסופו של דבר, התברר עד כמה טעה והטעה. כי האמת היא אחרת לגמרי..."^{יט}

מקורות והערות

יז. שם.

יח. וכלשון רבינו הקדוש בתורה ס"ו: שם: ובפרט כשרוצה לנסוע לצדיק האמת, כי יש צדיקים הרבה, אבל יש בחינות נקודות האמת בין הצדיקים, שכשרוצים להתקרב אליו, שבזה תלוי הכל, אזי יש להאדם מניעות גדולות רבות מאד, ומזה בעצמו יבין האדם גדל מעלת הנחשק! וראה מה שהעתקנו מלשון הרה"ק מטשעהרין בהערה דלהלן.

יט. וכך מסופר שם [בסיפורי מעשיות, מעשה ח, מעשה מרב ובן יחיד]:

ואמר לו אביו: הלא תראה שאסע עמך, ואראה לך שאין בו ממש. ואסרו המרכבה ונסעו. אמר לו אביו: בזה אנסה: אם יתנהג כסדר, הוא מן השמים, ואם לאו אינו מן השמים, ונחזור. ונסעו ובאו אל גשר קטן, ונפל סוס אחד, והמרכבה נתהפכה וכמעט נטבעו. אמר לו אביו: ראה שאינו מתנהג כסדר, ואין הנסיעה מן השמים, וחזרו. וחזר הבן ללימודו, ושוב ראה החיסרון שחסר לו ואינו יודע. וחזר והפציר באביו כנ"ל, והוכרח לנסוע עמו שנית, וכשנסעו העמיד אביו הנסיון כבראשונה אם יתנהג כסדר. ונזדמן כשהיו נוסעים ונשברו שני הידות (שקורין אקסין), ואמר לו אביו: ראה שאינו מתנהג לנו לנסוע, כי האם זה דרך הטבע, שישתברו שני האקסין? וכמה פעמים שנסעו עם המרכבה הזאת, ולא נזדמן כזאת. וחזרו.

וחזר הבן הנ"ל לדרכו, כנ"ל (היינו ללימודו וכו', כנ"ל), ושוב הרגיש החיסרון, כנ"ל, והאנשים יעצו אותו לנסוע. וחזר לאביו והפציר אותו, כנ"ל, והוכרח לנסוע עמו עוד. ואמר לו הבן שלא נעמד עוד על נסיון כזה, כי זה דרך הטבע, שנופל סוס לפעמים, או שנשתברין האקסין, אם לא שיהיה איזה דבר מורגש מאד. ונסעו ובאו לקרעטשמע ללון, ומצאו שם סוחר, והתחילו לספר עמו כדרך הסוחרים, ולא גילו לו שהם נוסעים לשם, כי הרב היה מתבייש בעצמו לומר שנוסע לאותו הצדיק, והיו מדברים מעסקי העולם, עד שבסיכוב הדברים הגיעו לספר מצדיקים, היכן נמצאים צדיקים, וסיפר להם ששם נמצא צדיק, ושם, ושם, והתחילו הם לדבר מהצדיק שנסעו אליו. השיב להם: זה? (בלשון תימה) הלא קל הוא, כי אני נוסע עכשיו ממנו, ואני הייתי שם, שהיה עובר עבירה. ענה אביו ואמר לבנו: הראית, בני, מה שזה הסוחר מספר לפי תומו, והלא הוא נוסע משם. וחזרו לביתם:

וכתב על זה ב"רמזי המעשיות", וזה לשונו בתוך דבריו: גם מובן מסיפור זה איך שבעניינים כאלו אין להעמיד על נסיונות אם יתנהג כסדר, כי אדרבא ברוב הפעמים אם הענין הוא דבר גדול באמת, בוודאי

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

יח. כמו כן, אין לו לאדם להמתין שיעשה עמו השם יתברך ניסים ונפלאות, רק עליו להתחזק בעצמו לעמוד נגד כל הקשיים והמניעות. כי הבחירה היא גדולה מאד, ולפעמים לא מראים מהשמיים מאומה, ועל האדם להתחזק בכל מחיר.²

הדרך לשבירת המניעות:

יט. הדרך לשבור את המניעות, היא אך ורק: הרצון! לרצות, להתגעגע, לכסוף, ולהשתוקק... כי כל מה שמונעים את האדם מן השמיים מלנסוע, הוא רק

מקורות והערות

בתחילת הענין יתגבר הבעל דבר והקטרוגים להזמין איזה סיכות שהם מבחי' שלא כסדר בכדי למנעו על ידי זה ח'ו', וצריכין להתפלל ע"ז להשי"ת מאד שלא יזמין לו ניסיונות וסיכות ח'ו', וכמאמר דוד המע"ה גר אנכי בארץ אל תסתר ממני מצותיך, וכיוצא בזה עוד הרבה פסוקים כאלה בענין זה. ואם רואה שמתגברים המניעות כנגדו, אז צריך להתגבר כנגדם בחשק גדול ביותר, וכמבואר בדבריו ז"ל הרבה בזה.

והעיקר צריכין להתגבר נגד מניעת המוח כי הבע"ד מתגבר לעקם הלב והמוח בסברות של שקר וטעות, כי הלא גם בסיפור זה היה העיקר מניעת המוח. ובתחילה היה המניעה מאביו שהשיב לו 'הלא אתה למדן ומיוחס יותר ממנו, לא נאה לך לנסוע אליו' וכו', ואח"כ כשנסע והעמיד על ניסיון אם יתנהג כסדר וכו', זה ג"כ היה מצד מניעת המוח. וכן אחר שנפל הסוס מן הגשר ונהפכה המרכבה, וכן בפעם השני שנשברו שני ידות העגלה - וכי היה להם עי"ז איזה מניעה ממש מלנסוע להצדיק? רק שעי"ז התגברו עליהם מניעת המוח ביותר. ובפרט בהנסיעה השלישית שהסכימו שלא לעמוד עוד על ניסיונות כאלו, אם לא שיהיה איזה דבר מורגש מאד, ונמנעו אח"כ ע"י שפגעו בהסוחר ודיבר לשון הרע ושקרים על הצדיק. וכי דבר כזה הוא דבר מורגש מאד באמת שצריכין להמנע עי"ז? הלא ידוע שכל העולם מלא שקרים, וכמאמר הכתוב 'תאלמנה שפתי שקר הדוברות על צדיק עתק' וכו', וכידוע ומפורסם שכמעט על רוב גדולי ישראל בפרט על יחידי הדורות היה עליהם מחלוקת הרבה, ודיברו עליהם שקרים וכזבים הרבה, ואח"כ איך נמנעו כ"כ ע"י מה שדיבר הסוחר לפי תומו; מי יודע אם הוא לפי תומו? כי אולי הוא מהחולקים עליו ושונאים אותו, וכששמע שהתחילו הם לדבר ממנו השיב להם לשיטתו? ! מכל זה מובן לכל, שעיקר התגברות המניעות בענין זה היה רק מניעת המוח. ע"כ צריכין להתפלל הרבה להשי"ת להינצל מזה.

כ. עלים לתרופה, מכתב מיום תענית אסתר תקצ"ה: ובה' בטחנו שבחסדו הגדול ייתן לנו מקום ועצה למלט נפשנו לעת עתה, כאשר עזרנו עד הנה ברוב נפלאותיו, ואנו צריכין עתה ביותר לילך עם התורה של היום אם בקולו תשמעו', שאין להאדם בעולמו כי אם אותו היום, ועל ידי זה יכולין לסבול עמל וייסורים שצריכין לסבול בשביל התורה ובשביל האמת, וגם לילך עם מה שאמר רבנו זכורנו לברכה 'אחד היה אברהם' וכו', ועל ידי זה יכולים לסבול הבזיונות וכו'. ואנו מחויבים לקבל במחשבותינו להישאר קיים בהאמת, יהיה איך שיהיה, חס ושלום עד אגווע לא אסיר תומתי ממני, ולכלי להסתכל על אותות ומופתים שיעשה השם יתברך מיד בענין זה! כי דרכי ה' נפלאים מאד, והבחירה יש לה כח גדול מאד. אך אף על פי כן בה' בטחנו שלא יוכלו אויבינו נגדנו כלל, כי בודאי יהיה איך שיהיה יעזרנו השם יתברך ויצילנו מידם, וסוף כל סוף יאבדו ויעקרו וסופם להכרית מארץ זכרם, ועלינו יזרח ה' אורו וחסדו, ובודאי יהיה לנו לטובה גדולה ונפלאה כל הבזיונות והייסורים ושפיכות דמים שסבלנו מהם.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

כדי לעורר בו את החשק. וככל שהוא צריך יותר חשק, כך מונעים אותו יותר. ולכן, כשיגביר את החשק כראוי, יתבטלו ממילא כל המניעות^{כא}.

כ. והחשק שיש לו לאדם לנסוע לצדיק, חשק זה רומס את כל כוחות הטומאה המונעים אותו מלנסוע. ומתקיים בו מקרא שכתוב "על שחל ופתן תדרוך תרמוס כפיר ותנין - כי בי חשק"; מאחר שחשקת והשתוקקת, לכן תדרוך ותרמוס את כל כוחות הטומאה...^{כב}

כא. אמנם, אין די בסתם רצון, אלא צריכים להגביר את הרצון שיהיה רצון חזק ואמתי. וכפי שאמר רבינו הקדוש לגבי הנסיעה לארץ ישראל: "יש שנדמה להם שרוצין ונכספין מאד לבוא לארץ ישראל, אם היו יכולים לנסוע לשם בהרחבה, אבל לא בצער ודוחק. ובאמת אין זה רצון שלם; כי מי שרוצה לבוא באמת לארץ ישראל צריך לילך גם רגלי"^{כג}.

מקורות והערות

כא. ליקוטי מוהר"ן, סו: והנה הכלל, שכל המניעות הם רק בשביל החשק, כדי שעל ידי זה יהיה לו חשק גדול ביותר כנ"ל. ועל כן כשאדם חושק ביותר, בוודאי יוכל לעשות הדבר, ויוכל להוציאו מכוח אל הפועל. כי על ידי החשק נעשין נקודות, שעל ידי זה מוציאין מכוח אל הפועל כנ"ל. כי החשק משבר המניעה, כי עיקר המניעה אינו אלא בשביל החשק כנ"ל, ועל כן כשאדם חושק ביותר כפי המניעה, ממילא נשבר המניעה.

כב. ליקוטי הלכות, ברכת המזון ד, כא: וזה בחינת 'על שחל ופתן תדרוך תרמוס כפיר ותנין כי בי חשק ואפלטתה'. שחל ופתן וכפיר ותנין הם קליפות וסטריין אחרנין שהם בחינת המונעים מן הקדושה המונעים ומתפשטים על דרך הקודש כמו נחשים וכפירים ותנינים ואינם מניחים שום אדם לילך בדרך הקודש. ומבטיח הכתוב לאיש הישראלי שיוכל לדרוך עליהם ולרמסם ולבטלם על ידי הרצון והחשק דקדושה בבחינת על שחל ופתן תדרוך וכו' כי בי חשק ואפלטתה. 'חשק' דייקא. שעיקר ההתגברות עליהם הוא על ידי החשק והרצון כנ"ל.

כג. חיי מוהר"ן, טו: ופעם אחת אמר רבינו זכרונו לברכה: יש שנדמה להם שרוצין ונכספין מאד לבוא לארץ ישראל, אם היו יכולים לנסוע לשם בהרחבה, אבל לא בצער ודוחק. ובאמת אין זה רצון שלם; כי מי שרוצה לבוא באמת לארץ ישראל צריך לילך גם רגלי, וכמו שנאמר לאברהם 'לך לך' וכו' 'לך' דייקא. ועיין ימי נתן [ימי מוהרנ"ת] בנסיעתו לארץ ישראל.

וזה לשונו בספר ימי מוהרנ"ת, חלק שני, אות מט: גם אז כשיברתי מארץ ישראל, סיפר לי אחד מאנשי שלומנו שהיה אצל רבנו זכרונו לברכה בעת שכבר אחז בדרך נסיעתו הקדושה לנסוע לארץ ישראל, ונמצא אז איש אחד מאנשי שלומנו שהיה איש עשיר קצת ומיוחס גדול, ונתאוה מאד לנסוע עם רבנו זכרונו לברכה לארץ ישראל, והרבה רעים על רבנו זכרונו לברכה לבקש עבורו שייקח אותו עמו לארץ ישראל,

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

כב. וכמו כן, לגבי הנסיעה לרבינו הקדוש, צריך האדם להתרצות לנסוע בכל מחיר, גם אם יצטרך לנסוע בנסיעה קשה, או אפילו ללכת רגלי... "כי לנסוע לרבנו זכרונו לברכה" – כותב מוהרנ"ת – "כדאי לנסוע אפילו בביזיון ואפילו לילך רגלי"^{כד}.

כג. וכמו שאכן עשו אנ"ש לדורותיהם; כשראו שאין עולה בידם לנסוע לרבינו, התחילו ללכת ברגליהם... "ואף על פי שלא היה להם על הוצאות לנסיעה רבה כזו, אבל מגודל התעוררותם וכוספם לזה, נסכם אצלם לילך לשם רגלי", מרחק של קילומטרים רבים^{כה}.

⊗ "מקורות והערות" ⊗

ונודע לרבנו זכרונו לברכה ענין זה, ענה ואמר רבנו זכרונו לברכה להאיש הנ"ל: אתה חפץ לנסוע לארץ ישראל? מפני מה אין אתה נוסע? השיב האיש הנ"ל: אם תקחו אותי עמכם, אסע עמכם מיד. ענה רבנו זכרונו לברכה ואמר לו: מה טעם יש לך שאתה רוצה לנסוע לארץ ישראל? בודאי מוכרח שיש לך טעם, כי הלא גם ישמעאלים וערביים נוסעים לארץ ישראל וכו', והשיב לו מה שהשיב.

והנה איני זוכר סיפור הדברים היטב, אבל העיקר מה שנצרך לנו מסיפור זה, הוא מה ששמעתי מהאיש הנ"ל, שאחר כך נודע רבנו זכרונו לברכה, והפך פניו מאיש הנ"ל ודיבר אל העולם בהתלהבות גדולה, וכל דבריו היו כגחלי אש כדרכו, וענה ואמר: כשרוצים באמת לבוא לארץ ישראל, יאמר 'אם אקח אותנו ייסע'? כך רוצים לבוא לארץ ישראל? הלא כשרוצים לבוא לארץ ישראל צריכין לילך רגלי! כי השם יתברך אמר לאברהם לך לך מארצך וממולדתך וכו' אל הארץ, 'לך' דייקא שצריכין לילך רגלי ממש כדי לזכות לבוא לארץ ישראל, ואמר זאת בהתלהבות גדולה מאד.

כד. ימי מוהרנ"ת, חלק ראשון, אות כו: חיפשו ומצאו עגלה, שהולכת עם משאוי זכוכית למאהלוב, שאוכל לנסוע עמה, עניתי ואמרתי: לחזור למאהלוב – אין כבודי ליסע עם משאוי כזה, כי לנסוע לרבנו זכרונו לברכה, כדאי לנסוע אפילו בביזיון ואפילו לילך רגלי! [!] אבל לחזור לביתי איני רוצה עם עגלה כזאת. וחזרתי עמם יחד לברסלב, לרבנו זכרונו לברכה, וראיתי שהיא ישועת השם והשגחתו הנפלאה עלי. ותיכף כשחזרנו ונסענו לברסלב, נתעורר עלי שמחה ובכיה מחמת שמחה, ובאתי לרבנו זכרונו לברכה בערב, ופניו הקדושים היו מאירים באור נפלא, והשבעתי בצחצחות נפשי, כשזכיתי לחזור ולראות פניו המאירות. מה שבדעתי היה לבלי לראותו עוד זמן רב, כי ממאהלוב לא הייתי יכול לבוא אליו בתמידות כמקודם כנזכר לעיל, בפרט שידעתי שרבנו זכרונו לברכה מוכן לנסוע ללמברג תיכף אחר יום טוב, על כן היה לי לשלל גדול יקר מכל הון, מה שזכיתי עוד לבוא לפני הדרת קדשו הנורא.

כה. כוכבי אור (הועתק גם בשיש"ק א, רעז): ויהי כאשר בא [רכי דובן] לשם ונתוודע תיכף ומיד לרכי יודל, שכבר נתקרב בהיותו שם לאדמו"ר זכרונו לברכה, ומחמת שגם לבכו של רבי יודל נכסף מאד אל האמת, לא הקפיד עליו, חס ושלום, בעבור זה, כי הביט וראה את רוב התחדשותו בתורה ותפילה, שמקודם לא ראה מאתו כזאת, על כן אדרבא הלך וביקש מאתו שיספר לו איזה סיפורים מאדמו"ר זכרונו לברכה, וכן עשה, עד שנתלהב מאד גם הוא וחברו רבי שמואל אייזיק לנסוע לאדמו"ר זכרונו לברכה. "ואף על פי שלא היה להם על הוצאות לנסיעה רבה כזו, כי מדאשיב עד מדוודיבקה בערך מאתים מיל ווערסט, אבל מגודל התעוררותם וכוספם לזה, נסכם אצלם לילך לשם רגלי. וגם בדרך הילוכם, מידי עכרם בעיר טירהאוויצע,

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

כד. ומסופר על אחד מאנשי שלומנו, עני מרוד מהעיירה טפליק, שהיה הולך בכל 'ערב ראש חודש', מעיירתו טפליק עד לאומן, מרחק של 35 קילומטר, הלך וחזור, ברגליו...¹²

כה. וכשהרצון הוא אכן רצון חזק שכזה, יש בכח הרצון לשבר את כל המניעות והקשיים, ולהוציא את הנסיעה מכח אל הפועל. וגם אם הקשיים והמניעות מתגברות מכל הצדדים; הן מצד הממון, הן מצד המשפחה, וכיו"ב, ונראה כאילו אין סיכוי לנסוע – אף על פי כן, "הבא ליטהר מסייעין לו, ומי שרוצה באמת בחשק חזק כראוי נתבטלן המניעות"¹³.

עד כדי מסירות נפש:

כו. אמנם, האמת היא, שעל פי רוב – כדי להגיע לצדיק האמת, אין די ברצון חזק ותקיף, אלא נצרכים לרצון עד כדי 'מסירות נפש'. "ועל ידי מסירות נפש,

מקורות והערות

כהבית מדרש של המגיד זכרונו לברכה, עשו גם שם התעוררות גדולה אצל כמה אנשים לנסוע ולהתקרב לאדמו"ר זכרונו לברכה.

וראה את המסופר על רבי עוזר, איך שהיה הולך כמאה קילומטר רגלי, לרבי נתן: דבוק וקשור היה רבי עוזר למוהרנ"ת מאד, ומחמת עניותו הגדולה, היה הולך אליו רגלי, מביתו עד ברסלב, מרחק הליכה של כמאה קילומטר. ובדרך הליכתו היה נושא עמו שק עם ספרים, והיה עוסק בדרך הילוכו, בתורה, והיה אומר: בכל פסיעה שאני הולך ומתקרב לעיר ברסלב, מתקרב אני למח העולם, בהתכוונו על מוהרנ"ת, שהוא מח העולם (שיש"ק ג, תח).

כו. שיש"ק ד, תקפה: בטעפליק היה דר אחד מאנ"ש, עני מרוד מאד, שעסק במלאכת כריכת ספרים. לרוב עניותו היה בא רגלי מטעפליק לאומאן בכל ערב ראש חודש, שהוא כשלשים וחמישה קילומטר, ועלה להשתטח על ציון רבנו, וחזר רגלי לביתו תיכף ומיד, ואף לקלויז לא היה נכנס. וכך מדי חודש.

כז. ימי מוהרנ"ת, חלק ראשון, אות יד: והנה נתעכבתי שם עד ימי החנוכה כנ"ל, ושבת חנוכה היה אצלנו מהזמנים הקבועים לבוא אליו כפי פקודתו, כמבואר במקום אחר (חיי מוהר"ן סימן קכ"ו). והתחלתי לכסוף ולהתגעגע לנסוע לברסלב על שבת חנוכה, אך רבו המניעות בלי שיעור, בפרט אולי בתוך כך יבוא חותני בעת שאהיה בברסלב, כי היו מצפים בכל יום שיבוא כנ"ל, ואם יבוא ולא ימצאני שם, בוודאי יחרה אפו מאד, וגם חמותי וזוגתי כולם היה להם לקהיון שיניים שאני אסע בעת כזאת לברסלב, אחרי שכל גדולי חשובי קהלה כזאת באים בכל יום לשחר פניהם ומצפים בתשוקה גדולה על ביאתו, והוא יקר ומפורסם כל כך, ובין היום ומחר יבוא, ואני אסע בתוך כך לרבנו זכרונו לברכה, אשר גם בלא זה הוא על אפס וחמתם, מכל שכן עתה. ובודאי היו לי ייסורים מנסיעה זאת הרבה מאד. אך השם יתברך ברחמיו בלי שיעור חיזק את לבבי, והתגברתי על כל המניעות ונסעתי לברסלב, והשם יתברך עזרני כי בתחילה לא היה לי על הוצאות ולא עגלה, אבל הבא ליטהר מסייעין לו, ומי שרוצה באמת בחשק חזק כראוי נתבטלן המניעות וכו'.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

דהיינו שמוסר נפשו בשביל לנסוע ולהתקרב להצדיק, על ידי זה אפשר לדבק עצמו אליו" כ"ב.

כז. כי על פי רוב, גם אחרי שהאדם רוצה ברצון חזק ותקיף לנסוע לצדיק, מתגברים עליו קשיים ומניעות מכמה סוגים, עד שהוא 'מרים ידיים', ועומד לוותר כבר על הנסיעה ח"ו. ודווקא אז, עליו להיות מוכן למסור את נפשו, ולנסוע על אף הכל.

כח. וכמו שכותב רבי שמואל הורביץ ביומנו, כשהוא מתאר את ספיקותיו הנוראיות בטרם הבריא את הגבול בין פולין לאוקראינה בדרך לאומן:

"אבל השם יתברך רוצה דווקא הניסיון, וואס דו שטעלסט דיך אפ דאס וויל השם יתברך! [= היכן שאתה עוצר, זה הש"י רוצה] דווקא שתשבר המניעות. כי האדם מוסר נפשו ומשבר כל מיני מניעות עבור עבודת ה', ובפרט עבור נסיעה לציון רבינו הקדוש, שאין למעלה ממנו, אבל מגיע לנקודה שהאדם עוצר ואומר 'איני יכול יותר', ופה השם יתברך רוצה שתשבר המניעות!" כ"ט.

כט. ואכן, במהלך נסיעתו של רבי שמואל הורביץ לאומן, כשהבריא את הגבול בין פולין לאוקראינה, היה מוכן למסור את נפשו, פשוטו כמשמעו. וכפי שהוא מתאר את מהלך ההברחה: "והפחדים מזה אי אפשר לשער, ונסענו בעגלה אני ובעריש והאיש וגיסו, והתנו אתנו שהם [המברחים] רק יָאָאוּ לָנוּ איפה הגבול, ואנחנו בעצמנו נלך לגבול. והכל היה בסכנת נפשות ממש, כי מה היינו עושים אם היו מוסרים אותנו ישר לידם?! ואנחנו פחדנו מזה, אבל סגרנו

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

העיניים ויהיה מה שיהיה, ובאמת לא היה לי אפילו ספק אחד מאלף שאבוא לאומן, כי בדעתי היה שבוודאי ניהרג חס וחלילה, אבל אנחנו מה שעלינו לעשות נעשה, ואפשר באלפי אלפים ספיקות אחד מני אלף אלפים שנוזכה להגיע"...

ל. וכבר התבטא פעם מוהרנ"ת בעצמו, לגבי הנסיעה לציון הקדוש לימי ראש השנה, ואמר: "גם אם כל הדרך הייתה מחופה בסכינים, הייתי רוחש על ידי ועל רגלי לבוא לשם על ראש השנה!"^ל.

לא. וכן מסופר על תלמידו של מוהרנ"ת, רבי אפרים בן רבי נפתלי ז"ל, שאחר עלייתו לארץ ישראל היה נוהג לנסוע מדי שנה לאומן לימי ראש השנה, על אף זקנותו וחלישותו הגדולה. וכששאלוהו פעם: 'זקן כמוך נוסע לחוץ לארץ בטרחא כזאת?' ענה: וכי מה? אפילו אם אמות בדרך ואקבר באיזה שהוא גן – גם טוב לי, העיקר שהשתדלתי ונסעתי לאומן לראש השנה"^{לב}.

לב. כמו כן מסופר, על רבי ברוך מברדיטשוב, תלמידו של רבי אברהם ב"ר נחמן, שבאחד השנים לא הביא עמו את בנו לאומן על ראש השנה, מאחר שהיה 'עריק' מהצבא הרוסי, ופחד מאד שלא יתפסוהו בדרך. וכשסיפר זאת לרבי

מקורות והערות

ל. ימי שמואל, פרק קצה.

לא. כוכבי אור, אנשי מוהר"ן: עוד אמר פעם אודות הנסיעה לאומן על ראש השנה, שאם היה הדרך לשם מחופה בסכינים – הייתי רוחש על ידי ורגלי, כדי לבוא לשם על ראש השנה. וכן הביא שיחה זו, נינו רבי אברהם שטרנהארץ בספרו 'טובות זכרונות' (עמוד קלז): ואז אמר שאפילו שיהיה הדרך בחרבות וסכינים, היה מתגלגל עצמו עליהם לבוא על ראש השנה.

לב. שיש"ק ה, קמו. והמשיך ואמר: כי מה כבר יכול אני להפסיד, הכי הרבה שלא זכיתי על אף נסיעתי להגיע לאומן לראש השנה? אבל הרי זכיתי והייתי בראש השנה הקודם! אולם לחיות כאן בעולם ולא להיות בראש השנה באומאן גרוע לי יותר "אבער דא צו לעבן און אין אומאן אויף ראש השנה נישט זיין איז מיר ערגער". (ועיין עוד הנוסח בספר "עין הארץ" להרב שמואל צצ'יק ז"ל, עמ' לב).

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

אברהם ב"ר נחמן, נענה ואמר: "חבל, הרי אם היית מביא אותו, היית מקיים דבר נשגב כמו העקידה שעקד אברהם את יצחק בנו" ~ "וואלסטו מקיים גיווען די עקידה"⁷⁶.

לג. ומכל אלו הסיפורים, נבין ונשכיל עד כמה ראוי למסור את הנפש, בשביל הנסיעה לרבינו הקדוש, כי בנפשנו הדבר. ובשביל נסיעה זו "כדאי וכדאי לסבול ולשבר על זה כל המניעות שבעולם!"⁷⁷.

לד. ועתה, שים לב קורא יקר:

אין דורשים מהאדם שימסור את נפשו בפועל ממש חס ושלום, כי בוודאי אין אנו מצוים להרוג את עצמנו עבור הנסיעה לאומן...⁷⁸ "וזה אינה מהשלשה דברים שצריכים ליהרג ואל יעבור חלילה", וכשיש סכנת נפשות "לא עלה על

מקורות והערות

לג. שיש"ק ג, תצא: שנה אחת לא הביא רבי ברוך בארדיטשובר זכרונו לברכה שהיה מאנ"ש הדבוקים בראבר"ג זכרונו לברכה, את בנו רבי יוחנן לקיבוץ אנ"ש באומאן בראש השנה, אף על פי שהפציר בו בנו מאד שייקחהו עמו, כי חשש רבי ברוך, שמא יתפשוהו השוטרים בדרך, מחמת שהיה עריק מהצבא. כשבא לאומאן שאלו תיכף ראבר"ג: היכן יוחנן בנך? ענה לו שלא הביאו מסיבה הנ"ל. אמר לו ראבר"ג: חבל! הרי אם היית מביא אותו, היית מקיים דבר נשגב כזה כהעקידה שעקד אברהם את יצחק בנו. "וואלסטו מקיים גיווען די עקידה". כששמע זאת רבי ברוך התחרט ונשבר בלבו מאד, על שלא עמד בניסיון לקחת את בנו הקטן החפץ לבוא להתפלל עם אנ"ש בראש השנה.

לד. עלים לתרופה, מכתב מיום י"א טבת שנת ת"ר: ומכל שכן לנסוע על ציון קברו הקדוש, אשר הבטיחנו בהבטחה גדולה שיעשה לנו טובה לנצח - דעת לנבון נקל שבשביל נקודה אחת מכל הנ"ל, כדאי וכדאי לסבול הכל ולשבר כל מניעות שבעולם!

לה. ורק על שלשה דברים נאמר 'יהרג ואל יעבור': עבודה זרה, גילוי עריות, ושפיכות דמים. ומה שהעתיקנו מ"ימי שמואל" שהיה מוכן למסור את נפשו למות, אין זה הוראה לרבים, רק כך נהג בעצמו, מרוב תבערת לבו. ועל דרך מה שכתב מוהרנ"ת בליקוטי הלכות, (ברכת השחר ה, צג): "יש בכל דור ודור אנשי אמת החסים על נפשם באמת, ואינם רוצים להטעות את עצמן, ומסתכלין על אחריתם בכל יום בעין האמת, עד שהם בבחינת מקנאי קנאת ה' צבאות, שמתעוררים מעצמם לעשות עבודות קדושות בשביל האמת מה שלא נצטוו בהם, וכעין שאמרו זכרונם לברכה על פינחס ועל כל הקנאין שאם בא לשאול אין מוריין להם (סנהדרין פרק הנשרפים דף פב) שזהו בחינת נדרים בחינת צדקה וכנ"ל, ועל ידי זה הם מכניעין אותם וכמבואר לעיל מזה. ועדיין צריכין לבאר בזה הרבה, אך אי אפשר לבאר הכל, מחמת זה בעצמו שמבואר בדברי רבותינו זכרונם לברכה הנ"ל שאין מוריין להם וכו', והבן היטב".

הציון
הקדוש

נמשנת ברסלב

דעת רבינו ז"ל וגם על דעת ר' נתן ז"ל לצוות לנסוע שמה"י.¹⁷

רק עיקר הכוונה היא, שעל האדם לחזק את רצונו כל כך, עד כדי כך שיהיה מוכן למסור את נפשו. ותיכף כשהאדם מוכן באמת למסירות נפש, מסיר השם יתברך ממנו את כל המניעות ועוזר לו לנסוע. כי כפי שהזכרנו, כל המניעות הם רק כדי להגביר את החשק. ומאחר שהגביר כל כך את חשקו, עד כדי מוכנות למסור את נפשו, מסיר השם יתברך ממנו את כל המניעות.

לה. וכמו שכותב מוהרנ"ת לגבי המסירות נפש לקבל את התורה: "אין הכוונה שירד האדם לתוך הים והתהום ממש, להוציא אותה משם, רק העיקר הוא הרצון והחשק שיהיה מרוצה באמת לסבול מסירות נפש, אפילו לירד לתוך הים והתהום ממש בשבילה, אבל תיכף כשהוא מרוצה לכך ברצון חזק באמת, עוזר לו ה' יתברך לקבלה מיד, כי על ידי הרצון משבר כל המניעות וזוכה לקבלה כראוי"¹⁸.

לו. וכן לגבי הנסיעה לרבינו, שברגע שהאדם חזק בדעתו, מתבטלים כל המניעות. וכפי שמספר מוהרנ"ת בעצמו על נסיעותיו לרבינו, שלפעמים התגברו המניעות כל כך, עד שלא ידע מה לעשות. אך בו ברגע שחזק את דעתו והחליט "יהיה מה שיהיה, אני נוסע!" – תיכף סרו והתבטלו המניעות... "כי תיכף כשנתחזקתי בדעתי לנסוע בוודאי, ויעבור עלי מה, תיכף סייעני

מקורות והערות

לו. שארית יצחק, מכתבים. מכתב מיום ד' מקץ שנת תרפ"ו: ובעניין נסיעתך לאומן מה שאתה כותב שתיסע לשם אף בלי הסכמה, הוא שטות גדול מאתך; אינך צריך להסכמה, אבל לעצה נכונה אתה צריך. ודעתנו הוא, כי אין צריכין לנסוע לאומן בעת כזה אשר ההשגחה מראה בחוש שאינה מסכמת לזה, וזה אינה מהשלשה דברים שצריכים ליהרג ואל יעבור חלילה. ודיבורים אשר דוברים הרבה מאנ"ש מה שכתבת 'אז דער רבי קיקט אויס אהין צי ברענגען און צוריק אוודאי' – כולם הם מהמדמה ומריכוי אור, כי הכל נאמר על העיתים אשר המניעות היו מסכנת ממון או כבוד וכיוצא. אבל בעוונותינו הרבים אשר המניעות הם מסכנת נפשות, לא עלה על דעת רבינו ז"ל וגם על דעת ר' נתן ז"ל לצוות ליסע שמה.

לוז. ליקוטי הלכות, הכשר כלים ד, כד.

השם יתברך והזמין לי צרכי נסיעתי, כי כן דרכו יתברך תמיד כי הבא ליטהר
מסייעין לו"י^ל.

מניעות המה:

לז. אחר שלמדנו על עניין המניעות, נבוא לפרט את סוגי המניעות המונעים את
האדם. אך בטרם ניכנס לפרט, נקדים ונדגיש, שעיקר המניעה אינה אלא
"מניעת המה". כי אף על פי שנדמה לאדם, שמה שמונע אותו מלנסוע, הם
סיבות גשמיות. אף על פי כן, האמת היא, שמה שמונע אותו באמת, הוא
המה שלו. כי "המניעה הגדולה שבכל המניעות היא מניעת המה"^ט.

לח. "כי באמת זהו כלל גדול בעבודת הבורא יתברך, שעיקר כל המניעות שבעולם
הם רק מניעת המה. כי כל מה שהאדם רוצה באמת, יכול לגמור כרצונו, ואין
שום מניעה שתוכל למנעו. ועיקר המניעה היא רק מחמת שעדיין אינו מאמין
בדעתו בשלימות כראוי שהוא צריך לעשות דבר זה, ושחיי הנצחיים תלויים
בזה"^י.

לט. "כי עיקר המניעה היא מחמת שמבלבלים את מוחו בעקמימות וקושיות
ובלבולים על צדיקי אמת, עד שאינו יודע מעלתם ועוצם קדושתם, שיכול
לזכות על ידם לכל טוב נפלא ונורא מאד, ובזה תלוי כל קדושת יהדותו. ואם

מקורות והערות

לח. ימי מוהרנ"ת, חלק ראשון, כ.

לט. ליקוטי מוהר"ן ח"ב, מו. וראה מה שכתב על תורה זו, בליקוטי עצות (מניעות, ח): "המניעה
הגדולה שבכל המניעות הוא מניעות המה, דהיינו כשלבנו חלק ואינו משים לבו ומוחו היטב להבין עד היכן
הדבר מגיע, כגון: כשרוצה לנסוע לצדיקי אמת ויש לו מניעות רבות; אם מוחו ולבו חזקים בהאמת, שכל
חיותו והשארתו לנצח תלוי בזה לו ולדורותיו וכו', בודאי לא ימנעוהו שום מונע, ואין כל המניעות נחשבים
לכלום כנגד זה. רק עיקר המניעה הוא מניעת המה, מה שאין מוחו חזק כל כך".

מ. ליקוטי הלכות, ברכת הפירות ד, ד.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

היה רואה נפלאות עריבות נעימות התקווה שיזכה על ידם לנצח, בוודאי היה משליך הכל, והיה רץ אחריהם בכל כוחו. ולא הייתה שום מניעה והסתה ודחייה נחשבת בעיניו לכלום!"^{מא}.

מ. ואחת מ"מניעות המח" הקשות ביותר, היא: שגם אם כבר זוכה להאמין בגדולת הצדיק ואמיתתו, אף על פי כן, אינו מאמין שאכן על ידי ההשתטחות על הציון הקדוש, יזכה לתיקון גמור. וקשה לו להאמין בלב שלם, שתיקון נפשו וחיי הנצחיים תלויים בדבר קל שכזה; לנסוע לאומן ולומר שם את העשרה מזמורי תהילים...

מא. וכמו שהיה אצל נעמן שר צבא מלך ארם, שהיה מצורע, ובא אל אלישע נביא היהודים לקבל ממנו רפואה. וכששלח אלישע לומר לו שירחץ שבע פעמים בנהר הירדן ויתרפא, קצף ואמר "הלא טוב אָמְנָה ופָּרַפַּר נְהָרוֹת דְּמִשְׁק מְכַל מִימֵי יִשְׂרָאֵל, הֲלֹא אָרַחֵץ בָּהֶם וְטָהַרְתִּי. וַיִּפְּן וַיֵּלֶךְ בְּחֶמָה"^{מב}. וכל זאת, מחמת שלא האמין בדברי הנביא, שבדבר קל שכזה תהיה לו רפואה. ואכן, לאחר שהפצירו בו עבדיו שיקיים דברי הנביא, "וַיֵּרֶד וַיִּטְבַּל בַּיַּרְדֵּן שְׁבַע פְּעָמִים כְּדַבַּר אִישׁ הָאֱלֹהִים, וַיֵּשֶׁב בְּשָׂרוֹ כְּבֶשֶׂר נֶעַר קָטָן וַיִּטְהַר"^{מג}.

מב. וכן גם אצלנו, שלפעמים אומר לנו איש האלקים רפואה לנפשנו, ונדמה לנו שהרפואה היא מדי פשוטה וקלה, מלהתרפא ולהיוושע על ידה. אך האמת היא, שגם זו היא מניעה ממניעות המח, ועצת היצר הרע להפסיד את האדם את תיקון נפשו לנצח"^{מד}.

מקורות והערות

מא. ליקוטי הלכות, ברכת הריח ה, ב

מב. ספר מלכים ב פרק ה פסוק יב.

מג. שם, פסוק יד.

מד. חיי מוהר"ן, תצב: כשנתן הצעטליך הנ"ל; פעם אחת נתן לאחד הצעטל, ואמר לו זה שקיבל הצעטל לרכבו זכרונו לברכה: העולה על דעתנו לא היה כך, כי היינו סבורים שתצוו לנו להתענות הרבה ימים בשנה,

מג. וכשם שיש לשבר ולהתגבר על שאר סוגי המניעות, כך יש להתגבר על מניעה קשה זו. "כי המניעות רבים ועצומים מאד בלי שיעור, ועיקר הוא מניעת המח. וגם מה שיש שאינם מאמינים בעצמם שהם יוכלו לקבל תיקון לפי עוצם ריבוי קלקולם בכל פעם בלי שיעור – אף על פי שתולין הקלקלה בעצמם – גם זה הוא בחינת מניעת המח, שאינם מאמינים בגדולת חסדי ה' יתברך אשר לא תמנו ולא כלו לעולם, ובגדולת הצדיקי אמת שיש להם כח לתקן הכל בכל פעם, יהיה איך שיהיה, בפרט אחר הסתלקותם, שעולים בכל פעם למדרגות עצומות כל כך, וממשיכים חסדים נפלאים חדשים בכל פעם, עד שכל מי שחפץ לקבלם יכול לזכות על ידם, ולהתקן אף אם הוא כמו שהוא" ^{מה}.

מד. ולכן, עיקר העניין הוא, לחזק את דעתו ולבו עד מאד, להאמין בגדולת הצדיק, ובמעלת הנסיעה אליו. ולהאמין בלב שלם, שהנסיעה לרבינו הקדוש

❁ "מקורות והערות" ❁

ועכשיו אנו רואים שאינם רק ימים מועטים מאד בשנה. השיב: הלא אלישע אמר לנעמן 'רחץ וטהר' ולא רצה להאמין שבדבר הקל הזה יהיה לו רפואה, ואמר: 'הלא טוב אמנה ופרפר ונהרות דמשק הלא רחצתי בהם וטהרתי', עד אשר אמרו לו עבדיו 'אבי דבר גדול דיבר אליך הלא תעשה אף כי אמר אליך רחץ וטהר'. ואז שמע לעבדיו 'ורחץ בירדן שבע פעמים וישב בשרו ויטהר'. כן אתם נדמה לכם שצריכין דווקא לומר לרפואתכם דברים כבדים, ואין אתם מאמינים שבדבר קל שאני מצוה לכם לעשות יהיה לכם רפואה שלימה רפואת הנפש באמת.

ודבר זה נצרך מאד כמה פעמים, כי לפעמים אדם מונע עצמו מלעשות איזה דבר שבקדושה מחמת כבידות, מחמת ריבוי המניעות שמונעים אותו מלעשותו, והוא אינו מתגבר לשברם. ולפעמים להיפוך, שהוא נמנע מדבר שבקדושה מעוצם קלותו, שהדבר הזה קל בעיניו מאד לעשותו, ומחמת זה אינו מאמין שחיי נפשו יהיו תלויים בדבר קל כזה.

ובאמת צריכין ליזהר במצוה קלה כבחמורה, ואורח חיים פן תפלו, וכל אשר תמצא ידך לעשות בכוחך עשה. כי עיקר הסתות ומניעות הבעל דבר הוא רק מניעות המח, שלפעמים מכניס במח האדם שכבד עליו מאד לעשות הדבר, ומחמת זה רוצה למנעו. ולפעמים להיפך שמקל עליו ומקטין בעיניו אותו הדבר מאד, עד שאינו עולה על לב האדם שחיי נפשו תלויים בזה, והכל כדי למנעו חס ושלום. ולפעמים זאת המניעה, גדולה ביותר ממניעה ממש. אבל הולך בתום ילך בטח, ואינו מסתכל על שום מניעה ובלכול שבעולם כלל, וכל אשר תמצא ידך לעשות בכוחך עשה.

מה. ליקוטי הלכות, הכשר כלים ד, ז.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

– אף על פי שהיא דבר קל – היא תיקון נצחי לנשמה. ולהגביר את רצונותיו וכיסופיו, לנסוע אליו. ואז, יתבטלו ממנו כל הקשיים והמניעות, ויוכל לדלג עליהם בקלות.

מה. כי באמת, כל המניעות והקשיים הם רק באחיזת עיניים, ואין בהם ממש. וכל כולם אינם אלא מבחן לחוזק לבו של האדם. וכדברי רבינו הקדוש: "ומעין זה מה שמספרים בשם הבעל שם טוב, זכר צדיק וקדוש לברכה, משל: שמלך אחד הניח אוצר גדול במקום אחד, וסיבב באחיזת עיניים כמה וכמה חומות סביב האוצר, וכשבאו בני אדם לאלו החומות, נדמה להם שהם חומות ממש, וקשה לשברם. וקצתם חזרו תיכף, וקצתם שברו חומה אחת ובאו אל השנייה ולא יכלו לשברה, וקצתם שברו יותר ולא יכלו לשבר הנשארים. עד שבא הבן מלך, אמר: 'אני יודע, שכל החומות הם רק באחיזת עיניים, ובאמת אין שום חומה כלל!'. והלך לבטח, עד שעבר על כולם. ומזה יבין המשכיל הנמשל מאליו, על כל המניעות וההסתות ופיתויים, שהם בחינת חומות, שיש על אוצר של יראת שמים, שבאמת אינם כלום!. והעיקר לב חזק ואמיץ, ואז אין לו שום מניעה. ובפרט המניעות בגשמיות, כגון מחמת ממון, או שמונע אותו אשתו ובניו וחותנו או אביו ואמו וכו', וכיוצא, הם כולם בטלים ומבוטלים למי שלבו חזק ואמיץ להשם יתברך. וגם אפילו גבורה של הגיבורים, הוא רק מחוזק ואומץ הלב, שיש לו לב חזק ביותר לרוץ בקשרי המלחמה"¹⁰.

מו. ולפעמים, אפילו מי שהוא נמנה בין חסידי ברסלב, נופל גם כן לקטנות הדעת וחלישות אמונה, ולבו נופל בקרבו, עד שמתחיל להתפחד מכל מיני קשיים ומניעות. וגם אותו יש לזרז ולחזק את לבו, שיזכור היטב שהכל רק 'אחיזת

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

עיניים'. וכמו שמחזק מוהרנ"ת את אחד מאנשיו לפני ראש השנה:
 "ותחזק נפשך לבוא בשמחה, בוא תבוא ברונה עם בני שיחיה, ועם אנשי
 שלומנו, נגילה ונשמחה בישועתו. ומובטחני שבלא דבריי בוודאי לא היית
 נמנע חס ושלום מלבוא. אך לזרוזי יתירה קאתינא, כי ידוע לנו ריבוי המניעות
 המשתטחים אז דייקא. ובאמת כולם באחיזת עיניים, כי עיקר הוא מניעת המח,
 כידוע לכם כל זה. על כן ההכרח לזרז בשעת מעשה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם
 לברכה. אשריך אם תקיים דבריי, בוודאי תחזיק לי טובה בזה ובבא לנצח"^{מז}.

• ועתה, לאחר שנפקחו עינינו להבין שנגד לב חזק ואמיץ לא עומדת שום
 מניעה, נסקור בקצרה את סוגי המניעות המונעות את האדם מלנסוע אל
 הצדיק.

מניעות מחמת ממון:

מז. אחד המניעות הגדולות והשכיחות, היא 'חסרון ממון'; שהאדם רוצה לנסוע,
 אך אין לו ממון לנסיעה. אך האמת היא, שאין מניעה זו נחשבת כלל למי
 שלבו חזק ברצונות וכיסופים להגיע לרבינו הקדוש^{מח}.

מח. וההוכחה הגדולה לזה, כותב מוהרנ"ת, היא: "הלא אנו רואים כמה עניים
 שמשיאים בניהם ובנותיהם, ומוציאים עליהם הוצאות הרבה, שעולה הרבה
 יותר מהוצאות הנסיעה. ומאין לוקחים אלו ההוצאות? הלא הוא רק מחמת
 שהם משתוקקים כל כך להשיא בניהם ובנותיהם, ומצפים לה' יתברך, עד
 שה' יתברך עוזר להם בכל מה שמוכרח להם. מכל שכן אם היו משתוקקים

הציון
 הקדוש

במשנת ברסלב

באמת, והיו חושבים מחשבות ותחבולות על זה לבוא לשם, בוודאי היה ה' יתברך עוזר להם בלי ספק!^ט.

מט. ואכן, בו ברגע שהאדם חזק בדעתו, שהוא ייסע בכל אופן שהוא, עוזר לו השם יתברך שיהיה לו עבור הוצאות הנסיעה.^ז

נ. מה גם, שכאן יש 'כיסוי' בטוח. שכן: רבינו הקדוש אמר בפירוש, שדאג לאנשיו עבור הוצאות הנסיעה, והוא ידאג להחזיר להם את כל ההוצאות, כולל הוצאות הנסיעה בחזור...^ח

נא. וכבר אמר פעם רבינו הקדוש: "צו מיר האט נאך קיינער נישט דערלייגט" = "עבורי עוד אף אחד לא הפסיד". כך שלא יפסידו מאומה מהכסף שמוציאים עבור הנסיעה אליו.^ט

נב. ולא רק שלא יפסידו, אלא גם ירוויחו. כי כבר אמר רבינו הקדוש: "אצל מי

⌘ "מקורות והערות" ⌘

מט. ליקוטי הלכות, ברכת הפירות ד, ד. ושם מדבר מוהרנ"ת על א"י, ואנו העתקנו דבריו והשמטנו תיבת א"י, כי הוא הדין לאומן, ואף ביתר שאת ועז.

נ. ימי מוהרנ"ת, חלק ראשון, אות כ: והנה גודל חלוקת העצה שהייתה לי אז, ועוצם המניעות והייסורים שהיה לי אז בעניין נסיעה זאת אי אפשר לבאר, והשם יתברך עזרני לשבר כל המניעות, ובשעה אחת נגמר בדעתי לנסוע, בעת שהיה הזמן קצר מאד לעסוק בנסיעה הזאת. אבל השם יתברך הזמין לי מיד עגלה ומעות על הוצאות קצת, כי תיכף כשנתחזקתי בדעתי לנסוע בוודאי, ויעבור עלי מה, תיכף סייעני השם יתברך, והזמין לי צרכי נסיעתי! כי כן דרכו יתברך תמיד, כי הבא ליטוהר מסייעין לו, וכל המניעות הם רק מניעות המח, ואף על פי שנדמה להאדם שיש לו מניעות גדולות באמת שאי אפשר לשברם, אף על פי כן באמת כולם הם רק מניעות המח, ואם יגביר החשק והרצון כראוי ויכסוף באמת לגמור הדבר שבקדושה, בוודאי ישבר כל המניעות וכו' (כמבואר אצלנו במקום אחר [ליקוטי מוהר"ן סימן ס"ו]) אבל אני בעניי ראיתי זאת בעיני כמה פעמים בלי שיעור.

נא. שיש"ק ב, כז: אמר רבינו, כבר השגחתי ודאגתי להוצאות הנסיעה של אנ"ש, הבאים אלי לראש השנה, וגם על הוצאות הנסיעה חזרה, "איך האב שוין אויסגינקוט אויף מיינע מענטשן וואס קומען צו מיר אויף ראש השנה און אויף צוריק אויך". (ולכאורה, הוא הדין - במידה מסוימת - לשאר הנסיעות אליו משך השנה).

נב. שיש"ק ב, כח: אמר רבינו, עבורי עוד אף אחד לא הפסיד, "צו מיר האט נאך קיינער נישט דערלייגט".

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

שאני לוקח ומקבל ממון וכיוצא, אני נותן לו. כי בזה שאני מקבל, אני נותן"²².

נג. והמעוות שנותנים עבור הצדיק, מצמיחה השפעות בכפלי כפליים. כי הצדיק הוא כמו 'עפר', והכסף שנותנים עבורו הוא כמו זרע שזורעים באדמה, שמצמיחה כפלי כפליים"²³.

נד. וכשהסתבך פעם, אחד מאנשיו של מוהרנ"ת, בעסקה מסוימת שסחר עם דבש, וחשש שנסיעתו לאומן על ראש השנה, תגרום לו הפסד כספי גדול, כתב לו מוהרנ"ת: "תדע שאני מזרזך לטובתך הנצחית, שתבוא בשמחה על ראש השנה הבא עלינו לטובה, ואל תסתכל על חשש עיכוב סחורתך עם דבש שהוא בימים הללו, כי הרבה ריווח והצלה לפניו יתברך, להשפיע לך ריווח בכפלי כפלים ממקום אחר!"²⁴.

נה. וכך גם הדריך את בנו רבי יצחק, שכששאל אותו באחד השנים, האם לנסוע לאומן על ראש השנה, גם אם יפסיד את כל פרנסתו - "אמר לו

מקורות והערות

נג. שיחות הר"ן, קנ: פעם אחת אמר: אצל מי שאני לוקח ומקבל ממון וכיוצא, אני נותן לו. כי בזה שאני מקבל אני נותן (והוא ענין המכורא בהמעשה של יום השישי מהשבעה בעטלירס, שהתפאר אחד את עצמו בנפלאות הכח שיש לו בידו, עיין שם).

נד. ליקוטי מוהר"ן, ע: כי זה הצדיק היחיד בעולם, הוא עניו ושפל, ומשים עצמו כעפר, בבחינות (בראשית י"ח): "ואנכי עפר ואפר". ועל כן הוא יסוד עולם, היינו בחינת עפר, שכל הדברים הם עליו כנ"ל. וזה שאנו מבקשים: 'ונפשי כעפר לכל תהיה', היינו שיהיה לה כוח המושך, להמשיך הכל אליו כעפר כנ"ל. וזה הצדיק, ממשיך כל ההשפעות לעולם, בבחינות (איוב כ"ח): "ועפרות זהב", שכל ההשפעות נמשכין מבחינות עפר, מהצדיק הנ"ל. ועל כן אם נותנין צדקה לזה הצדיק, הוא מתברך מיד. כי הוא בחינת זריעה על העפר, שמצמחת כפל כפליים, בבחינות (הושע י): "זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד".

נה. וזה לשון המכתב הנפלא: ושולם לכל אנשי שלומנו באהבה רבה, ולידידי כנפשי הרבני הנגיד מורנו הרב יעקב נרו יאיר. סוף דבר הכל נשמע, תדע שאני מזרזך לטובתך הנצחית שתבוא בשמחה על ראש השנה הבא עלינו לטובה, ואל תסתכל על חשש עיכוב סחורתך עם דבש שהוא בימים הללו. כי הרבה ריווח והצלה לפניו יתברך להשפיע לך ריווח כפלי כפליים ממקום אחר, בפרט בראש השנה שאז עוסקין להמתיק בחינת 'דבש' שהוא סוד הכוונות של שופר, וגם אוכלים דבש אז. ובוודאי יומתק לך הרבה הרבה יותר בזה ובכא, כשתהיה נמנה עמנו בראש השנה הבא עלינו לטובה. ומחמת נחיצת הפאסט אי אפשר להאריך, ולחכם יספיק מיעוט דברים אלה, ולהשומע יונעם ויומתק יותר מדבש ונופת צופים וכו'.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

אביו שהנסיעה לאומן על ראש השנה עולה על הכל, ומחויבים לקיים זאת במסירות נפש"¹¹.

נו. ואכן, אנשי שלומנו משך כל הדורות, קיימו את הפסוק "אם יתן איש כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו", ולא הסתכלו ולא חשו על ההוצאות המרובות של הנסיעה לרבינו הקדוש, וכעדותו של מוהרנ"ת עליו ועל חבריו: "לא השגחנו על שום מניעות מחמת ממון"¹², והאמינו שהעסק משתלם ביותר...

נז. מה גם, שעצם ההוצאות, שכל אחד מוציא ממון ויגיע כפו עבור הנסיעה, היא חלק גדול מהתיקון הנפלא של הנסיעה לצדיק. כי על ידי הנסיעה לצדיק מתקנים את כל החמשה חושים, כשעל ידי ההוצאות שמוציאים על הנסיעה, מתקנים את 'חוש המישוש'¹³. ומי שמח בקדקדו, ויודע עד כמה הַרְבֵּה לחטוא ולפגום על ידי חוש המישוש, יבין וישכיל איזה מתנה היא, לתקן את החוש הזה על ידי ההוצאות לנסיעה...

מקורות והערות

נו. אבניה ברזל, שיחות וסיפורים ממוהרנ"ת ז"ל, סד: בטולטשין היה אחד הר' יוסיל הויזנער שזכה לשבות שבת אחד אצל רבנו ז"ל, והוא היה גם מעט מלומד בשפה רוסית וחשוב גם אצל שרים. ובכך היה מנכבדי העיר בעל דעה ודבריו נשמעים, ועל פיו נתמנה הר' יצחק בן מוהרנ"ת ז"ל למנהל בהפאסט [הדואר] בטולטשין. אחר כך כשנתגבר המחלוקת על אנשי שלומנו. ולהמתנגדים הותר לעשות לאנשי שלומנו כל מה שליבם חפץ. וכל מי שלא קילל את מוהרנ"ת ז"ל סימן שהוא גם כן ברסלבר ומותר לקפח פרנסתו. ובכך החלו המתנגדים לדבר על לב הרב ר' יוסיל הנ"ל שיקפח גם את פרנסת ר' יצחק הנ"ל שהוא נוסע לאביו לברסלב. והר' יוסיל הנ"ל דחה אותם בזה; 'וכי בשביל שנוסע הוא לברסלב לאביו הוא את שהוא ברסלבר? אין מזה ראייה, הוא סתם נוסע לכבוד אביו!'. והמתנגדים הוכרחו לקבל דבריו. אמנם כשהגיע הזמן לנסוע לאומן על ראש השנה אז היה באמת הר' יצחק הנ"ל במצוקה, באם יסע לשמה אז יהיה הוכחה גדולה שהוא ברסלבר. ובכך הקדים לנסוע לאביו מוהרנ"ת ז"ל לשאול את פיו מה יעשה עכשיו על זה. אמר לו אביו שהנסיעה לאומן על ראש השנה זה עולה על הכל ומחויבין זאת לקיים במסירות נפש! מובן שלא השגיח על שום דבר, ועל ראש השנה נסע לאומן.

נז. ימי מוהרנ"ת, חלק א, אות ט. עיי"ש.

נח. ליקוטי מוהר"ן ח"ב, ה: 'מישוש' זה בחינת ידיים; זה בחינת ההוצאות שיש לכל אחד, מה שכל אחד מוציא יגיע כפו על הוצאות לבוא להרב, וזה בחינת 'מישוש', בחינת ידיים, בחינת יגיע כפו.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

נח. ואם היה האדם יודע מעלת הנסיעה לצדיק, ומעלת ההוצאות על הנסיעה, היה "מפקיר כל מה שיש לו ומוכר או ממשכן כסותו בשביל לנסוע להצדיק"^ט...

נט. וכפי שאכן מסופר על אנ"ש, שהיו מוכנים אף למכור את כל חפציהם, כולל התכריכים שהכינו לעצמם, כדי לזכות לנסוע לרבינו הקדוש, ובפרט על ראש השנה^פ.

מניעות מבני אדם:

ס. המונעים הגדולים ביותר מעבודת ה' ומלהתקרב ולנסוע לצדיק, הם: בני אדם. וכבר אמר רבינו הקדוש: "בני אדם יש להם כח למנוע ולהסית את האדם, לרחקו מעבודת הבורא ומצדיקי אמת, יותר מן היצר הרע!"^{סא}.

סא. כי גם כשהאדם רוצה להתקרב לצדיק ולנסוע אליו, ויש לו ממון עבור הנסיעה, באים בני אדם ומונעים אותו מלנסוע, בכמה וכמה אופנים; או שהם מונעים אותו בדיבוריהם, מלהימשך אחר הצדיק. או שהם מונעים אותו כפשוטו, ומעכבים אותו מלנסוע.

מקודדת והערות

נט. ליקוטי הלכות, ברכת המזון ד, כ: ועדיין יש לו מניעות מחמת ממון, והוא משבר גם מניעות אלו, כגון שמפקיר כל מה שיש לו ומוכר או ממשכן כסותו בשביל לנסוע להצדיק, או שהולך רגלי.

ס. ימי שמואל, פרק פח: והלכתי אתו לרבי שלמה קאָנְוֹלְעֶר ולרבי אבנר, והם גם כן קירבו אותי, ודברנו הרבה מאנשי שלומנו ומהציון הקדוש של רבנו ז"ל באומן ומהראש השנה של רבנו ז"ל, ודיברנו ביננו שנראה ונשתדל לנסוע ביחד תיכף אחר פסח לאומן, כדי שנהיה על ראש השנה באומן, ועשה לנו חשק רב. והזקן רבי שלמה קאָוֹלְעֶר הסכים לנסוע, ואמר שימכור התכריכים שלו שהכין על אחר אריכות ימיו, וכן ימכור כל החפצים שלו בשביל לנסוע!

סא. שיחות הר"ן, פ. וממשיך ומסביר מדוע: כי היצר הרע אין לו יכולת רק כפי כוחו, כפי בחינת היצר הרע מאיזה העולם שהוא. אבל האדם הוא כלליות, שכלול מכל העולמות, ועל כן מניעות של בני אדם הם יותר ממניעות היצר הרע.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

סב. ואילו לא היו בני האדם מונעים את האדם מלהתקרב לצדיק ולנסוע אליו, היו נמשכים מעצמם אל הצדיק, כי הצדיק יש לו "כח המושך" למשוך את כל בני העולם אליו. וכל מה שאין נמשכים אליו, הוא מחמת בני האדם המתלוצצים ומרחיקים מהצדיק, ומחלישים את דעתו של המתקרב בכל מיני קושיות ומבוכות.^{סב}

סג. ואם אין עולה בידם לרדוף ולמנוע את המתקרב, הרי הם באים בלבוש של רחמנים הדואגים לטובתו. "וזה קשה מן הכל, כי עיקר הוא מניעת המח, כי מתחילה רודפים אותם ממש, כמפורסם, ואחר כך משתדלים ביותר לפתותם בחלקקות דבריהם הרעים, שאומרים שדורשים טובתם"^{סג}.

סד. ולפעמים, גם מפעילים על האדם לחץ של כבוד, וטוענים בפניו שאין נאה ל"למדן" מכובד כמותו, להתבזות ולנסוע לצדיק... וכאשר היה אצל "הרב ובן יחיד" המסופר בסיפורי מעשיות, שכשבא הבן לאביו ואמר לו שרוצה לנסוע לצדיק, "השיב לו אביו: איך אתה בא לנסוע אליו? הלא אתה למדן יותר ממנו ומיוחס יותר ממנו? לא נאה לך לנסוע אליו, כלך מדרך זו! עד שמנע אותו לנסוע"^{סד}.

⦿ "מקורות והערות" ⦿

סב. ליקוטי מוהר"ן, ע: והנה היה ראוי שיימשכו כל בני אדם לזה הצדיק, שהוא בחינת עפר, שיש לו כוח המושך כנ"ל. אך על ידי כוח המכריח, מפסיקין ומרחיקין ממנו. היינו, שיש בני אדם, שעל ידי דיבורם ומעשיהם, הם מכריחים את בני אדם להפסיקם ולהרחיקם מהצדיק הנ"ל. ולפי כוח המכריח, כן מרחיק מהצדיק כנ"ל. ואחר כך כשיפסיק כוח המכריח, יחזור וימשיך עצמו ויתקרב להצדיק שהוא בחינת עפר כנ"ל. כי כשיפסיק המכריח, ישוב להעפר להצדיק הנ"ל, שיש לו כוח המושך כנ"ל. ועל כן יש בני אדם שהם רחוקים מאד מהצדיק, מחמת שהם עדיין בכוח המכריח המרחיק אותם, אבל אחר כך כשיפסיק כוח המכריח, יחזרו ויתקרבו כנ"ל.

סג. ליקוטי הלכות, נטילת ידים לסעודה ו, מד: והכלל, שעיקר הרדיפה של הרודפים את הכשרים והתמימים הוא שרוצים לתפסם בחכמתם הרעה ובריבוי ליצנות שלהם, וזה קשה מן הכל. כי עיקר הוא מניעת המח, כי מתחלה רודפים אותם ממש, כמפורסם. ואחר כך משתדלים ביותר לפתותם בחלקקות דבריהם הרעים, שאומרים שדורשים טובתם וכו', וזה קשה מן הכל. על כן אי אפשר לבאר ולספר כל מה שיש בזה, רק המשכיל כעת יידום, ויבין היכן האמת, ויקיים דברי התנאים הנ"ל שחזרו וכפלו כמה פעמים 'על מי לנו להשען כי אם על אבינו שבשמים'.

סד. וכמסופר ב"מעשה מרב ובן יחיד": מעשה ברב אחד, שלא היה לו בנים. אחר כך היה לו בן יחיד וגידל אותו והשיא אותו, והיה יושב בעליה ולמד כדרך אצל הגבירים, והיה לומד ומתפלל תמיד, רק שהיה

סה. ועל כל אלו המניעות מבני האדם, כבר הקדים רבינו הקדוש ולימדנו את היסוד הנפלא של "אחד היה אברהם", וזה לשונו:

"אחד היה אברהם" (יחזקאל פרק לג) – "שאברהם עבד השם רק על ידי שהיה אחד, שחשב בדעתו שהוא רק יחידי בעולם, ולא הסתכל כלל על בני העולם, שסרים מאחרי ה' ומונעים אותו, ולא על אביו ושאר המונעים, רק כאילו הוא אחד בעולם, וזהו: 'אחד היה אברהם'. וכן כל הרוצה להיכנס בעבודת השם, אי אפשר לו להיכנס כי אם על ידי בחינה זו, שיחשוב שאין בעולם כי אם הוא לבדו יחידי בעולם, ולא יסתכל על שום אדם המונעו, כגון אביו ואמו או חותנו ואשתו ובניו וכיוצא, או המניעות שיש משאר בני העולם, המלעיגים ומסיתים ומונעים מעבודתו יתברך. וצריך שלא יחוש ויסתכל עליהם כלל, רק יהיה בבחינת 'אחד היה אברהם', כאילו הוא יחיד בעולם!"^{סה}.

סו. וכך מבקש מוהרנ"ת על כך בספרו "ליקוטי תפילות":

"ה' אלקים אמת, עזרני והושיעני וחזקני ואמצני בעבודתך באמת, וזכני להתקרב ליראיך ותמימיך ההולכים בדרכיך באמת. ולא יהיה כח לשום אדם שבעולם למנוע אותי מדרך האמת בשום אופן בעולם, יהיה מי שיהיה, הן קרוב הן רחוק!"

מקורות והערות

מרגיש בעצמו שחסר לו איזה חסרון, ואינו יודע מהו, ולא היה מרגיש טעם בלימודו ובתפילתו. וסיפר לפני שני אנשים בני הנעורים, ונתנו לו עצה שיסע לאותו צדיק. ואותו בן הנ"ל עשה מצוה שבא על ידה לבחינת מאור הקטן: והלך אותו הבן יחיד וסיפר לאביו, באשר שאינו מרגיש טעם בעבודתו, כנ"ל וחסר לו, ואינו יודע מהו. בכך הוא רוצה לנסוע לאותו צדיק. והשיב לו אביו: איך אתה בא לנסוע אליו? הלא אתה למדן יותר ממנו ומיוחס יותר ממנו? לא נאה לך לנסוע אליו, פלך מדרך זו! עד שמנע אותו לנסוע.

וכתב על זה ב"רמזי המעשיות": והעיקר למעט בכבוד עצמו ולהרבות בכבוד המקום וכל מעשיו יהיו רק לשם שמים באמת, אז יהיה ה' בעזרו לעמוד ולהתגבר על כל המניעות, ויזכה לילך בדרך האמת לאמתו. וכמובן גם מסיפור זה שהמניעה מאביו הרב היה רק מחמת פחיתות הכבוד, כי השיב לו 'הלא אתה למדן ומיוחס יותר ממנו ולא נאה לך לנסוע אליו', ובאמת אין עיקר השלימות תלוי בלמדן ומיוחס רק הכל לפי רוב המעשה, וכמו שרימז רבינו ז"ל בסיפור זה עצמו במה שכתוב שם "ואותו בן הנ"ל עשה מצוה שבא על ידה לבחינת מאור הקטן", ראה והתפלא על עומק קדושת דבריו ז"ל כי לא אמר סתם שאותו הבן היה בחינת מאור הקטן רק ביאר להדיא שבא למדריגה זאת ע"י מצוה שעשה, כי הכל לפי רוב המעשה כנ"ל, ואין להאריך בכאן בעניינים אלו ביותר ומבואר במקום אחר.

סה. ליקוטי מוהר"ן ח"ב, השמטה לפני תורה א.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

ותחזק את דעתי באמונתך תמיד, ואהיה דומה בעיני כאילו אני יחיד בעולם כמו שנאמר 'אחד היה אברהם'. ולא אשמע כלל, ולא אסתכל, על שום מונע ומעכב ומלעיג ומתלוצץ ומבלבל בעולם. ולא יוכל שום אדם לבלבל אותי מדרך האמת והישר, אפילו גדולים ממני וצדיקים כנגדי. ואהיה רגיל לומר בנפשי שאיני יודע כלל מה נעשה בעולם עם כל אחד ואחד, רק אני בתומי אלך בדרך האמת כפי מדרגתי, כאשר לימדתני על ידי בחירי צדיקיך האמתיים, שהם נקודת האמת שבכל העולמות. ולא אסתכל על שום דעה ורצון שהוא נגד רצונם שהוא רצונך באמת. ואפילו כשיהיה ההכרח להתוועד עם בני האדם ולדבר עמהם, הן במילי דשמיא והן במילי דעלמא, אף על פי כן לא יבלבל דעתי מן האמת לאמתו כלל!"^ט.

סז. ובעיקר, צריכים לחזק בזה את המקורבים החדשים, שכבר זכו לטעום מעט מהאור הגנוז, אך מחמת שעדיין אינם חזקים דיים, יכולים הם ליפול בדעתם. הן על כך כותב מוהרנ"ת במכתב: "ותדברו הרבה עם המקורבים מחדש, ששימו לבם היטב לדברים אלה. כי מאחר שכבר רצו להתחיל קצת, וכבר סבלו ביזיונות ושברו כמה מניעות, על כן צריכים לרחם עליהם לחזקם, שלא יאבדו על עסקי חינוך חס ושלום, חיים אמתיים, חיים נצחיים"^ט.

סח. וצריך עזות גדולה, להיות עז כנמר שלא ליבוש מפני כל המלעיגים עליו. כי אף על פי שעזות היא מידה רעה מאד, ו"עז פנים לגיהנם". אף על פי כן, מאידך, חייבים עזות קדושה, לעמוד כנגד עזות המתנגדים והחולקים, כי אי אפשר להתקרב לקדושה ולצדיק רק על ידי עזות"^ט.

⦿ "מקורות העזות" ⦿

סו. ליקוטי תפילות, תפילה קמט.

סז. עלים לתרופה, מכתב מיום ה' ויחי תקצ"ב.

סח. ליקוטי עצות, עזות א: עזות היא מדה רעה מאד כי עז פנים לגיהנם. והענשים של כל הדברים החליף אברהם אבינו על שעבוד מלכויות, אבל ענש העזות נשאר רק בגיהנם. אך צריך שתדע, כמו שהעזות

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

סט. ואפילו אם אלו המונעים והמלעיגים העומדים נגדו, הם גדולים וצדיקים, גם אז אל יתבלבל, רק יהיה עז כנמר לאחוז בנקודת האמת. וכאשר לימדנו רבינו הקדוש:

”צריך שיהיה לאדם עזות דקדושה, שיהיה עז כנמר כנגד המונעים והמלעיגים, ולא יתבטל ולא יתבייש בפניהם כלל. אף על פי שנדמה לו שהם צדיקים וטובים ממנו, ואפילו אם האמת הוא כך שהם טובים ממנו, אף על פי כן מאחר שכוונתו לשמים, והם רוצים לבלבלו ולמנעו מדרך החיים, צריך להתגבר בעזות גדול כנגדם, כי אי אפשר להיכנס אל הקדושה כי אם על ידי עזות”^ט.

ע. ומי שמחזק את לבו בעזות דקדושה, נחשבים כל המניעות מבני האדם, כבטלים ומבוטלים! ”. כי כל כוחם של בני האדם למנוע, הוא רק העזות והחוצפה שלהם, שאינם מתביישים להטיל את מרותם על זולתם ולמנעם מלחפש את האמת. וכשעומדים נגדם בעזות ואומץ, מתבטלת עזותם”^ע.

עא. זה הכלל: כשמראים לחצוף, שלא רק הוא עז וחזק, וגם בצד הקדושה ישנם

מקורות והערות

היא מדה רעה מאד, כמו כן צריך האדם דוקא שיהיה לו עזות דקדושה, כי אי אפשר לבוא לצדיקי אמת ולהתקרב אל הקדושה כי אם על ידי עזות דיקא, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה: הוי עז כנמר וכו', כי כל המונעים והחולקים והמתנגדים עיקר כחם הוא רק על ידי העזות שהיא מלכותא בלא תגא. על כן מי שרוצה לבחור בחיים ולהתקרב אל האמת, אי אפשר בשום אופן כי אם כשיהיה לו עזות גדול מאד לעמד נגד עזותם הרע ויהיה מצחו חזק לעומת מצחם. כי אי אפשר לכנס אל הקדושה כי אם על ידי עזות (כב. י"א):

סט. ליקוטי עצות, עזות ז.

ע. ליקוטי עצות, מניעות ט: העיקר הוא לב חזק ואמיץ, ואז אין לו שום מניעה בפרט המניעות בגשמיות, כגון מחמת ממוץ או שמונע אותו וכו' או חותנו או אביו ואמו, מכל שכן שאר אנשים כשמונעים אותו על ידי דבריהם ובליצנות שלהם מלהתקרב אל האמת, הכל בטל ומבוטל למי שמתחזק ומאמץ את לבבו בשם יתברך.

עא. ליקוטי עצות, שם: ”כי כל המונעים והחולקים והמתנגדים, עיקר כוחם הוא רק על ידי העזות שהיא מלכותא בלא תגא. על כן מי שרוצה לבחור בחיים ולהתקרב אל האמת, אי אפשר בשום אופן כי אם כשיהיה לו עזות גדול מאד לעמוד נגד עזותם הרע, ויהיה מצחו חזק לעומת מצחם”.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

אנשים עזים וחזקים – הוא מתבטל...^{עב} אמנם, עיקר העזות, הוא לבלי להתייחס אל החצופים ועזי הפנים, רק להמשיך הלאה בעבודת ה', מבלי לפנות אליהם, ולהיות חזק בדעתו.

עב. ולסיום הנושא, מהעניין להביא מה שאמר אחד מאנשי שלומנו, לאחד מגדולי ישראל, שרצה למנוע אותו מלנסוע לאומן. וכך אמר לו: 'תחתום לי אתה על הבטחה כזאת כמו רבינו, ואז אציית לך'... וכמוכן, שלא חתם. "כי אם אמנם גם עתה נמצאים צדיקים ומנהיגי ישראל, ה' עליהם יחיו, ויאריך ימיהם ושנותיהם. אבל הלא כל המפורסמים כולם, יודו בעצמן ולא יבושו, שאין להם זה הכח"^{עג}...

מניעות מהאישה:

עג. אחר שעסקנו בעניין המניעות מבני אדם המונעים ומלעיגים, אנו מגיעים לנושא עדין ורגיש יותר, הלא הוא: המניעות מצד האישה. נושא שאתו התמודדו כל עובדי ה', משך כל הדורות.

⦿ "מקורות והערות" ⦿

עב. וכידוע שנמשלו העזים לכלבים, "עזי פנים ככלבים", וכן דרכו של כלב, שכשמראים לו אומץ הוא בורח. והרי לך שני סיפורים, בהם השתמש מוהרנ"ת עם עזות גדולה נגד חוצפנים:

שיש"ק ב, תשמט: פעם ישב מוהרנ"ת עם אנ"ש באיזה מקום בסעודת שבת, וכל פעם כשהתחלו לזמר איזה ניגון בנוסח שלנו, או כשרצו לדבר דיבורים בעבודת ה' יתברך, הפריע להם איזה מתנגד, בזה שהתחיל לזמר ניגון אחר ולומר איזה דיבורים, פנה אליו מוהרנ"ת ואמר לו "בשולחן שלנו שרים את הניגונים שלנו ומדברים את השיחות שלנו", "ביי אונזער טיש, אונזערע ניגונים אונזערע שיחות". ושאל בעזותו, ואם לא? "טאמער נישט"? ! ענה לו מוהרנ"ת "פאטשט מען" – יסטרו לך בפנים.

שיש"ק א, תקכט: כשגמר רבנו ז"ל תורה ו' קרא את יהושע וכו' אמר: "און אמאל גיט מען א פאטש", "פעם נותנים סטירה". וקיים זאת מוהרנ"ת ז"ל, פעם אחת היה איש אחד מאנ"ש אומר תהילים בכוונה גדולה, ואחד מהלומדים למד, ואמר שמבלבל אותו מהלימוד, והלך הלמדן והיכה אותו, ואז בא מוהרנ"ת לבית המדרש והרגיש זאת, ושאל: על מה הכית אותי? ענה לו: אפשר גם אתה רוצה להכות אותי? ובתוך הדיבורים הושיט לו הלחי, ובא לו במחשבתו שעתה יקיים מאמר רבנו ז"ל הנ"ל, וקיים בו תיכף, והיכה אותו על הלחי.

עג ליקוטי תפילות ח"ב, כח.

עד. ובראשית הדברים, נעתיק את לשונו הזהב של מוהרנ"ת במכתבו לבנו, וזה לשונו:

"ובפרט מה שכתבת מעניין שלום בית, שאני מבין ממכתביך שה' יתברך בעזרך בעניין זה, וזה העיקר, ושוב אין לך עוד לדאוג כלל. כי עיקר המניעה שנקרא מניעה הוא רק בעניין זה, וגם זאת המניעה צריכין לשבר בשביל האמת, בשביל התכלית. ומי שאינו משברה ונוטה מן האמת אל השקר מחמת עצת אשתו, כמו שנעשה עכשיו עם כמה, רחמנא ליצלן, על זה נאמר (בבא מציעא נט.). 'ההולך אחר עצת אשתו נופל בגיהנום', וגם בעולם הזה מר לו מר. כי בוודאי אי אפשר לו לציית אותה מכל וכל, ונשאר קירח מכאן ומכאן רחמנא ליצלן, כידוע לנו כל זה. על כן צריכין להתחכם ולהתגבר לבלי לילך אחר עצתה במילי דשמיא, רק במילי דעלמא ראוי לשמוע עצתה כמבואר בגמרא. ותהילה לאל כבר היה לנו כמה ייסורים ומניעות, והשם יתברך עזרנו לשברם ולבלי לשמוע אליהם, עד שבחסדו נתהפכו לדעתנו, כמו שכתוב (משלי טז) ברצות ה' דרכי איש וכו'", עכ"ל.

עה. ומדברי מוהרנ"ת למדנו כמה יסודות:

- א. עיקר המניעה הנקראת 'מניעה', היא המניעות מצד האישה.
- ב. גם זאת המניעה, צריכים לשבר בשביל האמת והתכלית.
- ג. מי שנוטה מהאמת מחמת המניעות מצד אשתו, גם יורש גיהנום, וגם מר לו בעולם הזה.
- ד. צריכים 'להתחכם' ולהתגבר לבלי ללכת אחר עצתה בענייני רוחניות. [כי אכן, דבר זה צריך להיות 'בחכמה', ולא בטיפשות שהורסת את הבית].
- ה. יש פסק ברור מהגמרא: בעניינים גשמיים, יש לשמוע לעצת האישה. אך בעניינים רוחניים, אין לשמוע לעצתה.

ו. גם אני סבלתי מזה – כותב מוהרנ"ת – וה' עזר לי, שבסוף היא התהפכה לדעתי.

והנה, לאחר מכתב זה עם יסודות ברורים אלו, אין לנו מה להאריך ולהרחיב, אך בכל זאת, מחמת עדינות ורגישות הדברים, והטעויות הרבות הנפוצות בעניין זה, נרחיב בכמה נקודות נחוצות מאד, אשר מצאנו בדברי רבינו ותלמידיו, ואלו הם:

עו. ראשית כל, יש לדאוג בעת השידוכים, שלא להשתדך לכתחילה עם אחת שתמנע אותו מלהתקרב לצדיק. וכך כותב רבי שמשון ברסקי, נכד רבינו הקדוש, לחסיד ברסלב מפולין:

"כל הזוכה להתקרב לדעת של רבינו הקדוש ז"ל אסור לו להעלים שמו כששואלים אותו ומחויב להשיב להשואל, בפה מלא 'עברי אנכי', היינו מקורב למוהר"ן הקדוש ז"ל. וגם להודיע בפירוש. ובפרט לעניין השידוך, בוודאי צריך להודיע כי הנסיעה לאומן על ראש השנה הקדוש, הוא אצלו יסוד יהדותו, ובלתי אפשר לשנות בזה כלל בשום אופן!"^{ע"י}

עז. אמנם, אם סיבב השם יתברך בנפלאותיו, שהוא חי עם אישה שמונעת אותו מלהתקרב לצדיק ולנסוע אליו – בוודאי ובוודאי שעליו להיזהר ולהישמר לבל יבגוד באשת נעוריו; להתגרש ממנה, או לריב עמה חס ושלום.

וכמו שכותב מוהרנ"ת אודות אברך מאנ"ש, שסבל מאשתו וחותרנו: "והנה אתם בעצמכם מבינים שאין רצוני בשום אופן שיגרש את אשתו הראשונה, שהמזבח מוריד על זה דמעות (גיטין צ ע"ב), ומי יודע כמה יתעגן עד שיישא השנייה,

ואם תהיה כרצונו, מכל שכן החותן וחמותו והעיר וכו' איך יהיה, אם לא יהיה גרועים מזה ... על כן דעתי ורצוני חזק מאד, שידברו עם בן דודי רבי אייזיק נרו יאיר, שיעשה למעני, ויכניס את עצמו בשלום, שהוא מצוה רבה". ומסיים בהדרכה ברורה אל האברך: "אם הוא רוצה להיות איש כשר באמת ולחשוב באמת על תכליתו הנצחי, אין טוב לפניו, כי אם לתווך השלום, ובאשת נעוריו אל יבגוד חלילה! וה' ינחה אותו ואותנו כולנו בדרך האמת תמיד, ולא נטעה עצמנו כלל" ^{טז}.

עח. ועל האדם להיזהר מאד לכבד ולייקר את אשתו ^{טז}; לשמחה ולעודדה, ולא להכעיסה ולצערה חס ושלום. ועליו להתייחס אליה, ממש כמו שמתייחס לעצמו, כי מלבד המצווה של 'ואהבת לרעך כמוך', הרי היא באמת כמוהו

❦ "מקורות והערות" ❦

עה. עלים לתרופה, מכתב מיום ד' שמות תקצ"ב: אהובי בני חביבי, מכתבך קבלתי, ולא אסתייע מילתא להשיבך מיד, כעת אני טרוד מאד, אך מדי דברי עם רבי אפרים נזכרתי בעניינך, ובפרט בעסק האברך רבי יעקב, ונתעוררתי להכין המכתב הלז. והנה אתם בעצמכם מבינים שאין רצוני בשום אופן שיגרש את אשתו הראשונה, שהמזבח מוריד על זה דמעות (גיטין צ ע"ב), ומי יודע כמה יתעגן עד שיישא השנייה, ואם תהיה כרצונו, מכל שכן החותן וחמותו והעיר וכו' איך יהיה, אם לא יהיה גרועים מזה. וכפי עסקי העולם, שהרוב אינם מסכימים שחתנם יפרוק עול העולם ויעסוק רק בתורה ותפילה והתבודדות, מכל שכן שיהיה נקרא חתנם על שמנו וכו', בפרט אשה בכל אלה לא ימצא, שיהיה נמלט מכל הייסורים שיש לכל מי שרוצה להתקרב אלינו לגשת אל קדושת אמיתת האמת. ומי שיש לו שכל מעט בקדקדו ובקי מעט בהתנהגות העולם עתה, יכול להבין כל זה בנקל, על כן דעתי ורצוני חזק מאד שידברו עם בן דודי רבי אייזיק נרו יאיר שיעשה למעני ויכניס את עצמו בשלום שהוא מצוה רבה.

ואפילו אם לא היה מכניע את עצמו חותנו כל כך, אנכי יודע שרבי יעקב יוכל לעשות כל מה שירצה כשיהיה בביתו, יותר מאשר יוכל לעשות כשיהיה בבית אביו, כי הבנתי מקודם שגם אביו כשיבוא יכעס עליו הרבה, ויכול להיות שאביו אינו מתנגד כלל, אך מריבוי דבורים של המדברים עתק וכו' הוא כמוכרח לחלוק על בנו הרבה. והיום נודע לי זה, שכבר בא אביו, ושיש לו ייסורים ומניעות עצומים מאביו, וכאשר הבנתי כן הוא. על כן אם הוא רוצה להיות איש כשר באמת ולחשוב באמת על תכליתו הנצחי, אין טוב לפניו כי אם לתווך השלום, ובאשת נעוריו אל יבגוד חלילה, וה' ינחה אותו ואותנו כולנו בדרך האמת תמיד, ולא נטעה עצמנו כלל.

עו. שיחות הר"ן, רסד: הזהיר לכבד וליקר את אשתו. כי אמר: הלא הנשים הם סובלים צער וייסורים גדולים מאד מאד מילדיהם, צער העיבור והלידה והגידול, כאשר ידוע לכל עוצם מכאובם וצערם וייסוריהם בכמה אופנים הקשים וכבדים מאד מאד. על כן ראוי לרחם עליהם, ולייקרם, ולכבדם. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבא מציעא נט.): 'אוקירו לנשיכו כי היכי דתתעתרו', וכן אמרו (יבמות סג.): 'דיינו שמגדלות את בנינו וכו'.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

ממש, "כי בשורש נשמתם שניהם אחד, כי כל הנשמות יוצאים זכר ונקבה ביחד כמובא, רק למטה הם נחלקים ומתפרדים"^ט.

עט. וגם אם כעת עדיין לא זכתה אשתו לראות את האור הגדול שבתורת הצדיק, אל ייבהל. רק יראה להאיר בה ולקרב גם אותה אל נקודת האמת. וכבר תמה רבינו הקדוש ושאל: מדוע אין אתם עושים את נשיכם 'חסידות'?^{עח}.

פ. כי באמת, עניינו של רבינו הקדוש הוא 'תמימות ופשיטות' נפלאה, ובקל אפשר להאיר את אורו בלב האישה. וכבר שיבח רבינו הקדוש את אמונתם הפשוטה של הנשים, ואמר: "עיקר האמונה היא בלי שום חכמות וחקירות כלל, רק בפשיטות גמור, כמו שהנשים וההמון עם הכשרים מאמינים"^{עט}.

פא. ומי שישקיע בקירוב אשתו בנועם וסבלנות, תהפוך גם היא לחסידה בלב ונפש, ולא רק שלא תמנע אותו, אלא תעזור ותסייע לו לעבודת ה' ולהתקרבות לצדיק.^פ

פב. אמנם, לגבי הבעל עצמו; עליו להיות חזק ותקיף בדעתו, לאחוז בנקודת האמת, ולא לנטות מהאמת, גם אם אין זה מוצא חן בעיניה. ואף על פי שאסור לו לריב עמה ולצערה, אף על פי כן אין זה אומר שעליו לנטות

א. "מקורות והערות" א

עז. ליקוטי הלכות, פריה ורביה ה.

עח. שיש"ק ב, יד: אמר פעם רבנו: מדוע אין אתם מקרבים את נשותיכם ועושים גם אותם לחסידות? "פאר וואס מאכט איר נישט אייערע ווייבער קיין חסידות?" כי אז נקל לו לאיש להתנהג בדרך החסידות והיראה כדבעי.

עט. שיחות הר"ן, לג.

פ. כפי שראינו אצל כל עובדי ה' האמיתיים. ואחת הדוגמאות הכולטות לכך, הוא רבי שמואל הורביץ. אשר בתחילה, אחר נישואיו, עורר הבעל דבר מחלוקת עצומה עליו, עד אשר כל העיר ירושלים בערה סביבו, משך 3 שנים, כמסופר באריכות ביומנו 'מי שמואל'. ובסופו של דבר, הפכה אשתו להיות החברותא הקרובה שלו ביותר לעבודת ה', כידוע...

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

מהאמת בעבורה. "כי עיקר המניעה שנקרא מניעה הוא רק בעניין זה, וגם זאת המניעה צריכין לשבר בשביל האמת, בשביל התכלית".

פג. ואם נדמה לו שהויתור על האמת יביא לו 'שלום בית', יידע נאמנה שהוא טועה מרה, והוא מוכר את חייו הנצחיים, תמורת נזיד עדשים של שלום מדומה. "ומי שאינו משברה, ונוטה מן האמת אל השקר מחמת עצת אשתו, כמו שנעשה עכשיו עם כמה, רחמנא ליצלן, על זה נאמר (בבא מציעא נט.) 'ההולך אחר עצת אשתו נופל בגיהנום', וגם בעולם הזה מר לו מר. כי בוודאי אי אפשר לו לציית אותה מכל וכל, ונשאר קירח מכאן ומכאן רחמנא ליצלן, כידוע לנו כל זה".

פד. רק עליו להיות חזק בדעתו, ולפלוס דרכיו בחכמה, שלא תתבטא הנהגתו כניכור והתעלמות מרגשותיה חס ושלום - "על כן צריכין להתחכם ולהתגבר לבלי לילך אחר עצתה במילי דשמיא, רק במילי דעלמא ראוי לשמוע עצתה כמבואר בגמרא" - וכשהאישה תראה שבענייני גשמיות, הוא הולך אחר עצתה, ומכבד את דעתה, תבין שאין כאן ניכור ואכזריות, רק חוזק בעבודת ה', ותו לא.

פה. ואי אפשר בשום אופן להתקרב לצדיק האמת, רק עם עזות דקדושה, להיות חזק ואמיץ בדעתו, ולא להירתע משום דבר בעולם. עד שתבין האישה היטב, יחד עם אביה ואמה, שהבעל חזק בדעתו שלא להמר על חייו הנצחיים...

פו. וכפי שהיה אצל מוהרנ"ת, כאשר הוא מספר בעצמו ביומנו:

"וכשראה אבי ובני ביתנו שאי אפשר להטות דעתי בשום אופן, נסתלקו ממני. וגם זוגתי, אף על פי שלא הייתה דעתה אז מסכמת כלל על נסיעתי לרבנו זכרונו לברכה, הוכרחה גם כן בעל כרחה לבטל דעתה, כי ידעה והבינה שאי אפשר למנוע אותי מרבנו זכרונו לברכה בשום אופן בעולם!"^{פז}.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

והרי עוד תיאור מיומנו:

"ואני באתי פתאום לביתי, והתחלתי להכין עצמי לנסוע לברסלב. ועמדו כולם משתוממים, וזוגתי התחילה לבכות מיד, כי כבר ידעה שלא תוכל למנוע אותי בשום אופן! ואני הלכתי לקבל רשות מחותני זכרונו לברכה, והקפיד עלי מאוד ורצה למנוע אותי, הוא וזוגתו היא חמותי, אבל אני לא השגחתי על דבריהם כלל, והלכתי מהם, וקיבלתי חפצים שלי, ונסעתי משם"²⁵.

פז. וכך גם הדריך את בנו, שלא יברח מביתו מחמת ההתנגדות, רק יחזור לביתו. ואשתו "כי תפעור פיה בטענותיה וצעקותיה, אתה לא תענה דבר אך תשתוק. כשתפריע לך מאיזה עסק שתעסוק בביתך, אל תפחד ממנה ואל תניח את עסקך, ותאמר לה בעזות: שאתה בעל הבית"²⁶. כי 'שלום בית' ופחד

מקורות והערות

פב. ימי מוהרנ"ת, חלק ראשון, אות כ.

פג. אבני"ה ברז"ל, סד: בטולטשין היה אחד, הר' יוסיל הויזנער, שזכה לשבות שבת אחד אצל רבנו ז"ל, והוא היה גם מעט מלומד בשפה רוסית וחשוב גם אצל שרים. ובכך היה מנכבדי העיר בעל דעה ודבריו נשמעים, ועל פיו נתמנה הר' יצחק בן מוהרנ"ת ז"ל למנהל בהפאסט [הדואר] בטולטשין. אחר כך כשנתגבר המחלוקת על אנשי שלומנו. ולהמתנגדים הותר לעשות לאנשי שלומנו כל מה שליכם חפץ. וכל מי שלא קילל את מוהרנ"ת ז"ל, סימן שהוא גם כן ברסלב ומותר לקפח פרנסתו. ובכך החלו המתנגדים לדבר על לב הרב ר' יוסיל הנ"ל שיקפח גם את פרנסת ר' יצחק הנ"ל שהוא נוסע לאביו לברסלב. והר' יוסיל הנ"ל דחה אותם בזה: וכי בשביל שנוסע הוא לברסלב לאביו, הוא אות שהוא ברסלב? אין מזה ראייה! הוא סתם נוסע לכבוד אביו. והמתנגדים הוכרחו לקבל דבריו. אמנם כשהגיע הזמן לנסוע לאומן על ראש השנה אז היה באמת הר' יצחק הנ"ל במצוקה, באם ייסע לשמה אז יהיה הוכחה גדולה שהוא ברסלב, ובכך הקדים לנסוע לאביו מוהרנ"ת ז"ל לשאול את פיו מה יעשה עכשיו על זה, אמר לו אביו שהנסיעה לאומן על ראש השנה זה עולה על הכל, ומחויבין זאת לקיים במסירות נפש. מובן שלא השגיח על שום דבר, ועל ראש השנה נסע לאומן. עבר הראש השנה, הבין הר' יצחק הנ"ל שלחזור לביתו אי אפשר לו; הלא עכשיו בודאי הוא מחוסר פרנסה, ואשתו השניה גם כן הייתה מצד המתנגדים (שעליה אמר מוהרנ"ת, שאילו לא היה כבר מגורש מאשה הראשונה, היה מצוה עליו לגרשה), ועכשיו עוד לה טענה הנשמעת "פרנסה". אם כן עליו להיות נע ונד בין אנשי שלומנו ולהיות פרוש מעסקי העולם הזה לגמרי, רק זאת לא ידע לאן יעשה דרכו ראשונה. ובכך בא לאביו ז"ל לשפוך לפניו את מרירות לבבו, ולבסוף שאל אותו לאיזה מקום לנסוע בזו הרגע. מוהרנ"ת זצ"ל בגודל חכמתו וצדקתו הבין אחרת, ואמר לו: אדרבא! שוב לביתך לטולטשין וישר לביתך, ואשתך כי תפעור פיה בטענותיה וצעקותיה, אתה לא תענה דבר אך תשתוק. כשתפריע לך מאיזה עסק שתעסוק בכיתך, אל תפחד ממנה ולעזוב את העסק. תאמר לה בעזות: שאתה בעל הבית. כי תרים יד להכותך, אתה תרם מטך! בקיצור אמרים: אל תירא ממנה כלל וכלל! ואם אודות פרנסה, ה' רב להושיע. ובכך מיהר הר' יצחק הנ"ל לקיים את דבריו אביו וחזר לטולטשין וישר לביתו. ושם היה הכל כמו שאמר לו אביו ז"ל; אשתו החלה לצעוק, והוא שותק. מפריעה היא אותו מאיזה עסק שעסק, והוא עושה את שלו - "אני בעל הבית". מנסה היא להרים את ידה עליו, והוא הקדים נגדה עם הקאטשערע [מין מוט]. ומפרנסת

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

ממניעות הם שני דברים שונים לגמרי...

פח. וכל זה לא היה, כמובן, מחמת אכזריות והתעלמות חס ושלום, רק מחמת הידיעה האמיתית שהעולם הזה חולף ועובר כהרף עין, ולא באנו כאן להתפנק...

כי "מיום התקרבותו לאדמו"ר זכרונו לברכה, נבער לבבו בתבערה עצומה ומופלגת אשר אין לשער, וזיכרון יום המוות לא נפסק ממחשבתו אפילו כשעה קלה. וכפי עמקות רעיוניו אשר העמיק במהירות פריחת הזמן של חיי האדם בזה העולם, שכאין יִחְשְׁבוּ נגד חיי עולם הנצחי, וגם הלוא במהירות פריחת הזמן הזה מסוכן האדם בכל רגע ורגע - היו נחשבים בעיניו כל העוסקים בהבלי העולם כמשוגעים ממש. ואת כל העושר והכבוד שנתגדל בזה מנעוריו, מאס וגעל ושיקץ, וקיבל על עצמו כל מיני ביזיונות ורדיפות אשר רדפוהו אביו ואשתו וכל משפחתו, והרבה לצעוק ולבקש מהשם יתברך שיזכה להיות כרצונו בכל תעלומת לבבו עד הנקודה הפנימית שבלב, עד אשר זכה גם הוא למעלה מופלגת ועצומה עד מאד, והאש הקדושה של רוממות אדמו"ר זכרונו לברכה ודבריו הנוראים בערו בלבבו כלבת אש ממש, ולא לחינם הרעיש עליו השטן ארץ ומלואה, כי גם הוא היה משיב כל ישראל בתשובה, אם לא היו מתרחקים מאתו ומדיבוריו הנוראים"⁷⁹.

מקורות והערות

הפאסט כמובן הסיח דעתו. למחרתו בדרך הילוכו ברחוב העיר, נפגש עם הר' יוסיל הנ"ל שזכה לשבות שבת אחד אצל רבנו ז"ל. ובכך אדרבה הוא התחיל לדבר עם הר' יצחק, ושאל אותו בתימה: מדוע אינך בא אל הפאסט? אל תירא ואל תחת, שוב אל הפאסט והכל כמקודם. כשהגיע ערב יום הכיפורים, מאימת יום הדין שהייתה באמת בדורות הקודמים על כל זרע ישראל מקטן ועד גדול, אשתו גם כן עשתה כזאת, ופייסה את בעלה הר' יצחק ז"ל, והכל לו שלום כקודם. מיהר הבן יקר זה להודיע כל זאת לאביו. אז אמר מוהרנ"ת ז"ל על דרך הלצה: איין הצלחה פאר אנשי שלומנו, וואס יום כפור געפאלט תמיד באלד נאך ראש השנה! הצלחה לאנשי שלומנו שיום הכיפורים חל תמיד תיכף אחר ראש השנה.

פד. כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, טז.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

פ.ט. וכמובן, שמצד שני, היה מכבד ומייקר את אשתו, והולך אחר עצתה בעניינים הגשמיים, ולא מצער אותה כלל על כך שלא בישלה 'עוף בדבש', כדרך האנשים המגושמים...^{פה}

צ. וכשאכן הולך הבעל בדרך זו; להתנהג עם אשתו בכבוד ויקר, בנועם ושמחה, ומאיך חזק בדעתו לבלי לנטות כחוט השערה מדרך האמת, ולא להתפעל מבכיותיה ותחנוניה – תתהפך גם היא ברבות הימים, ותהיה לו לעזר. וכפי שהיה אצל מוהרנ"ת, כעדותו: "וּתְהַלֵּה לְאֵל כְּבֹר הָיָה לָנוּ כְּמָה יְסוּרִים וּמְנִיעוֹת, וְהַשֵּׁם יְתַבְרַךְ עֲזָרְנוּ לְשִׁבְרָם וְלִבְלִי לְשִׁמְעֵ אֱלֹהִים, עַד שֶׁבַחְסָדוֹ נִתְהַפְּכוּ לְדַעְתָּנוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי טז) בְּרָצוֹת ה' דְּרָכֵי אִישׁ וְכוּ".

צא. וכפי שאכן מסופר על אשתו של מוהרנ"ת, עד כמה הפכה להיות לו לעזר, מאחר שראתה גודל מעלתו ואמיתתו. וכן משך כל הדורות, הפכו נשותיהם של עובדי ה' האמתיים להיות להם לעזר, בראותם את הנהגתם הטובה והישרה בחיי היום יום. והחוזק והאומץ שבעבודת ה', לא הפריע כלל לשלום ביתם.

צב. ולגבי ההנהגה עם חמיו; כבר כותב על כך מוהרנ"ת דברים ברורים ביותר, שעל האדם להיות חזק ואמיץ ולא להתבלבל כלל. והוא תמה לא פעם ולא פעמיים, על הפחדנים שמפחדים מחמיהם, ובאחד המכתבים הוא כותב:

"ומה מאד נפלאתי על ידידי רבי יעקב חתנו, על אשר הוא חלש בדעתו כל כך, הלא אין ממוצע, ומאחר שכבר דילג על כמה מניעות והיה פה שתי פעמים, וגם מרגיל עצמו בדרכי אמת להתפלל בכח ובכוונה וכו', מדוע יקבל על עצמו עדיין מורא חותנו? כי בהכרח שיהיה עז כנמר ויתחזק בעזות דקדושה,

ולהשליך מוראו מעל פניו! ... חזקו ואמצו, אל תראו מפניהם, אל ירך לבבכם, כי ה' עמכם להושיע אתכם, כי שפת אמת תיכון לעד, חזקו ויאמץ לבבכם כל המייחלים לה'!"¹³.

צג. וגם כאן, אין הכוונה, כמובן, שיבזה את חמיו חס ושלום, אשר זהו איסור גמור.¹³ רק הכוונה היא שאין לפחד ממנו כלל. וכפי שמדגיש מוהרנ"ת בהמשך מכתבו, וכותב מפורשות: "והנה אין רצוני שרבי יעקב יבזה את חותנו, רק יהיה לו עזות דקדושה, לבלי לקבל על עצמו מוראו כלל!.. ודעת לנבון נקל לידע איך להתנהג עם העזות דקדושה; לבלי לחוש על דבריו כלל, ואף על פי כן אל יבזהו מאחר שהוא בביתו".

צד. וכמובן, שיש להתפלל הרבה להשם יתברך, לדעת איך להתנהג בזה, ולא לטעות לא לימין ולא לשמאל. רק ללכת בדרך הישר; לכבד ולייקר, ולהיות חזק בנקודת האמת לבלי לאבד את החיים הנצחיים. וכדבריו הנפלאים של מוהרנ"ת בהמשך מכתבו:

"וַיִּתֵּר מְזַה, תְּבִינּוּ מֵעֲצַמְכֶם אִיךָ לְהִתְנַהֵג בְּזֵה. וְגַם צְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה לְהִשָּׁם יִתְבַּרֵךְ, לִידַע אִיךָ לְהִתְנַהֵג בְּזֵה, כִּי לֹא דַבַּר רִיק הוּא, כִּי הוּא חַיִּיכֶם, כִּי הַמִּתְנַגְדִּים רוֹצִים לְמַנוּעַ מַחִיִּים אֲמִתִּיִּים, לְהוֹלִיךְ הָאָדָם חַס וְשָׁלוֹם בְּדֶרֶךְ הַיִּשָּׁר בְּעֵינֵיהֶם אֲשֶׁר אַחֲרֵיהֶם דְּרָכֵי מוֹת. כִּי מֵה שֶׁהֵם רוֹצִים לְמַנוּעַ תִּיכַף מְטוֹב אֲמִיתִי רוֹאִים בְּעֵינֵיִם, כִּי רוֹצִים לְמַנוּעַ מִתּוֹרָה וּתְפִילָה וְכוּ', כֹּאֲשֶׁר יוֹדַע כָּל אֶחָד בְּנַפְשׁוֹ בְּכֹמָה וְכֹמָה תּוֹרָה וּתְפִילָה מִזְכָּה אוֹתָנוּ רַבְּנוּ זְכוּרָנוּ לְבִרְכָה עַל

Ⓢ "מקורות והערות" Ⓢ

פז. עלים לתרופה, מכתב מיום ה' ויחי תקצ"ב.

פז. כמו שנפסק בשולחן ערוך (יורה דעה, סימן רמ סעיף כד): "חייב אדם לכבד חמיו", וחייב הכיבוד של חמיו הוא ככבוד אביו, כמו שלמדו מדברי דוד המלך, שאמר לשאול "ואבי ראה גם ראה את כנף מעילך בידי", ודרשו חז"ל (מדרש תהילים, מזמור ז) "מכאן שחייב אדם בכבוד חמיו ככבוד אביו".

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

ידי דבריו ודרכיו הקדושים וכו', וכל הפורש ממנו כפורש מן החיים. אך לא זה בלבד כוונת הבעל דבר, כי אם רוצה לעקור חס ושלוש לגמרי את הפורש מדרכיו הקדושים, כאשר רואים בעיניים עוצם ההפרש וההבדל בין הנשארים על עמדם לאשר פרשו מאתנו. והרבה מודים בעצמם מה שאיבדו, אך הוא אבידה שאינה חוזרת, ומעוות לא יוכל לתקון, וחסרון לא יוכל להימנות, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (חגיגה ט ע"ב) 'זה שנמנו חבריו לדברים שבקדושה ולא נמנה עמהם'.

ותדברו הרבה עם המקורבים מחדש, שישמרו לבם היטב לדברים אלה. כי מאחר שכבר רצו להתחיל קצת, וכבר סבלו ביזיונות ושברו כמה מניעות, על כן צריכים לרחם עליהם לחזקם, שלא יאבדו על עסקי חנם חס ושלוש חיים אמתיים, חיים נצחיים וכו'.

דברי הכותב ומזרזם לטובתם לנצח, אוהבם באמת לאמתו, אהבה שאינה תלויה בדבר, כי אם אהבת האמת למענו יתברך, לְזַפּוֹתֶם בזה ובבא לנצח. נתן מברסלב"

בשמחה תמיד:

צה. אחר כל הדברים האלה, אשר למדנו אודות שבירת המניעות, יש להדגיש ולזכור, כלל גדול וחשוב, והוא: "גם ההשתוקקות להציון הקדוש של אדמו"ר ז"ל, צריך גם כן להיות בלי שום עצבות, כי אם בישוב הדעת ובשמחה" ^{פח}.

צו. ואדרבא, אם לא יישבר ממה שאינו מצליח לנסוע, רק יחזק את עצמו בשמחה ובטחון, יהיה לו כח להתחדש ולנסוע על אף הכל. וכפי שמספר

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

מוהרנ"ת על אחת הנסיעות הקשות, שעל אף שעברו עליהם מניעות קשות, "אבל השם יתברך חיזק את לבבנו, ושימחנו עצמנו אז באותו היום הרבה, ולא רציתי להניח העצבות ולהתעצב על זה, רק חיזקנו עצמנו בשמחה, ועל ידי זה נתחזקנו ונסענו ביום שלאחריו" ...^פ כי אכן, השמחה וההתחזקות היא זו שנותנת כח להמשיך על אף הכל.

צז. ואין זה דרכו של רבינו, להיטרד ולהצטער יותר מדי מהמניעות והקשיים. וכשבנו של מוהרנ"ת כתב לו שהוא טרוד ויש לו צער מהמניעות על הנסיעה לראש השנה, הוא כותב לו: "ואשר אתה חושב היום על נסיעת ראש השנה; אם אמנם יפה שיהיה ראש השנה במחשבה כל השנה כולה, אבל שיהיה לך צער עתה מהמניעות, בזה לא צדקת"^ז. והוא כותב לו כך, על אף שזה היה פחות מחודש וחצי לפני ראש השנה...^{אז}

צח. ועל אחת כמה וכמה, כשיש לו לאדם אונס גמור, ואין לו שום יכולת לנסוע, מחמת הממשלה או כיו"ב, בוודאי שאין לו מה להתבלבל. ומוהרנ"ת עצמו אמר שאף על פי שהוא מוכן לנסוע בכל מחיר גם אם הדרך תהיה מחופה בסכנים, אף על פי כן, בלי רישיון ופספורט לא היה נוסע!^ב

א. "מקורות הערות" א.

פט. ימי מוהרנ"ת חלק ראשון, עב: ועברו ימים ושבעות עד שבא סמוך לראש חודש שבט, ואז נתעוררנו לנסוע לאומן להיות על ציון קברו הקדוש, ונסעתי אני ורבי נפתלי לפה ברסלב כדי שמכאן נסעה ונלכה יחד עם חתנו רבי יוסקה זכרונו לברכה ועם הרב דפה לקהילת קודש אומן, וכך היה. ושכרנו עגלות של נכרים לנסוע לאומן, וביום שהיינו צריכים לצאת מפה היה רוח סערה ושלג גדול שלא היה באפשרי לנסוע, ואני התגברתי אף על פי כן, ונסעתי עם עגלה אחת והוכרחתי לחזור כמו חצי פרסה מן העיר. וזה היה שני ימים לפני ערב ראש חדש שבט. אבל השם יתברך חיזק את לבבנו, ושימחנו עצמנו אז באותו היום הרבה, ולא רציתי להניח העצבות ולהתעצב על זה, רק חיזקנו עצמנו בשמחה ועל ידי זה נתחזקנו ונסענו ביום שלאחריו, אף על פי שהיה עדיין הדרך מקולקל מאד, וכבר היה סמוך מאד לערב ראש חודש, אף על פי כן חיזקנו ידינו בה' ונסענו יחד, והשם יתברך סיבב עמנו סיבות נפלאות לטובה.

צ. עלים לתרופה, מכתב מיום מוצש"ק עקב תקצ"ו.

צא. כי מוצש"ק עקב תקצ"ו, היה אז ליל כ"ד אב.

צב. שיש"ק א, תרסו: מוהרנ"ת התבטא ואמר פעם לענין הנסיעה לציון רבנו: "אילו היתה כל הדרך זרועה בחרבות מחודדות, הייתי גוחן על ידי ורגלי בכדי להגיע לציון, אבל בלי פאספורט לא! אלא הייתי עושה

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

צט. והסיבה לכך, מסביר נינו רבי אברהם שטערנהארץ: "בלא רישיון מהממשלה אסור לנסוע, כי בניקל יכולין להיכשל בחילול שבת קודש, ולבלי להניח טלית ותפילין על ידם"^צ.

ק. וכשהייתה תקופה ארוכה שהגבול של אוקראינה היה סגור, כותב רבי שמשון ברסקי לבנו שהיה בפולין:

"לבני יקירי נתן שיחיה! כל זמן שאינך יכול לנסוע בלי שום פחדים ובלבולים, אסור לך להתעצב ממוניעת הנסיעה לאומן. ואפילו לחשוב בזה יותר מדאי, גורמים ח"ו מכשולות הרבה של עצבות וחלישות הדעת, וזה היפך האמת לגמרי! ~ בוודאי צריכים להשתוקק ולכסוף באמת לבוא לאומן ולהשתטח בתפילה לפני הש"י על הציון הקדוש של אדמו"ר ז"ל, אבל אם אין יכולים לנסוע מחמת מניעת וסכנת הגבולין, בוודאי אסור להתעצב ולהתבלבל מזה, כי על ידי לימוד ספרי אדמו"ר ז"ל ולקיים כפי הכתוב שם, יכולים להיות צדיק גמור, בכל מקום שנמצאים שם, אם בלתי אפשר בשום אופן לבוא על הציון הקדוש, כמו עתה, ועל העת הזאת אמרו חז"ל אונס רחמנא פטריה"^צ.

קא. וכשרצה רבי יעקב זאב ברזבסקי^צ לנסוע מארץ ישראל לאומן תוך כדי סכנת נפשות, כתב לו רבי יצחק ברייטער הי"ד מפולין מכתב ארוך, ובו הוא מסביר לו שאין ראוי למסור את הנפש על כך, ומסיים: "לכן נַחַק מדעתך

מקורות והערות

את כל המאמצים לקבל פספורט, "ווען ס'וואלט ג'ווען די גאנצע וועג מיט שארפן שווערד וואלט איך זאך גערייטשקעט אויף די הענט און אויף די פיס, אבער אן א פספורט נישט, נאר איך וואלט גיטאן אלע מעגליכקייטן צו באקומען א פספורט".

צג. טובות זכרונות, עמוד קלז.

צד. גבורות שמשון, מכתב לז, מיום ג' אמור תרפ"ט.

צה. מגדולי עובדי ה' שבאנשי שלומנו, חברו הקרוב של רבי שמואל הורביץ.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

זאת המחשבה, ועבוד ה' בשמחה במקומך הקודש, של נעליך מעל רגלך, כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא, הארץ אשר דרכו בה אבותינו מעולם" ¹³.

קב. וגם בזמנינו, שברחמי ה' נפתח הגבול, ישנם בכל זאת מצבים בהם האדם אנוס, ואין ביכולתו לנסוע בשום פנים ואופן. ובמצבים כאלה, אסור לו לאדם ליפול לעצבות וחלישות הדעת. ולדעת שאפשר להיות דבוקים בצדיק, על ידי הלימוד בספריו והליכה בדרכיו הקדושים.

קג. ובמצב כזה, תפקידו של האדם הוא, להתחזק בכיסופים גדולים וגעגועים עזים, לנסוע לציון רבינו הקדוש. וגם אם המניעות מתגברות עליו עד מאד, עד שהוא אנוס ממש, אף על פי כן לא יעזוב את רצונו. ויהיה עקשן ברצון; להתעקש על אף הכל, לרצות ולכסוף, להשתוקק ולהתגעגע.

וכלשונו הזהב של מוהרנ"ת:

"ועיקר העקשנות הוא ברצון, שזהו עיקר ההתגברות על המונעים לזכות לפעול מה שהוא רוצה בעבודת ה'. כי אפילו אם יהיה עקשן גדול ביותר בעבודת ה', אף על פי כן בוודאי יש מניעות כאלה שאי אפשר לאדם לשברם.

מקורות והערות

צו. שארית יצחק, מכתבים. מכתב מיום ד' מקץ שנת תרפ"ו: ובעניין נסיעתך לאומן מה שאתה כותב שתיסע לשם אף בלי הסכמה, הוא שטות גדול מאתך; אינך צריך להסכמה, אבל לעצה נכונה אתה צריך. ודעתנו הוא, כי אין צריכין לנסוע לאומן בעת כזה אשר ההשגחה מראה בחוש שאינה מסכמת לזה, וזה אינה מהשלשה דברים שצריכים ליהרג ואל יעבור חלילה. ודיבורים אשר דוברים הרבה מאנ"ש מה שכתבת 'אז דער רבי קיקט אויס אהין צי ברענגען און צוריק אוודאי' - כולם הם מהמדמה ומריבוי אור, כי הכל נאמר על העיתים אשר המניעות היו מסכנת ממון או כבוד וכיוצא. אבל בעונותינו הרבים אשר המניעות הם מסכנת נפשות, לא עלה על דעת רבינו ז"ל וגם על דעת ר' נתן ז"ל לצוות ליסע שמה... ואתפשטותא דצדיק בכל העולם וצדיק יסוד עולם. וחילוק גדול בין האיש אשר זכה פעם אחת להיות על ציון הקדוש, הוא יכול להמשיך קדושת הצדיק בכל מקום. וגם איש אשר לא היה מעולם שם, גם הוא אינו רשאי לעשות שטות הזה, לסכן את עצמו ולנסוע. והשטות הזה לסכן את עצמו ולעבור ימים ונהרות וגבולין, הוא יוצא מתוך ריבוי אור ודקדוק יתירה, מה שלא ציווה רבינו ז"ל כלל וכלל. ובפירושו אומרים בשם ר' נתן ז"ל כי בלא פאס [= דרכון] לא היה נוסע, אף שלא היה סכנה לנסוע בלי פאס. לכן רחוק מדעתך זאת המחשבה ועבוד ה' בשמחה במקומך הקודש, של נעליך מעל רגלך, כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא, הארץ אשר דרכו בה אבותינו מעולם. יצחק בן אסתר בריינדיל ברייטער.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

למשל: כשאדם צריך לנסוע לצדיק אמת, ויש לו מניעות רבות ועצומות, כגון מחותנו ואשתו ואביו ואמו ושאר בני העולם, והוא מתגבר ומתחזק ומשבר כל המניעות האלו. ועדיין יש לו מניעות מחמת ממון, והוא משבר גם מניעות אלו, כגון שמפקיר כל מה שיש לו ומוכר או ממשכן כסותו בשביל לנסוע להצדיק, או שהולך רגלי. אף על פי כן אם מתגברת מידת הדין חס ושלו, למנעו חס ושלו, יכולים למנעו חס ושלו, בוודאי במניעות כאלה שלא יוכל לשברם, כי בוודאי יש מניעות רבות בעולם שאי אפשר לשברם, כגון תפיסה בכבלי ברזל חס ושלו, או חולאת חס ושלו, וכיוצא כאלה רבות חס ושלו. על כן עיקר העקשנות הוא רק ברצון; שאיך שהוא, על כל פנים לא יחליש את הרצון. ואפילו אם מונעים אותו באלפים ורבבות מניעות, שנדמה לו שאי אפשר לשברם בשום אופן, אף על פי כן הוא יעשה את שלו, וירצה בכל פעם ברצון חזק יותר, כי החשק והרצון צריך שיהיה כפי המניעה" ^{צד}.

קד. ואם אכן יהיה עקשן ברצונות, בוודאי יזכה לבסוף להוציא את רצונו לפועל. וכהבטחתו של מוהרנ"ת: "ואם יהיה עקשן ברצון, לבלי להניח את הרצון והכיסופים דקדושה בשום אופן, אף אם מפילין אותו כמו שמפילין אותו חס ושלו רחמנא ליצלן - אזי סוף כל סוף, בוודאי יעזרו ה' יתברך לשבר ולבטל כל המניעות, ויזמין לו כל מה שצריך לנסיעה, ויחזור ויסייעו בכל מיני סיוע, כי המניעה לא הייתה כי אם בשביל החשק, שהוא עיקר הניסיון שמנסין את האדם אם יעזוב ויניח את החשק והרצון דקדושה מחמת המניעה. וכשהוא עקשן בדעתו ועומד בניסיון, ואינו מניח את הרצון והחשק דקדושה בשום אופן, אזי בוודאי ישבר את כל המניעות. והמניעות יתפכו לישועות, שיעזרו ויושיעו ה' יתברך ויסבב עמו סיבות לטובה, באופן שיגמור ויוציא אל הפועל הדבר שבקדושה שהוא רוצה" ^{צד}.

צז. ליקוטי הלכות, ברכת המזון ד, כ.

צח. שם.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

© "מקורות והערות" ©

קה. וגם אם עדיין אינו זוכה להוציא רצונותיו מן הכח אל הפועל, ועדיין אינו זוכה לנסוע – הרי כבר לימדונו חכמינו זיכרונם לברכה: "חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה"^{טז}.

קו. אמנם, כבר הזהירנו רבינו הקדוש, לא להסתפק בזה: "כי אין להאדם לפטור את עצמו ולמצוא לעצמו תירוץ, על ידי המניעה, לומר שהוא חפץ לעשות אותו הדבר, רק שאי אפשר לו מחמת המניעה והאונס, ועל כן יהיה נחשב לו כאילו עשאה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו): 'חשב לעשות מצוה, ונאנס ולא עשאה, כאילו עשאה'. כי באמת בוודאי כשיש לו אונס, נחשב כאילו עשאה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה.

אבל כל זה נאמר על מי שרוצה לצאת בזה, אזי יוצא בה, כי מה לו לעשות, כי יש לו אונס. אבל מי שאינו רוצה לצאת, רק שהוא רוצה המצווה בעצמה, או הדבר שבקדושה שרוצה לעשות, הוא חפץ בהדבר עצמו. אם כן מה מועיל לו, מה שמקילין לו שנחשב כאילו עשאה, כי אינו מקרר דעתו כלל בזה. כי הוא תאב וחפץ ומתגעגע מאד, לעשות המצווה בעצמה, ולא לצאת עם ה"כאילו", שנחשב כאילו עשאה. כי באמת ראוי לאיש ישראלי, שיגמור חפצו ורצונו בכל דבר שבקדושה מכוח אל הפועל.

ואזי, כשחושק מאד באמת, ואינו מקרר דעתו כלל במה שנחשב עליו כאילו עשאה, אזי בוודאי יגמור הדבר ויוציאו מכח אל הפועל. וישבר ויבטל כל המניעות ואונסים. כי הם לא באו רק בשביל החשק, וכשיש לו החשק הראוי לאותו המניעה, כפי גודל מעלת הנחשק, אזי ממילא נתבטל האונס והמניעה"^{טז}.

ג. "מקורות והערות" א

צט. וזה לשון הגמרא (ברכות ו): "מאי ולחושבי שמו? אמר רב אשי: חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה - מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה" [ובמסכת שבת (סג.) אמרו זאת בשם רב אמי].

ק. ליקוטי מוהר"ן, סו.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

קז. אך בוודאי, שאם הוא אכן רוצה בכל נפשו להוציא את הנסיעה מכח אל הפועל, ואינו רוצה להסתפק עם ה"כאילו עשאה" – רק שעדיין אין עולה הדבר בידו – בוודאי ובוודאי שהרצון בעצמו טוב מאד!^{קז}.

המניעות הם טובה גדולה:

קח. ולסיום, יש לדעת: כל המניעות, הבלבולים, הספיקות, הקשיים, הפחדים – אינם הולכים לריק. "וכשזוכה לעבור על כל זה ולשבר הכל, אזי נעשין מכל המניעות ומכל המחשבות והתנועות והבלבולים, דברים עליונים למעלה בקדושה, והכל נרשם למעלה לטובה, כל תנועה ותנועה שהיה לו מקודם"^{קח}.

קט. ולא זו בלבד, אלא שכל אלו הקשיים והמניעות, הם הכלים בהם מקבל האדם את האור! "ואמר רבנו, זכרוננו לברכה, שכל מי שיש לו יגיעות וטרחות יותר בתחילת ההתקרבות להשם יתברך, דהיינו שיש לו מניעות רבות וגדולות,

מקורות והערות

קא. שיחות הר"ן, יד: והעיקר הוא הרצון והכיסופין. ואף על פי שאין לצאת בזה, כי צריכין להוציא מכוח אל הפועל דווקא, כי אף על פי שאונס רחמנא פטריה (בבא קמא כח:) עם כל זה זהו למי שרוצה לצאת החוב, אבל צריך שלא לקרר דעתו בזה במה שהוא פטור מחמת האונס, רק לעשות עבודת ה' בפועל, אף על פי כן גם זה טוב, כשאוחזין בזה שאין רוצין לצאת עם האונס, רק שכיסופו חזק ורצונו תקיף מאד לזכות לעשות עבודת ה' בפועל. וזה הרצון בעצמו טוב מאד. ואם אף על פי כן הוא אנוס ואינו זוכה אל העבודה, הרצון הנזכר לעיל בעצמו הוא טוב מאד.

קב. שיחות הר"ן, יא: אשרינו שהשם יתברך היטיב עמנו מאד שזכינו לקדושת ישראל. ואמר שיש לו שמחה גדולה על שזכה להיות בארץ ישראל. כי כמה מניעות וכמה בלבולים וכמה מחשבות וכמה עיכובים וסכסוכים היה לו על ענין הנסיעה לארץ ישראל, ומניעות מחמת ממוץ. והוא קפץ על כולם וגמר העובדה בשלימות והיה בארץ ישראל.

ואמר: זה אני מאמין וגם אני יודע הרבה בעניין זה, שכל התנועות וכל המחשבות וכל מיני העבודות שעושין בשביל איזה עובדה שבקדושה, אין שום תנועה ואין שום מחשבה נאבדת כלל. וכשזוכין לשבור כל המניעות ולגמור העובדה שבקדושה, אזי נעשין מכל התנועות והמחשבות והבלבולים שהיו לו בעניין זה, קודם ששבר ועבר על כל המניעות בעת שהיה מסופק ומבלבל והיה עומד על המשקל אם לעשות דבר זה, והמניעות היו מונעים אותו מכל צד, אחר כך כשזוכה לעבור על כל זה ולשבר הכל, אזי נעשין מכל המניעות ומכל המחשבות והתנועות והבלבולים הנ"ל דברים עליונים למעלה בקדושה, והכל נרשם למעלה לטובה, כל תנועה ותנועה שהיה לו מקודם כנ"ל. אשרי כשזוכין לקפוץ על כל המניעות, וזוכין לגמור ולעשות איזה עובדה טובה.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

כגון מאביו ואשתו וחותנו או משאר בני אדם שמונעים ומעכבים אותו מאד, ומניעות מחמת ממון, ושאר מניעות ועיכובים ובלבולים, שמשתטחים לפניו ומונעים אותו מאד, והוא צריך להתייגע ולטרוח מאד לשברם – כל אלו היגיעות והטרחות שיש לו בתחילת ההתקרבות, הם טובה גדולה לאדם! כי על ידי זה זוכה אחר כך לקבל הרבה קדושה וטהרה, כי על ידי היגיעות שבתחילה נעשה הכלי, וכל מה שיש לו יותר יגיעות וטרחות וכו', יש לו כלי גדול ביותר לקבל אחר כך בתוכו שפע קדושה וטהרה להתקרב להשם יתברך!"^{קז}.

חבל על דאבדין:

קי. והנה, על אף כל הדברים האלה, עדיין יש ניסיון גדול. כי ישנם בני אדם שרוצים כמה פעמים לנסוע לצדיק, ואף מכינים את עצמם כמה פעמים לנסיעה, ואף על פי כן אינו עולה בידם. וכל זה בא מהתגברות הקליפות, שמתגברים בכל עוז למנוע את האדם מלנסוע לצדיק.^{קפ}

קיא. ועל כל אלה שלא זכו לשבר את המניעות, וכשראו את המניעות והקשיים שבו לאחור – עליהם ראוי לצעוק ולבכות "חבל על דאבדין". וכמו שסיפר רבינו הקדוש בסיפורי מעשיות, 'מעשה מרב ובן יחיד', על הרב שמנוע את

מקורות והערות

קג. ליקוטי מוהר"ן, קפה.

קד. ליקוטי מוהר"ן ח"ב, מה: בענין בני אדם שרוצים ומכינים עצמן כמה פעמים לנסוע לצדיק האמת, ואחר כך יש להם מניעות, ונמנעים. דע, כי שבת היא נקודה הפנימית, וממנה יונקים כל הששה ימים, שהם בחינת העיגולים סביב הנקודה, כמו שכתוב בזוהר (ויקהל דף רד). וכמובא. והקליפות מוליכין את הרשעים סביב הנקודה, בבחינת (תהלים י"ב): "סביב רשעים יתהלכון", ואינם מניחים אותם להתקרב לפנים אל הנקודה הפנימית, וכל זמן שהם עדיין בתוך העיגולים, עדיין יש להם תקוה להתקרב. אפילו פושעי ישראל כל זמן שלא יצא מן העיגולים לגמרי, חס ושלום, עדיין יש לו תקוה להתקרב אל הנקודה הפנימית, אבל מי שכבר יצא לגמרי, חס ושלום, מן העיגולים, כגון משומדים, אזי אי אפשר לו להתקרב כלל. והצדיק הוא בחינת שבת, בחינת הנקודה פנימית, שממנו יונקים הכל, כמובא.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

בנו מלנסוע לצדיק, שכשמת בנו ופגש את השטן שהתגרה בו ואמר 'אחר שהרגתי את בנך אתה יכול כבר לנסוע', נסע הרב אל הצדיק ובכה וצעק: "חבל! חבל! חבל על דאבדין ולא משתכחין!"^{קה}.

קיב. וכך אכן כותב מוהרנ"ת על חבריו שלא זכו לעמוד במבחן המניעות. וזה לשונו ביומנו, אחר שמתאר את הקשיים הנוראים של אחת מנסיעותיו לרבינו הקדוש:

"הארכתי קצת לבאר פרט נסיעה זאת, למען ידעו דור אחרון המניעות שעברו עלינו, ובכוחו הגדול זכינו לשברם: כי כל מה שכתבתי ממה שעבר עלי, כאלה וכאלה עברו גם על שאר אנשי-שלומנו, שרובם ככולם היו להם מניעות עצומות ונוראות מלהתקרב לרבנו זכרוננו לברכה, בפרט בתחילתם, ורבים נפלו והתרחקו על ידי המניעות, ואבדו מה שאבדו, חבל על דאבדין" קו.

קיג. ומסיים: "ואשרי להנשארים שהתגברו והתחזקו ושברו כל המניעות, ונתדבקו ברבנו זכרוננו לברכה. וזכו להם ולדורותם ולכל בני ישראל, לעולמי עד ולנצח נצחים"...

מקורות והערות

קה. סיפורי מעשיות, מעשה ח, מרב ובן יחיד: ונפטר אותו הבן, ובא בחלום להרב הנ"ל אביו, וראה אותו שהיה עומד בכעס גדול ושאל אותו: למה אתה בכעס כל כך? והשיב לו שיסע לאותו הצדיק הנ"ל (שרצה לנסוע עם בנו אליו, כנ"ל), והוא יגיד לך על מה אני בכעס. והקיץ, ואמר שמקרה הוא. אחר כך חלם לו עוד כנ"ל, ואמר שהוא גם כן חלום שוא, וכך עד שלש פעמים. והבין 'הלא דבר הוא', ונסע לשם.

ופגע בהדרך את הסוחר שפגע מקודם, בעת שנסע עם בנו, והכיר אותו ואמר לו: הלא אתה הוא שראיתך באותו הקרעטשמע? והשיב לו: בוודאי ראית אותי. ופתח פיו ואמר לו: אם תרצה, אהיה בולע אותך. אמר לו: מה אתה מדבר? השיב לו: זכור אתה, כשנסעת עם בנך, ובתחילה נפל סוס על הגשר וחזרת, אחר כך נשברו האקסין, אחר כך פגעת בי, ואמרתי לך שהוא קל. ומאחר שפטרתי אותו, את בנך, עכשיו אתה רשאי לנסוע, כי הוא היה בחינת מאור הקטן, והצדיק הנ"ל הוא בחינת מאור הגדול, ואם היו מתוועדים יחד, היה בא משיח; וכיון שפטרתי אותו, אתה רשאי לנסוע. ובתוך דבריו נעלם, ולא היה לו עם מי לדבר. ונסע הרב אל הצדיק וצעק: חבל! חבל! חבל על דאבדין ולא משתכחין! השם יתברך ישיב נדחינו בקרוב, אמן. וזה הסוחר הנ"ל היה הסמ"ך מ"ם בעצמו (שנדמה לסוחר והטעה אותם, ואחר כך, כשפגע שנית בהרב הנ"ל, התגרה עמו הוא בעצמו על אשר שמע לעצתו, כי כן דרכו, כידוע) השם יתברך יצילנו.

קו. ימי מוהרנ"ת, חלק ראשון, כ.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

ההכנה

ובו ל"ה סעיפים

בפרק זה יבואר בפ"ד ענין ההכנה לנסיעה ברוחניות ובגשמיות

חובת ההכנה:

- א. ובכן, זכינו לדלג על הקשיים, ואנו עומדים לנסוע בעזרת ה'. עתה, הגיע הזמן להכין את עצמנו לנסיעה הקדושה. שהרי כך לימדנו רבינו הקדוש: "לכל דבר שבקדושה צריך הכנה והזמנה!"^א. ועל אחת כמה וכמה, בעמדנו לקראת הנסיעה לרבינו הקדוש, בוודאי עלינו להכין ולהזמין את עצמנו כראוי, שנהיה כלים ראויים לקבל את האור הגדול.
- ב. ואכן, החסידים של פעם היו מכינים את עצמם בהכנה רבה וגדולה לקראת השתטחותם על ציון רבינו הקדוש. וכאשר סיפר רבי אברהם ב"ר נחמן על רבו ר' מאיר בַּלְכָר, שגם אחר הגיעו לאומן, היה מכין את עצמו שלשה ימים תמימים, לפני שהיה הולך להשתטח על ציון רבינו הקדוש^ב.
- ג. וככל שירבה האדם להכין את עצמו, כך יזכה לקבל יותר מהאור הגדול. כי

א. ספר המידות, תפילה כג.

ב. וזה לשונו: "גיהאט האבן מיר א רעבן וואס האט זיך צוגעגרייט דריי טאג פאר ער איז גיגאנגען צום רעבן אויפן ציון". וסיים והפטיר בצער: "און היינט געהט מען אן מקוה" = "והיום הולכים בלי מקוה"...

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

כפי ריבוי הכלים, כך יש מקום לקבל ולהכיל את האור.¹

הכנת הלב:

ד. ההכנה יש בה כמה חלקים וסוגים: אך הראשונה היא, 'הכנת הלב'; "היינו להכין ולהזמין הלב שיקבל את האור, בחינת 'והכן לבבם אליך'²". לעורר את הלב, שיתרגש ויתפעל ויתלהב לקראת הנסיעה הקדושה, ויבין מעט מרחוק 'להיכן אנו נוסעים'...

ה. וכפי שאנו רואים במכתבו של מוהרנ"ת, כיצד הוא מתפעל לקראת הנסיעה לרבינו, וכותב: "וה' יעזור לי בחסדו לנסוע למקום שאסע, להשתטח במקום שאשתטח. אשר באמת איני יודע כלל עוד, עד היכן הדבר מגיע"³...

ו. וגם אם מדובר באחד שזכה להיות כבר בציון הקדוש כמה וכמה פעמים, גם אז אין זו סיבה להתיישן ולהזדקן. רק אדרבא, אחד כזה חייב לעורר את לבו ביתר שאת ויתר עז, שיבין להיכן הוא נוסע... וכפי שלימדנו רבינו הקדוש:

מקורות והערות

ג. וכענין הנאמר באלישע (מלכים ב פרק ד, פסוקים ב-ו): "ויאמר אליה אלישע מה אעשה לך הגידי לי מה יש לך בבית ותאמר אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוף שמן: ויאמר לך שאלי לך כלים מן החוץ מאת כל שכניך כלים רקים אל תמעיטי: ובאת וסגרת הדלת בעדך ובעד בניך ויצקת על כל הכלים האלה והמלא תסיעי: ותלך מאתו ותסגר הדלת בעדה ובעד בנייה הם מגשים אליה והיא מוצקת: ויהי כמלאת הכלים ותאמר אל בנה הגישה אלי עוד פלי ויאמר אליה אין עוד פלי ויעמד השמן". וכן נוהג הדבר לדורות, שככל שהאדם מכין כלים לקבל בהם השפע כך נשפע עליו. וכדלהלן.

ד. מלשון התפילה בקדושת יובא לציון.

ה. ליקוטי הלכות, ברכת המזון ג, ו: כי כל דבר שבקדושה צריך הכנה והזמנה כמו שאיתא בזהר הקדוש, היינו להכין ולהזמין הלב שיקבל אור הנקודה בחינת 'והכן לבבם אליך'.

ו. עלים לתרופה, מכתב מיום ר"ח אלול תקצ"ט. ומסיים: "אבל זה אני יודע בבירור בעזרת השם יתברך, שאני צריך לנסוע לשם בכל עת, ובפרט על ראש השנה הקדוש והנורא והאיום מאד מאד, וגם אני צריך לעורר ולחזק אתכם בכל כוחי, בכל מיני דיבורי אמת שבעולם, שתזכו גם כן להיות שם כי הוא חייכם"

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

"בכל פעם ופעם שנוסע להצדיק, צריך שיראה שיבוא בכל פעם מחדש. לא כמו שכבר היה אצל הצדיק, ועכשיו הוא בא פעם שנית. רק כמו שלא היה מעולם אצל הצדיק, ויהיה אצלו כמו שבא עכשיו מחדש פעם ראשון. כי עיקר הוא ההתחלה, וכפי הכח וההתלהבות של ההתחלה, כן הולך ומתנהג בעבודתו. על כן צריך להתחיל בכל פעם מחדש, כי פן ואולי לא הייתה התחלתו כראוי, ואם כן גם כל עבודתו אינה בשלימות כראוי, כי הכל מתנהג כפי ההתחלה. על כן צריך להתחיל בכל פעם מחדש, ולבוא להצדיק מחדש, בכח התלהבות גדול, והתגברות חדש לעבודת השם יתברך, כדי שתהיה עבודתו כראוי כפי כח ההתחלה. וכן בכל פעם ופעם, צריך לחשוש חששא זו, פן לא התחיל עדיין כראוי, וצריך להתחיל ולבוא להצדיק בכל פעם מחדש".¹

ז. וכפי שאכן ראינו אצל חסידי ברסלב האמיתיים, שגם אלה שכבר היו אלפי פעמים בציון הקדוש, לא נתנו לליבם להתאבן, רק חידשו את התלהבותם בכל פעם, והתרגשותם לא פגה ולא נס ליחה...²

ח. וגם אנחנו, אשר לבנו מתייבש ומתקשה לפעמים ונעשה 'לב אבן' – יש בכוחנו לקחת פטיש ולשבור ולפוצץ את לב האבן, ולעורר אותו מיבשותו. על ידי שנשתמש בכח הדיבור; לדבר דיבורי התעוררות, בינינו לבין עצמנו, ובינינו לבין קוננו.³

מקורות והערות

ז. ליקוטי מוהר"ן, סב.

ח. שיש"ק ו, קמט: סיפר רבי בן ציון אפטר ז"ל שפעם הלך יחד עם רבי דוד צבי דאשיווסקע לציון רבנו ז"ל, ורבי דוד צבי כבר היה אז זקן מופלג, וסייע לו רבי בן ציון ז"ל בהליכתו, ובתוך דבריו הזדעזע רבי דוד צבי ואמר ברעדה לרבי בן ציון ז"ל: 'אתה מבין להיכן אנו הולכים כעת'. "דו פאר שטייסט אוואו מיר גייען איצט". ואמר זאת בהתרגשות כזו, שאף שכבר היה בציון אלפי פעמים בימי חייו הייתה הרגשתו כאילו לו זה עתה פעם ראשונה שעולה להשתטח על ציונו הקדוש.

ט. חיי מוהר"ן, תמא: פעם אחת דיבר רבנו זכרונו לברכה עם רבי יעקב יוסף מעניין עבודת ה' כדרכו תמיד, וסיפר לו משל למלך ששלח את בנו למרחקים ללמוד חכמות. אחר כך בא הבן לבית המלך מלומד בכל החכמות כראוי. פעם אחת ציווה המלך על הבן ליקח איזה אבן גדול מאד כמו אבן הריחיים, וליטול ולישא

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

ט. וכדאי מאד ללמוד לפני הנסיעה, על גדולת רבינו הקדוש וכוחו, ומעלת ההתקרבות אליו, וגודל קדושת ציונו הקדוש, וכיו"ב. ולעשות מכל מה שלומד, תפילה ושיחה לפני ה'. כדי שיתעורר לבו להבין להיכן הוא נוסע.

י. וככל שיתעורר לבו של האדם, להבין גדולת רבינו הקדוש, כך יזכה לקבל יותר ויותר ממנו בציונו הקדוש. כי לא כל מי שזוכה לראות את רבינו ולשהות בציונו, זוכה אכן לקבל ממנו. וכפי שהתבטא פעם מוהרנ"ת ואמר: "וכי מי הכיר את רבינו? יוסף פרוניק?"... כי אין הדבר תלוי אלא בהכנת הלב, שהאדם מכיר בגדולת הצדיק, ומכין את לבו לקבל ממנו.

יא. וזהו עיקר עבודתנו; לעורר את הלב וההשתוקקות. כי עיקר עבודתנו הוא הרצון. וכמו שאנו רואים לגבי כל מצוה, שלפני כל מצוה אנו מוציאים את רצוננו בפה: "הנני מוכן ומזומן לקיים מצוה זו", ואז הקדוש ברוך הוא מסייע בעדנו, ומקבל את המצוה כאילו קיימנוה בכל פרטיה ודקדוקיה וכוונותיה. וכמו כן גם לקראת הנסיעה, נעורר את הרצון והשתוקקות: "הנני מוכן ומזומן לבוא לרבינו", וה' יגמור בעדנו, ויקבל את נסיעתנו לנחת ולרצון".

❦ "מקורות והערות" ❦

אותו על עליות ביתו. ומסתמא לא היה יכול הבן הנ"ל לישא ולרום את האבן, כי היה אבן גדול וכבד מאד. ונצטער הבן מאד על שאי אפשר לו למלא את רצון אביו המלך, עד שגילה לו המלך דעתו אחר כך ואמר לו: היעלה על דעתך שאני אצוה עליך דבר כבד כזה, לקחת את האבן כמו שהוא ולישא ולרום אותו? התוכל לעשות דבר זה על פי חכמתך הגדולה? אך אין כוונתי לזה כלל! רק כוונתי היא שתיקח פטיש חזק ותכה ותפוצץ את האבן לחתיכות קטנות, ובוזה תוכל להעלות אותו על העלייה.

כמו כן, השם יתברך ציווה עלינו שנישא לבכנו אל כפיים אל אל בשמים, ולבכנו הוא לב האבן. והוא אבן גדול וכבד מאד, ואי אפשר להרים אותו להשם יתברך בשום אופן, רק על ידי שניקח פטיש ונשבר ונפוצץ את לב האבן, ואז נוכל להרים אותו. והפטיש הוא הדיבור, עד כאן המשל. והבן.

י. מתוך ספר חיי מוהר"ן, אשר שם מופיעים בעיקר השיחות אודות גדולת רבינו הקדוש וכיו"ב.

יא. שיש"ק ב, תשלה: כשהתאונן פעם רבי נחמן מטולטשין לפני מוהרנ"ת באמרו חבל שלא זכיתי אף אני להכיר את רבנו, אמר לו מוהרנ"ת בגערה, וכי מי הכיר את רבנו "יוסף פרוניק"? יוסף זה הייתה פרנסתו מזיכיון העברת נוסעים על הגשר מעבר הנהר שבצד עיר רייריד לצד השני הקרוב לעיר ברסלב, והוא גם העביר את רבנו, והתפאר בזה, ורצה מוהרנ"ת זכרונו לברכה להדגיש שעיקר הכרת רבנו אינה בראייתו גרידא, אלא כפי ידיעתו את רבנו בעומק וקיום עצותיו וכו'.

יב. ליקוטי הלכות, ברכת המזון ד, כא: ועל כן קודם ברכת המזון ... אומרים ברכת הזימון, דהיינו 'נברך שאכלנו משלך', שהוא הכנה והזמנה להמצוה של ברכת המזון שאנו רוצים לקיים, שזהו בחינת רצון

הציון
הקדוש

נמשנת ברסלב

יב. והכנה זו, שהאדם מכין את עצמו לנסיעה בגעגועים והשתוקקות – היא עצמה, ממשיכה עליו הארה מקדושת רבינו הקדוש ובית ציונו קודש הקדשים⁹.

הכנה רוחנית:

יג. מלבד הכנת הלב, בחשק וגעגועים, יש להתכונן גם לקראת עצם הפגישה עם רבינו הקדוש. שכשיביט בנו רבינו הקדוש, ימצא בנו משהו חדש בעבודת ה'. וכפי שסיפר מוהרנ"ת, שבכל פעם שהיה בא אל רבינו, היה שואל אותו: "מה חדש? מה התחדש בעבודת השם?"¹⁰

יד. וכשנסע פעם מוהרנ"ת אל ציון רבינו, ונזכר שאין לו עם מה לבוא [כביכול, לפי מדרגתו הרמה] נשבר לבו בקרבו, והתבייש מאד "באיזה פנים אכנס לציונו הקדוש", עד שכמעט לא נשאר בו שום חיות, ולא ידע במה להחיות את עצמו!¹⁰

א. "מקורות והערות" א

והשתוקקות שאנו מודיעים בפנינו שאנו רוצים לקיים מצוותיו יתברך, דהיינו מה שאומרים 'נברך' וכו'. וזהו עיקר ההתפארות שה' יתברך מתפאר בנו, כי עיקר ההתפארות הוא הרצון כנ"ל.

... וזה בחינת מה שאנו אומרים קודם כל מצוה: 'הריני מוכן ומזומן לקיים מצות' תפלין או ציצית וכיוצא. כי זה בחינת רצון, שאנו מודיעים ומגלים בפנינו רצוננו וכספנו החזק לקיים מצוותיו יתברך, כי אין לנו כח לקיים מצוותיו יתברך כראוי, רק אנו אומרים 'אנו מוכנים ומזומנים לקיים המצווה' שזהו בחינת רצון. ואזי המצוה נעשית ממילא בסיוע ה' יתברך, כי הבא ליטהר מסייעין לו, והכל מאתו יתברך, ועיקר עבודתנו הוא הרצון, שהוא בחינת מה שאומרים 'הריני מוכן ומזומן' וכו'.

יג. ליקוטי הלכות, פסח ט, כג: וכמבואר אצלנו מזה במקום אחר, שבשעת הכנה אל המצווה נמשך על האדם סיוע דלעילא מקדושת המצווה בעצמה שאנו מכינים עצמנו לעשותה, עיין שם.

יד. כמובא בהערה דלהלן.

טו. וכמסופר באריכות ב"טובות זכרונות" (סימן י) סיפור נפלא על אחת מנסיעותיו של מוהרנ"ת לציון רבינו, עם תלמידו רבי משה ברסלבר. (והעתקנוהו בשלימות, בפרק "הנסיעה") ונצטט חלק מהסיפור השייך לעניינינו, וזה לשונו:

"מה אומר לך אהובי תלמידי; שמתי אל לבי בתחילת התפילה להיכן אני נוסע - על קבר אדמו"ר ז"ל, ונזכרתי שדרכי היה בחיי אדמו"ר זל"ה כשבאתי לפניו ז"ל, היה שואל אותי מהנעשה איתי יש לך איזה התחדשות בעבודתך מדברינו שדיברנו מכבר? וכו'. וכשאבוא עכשיו על ציון אדמו"ר זל"ה ואיני מרגיש

טו. ואם אצל מוהרנ"ת הוא כך, מה נאמר אנן? ועד כמה אנו צריכים להכין עצמנו לקראת הפגישה עם רבינו הקדוש. ולשאל את עצמנו "באיזה פנים אכנס לציון רבינו הקדוש?"... ולהכין את עצמנו לקראת הפגישה לרבינו, בהתחדשות בעבודת ה', כל אחד לפי מדרגתו.

טז. ולכן יראה כל אחד להוסיף בעבודת ה', לקראת הנסיעה; אם בקימת חצות^{טו}, אם בהוספה בהתבודדות, אמירת תהילים וליקוטי תפילות, והליכה בדרכי עבודת ה' באמת.

יז. וכמה חיות ושמחה נוכל להוסיף לרבינו הקדוש, כשנבוא אליו עם משהו ביד... "הלא כל הנחת רוח והתענוג שלי" – אמר פעם רבינו הקדוש – "הוא רק, כשאני רואה איזה דברי יהדות ועבודת ה' באחד מאנשיי! הלא הפקרתני את עצמי ואשתי ובני היקרים, ורק בשביל זה. האם לא הייתי יכול להיות מפורסם ומנהיג כמו כל המנהיגים, שנוסעים החסידים אליהם ואינם יודעים על מה נוסעים, וחוזרים ושבים ובאים ואינם יודעים מה באים. אבל אני לא רציתי בכל זה, רק לקחתי עצמי לעסוק בזה להחזיר אתכם למוטב". וסיים בתחינה: "בקשתי מאד מכם; היו אנשים כשרים, כי זה כל ישעי וכל חפציי".

⦿ "מקורות והערות" ⦿

בעצמי חדשות כזאת, נשבר לבי בקרבי והתחלתי להתפלל בלב נשבר ובכושת פנים עד מאד, בהיאך אנפין איעול על ציונו הק', עד שכמעט לא נשאר בי שום חיות, ולא ידעתי במה להחיות את עצמי".

טז. לקום בחצות הלילה, לומר תיקון חצות, ללמוד תורה, להתבודד, ולעסוק בעבודת ה'. כל אחד כפי יכולתו, אם מעט אם רב. ואפילו לקום רק לדקות ספורות, לדבר עם השם יתברך.

יז. חיי מוהר"ן, שלח: פעם אחת דיבר רבנו זכרוננו לברכה עם אנשי שלומנו, ואמר להם: הלא כל הנחת רוח והתענוג שלי הוא רק כשאני רואה איזה דברי יהדות ועבודת ה' באחד מאנשיי, הלא הפקרתני את עצמי ואשתי ובני היקרים, ורק בשביל זה. האם לא הייתי יכול להיות מפורסם ומנהיג שקורין (גוטער יוד) כמו כל המנהיגים שנוסעים החסידים אליהם ואינם יודעים על מה נוסעים, וחוזרים ושבים ובאים ואינם יודעים מה באים. אבל אני לא רציתי בכל זה, רק לקחתי עצמי לעסוק בזה להחזיר אתכם למוטב. הלא כשאני רואה איזה עבודת ה' בעניי שבעניים שהולך בכובע קרוע ומלבושים קרועים ומנעלים קרועים הוא יקר אצלי וכו'. בקשתי מאד מכם: היו אנשים כשרים, כי זה כל ישעי וכל חפציי.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

הכנת כלים:

יח. מלבד הכנת הלב, וההכנה הרוחנית הפנימית, יש להכין כלים קדושים לקבל בהם את האור. כי "אין לבוא אל בית הצדיק בידיים ריקניות"¹, ויש להכין כמה שיותר כלים קדושים, לקבל בהם את שפע האור שנשפע בציון הקדוש.

יט. וכבר אמר לנו רבינו הקדוש: "אתם הביאו לי אבנים וסיד, ואני בונה מהם בניינים נפלאים ונוראים". הרי שהעבודה שלנו היא להביא כמה שיותר אבנים וסיד, אשר מהם בונה רבינו הקדוש את בנייניו הנפלאים לתיקון העולם לנצח נצחים².

כ. וכן אכן נהגו אנ"ש לדורותיהם, להכין הרבה כלים / אבנים וסיד, לקראת פגישתם עם רבינו הקדוש. וכדוגמת מה שמסופר על רבי זלמן, הרב מְמֻדָּבְדִיבְקָה, שלא היה עולה להשתטח על ציון רבינו הק' בערב ראש השנה, עד שהיה מסיים את כל ארבעת חלקי שולחן ערוך עם המפרשים³. וכך היה אומר: "צום רעבן דארף מען קומען מיט וואס מער" = "אל רבינו צריכים לבוא עם כמה שיותר!"

מקורות והערות

יח. ספר המידות, צדיק כ: אל יקשה לך, למה להם לצדיקים ליהנות מאחרים, כדי להנהיג את בני ביתו בעושר ובכבוד, מוטב שלא להנהיג ולא ליהנות מאחרים? ! אל יקשה לך, כי כל מה שיש תענוג והרחבה לצדיק, על ידי זה נתגדל נשמתו, ואזי יש בית מנוחה לשכינת הקדוש ברוך הוא, ובכך אין לבוא לבית בידיים ריקניות.

ואע"פ ששם הכוונה בפשטות על מתנות וממון, אבל עניין זה נוהג בוודאי גם ברוחניות, שאין לבוא את בית הצדיק בידיים ריקניות ממתנות בעבודת ה'. ולהלן נבאר בס"ד ענין הדורון [הגשמי] לצדיק.

יט. חיי מוהר"ן, רצג: שמעתי שפעם אחת אמר לאנשיו: מה לכם לחשוב מחשבות? ! אין אתם צריכים כי אם לתת אבנים וסיד ואני בונה מהם בניינים נפלאים ונוראים (כלומר: שאנו צריכים רק לעסוק בעבודת ה' בפשיטות בתורה ובתפעלה ומצוות והוא עושה בזה מה שעושה) איר דארפט נאר צו טראגן שטיינער און וואפנע און איך באווע דער פון בניינים (ומשך הרבה תיבת 'בניינים' כמפליג בשבח נפלאות תפארת הבניינים הנוראים שבונה מזה).

כ. אגב, בחצי שעה ביום או מעט יותר אפשר לסיים ד"ח שו"ע מחבר רמ"א [או אפילו עם באר היטב].

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

כא. וכל אחד יעשה כמיטב יכולתו, לבוא לרבינו הקדוש עם כמה שיותר: פרקי נ"ך, פרקי משניות, דפים של זוהר, מסכתות בש"ס, סימנים בשולחן ערוך, וכן הלאה. וכבר בחייו הקדושים היה מתעניין רבינו הקדוש לדעת כמה דפים גמרא אנחנו לומדים... וכך כתב לחתנו: "גם יראה להודיע לי מעסק לימודו, וכמה דפין גמרא הוא לומד בכל יום, כי באלה חפצתי שיתמיד בלימודו, וזה כל מגמותיי, ודי למבין"^{כא}.

כב. ואם רבינו הקדוש היה דוחק את עצמו, ומשלם מכיסו לרבו שילמד אתו עוד ועוד דפי גמרא בכל יום^{כב} – כמה עלינו לדחוק את עצמנו להתגבר על יצר הבטלה, ולחטוף כמה שיותר דפים גמרא. בפרט לקראת הפגישה עם רבינו הקדוש, שיודע לבנות מאותם דפים בניינים נפלאים ונוראים...

כג. ועל אחת כמה וכמה, לגבי ספרי רבינו הקדוש בעצמו: כמה טוב להביא מתנה לרבינו הקדוש, סיומים על ספריו הקדושים, כל אחד כפי יכולתו. ואם ישתדל האדם, יוכל בקל לבוא לרבינו הקדוש ולסיים על ציונו את כל ספריו הקדושים מדי שנה בשנה^{כג}.

כד. ואפילו מי שזמן נסיעתו קרובה וזמנו קצר, יכול עדיין להספיק. והרי לדוגמא:

© "מקורות והערות" ©

כא. עלים לתרופה.

כב. שבחי הר"ן, ד: גם בימי קטנותו התחיל להתמיד מאד מאד בלימודו, והיה משלם להמלמד מכיסו שלשה גדולים בעד כל דף גמרא שהיה לומד עמו מלבד השכר לימוד שהיה אביו משלם להמלמד, היה הוא בעצמו ז"ל נותן להמלמד משלו שלשה גדולים בעד כל דף ודף, כדי שהמלמד יכריח עצמו ללמוד עמו הרבה דפין גמרא בכל יום. וכן היה, שהיה המלמד לומד עמו כמה וכמה דפין בכל יום ויום, והוא היה משלם לו כנ"ל ג' גדולים בעד כל דף ודף מלבד השכר לימוד.

כג. וגם לאלה שקשה להם ללמוד מתוך הספרים עצמם, כבר יצא לאור עולם 'חק ברסלב', אשר על ידו יכול האדם לעבור על כל ספרי רבינו כל שנה! וגם ה"ליקוטי הלכות", כבר יצא לאור עולם מהדורה ובו נחלק הספר ללימוד שנתי או דו-שנתי, וכן הלאה. ומי שחפץ באמת, ימצא כבר דרכים ותחבולות כיצד לקבוע עצמו בספרי רבינו הקדוש, להתחיל ולסיים ולהתחיל ולסיים שוב ושוב. הפוך בהם והפוך בהם, וסיב ובלה בהם, ומהם לא תזוע.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

מי שמקדיש שעה ביום, יכול לסיים תוך חודש את הספר ליקוטי מוהר"ן בגירסה! [6 דפים ליום, 10 דקות לדף = סה"כ 60 דקות]. כמו כן, ניתן לסיים שאר ספרי רבינו הקדוש – שיחות הר"ן, ספר המידות, סיפורי מעשיות – תוך זמן קצר ביותר. אשרי הזוכה לסיימם על ציון רבינו הקדוש⁷⁰.

כה. כמו כן, ניתן בהשקעה פשוטה וקלה, לשנן בעל פה 101 פעמים, קטעים ואף תורות שלימות מליקוטי מוהר"ן⁷¹. וכך לקנות אותם קניין נצחי, שיהיו עמו בכל מקום אשר יהיה, 'בלכתך בדרך ובשכבך ובקומך', ואפילו לקבר יליו אותו... וכך יוכל גם בעת נסיעתו לרבינו, לשנן ליקוטי מוהר"ן, מבלי שיצטרך לספר.

כו. והנה, לא כתבנו כל זה לחיוב, כי גם מי שאינו זוכה לחטוף כל כך הרבה, גם הוא אשרי לו ואשרי חלקו. רק הצענו כל זה לפני הקוראים, למען יתעורר לבם לחטוף ככל יכולתם. וכבר אמרו חכמינו ז"ל "דברי תורה לא יהיו עליך כחובה, ואין אתה רשאי להיפטר מהם"⁷². וכל איש אשר ידבנו לבו. יביא את תרומתו לצדיק, שיבנה מהם את משכן הקדושה בלבו ובלב כל ישראל.

מקורות והערות

כד. וגם בעת הנסיעה עצמה, יכולים לעבור ולסיים כמה מספרי רבינו, כגון סיפורי מעשיות וספר המידות וכיו"ב.

כה. והשיטה היא פשוטה (כמבואר בספר 'משנת נצח', עיין שם): בוחרים קטע קטן של כמה שורות, וחוזרים עליו מתוך הספר 40 פעם. לאחר מכן, חוזרים לשנן את הקטע עוד 40 פעם, כשמדי פעם בודקים בתוך הספר אם לא טועים. לאחר מכן, חוזרים לשנן את הקטע עוד 21 פעם, בעל פה ממש. והרי לך – תוך חצי שעה – שינון קטע מליקוטי מוהר"ן 101 פעם!

כו. עלים לתרופה, מכתב מיום ב' בהעלותך תק"צ: וגם מאד החייתיני במה שכתבת שאתה חוטף בחלישותך מעט מעט לימוד בכל יום, כך הוא המידה, וכך יפה לך להרגיל עצמך לבלי לפטור עצמך מדברי תורה חס ושלום, אפילו בעת החלישות והטרדא, ובכל מיני בלבולים חס ושלום, כי תמיד יכולין לחטוף איזה טוב על פי הדרכים ששמעת ממני, ותקיים מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה 'דברי תורה לא יהיה עליך חובה, ואין לך רשות ליפטר מהם'. חכם בני ושמה לבי, ועיני אל ה' שיקויים בך 'אם חכם בני ישמח לבי גם אני' אמן.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

דורון לצדיק:

כז. והנה, מלבד מה שעל ידי הכנה זו, מכין האדם כלים לקבל בהם שפע אור תיקוני הצדיק, ונותן לצדיק 'טיט ולבנים' לבנות בהם בנין הקדושה. מלבד כל זאת יש תועלת וענין גדול בעצם הדבר, שהאדם מביא "דורון לצדיק". וכפי שלימדנו רבינו הקדוש שבכל עת שבאים אל הצדיק, אין לבוא לביתו "בידיים ריקניות", אלא במתנות ונדבות.¹³

כח. וכמו שמצאנו אצל הנביאים, שהיו נוהגים להביא להם "דורון" בעת שבאו לחלות פניהם, והיה זה דבר פשוט לכל הבא אל הנביא, שצריך להביא עמו תשורה לצדיק.¹⁴ ואמרו חכמינו ז"ל [והעתיקו רבינו בספר המידות¹⁵]: "כל המביא דורון לתלמיד חכם - כאילו מקריב ביכורים".¹⁶

כט. והבאת "דורון לצדיק" מסוגל מאד לכמה וכמה עניינים ברוחניות ובגשמיות; להכנעת השונאים, לביטול הרוח רעה ששורה על האדם, לביטול העצבות והפחדים, ליראה, ועוד ועוד.

מקורות והערות

כז. ספר המידות, צדיק כ: אל יקשה לך, למה להם לצדיקים ליהנות מאחרים כדי להנהיג את בני ביתו בעושר ובכבוד? מוטב שלא להנהיג ולא ליהנות מאחרים? אל יקשה לך! כי כל מה שיש תענוג והרחבה לצדיק, על ידי זה נתגדל נשמתו, ואזי יש בית מנוחה לשכינת הקדוש ברוך הוא. ובכך, אין לבוא לבית בידיים ריקניות!

כח. וכמסופר בתנ"ך על שאול, שכשחיפש את האתונות של אביו ולא מצאם, אמר לו נערו: "הנה נא איש אלהים בעיר הזאת והאיש נכבד, כל אשר ידבר בוא יבוא עתה נלכה שם, אולי יגיד לנו את דרכנו אשר הלכנו עליה: ויאמר שאול לנערו והנה נלך ומה נביא לאיש? כי הלחם אזל מכלינו ותשורה אין להביא לאיש האלהים, מה אתנו?: ויוסף הנער לענות את שאול, ויאמר הנה נמצא בידי רבע שקל כסף, ונתתי לאיש האלהים והגיד לנו את דרכנו" (שמואל א פרק ט פסוקים ו-ח).

כט. ספר המידות, צדיק סז: המביא דורון לתלמיד חכם, כאילו מקריב ביכורים.

ל. תלמוד בבלי, כתובות קה ע"ב: דתניא: ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים לחם בכורים עשרים לחם שעורים וכרמל בצקלונו - וכי אלישע אוכל ביכורים הוה? אלא לומר לך: כל המביא דורון לתלמיד חכם - כאילו מקריב בכורים.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

ל. והרי לך מדברי רבינו הקדוש בספר המידות, על אודות מעלת ה"דורון לצדיק":

א. "מי שמביא דורון לצדיק, הקדוש ברוך הוא עושה לו נחת רוח"^א.

ב. "על ידי דורון שמביאין לצדיקים, מכניעין את השונאים, ומבטלין את הרוח רעה ששורה על האדם"^ב.

ג. "מי שיש לו עצבות, יתן מתנה לצדיק תדיר"^ג.

ד. "על ידי מתנה שנותנין לצדיקים זוכין ליראה"^ד.

ה. נתנית מתנה לצדיק, מבטל את הפחד"^ה.

לא. וכמו כן, מסוגל הדבר לבנים זכרים, וכמו שכתב רבינו הקדוש בספר המידות: "מי שאין לו בן זכר, ירגיל את עצמו להביא מתנות לתלמידי חכמים"^ו. וכבר היה מעשה אצל מוהרנ"ת שהביא מתנה לרבינו הקדוש, שולחן ו-6 כסאות, בתור פדיון שיהיו לו בנים, ואכן נולדו לו משך השנים 5 בנים ובת אחת"^ז.

א. "מקורות והערות" א

לא. ספר המידות, צדיק קעא.

לב. ספר המידות, צדיק קעב.

לג. ספר המידות, עצבות יא.

לד. ספר המידות, יראה לו.

לה. ספר המידות, פחד יח: שלש מאות ועשר טבילות מבטלין הפחד. גם ייתן מתנה לצדיק.

לו. ספר המידות, בנים ח"ב יט: מי שאין לו בן זכר, ירגיל את עצמו להביא מתנות לתלמידי חכמים, ויאמר פרשה של ביכורים, וגם ילמד גמרא הרבה וימעט בלימוד אגדה, כי לימוד אגדה הוא מסוגל לבנות.

לז. אבניה ברזל, יט: בתחילת התקרבותו של מוהרנ"ת, כשעלה על דעת רבינו ענין צער גידול בנים של מוהרנ"ת, כי זוגתו הייתה מפלת נפלים כמה פעמים, פנה אליו רבינו ואמר לו: עבור זה שאני מקרב אותך, אני עוד צריך לשלם לך, כי זכאה מאן דאחיד בידא דחייביא, כמובא בזוהר (ח"ב דף קכ"ח:). אבל בשביל זה - היינו בשביל ברכת הבנים - איני רוצה שיהיה בחינם. והלך והביא פדיון לרבינו, שולחן עם ששה

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

לב. וכן מצאנו אצל כמה מתלמידי רבינו, שהביאו לו "דורון" ומתנה בפשיטות. וכגון: אחד מתלמידיו שהיה שוחט בעיר טְפֻלִיק, עבד משך חצי שנה, בכל יום חצי שעה, להכין כיסא נפלא לרבינו, והביאו לו במתנה לקראת ראש השנה תקס"ט. ורבינו שיבח את זה, שחשב עליו חצי שעה בכל יום^{נב}. וגם סיפר מעשה נפלאה אודות הכיסא שהביא לו^ט.

לג. כמו כן; אחד מתלמידיו ושמו רבי אבא שוחט, קנה גביע להביאו מתנה לרבינו. ולאחר מכן – כשהיה מוכרח למכור את הגביע לצורך הוצאות הנסיעה –

מקורות והערות

כסאות. אחר כך בסוף ימיו ראה שיש לו חמשה בנים ובת אחת, ואמר: 'אילו הייתי יודע [שברכת הבנים תלויה בפדיון] הייתי מביא לרבנו 'טוץ' - היינו שנים עשר כיסאות', והיו לו שנים עשר ילדים.

לח. אבניה ברזל, כ: כשהביא השוחט מטעפליק את הכיסא שעשה לרבנו, כמסופר בספר "חיי מוהר"ן" (סימן פד), שאל אותו רבנו זכרונו לברכה: "כמה זמן עשית אותו?" ענה: "שעבד כשעה אחת כל יום במשך חצי שנה", כי היה כיסא נאה ומצויר בציורים נאים. אמר לו רבנו צוק"ל: "אזוי! האסטו מיר אין זינען גיהאט אהאלב יאר אלע טאג" ! [= כך! חשבת עלי במשך חצי שנה כל יום!].

לט. חיי מוהר"ן, פד: מה שסיפר קודם ראש השנה תקס"ט, סוף קיץ תקס"ח, ובאותו העת הביא לו השוחט מטעפליק כיסא נפלאה:

וסמוך לזה סיפר זאת שראה במראה או בחלום שהביאו לו כיסא, והיה אש סביבה. והלכו כל העולם אנשים ונשים וטף לראותה. וכשחזרו משם, אזי תיכף נתקשרו זה עם זה ונעשה שידוכים ביניהם. וגם כל מנהיגי הדור כולם הלכו לראותה. ושאלתי כמה היא רחוקה, ומפני מה תיכף נעשו שידוכים. והלכתי והקפתי סביבם לילך שם. ושמעתי שהולך ובא ראש השנה. והייתי מסופק אם לחזור אם להתעכב שם, והייתי נבוך בדעתי ואמרתי בליבי: 'איך אשאר בכאן על ראש השנה?'. ואמרתי בדעתי, לפי הגוף חלוש שיש לי, למה לי לחזור. והייתי שם. ובאתי להכיסא וראיתי שם ראש השנה, ראש השנה ממש. וכן יום כיפור, יום כיפור ממש. וכן סוכות, סוכות ממש. גם שמעתי שהיו צועקים 'חדשיכם ומועדיכם שנה נפשי', מה לכם לדון את העולם? ! ראש השנה בעצמו ישפוט. וברחו כולם עם כל מנהיגי הדור כולם ברחו.

וראיתי שם שהיה חקוק על הכיסא, כל צורות של כל ברואי עולם, וכל אחד היה חקוק עם בת זוגו אצלו, ובשביל זה נעשין תיכף שידוכים, כי כל אחד מצא שם וראה בת זוגו. ומאחר שבימים הקודמים למדתי, נפל בדעתי שפסוק (דניאל ז) 'כרסיה שביבין די נור' ראשי תיבות 'שדכן', כי על ידי הכיסא נעשין שדוכין כנ"ל, גם 'כרסיה' ראשי תיבות 'ראש השנה יום כיפור סוכות'. ועל כן בשמיני עצרת זיווגא דמטרוניתא. ושאלתי: מה יהיה פרנסתי? ואמרו לי שאהיה שדכן. והאש הקיף סביבו. כי באמת ראש השנה היא טובה גדולה, כי הוא מועד שהלבנה מתכסה בו, שעל זה נאמר (חולין ס ע"ב) 'הביאו עלי כפרה', והוא טובה גדולה להעולם, כי על ידי זה אנו יכולין לבקש כפרה בראש השנה.

עייין כל זה בהתורה 'תקעו בחודש שופר', ויבן ה' את הצלע, המדבר משורשי נשמות הכלולים בכיסא, עייין שם היטב כל התורה בליקוטי תנינא סימן א' כי הוא פירוש על המעשה הנ"ל. כי זאת התורה נאמרה בראש השנה שאחר זה הסיפור, והדברים סתומים ונעלמים מאד. גם חסר קצת כי לא נכתב בשלימות.

הציון
הקדוש

נמשנת ברסלב

התבטא רבינו ואמר שבעבור הגביע הזה, יוציא לס"מ את העיניים והשיניים¹²

ההכנה הגשמית:

לד. אחר כל ההכנות הרוחניות, אין לשכוח את ההכנות הגשמיות; לסדר את כל צרכי הנסיעה. להזמין את כרטיס הטיסה, לארוז מזוודות, וכיו"ב. ויש לדעת,

מקורות והערות

מ. כמסופר בארוכה בשיש"ק ב, קצח. שרבי אבא שוחט הכין גביע להביאו מתנה לרבינו, ואח"כ הוכרח למכור את הגביע כדי לשלם לבעל עגלה, וכשסיפר זאת לרבינו ענה רבינו ואמר: "להבעל דבר עבור הגביע אוציא לו עוד את השיניים והעיניים", "דעם בעל דבר איבער דעם בעכער וועל איך אים נאך ארויס נעמען די ציין מיט די אויגן". והרי חלק מהסיפור הנוגע לעניינינו: באחד מהשנים ששהה רבינו בברסלב חל להיות ראש השנה ביום ב', ואנ"ש שמעיר טשעריץ הזדרזו לנסוע ובאו כבר לשבת לברסלב, בכדי שיאמרו את הסליחות של ערב ראש השנה עם רבנו, אולם רבי אבא שוחט לא נסע עמם מסבות שונות ולא הספיק להגיע לשבת לברסלב ושבת באומאן שהיא רחוקה מברסלב כמאה קילומטר, ובמוצאי שבת קדש התחיל לרדת גשם שוטף ועז ולא ידע איך יצליח להגיע לברסלב על ראש השנה, אולם הוא הזדרז והלך לכמה בעלי עגלות ובקשם שיסיעוהו לברסלב, ולא רצה שום בעל עגלה לקחתו, והפציר בהם מאד עד שנענה לו אחד מבעלי העגלה ואמר לו: אם תתן לי שלש עשרה רובל אסיעך, והבטיח לו רבי אבא, אף על פי שהיה זה סכום גדול ואף על פי שהיה עני מרוד. שמרוב עניות לא היה לו אפלו להחליף בגדיו לכבוד שבת קדש, ותיכף אחר כך התחרט הבעל עגלה ולא רצה לנסוע, אף על פי שהבטיח לו את הסכום הנ"ל, עד שפנו אליו חבריו הבעלי עגלות ואמרו לו, אנחנו לא הסכמנו כלל לקחתו, אולם אתה שהבטחת לו מחויב אתה לקחתו, וברוב שדולם הסכים לדבריו הראשונים, ונסעו משך כל הלילה, ובבקר הספיקו להגיע רק עד טעפליק, שהוא כשלושים וחמשה קילומטר מאומאן, כי הנסיעה היתה קשה מאד מרוב הבוץ והגשם וכו' והבעל עגלה כהרגלו נתן שם אוכל ומספוא לסוסים העיפים, ואחר אכלם ושתם המשיכו בנסיעתם, ובצהריים הצליחו להגיע בקשי רב רק עד העירה הייסין, הרחוקה מברסלב כשלושים קילומטר, ובעל העגלה התעייף כבר מאד מנסיעתו ולא רצה בשום אופן להמשיך אך רבי אבא לא אמר נואש. וכשיצאו לדרך מהייסין אחר שהאכיל הבעל עגלה את הסוסים, שאג הבעל עגלה לסוסים בהלצה "ילדים לרבנו" "קינדערלאך צום רעבין" והתחלו הסוסים לדהור שלא כדרך הטבע והגיעו לברסלב בעת שכבר התפללו הקהל תפלת מנחה של ערב-ראש-השנה, ולא היה לו אפלו פנאי לפרוס בשלום רבנו.

והנה רבי אבא בתמורת השלש עשר רובל שהבטיח לבעל העגלה, מכר את גביע הכסף אותו רצה לתת במתנה לרבינו. אחר כך בלילה בעת שישב רבנו בשלחן עם אנ"ש כמנהגו, כי היו מתאספים לשלחן רבנו, אף-על-פי שנהג רבנו לבלי לדבר כלל בליל ראש-השנה שום דבור, פנה אל רבי אבא ואמר לו: "אבא ספר לי את הנסיעה שלך" והתירא רבי אבא לספר, כי ידע שמכר את הגביע שהביאו עמו כמתנה לרבנו בתמורת נסיעתו, אולם רבנו פנה אליו שוב, ואמר לו: "אבא אל תפחד וספר לי את נסיעתך" - וספר לו רבי אבא את כל סדר נסיעתו, וספר גם זאת שהיה מכרח למכר את הגביע תמורת נסיעתו, בגמרו אמר רבנו: "להבעל דבר עבור הגביע אוציא לו עוד את השיניים והעיניים", "אתה אבא, בעולם-הזה כבר לא כדאי, ואתה שמואל קח לך מעט מהמרק", "דעם בעל דבר איבער דעם בעכער וועל איך אים נאך ארויס נעמען די ציין מיט די אויגן", "דו אבא אויף דעם עולם איז שוין נישט כדאי, און דו שמואל נא דיר אביסעל יוך", כי בנסיעתו נסע עמו בנו רבי שמואל, ותיכף לאחר סכות נפטר רבי אבא, ובנו רבי שמואל התעשר מאד, וממנו ירש רבי אבא'לה המפורסם את כל עשירותו.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

שגם ההכנות והטרדות הגשמיות, הם חלק מתיקוני הנסיעה וההתקרבות לצדיק.

לה. וכל הטרחות והיגיעות שיש לו לאדם סביב הנסיעה לרבינו הקדוש, מתקנת את 'חוש הריח' שבהתקרבות לצדיק, ומכשירה אותו לקבל את אורו של רבו^{מא}.

לו. כמו כן, גילה לנו רבינו הקדוש, שבכל פסיעה ופסיעה שהאדם פוסע לצורך ההכנות לנסיעה, כגון: ההליכה לסוכנות הנסיעות, ולהזמנת מונית לשדה-התעופה וכיו"ב - מכל פסיעה ופסיעה נברא מלאך קדוש!^{מב}

לז. על כן, יעשה את כל ההכנות, מתוך שמחה וצהלה, והתלהבות הלב. על אשר הוא זוכה להכין את עצמו לנסיעה הקדושה, אשרי לו! "והנה אני עתה מכין עצמי לנסוע לאומן בחסדו יתברך, ובעוד שעה ושתיים קיוויתי לה' שאסע לשלום"^{מג}...

לח. אגב; ישנם כאלה שעוזר להם מאד, להכין לפני הנסיעה רשימה של נושאים, אשר עליהם הוא רוצה לבקש / להודות / להתוודות בציון הקדוש, ולשוחח עליהם לפני רבינו הקדוש.

❁ "מקודות והערות" ❁

מא. ליקוטי מוהר"ן ח"ב, ה (סעיף טו): 'ריח' זה בחינת הטרחות והיגיעות שיש לכל אחד ואחד בשביל לנסוע ולילך ולבוא אל הרב, וזה בחינת ריח, בחינת 'וריה אפך', בחינת 'אף חכמתי עמדה לי', 'חכמתי שבאף עמדה לי', דהיינו על ידי טרחות ויגיעות, כי אי אפשר לקבל מהרב כי אם על ידי טרחות ויגיעות, וזהו בחינת 'חוש הריח'.

ובליקוטי עצות (צדיק ה) כתב וזה לשונו: ועל ידי הטרחות והיגיעות שיש לכל אחד כדי לנסוע ולבוא אל הרב - כי אי אפשר לבוא אל הרב ולקבל ולינוק מחכמתו הקדושה כי אם על ידי טרחות ויגיעות, ועל ידי אלו הטרחות והיגיעות - מתקנין חוש הריח.

מב. חיי מוהר"ן, רצא: ואמר שבכל פסיעה ופסיעה שלהם כשנסעו אליו נברא מלאך מכל פסיעה ופסיעה. ואמרו לו: "הלא גם כמה יגיעות יש לנו, וכמה פסיעות אנו הולכין, קודם ששוכרין העגלה לנסוע?". השיב: "בודאי גם זה בכלל!" כי גם מאלו הפסיעות נברא מלאך מכל פסיעה ופסיעה.

מג. לשון מוהרנ"ת במכתבו, י"ז לספירת העומר, שנת ת"ר.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

הנסיעה לרבינו

ובו ס' סעיפים

בפרק זה יבואר בס"ד ענין וסדר הנסיעה לרבינו הקדוש

סוד הנסיעה:

- א. ברוך ה' אנו מוכנים לצאת לדרך! עתה הגיעה הנסיעה עצמה. ובכן, שימו לב: הנסיעה לצדיק, אינה רק אמצעי להגיע אליו. אלא יש בה בעצמה קדושה נפלאה, ותיקון גדול לנפש האדם.^א
- ב. וכל כך יש חשיבות בעצם הנסיעה, עד כדי כך שרבינו אמר לכמה מתלמידיו שהיו גרים רחוק ממנו והיו נוסעים אליו ממרחק, ולאחר מכן עברו לגור סמוך אליו: "אני מתגעגע מאד אחרי הדרכים שלהם!"^ב
- ג. וכן אנו רואים מסיפורים רבים שרצון רבינו היה ש"ניסע" אליו, כי עצם הנסיעה יש בה תיקון מיוחד ונפלא.^ג

מקורות והערות

א. וכאשר יבואר להלן בס"ד.

ב. חיי מוהר"ן, רצא: אמר לרבי יודל רובי שמואל אייזיק זכרונו לברכה כשהיו נוסעים אליו מדאשוב למעדוועדיווקע ופעם אחת היו רוצים לצאת לסביבות מעדוועדיווקע כדי להיות סמוכים אליו תמיד וכן עשו. אז אמר שהוא מתגעגע מאד אחר הדרכים שלהם שהיו נוסעים בהם אליו.

ג. כמבואר לעיל. וראה גם את הסיפור המובא בשיש"ק: אז כשהיה רבנו באומאן - בדרכו מזלאטיפאלי לברסלב - כנזכר לעיל, היה זה בחודש אלול, שפגש שם רבינו בשוחט אחד מתושבי העיר שהיה צדיק נסתר, ודיבר עמו רבינו מענין ההתקבצות אצלו על ראש השנה, עד שאמר לו: "כל ענייני הוא ראש השנה" "גאר מייך זאך איז ראש השנה". ושאלו השוחט, אם יכול הוא להישאר עד ערב ראש השנה באומאן, כדי לשחוט שם את הבהמות עבור תושבי העיר לכבוד יום טוב, ויגיע לברסלב על ידי שם

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

ד. ואכן, על עצם הנסיעה לצדיק, מקבלים שכר מן השמיים. וכלשון רבינו בספר המידות: "אלו בני אדם הנוסעים לצדיק, אף על פי שאין מקבלים תורה ממנו, מקבלים שכר על הנסיעה"^ז.

ה. כמו כן: על ידי עצם הנסיעה שהאדם מתרומם ממקומו ונוסע לרבינו, הרי הוא משליך מעצמו את משא האפיקורסות הרובצת על נשמתו. כי עצם הנסיעה מעידה על אמונתו בצדיק^ח.

ו. יותר מכך, גילה לנו רבינו הקדוש: מכל פסיעה ופסיעה שנוסעים אליו, נברא מלאך קדוש!^ט

אור הדרכים:

ז. לא רק הנסיעה עצמה יש בה אור, אלא גם הדרכים אשר עליהם נוסעים, מאירים ומפיקים נוגה... וכך אמר רבינו הקדוש: "אני מאחל לעצמי שאזכה לראות אור בהירות הדרך שאתם נוסעים אלי!"^י

מקורות והערות

של קפיצת הדרך לראש השנה. ענה לו רבינו "אולי נוסעים עם סוסים ולא עם שמות". "צו מיר פארט מען מיט פערד נישט מן קיין שמות".

ד. ספר המידות, צדיק כד.

ה. שיחות הר"ן, לז: אפיקורסות נקראת משא כמו שכתב רש"י על "משאכם" (דברים א יב) מלמד שהיו בהם אפיקורסים. על כן כשנוסע להצדיק הוא משליך מעליו משאוי גדולה, כי מאחר שנוסע כבר יש לו אמונה שהוא היפך האפיקורסות.

ו. חיי מוהר"ן, רצא: ואמר, שבכל פסיעה ופסיעה שלהם, כשנסעו אליו, נברא מלאך מכל פסיעה ופסיעה. ואמרו לו: הלא גם כמה יגיעות יש לנו, וכמה פסיעות אנו הולכין קודם ששוכרין העגלה לנסוע? השיב: בודאי גם זה בכלל, כי גם מאלו הפסיעות נברא מלאך מכל פסיעה ופסיעה.

ז. חיי מוהר"ן, רצא: ובערב ראש השנה האחרון באומין דיבר מזה ואמר בזו הלשון: איך ווינטש מיר אז איך זאל זוכה זיין צו זעהן דאס לעכטיקייט פון דיא וועגין וואס איר פארט אויף זייא צו מיר. אחלי שאזכה לראות אור בהירות הדרך שאתם נוסעים עליו אלי.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

ח. עוד גילה לנו טפח מסוד קדושת הדרך, ואמר: "הדרכים תאבים שיסע עוד אחד עליהם להצדיק האמת", וכשאחד מאנ"ש מפסיק לנסוע, הדרכים מתאבלים עליו...^ה

תיקוני הנסיעה:

ט. תיקונים נפלאים מתקן האדם, כשהוא מיטלטל בדרכים, על מנת להגיע לצדיק. ונזכיר כאן כמה מהם^ו, בקיצור נמרץ:

א. כשהאדם נוסע לצרכי מצוה, בפרט כשנוסע לצדיק לשם שמים, "על ידי כל נסיעות אלו מתקן תיקון גדול", כי גורם בזה לקשר את כח הדמיון שלו לשכל האמיתי, ובא לאמונה שלימה.^ז

מקורות והערות

ח חיי מוהר"ן, שטו: והוכיח את אחד שהיה מקורב ונתרחק, ואחר כך חזר ובא אליו בחול-המועד פסק תקס"ט. ענה ואמר: אפילו אם עוברים כמה שנים, ואינו נעתק ועולה ממדרגתו למדרגה עליונה ממנה ביראת שמים, רק הוא עומד במדרגתו הראשונה כבתחילה, ואפילו אם הוא גרוע יותר מבתחילה, אם הוא מקורב לצדיק האמיתי, ההתקרבות בעצמו הוא טוב מאד בלי שיעור וערך (ואם לא היה מקורב להצדיק היה גרוע עוד יותר ויותר).

הדרכים מבקשים את תפקידם, כדאיתא במדרש על פסוק 'דרכי ציון אבלות', שהם מתאבלים על שפסקו עולי רגלים שהיו עוברים עליהם. וכן אלו בני אדם שהם נוסעים והולכים להצדיק האמת, כשחס ושלום נפסק אחד מהם ונמנע מלנסוע, אזי גם הדרכים מתאבלים ומבקשים את תפקידם. כי הדרכים תאבים שייסע עוד אחד עליהם להצדיק האמת. תמה אני: איך משליכים חבורה אהובה וחביבה כזו? ! ממה נפשך, אם באותן השנים לא הלכת בדרכי ה' כראוי, בודאי הפסדת מה שהפסדת. ואם היית עובד השם כראוי, הלא טוב היה אם היית מטיל העבדות והיהדות שלך גם כן לתוך השותפות של החברים האהובים, והיו אחרים יכולין להרחיב ידיהם ולהצליח על ידי העבדות שלך. ויותר מזה - להגיד לך מה אני, ומה שהפסדת - זה אי אפשר להגיד לך. אם תיסע מעתה, אז תתחרט על העבר.

ט ולא הזכרנו כולם, כי רבים הם. וכבר יש פרק שלם בספר 'אוצר היראה', על נושא הנסיעות והטלטול בדרכים, לך נא ראה שם. ואנו לא העתקנו רק מעט גרגירים השייכים לנסיעה לצדיק.

י אוצר היראה, טלטול ונסיעות לדרכים, אות יז: על ידי כל הנסיעות לדרכים, שצריכין לזכור את השם יתברך בנסיעתו בדרך, כמו שכתוב: "ודברת בם וכו' ובלכתך בדרך", ועיקר הנסיעה צריך לכוון רק בשביל התכלית הנצחי, כגון במשא-ומתן, שנוסע להרויח ממון כדי שיתן צדקה; מכל שכן כשנוסע לדבר שבקדושה; בפרט כשנוסע להתקרב להצדיק האמת לשם שמים, אזי על ידי כל נסיעות אלו מתקן תיקון גדול, כי כולל ומעלה ומקשר על ידי זה המדמה בהשכל האמיתי, שזה עיקר עבודת האדם, ועל ידי זה עיקר תיקון האמונה הקדושה.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

ב. בנסיעתו, הרי הוא מעלה את כל המקומות ל"למעלה מן המקום", ועל ידי זה דנים אותו בשמים לכף זכות, ונתתקן הכל!"²⁰.

ג. בפרט כשנוסע לרבינו הק' לראש השנה, הרי הוא מקשר את כל המקומות שעובר בהם, ל"כסא הכבוד" שהוא למעלה מהמקום, וכל המקומות נכללים בקדושת ארץ ישראל!"²¹.

לפני היציאה:

י. מה טוב ליחד לו זמן-מה טרם צאתו לדרך, להתבודד בינו לבין קונו, לפשפש במעשיו ולשפוט את עצמו היטב, ולבקש מאתו רחמים על כל מהלך הנסיעה"²².

יא. קודם היציאה לדרך, יתן צדקה, ועל ידי זה לא יהיה לו עיכוב וצער בדרך. "צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו"²³. ובספר המידות, מורה רבינו הקדוש:

מקורות והערות

יא. אוצר היראה, טלטול ונסיעות לדרכים, אות טז: על ידי כל ההליכות ונסיעות שהולכין ונוסעין לדבר מצוה, על ידי זה מקשר ומעלה כל אחד את בחינת מקומו לבחינת למעלה מהמקום, ששם דנין הכל לכף זכות, ושם נתתקן הכל. גם על ידי זה זוכין לידע, שגם החלל הפנוי, שהוא שורש המקום, הכל נתהוו ממנו יתברך בעצמו, שהוא בבחינת למעלה מהמקום (ע"פ הל' שלוחין ה"ד אות יח).

יב. אוצר היראה, טלטול ונסיעות לדרכים אות יד: כל הטלטולים והנסיעות של כל אחד מישראל בפרטיות, הכל כדי להרים ולהגביה כלל המקומות כולן שיהיו נכללין בקדושת ארץ ישראל, כדי שיעלו לבחינת למעלה מן המקום, שזהו עיקר עבודת איש הישראלי בזה העולם. והעיקר, כשהאדם הולך או נוסע לדבר מצוה, לבית הכנסת ולבית המדרש, והעיקר ביותר כשהולך להתקרב להצדיק האמת שיכול לעשות ראש השנה מחמת שאוחז בכסא הכבוד, שאזי בכל פסיעה ופסיעה מתקן הרבה, כי מרים ומגביה את המקום לבחינת למעלה מהמקום, מאחר שעל ידי אלו המקומות הוא הולך להתקרב להצדיקים, שהם בבחינת למעלה מהמקום, בבחינת מקומו של עולם כנ"ל. וזה בחינת (תהלים לז): "מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ".

יג. ליקוטי הלכות, הרשאה ג, כא: כי קודם שהולך לדרך, צריך לאמלכא ביה בקודשא בריך הוא, דהיינו להתבודד בינו לבין קונו ולפשפש במעשיו, ולשפוט את עצמו כנ"ל. ועל ידי זה מעלה כל היראות הנפולות השכיחים בדרך יותר כנ"ל.

יד. ליקוטי מוהר"ן, לא: וזה שכתוב 'צדק לפניו יהלך' וכו', כי יש דרכים רחבים שהם דרך הכבושה לרבים, וכן יש שבילים, וזה הדרך והשביל נמשך לכאן, וזה לכאן. ולכל דרך ושביל יש כנגדו בגלגלים דרך

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

”כשתלך בדרך, תתן קודם לצדקה”^{טו}.

- יב. רבינו הקדוש אמר: ”בדרך צריכין להיזהר בטבילת מקוה, כי מקוה מסוגל להינצל מרוצחים”^{טז}. לכן יקפיד לטבול במקוה ביום הנסיעה. והיו גם כאלה אשר הלכו לטבול במיוחד, לכבוד הנסיעה הקדושה.
- יג. כמו כן, כדאי מאד להתברך טרם הנסיעה בברכת כהנים. כי ”על ידי ברכת כהנים, נתתקן הדרך מכל צער ויסורים שיש לאדם בדרכים”^{יז}.
- יד. כמו כן, כדאי להשתדל שיהיה מי שילווה את הנוסע, והדבר מסוגל להציל את האדם מסכנה בדרכים, כדברי רבינו הקדוש בספר המידות: ”על ידי לוויה, האדם נשמר מכל היזק בדרך”^{יח}.

”מקורות והערות”

ושביל. וכן בין דרך לדרך גדל כאן עשבים, כן יש גם כן נגד כל עשב ועשב כוכב שהוא כנגדו, שהעשב גדל מכוחו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מדרש רבה בראשית פרשה י'): 'אין לך כל עשב ועשב שאין לו כוכב וכו'.

ולפעמים כשאדם יש לו עיכוב וצער בדרך, הוא מחמת שכנגד המקום הזה יש שם עיכוב בהכוכב, שאינו מאיר בשלימות. ועל כן התקנה לזה, ליתן צדקה קודם שיצא לדרך, כמה שכתוב: ”צדק לפניו יהלך וישם לדרך” וכו'. כי על ידי הצדקה יאיר הכוכב, כי על ידי צדקה מאירין הגלגלים כנ”ל. ועל כן על ידי הצדקה שנותן, יבטל עיכובו שיש לו בהדרך, שנמשך מהעיכוב שיש בהגלגלים והכוכבים כנ”ל.

וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (הוריות י'): 'כוכב אחד יש שמתעה את הספינות', היינו כשהספינה מגיעה תחת אותו כוכב, אזי הספינה תועה בדרך, מחמת שזה הכוכב אינו מאיר בשלימות.

טו. ספר המידות, דרך ח.

טז. חיי מוהר”ן, תעה.

יז. אוצר היראה, טלטול ונסיעות לדרכים אות ב: על ידי ברכת כהנים נתתקן הדרך מכל צער ויסורין שיש לאדם בדרכים. ועל כן נוהגין לברך את היוצא לדרך עם ברכת כהנים (הל' נשיאת כפים הלכה ג, אות ד).

יח. ספר המידות, דרך יב. [והמקור לזה, הוא רבי יהודה בשם רב, בגמרא סוטה דף מו ע”ב: ”אמר רב יהודה אמר רב, כל המלוה את חברו ארבע אמות בעיר, אינו ניזקין”]. ובסעיף שלאחריו כתב: ”מי שאין לו לוויה יעסוק בתורה”.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

טו. בהגיע הזמן^ט, יאמר 'תפילת הדרך' בכוונה גדולה, ויתפלל שתעבור כל הנסיעה בשלום, בלי שום פגע ומכשול, לא ברוחניות [ראיות אסורות, הרהורים רעים, כעס וקפידות, עצבות ומרה שחורה וכיו"ב] ולא בגשמיות [עיכובים תקלות וכיו"ב].

טז. "כשתרצה לילך בדרך, תקשר את עצמך קודם במידת הביטחון, ועל ידי זה לא יגוף רגלך"^ז.

ונשמרת מכל דבר רע:

יז. היות והנסיעה לרבינו הקדוש עוברת דרך שדות-תעופה ומקומות פרוצים - יש כאן מצד אחד סכנה רוחנית נוראה^כ, ומצד שני הזדמנות לצבירת ריוח נפלא^כ, והכנת כלים נפלאים לקבלת אור הצדיק.

כי זאת גילה לנו רבינו הקדוש ש: דרגת השגתו של כל אחד באורו של הצדיק,

הוא כפי שמירת העיניים שלו!

מקורות והערות

יט. הזמן הרגיל והמקובל לאמירת תפילת הדרך, הוא כשיוצאים מהעיר. וכדברי השו"ע (או"ח סימן קי סעיף ז'): "אומר אותה אחר שהחזיק בדרך". אמנם, ראה בספר המידות (דרך ג) שכתב: "בשעה שבעלי עגלה מטריחין את עצמן בעגלה ובסוסים תתפלל תפילת הדרך", ולפי זה יש לומר תפילת הדרך בתחילת היציאה לדרך, בעודו בתוך העיר. וכדעת הט"ז, שיכולים לברך אותה אפילו בעיר קודם שיוצא לדרך, והוא מפרש דברי השו"ע באופן אחר, עיי"ש. וכן דעת החיד"א במחזיק ברכה, וגם היסוד ושורש העבודה כתב כן. ונראה שרבינו הכריע ג"כ כדעת הט"ז.

כ. ספר המידות, דרך ז.

כא. ומלבד כל הפגמים הנוראיים, הרי הוא גם ממית את לבו, ומאבד את כל רגשות הלב היהודי. כמבואר בליקוטי מוהר"ן תורה נ"ד.

כב. אגב, ידוע שבכל פעם שהאדם כובש את עיניו מלראות ראיות אסורות, הרי הוא מקיים חמש מצוות מן התורה [1. לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. 2. ונשמרת מכל דבר רע. 3. והיה מחניך קדוש. 4. קדושים תהיו. 5. והלכת בדרכיו], ונקרא 'צדיק', ומעורר עת רצון למעלה בשמים, וכאשר האריכו בזה הספה"ק. עיין בספר טהרת הקודש שהאריך בזה מאד.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

וסוד הדבר, בקצרה, הוא:

האור שנשפע מהצדיק על האדם, אינו מצוייר ומוגדר. רק האור מצטייר אצל כל אחד כפי מוחו. ולכן, מי ששומר את עיניו ומוחו קדוש, מצטייר אצלו האור לטובה ולברכה. ומי שלא, מצטייר אצלו האור להיפך ח"ו.²²

אשרי הזוכה לעצום עיניו באמת, ולתקן בזה את מוחו הפגום, ובכך יזכה שיצטייר אצלו אור רבינו הקדוש לטובה ולברכה.

יח. וכבר גילה לנו מוהרנ"ת ש: "כל התורה כולה תלויה בשמירת העיניים". "וצריך כל אחד לרחם על עצמו ולהיות עוצם עיניו מראות ברע, ולסתום עיניו מחיזו דהאי עלמא לגמרי, ולבלי להסתכל על תאוות עולם הזה והבליו ... לבלי להביט בעיניו רק בתורה ועבודה, כמו שכתוב 'עיניך לנוכח יביטו ועפעפיך יישירו נגדך'!²³

מקורות והערות

כג. ליקוטי מוהר"ן, לו: דזה הוא כלל גדול, שאי אפשר לשום אדם להשיג ולתפוס בידבורו של הצדיק, אם לא שתיקן תחילה אות ברית קודש כראוי, ואזי יכול להבין ולתפוס דיבורו של הצדיק. דאיתא בזוהר: 'סילווקא דיסודא עד אבא ואמא', שהם בחינת חכמה ובינה, שהם י"ה, שהם מוחין. נמצא, כשתיקן אות ברית קודש כראוי, אזי המוחין שלו בשלימות, ויכול להבין דיבורו של הצדיק, כפי התיקון של כל אחד, כך הוא השגתו.

ועיי"ש עוד בהמשך, מענין ציור האור. ושם (ובעוד הרבה תורות) מבואר שעיניך שמירת הברית הוא שמירת העיניים, ועצימתם.

כד. ליקוטי הלכות, פורים ה, ה: כי כלל כל התורה כולה הוא בחינת עיניים דקדושה, בחינת טוב עין. וזה בחינת בראשית, שהוא התחלת התורה, תמן 'ראשי' תמן 'בת', שהם תלת גוונים דעינא וכת עין, (כמו שכתב רבנו זכרוננו לברכה במקום אחר). וכן התורה מסיימת 'לעיני כל ישראל'.

כי עיקר כלל כל התורה והמצוות הוא לבלי לילך חס ושלום, אחר שרירות לבו הרע ומראה עיניו, כמו שכתוב 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וכו'! כי 'העין רואה והלב חומד' כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, וכל התאוות והרהורים, שכולם באים על ידי ראיית העין כנ"ל, כי העין רואה והלב וכו' כנ"ל, כולם הם מבחינת הרע עין.

וצריך כל אחד לרחם על עצמו ולהיות עוצם עיניו מראות ברע ולסתום עיניו מחיזו דהאי עלמא לגמרי, ולבלי להסתכל על תאוות עולם הזה והבליו, לסלק ולבטל אחיזת הרע עין ממנו ומגבולו לגמרי, רק שיהיה טוב עין לבלי להביט בעיניו רק בתורה ועבודה, כמו שכתוב 'עיניך לנוכח יביטו ועפעפיך יישירו נגדך'. וכמו שכתוב 'גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך'. וכתוב 'עיני תמיד אל ד' וכו'.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

ניצול זמן הנסיעה:

יט. כבר הזהירונו חז"ל לעסוק בדרך בדברי תורה⁷⁷. והפליגו מאד בעונשם של תלמידי חכמים ההולכים בדרך ואין ביניהם דברי תורה⁷⁸.

כ. ויש בזה סוד גדול; כי בדרך מתגברות על האדם בלבולי המדמה, ועיקר בירור המדמה הוא על ידי התורה⁷⁹.

כא. וסגולה מיוחדת ישנו בלימוד בדרך, כדברי רבינו הקדוש בספר המידות: "עסק התורה בדרך נותנת חן"⁸⁰. ועל אחת כמה וכמה, שיש להתחזק בזה בדרך קדושה שכזאת; הדרך לציון הצדיק.

כב. וכך אמר המלאך המגיד שאמר למרון הבית יוסף: "וכד אתון אזלין על קברי צדיקייא, אי באורחא אתון עסקין באורייתא, הא שכינתא נפקאת לקדמותכון [= כשאתם הולכים על קברי הצדיקים, אם אתם עוסקים בדרך בתורה, השכינה יוצאת לפניכם!]. לכן הידבק בי ובתורתי ובמשניותי, בהתהלךך

מקורות והערות

כה. תלמוד בבלי, מסכת עירובין, דף נד עמוד א: אמר רבי יהושע בן לוי המהלך בדרך ואין עמו לוייה ועסוק בתורה שנאמר כי לויית חן הם.

כו. תלמוד בבלי, מסכת תענית, דף י עמוד ב. וכן במסכת סוטה, דף מט עמוד א: אמר רבי אלעאי בר ברכיה שני תלמידי חכמים שמהלכים בדרך ואין ביניהם דברי תורה ראויין לישרף שנאמר ויהי המה הלכים (הולך) [הלוך] ודבר והנה רכב אש וסוסי אש ויפרדו בין שניהם טעמא דאיכא דיבור הא ליכא דיבור ראויין לישרף.

כז. אוצר היראה, טלטול ונסיעות לדרכים, אות יח: עיקר הנסיעה הן כשנוסעין עם בהמות וסוסים, הן ההולך ונוסע ברגליו הכל הוא כדי להגביר הרוכב על הסוס, הראש על הרגלין, שזה בחינת שמגבירין השכל על המדמה. וביותר צריכין ליזהר בזה בדרך, שהוא בחינת 'צאתך', ששם התגברות המחשבות המבלבלות של זוהמת בלבול המדמה ביותר. ומחמת שעיקר בירור המדמה הוא על ידי התורה הקדושה, שהוא בחינת כלליות המדרגות שבנבואה, על כן הזהירו רבותינו ז"ל ביותר לעסוק בדרך בדברי תורה.

כח. ספר המידות, חן יג.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

תנחה אותך בשכבך תשמור עליך"ט.

כג. מאידך, יום הנסיעה הוא יום טרוד מאד, וקשה ביותר לנצל אותו לתורה ותפילה ועבודת ה'. עד כדי כך שהיו צדיקים שאמרו שיכולים הם למסור דין וחשבון על כל יום מימי חייהם חוץ מיום הנסיעה^ל.

כד. אכן, כדאי היא הנסיעה לצדיק, אף על פי שהיא גורמת ביטול תורה ועבודה. ועל כגון דא נאמר "ביטולה של תורה זהו יסודה"^ל.

כה. אך אף על פי כן אמר מוהרנ"ת: "אני אומר שאני מוכן לתת דין וחשבון גם על יום הנסיעה" כי גם אותו אפשר לנצל, "וועדליג ווי דער טאג" - לפי אותו יום^ל.

כו. ובכך מסר לנו מוהרנ"ת את המפתח איך לנצל את יום הנסיעה: "לנצל כל יום לפי בחינתו". כי כל יום ניתן לנצל אותו, אם אין מתעקשים לנצל אותו דוקא בצורה הרגילה. אלא מתבוננים בכל עת, איך לנצל את אותו היום לפי בחינתו^ל.

מקורות והערות

כט. מגיד מישרים, פרשת כי תבוא.

ל. כמו שאמר הרה"ק הרבי ר' זושא, וכאשר הבאנו להלן משיש"ק.

לא. כמובא בספר המידות ערך 'צדיק'. ומזה שסידר זאת רבינו הקדוש בערך 'צדיק', משמע שהכוונה על הזמן שמבלים סביב ההתקרבות והנסיעה לצדיק.

לב. שיח שרפי קודש א, תקעט: מוהרנ"ת אמר: הצדיק רבי זושא אמר, שעל הכל יוכל לתת דין וחשבון, חוץ מיום הנסיעה. ואני אומר, שאני מוכן לתת דין וחשבון גם על יום הנסיעה, רק תלוי לפי היום. "וועדליג ווי דער טאג". כל כך שמר את הזמן, עד שאפילו מוכן לתת דין וחשבון מדוקדק על זמן נסיעותיו.

לג. ליקוטי הלכות, מלמדים ד, ו: וזהו 'בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך', זה בחינת מה שדקדק רבנו זכרונו לברכה וכתב שם בהתורה הזאת, שעיקר התיקון על ידי שמקשר את ליבו להנקודה השייך לליבו בעת הזאת, עיין שם. ובענין זה יש הרבה לדבר ולבאר.

ומי שרוצה לילך עם דיבור זה, ולהסתכל על זה באמת, הוא יכול לקרב את עצמו לה' יתברך ולהחזיק

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

כז. ובפרט כיום שיש מבחר כל כך גדול של ספרי כיס, נגנים ושיעורים, וכיו"ב - בודאי שיכול כל אחד למצוא את הדרך איך לנצל את זמן הנסיעה בטוב ובנעימים.

כח. ועלינו ללמוד ממוהרנ"ת, שהוא היה דרכו לשכור עגלה מיוחדת, מכוסה ביריעה, כדי שיוכל בעת נסיעתו להגות בתורה ולעסוק בתפילה ועבודת ה' ^{לד}.

כט. "וגם אחז תמיד את המורה שעות [= השעון] לנגד עינו, והיה שומר את כל שעותיו ורגעיו בכל מיני שמירה. כי גם בעת נסיעתו ושיבתו על העגלה, הרבה ללמוד ולהתפלל ולצעוק להשם יתברך בכלות הנפש ממש, ושום דבר

❦ "מקורות והערות" ❦

את עצמו בה' יתברך תמיד לעולם ועד, בכל מקום שהוא, יהיה איך שיהיה. כי בודאי בכל עת וזמן ובכל מקום שהוא, באיזה מדרגה ובאיזה ענין שהוא, תמיד יש איזה בחינת נקודה טובה שיכול לדבק את עצמו להנקודה ההיא השייך לליבו בעת הזאת דייקא. ואם יסתכל ויחפש היטב, בודאי תאיר בו הנקודה השייך לליבו בעת הזאת דייקא, ועל ידי זה יתקן הכל כנ"ל.

כי זה רואין בחוש, שבודאי אין דומה העבודה שהאדם עובד את ה' יתברך בשבת ויום טוב להעבודה של ששת ימי החול. וכן אינו דומה העבודה שבכיתו להעבודה שבדרך, כי בודאי בדרך אינו יכול לעסוק כל כך בתורה כמו בכיתו, אבל אף על פי כן בודאי אין האדם פטור לגמרי בדרך מעבודת ה', רק בדרך הוא צריך לקשר עצמו להנקודה השייך לליבו בעת ההוא כפי העסק שעוסק בו, ובכיתו צריך לקשר עצמו להנקודה השייך ללבו אז. וכן ביום צריכין לקשר עצמו להנקודה השייך לליבו אז המאירה ביום ובלילה להנקודה המאירה אז בלילה.

וזה 'ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך'. כי תמיד צריכין לדבר בתורה ויראת שמים, ולקשר עצמו להנקודה השייך לליבו בעת ההיא, כפי העת; אם הוא בכיתו, או בדרך, או אם הוא ביום או בלילה, כי 'לכל עת וזמן לכל חפץ תחת השמים'.

וזה בחינת 'על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא'. 'לעת מצוא' דייקא, שיזכה תמיד למצוא הנקודה כפי העת והזמן כנ"ל, כי בודאי אי אפשר לאדם לידע כל זאת בפרטיות, רק הוא צריך להאמין תמיד בכל מקום שהוא בכל עת וזמן ובאיזה מדרגה שהוא בעליה או בירידה - אפילו אם הירידה היא חס ושלום, כמו שהיא, רחמנא ליצלן - הוא צריך לידע ולהאמין תמיד, שבודאי יש עתה בחינת נקודה טובה השייך לליבו בעת ההיא דייקא, שעל ידי זה יתקן מכל מקום שהוא. ועל זה צריכין תפילה ותחנונים הרבה, בחינת 'על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא', 'לעת מצוא' דייקא כנ"ל. כי זה עיקר ההתבודדות והשיחה בינו לבין קונו שהזהירנו רבנו זכרונו לברכה הרבה.

לד. טובות זכרונות, סימן י: שמעתי מידידינו החסיד ותיק מפורסם בין אנ"ש, שמו הר' משה ברסלביר ז"ל נ"ע, שנתגדל בבית מוהרנ"ת ז"ל מימי ילדותו, והיה ג"כ משמש אצלו כידוע לאנ"ש. וסיפר לי שפעם אחד כשנסע מוהרנ"ת ז"ל על ערב ראש חודש לאומין על קבר אדמו"ר זל"ה, לקח ג"כ אותו ליסע עמו, לשרת אותו בדרך, ודרכו היה ששכר עגלה עם הבע"ג באופן שהעגלה שנוסע בה תהיה מכוסה כמו חדר בית שקורין 'בויד', בכדי שיוכל שם להתפלל וללמוד לקיים ודברת בם וכו' ובלכתך בדרך וכו',

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

בעולם לא בלבב את דעתו לבטלו מעבודתו אפילו כרגע!"^{לה}.

ל. ועל אחת כמה וכמה, בדורנו אנו, שגם המטוס והרכב הגרוע ביותר, נוח בהרבה מהעגלות המכוסות של פעם^{לו} – בודאי שעלינו להשתדל לנצל את הזמן.

לא. וזאת יש לזכור: שכשיש לאדם לב, לא שייך אצלו 'מקום', ובכל מקום שהוא נמצא בו, הוא יכול לפנות לה' ולעסוק בעבודתו^{לז}.

לב. וזה כל תיקון הדרכים; לגלות את אור ה' בכל מקום ומקום. כי בכל פסיעה ופסיעה שהאדם פוסע, הוא בא בעולמות אחרים^{לא}. וכל התיקון הוא, שבכל מקום חדש שהוא מגיע, יראה לגלות שם את ה' ולהתחבר אליו גם שם^{לב}.

מקורות והערות

לה. כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, טז.

לו. ועל דרך מה שאמר רבינו הקדוש: "הלא אדרבא, השם יתברך מנהיג עתה העולם יפה יותר מקודם! ואמר בזה הלשון: אדרבא דער אייבערשטער פירט היינט שעניר דיא וועלט" (שיחות הר"ן, שז).

לז. ליקוטי מוהר"ן ח"ב, נו: כשיש להאדם לב, אין שייך אצלו מקום כלל, כי אדרבא, הוא מקומו של עולם וכו'. כי האלקות הוא בלב, כמו שכתוב 'צור לבבי'. ואצל השם יתברך נאמר 'הנה מקום אתי', שהוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו. נמצא, מי שיש לו לב ישראלי, אין ראוי לו לומר שמקום זה אין טוב לפניו, כי אין שייך אצלו מקום כלל, כי אדרבא, הוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו כנ"ל.

לח. אוצר היראה, טלטול ונסיעות לדרכים, אות ו: בכל פסיעה שאדם פוסע והולך ממקום למקום, הוא בא בכל פעם בעולמות אחרים (הל' תחומין ה"ב).

לט. אוצר היראה, טלטול ונסיעות לדרכים, אות ח: עיקר התגלות העצות הנ"ל הם על ידי המשכת רוחניות אלקות לתוך צמצומים, ומשם נמשכין כל הנסיעות והטלטולים בשורשן, כי מחמת שצריכין להמשיך בכל פעם מחדש רוחניות אלקות לתוך צמצומים חדשים, ותכלית כל הצמצומים הוא הארץ הגשמי הזאת של עולם העשיה. ועל כן בארץ הזאת, שהוא תכלית הגשמיות והצמצומים, שם עיקר שלימות האמונה שנמשכת על ידי העצות שנתגלין על ידי המשכת רוחניות אלקות לתוך צמצומים. כי אף על פי שגם בעולמות עליונים יש בחינת אמונה, כי בודאי גם המלאכים אין יודעין ומשיגין מהותו יתברך, ושואלין: איה מקום כבודו וכו', אף על פי כן האמונה שלהם היא סמוכה וקרובה לבחינת דעת, כי אין להם גוף עכור כזה להפסיק נגדם. אבל בזה העולם הגשמי, בכאן הוא עיקר האמונה, כי בכאן אי אפשר להשיג אלקותו יתברך כי אם על ידי אמונה לבד. ומחמת ששורש גידול האמונה נמשך על ידי המשכת רוחניות אלקות לתוך צמצומים, על כן צריכין דרכים וטלטולים, כי לפעמים צריכין לילך ממקום למקום בשביל להמשיך רוחניות

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

לג. וכמו שמבקש מוהרנ"ת בתפילתו להשם יתברך, שבכל מקום ומקום יעבוד אותו יתברך. "ובכל מקום ומקום שאבוא לשם בחניה ובנסיעה כפי רצונך, אזכה למצוא שם אלהותך באמת, ולהתקרב אליך ולהתדבק בך באמת, ואל יבלבל אותי שום מקום שבעולם מעבודתך ומיראתך"²⁰. [והעתקנו את התפילה במלואה, בהערה, למען יוכל הקורא לאמרה].

מקורות והערות

אלקות לתוך צמצומים חדשים, כי שם מסוגל לעשות צמצום חדש כפי אותה הנקודה של הארץ שהולך עתה עליה במקום שנוסע לשם, כי הארץ הוא שורש כל הצמצומים כולם; ואף על פי שכולה היא כגרגר חרדל אפילו כנגד הגלגלים, מכל שכן נגד עולמות העליונים, אף על פי כן היא כנקודת המרכז בתוך העולמות, ועל כן בכל נקודה ונקודה מהארץ הזאת נמשך צמצום אחר, כפי הקווים הנמשכים ממנה למעלה עד העולמות העליונים, ששם הקווים רחוקים זה מזה מאד, כמשל הקווים המציירים בתוך העיגול, שבנקודת המרכז הם קרובים וסמוכים זה לזה מאד, והולכים ומתרחקים זה מזה, עד שבראש העיגול הם רחוקים זה מזה מאד כפי שטח העיגול, וכמובא כל זה במקום אחר, ועל כן בכל נקודה שעל הארץ יש בה צמצום אחר, כפי הרוחניות האלקות הנמשך לשם מלמעלה, ועל כן בכל פסיעה שהולך האדם הוא בא על נקודה אחרת, ששם יש צמצום אחר ולשם נמשך רוחניות אלקות מבחינה אחרת, כפי המקום בעולמות עליונים המכוונים כנגד הנקודה הזאת. ובשביל זה מוכרח האדם לפעמים לילך בדרכים, כדי שיבוא למקומות אחרים, ששם מסוגל לעשות צמצומים אחרים חדשים כפי המקום ההוא. וזה סוד הליכת ישראל במדבר ארבעים שנה, ושם ירד להם המן בכל המקומות שבאו לשם בכל פעם, ובכל מקום הקימו המשכן, וקבלו שם הרבה מצות, שהם בחינת העצות הנ"ל. וכמו כן צריך שיהיו כל הנסיעות של איש הישראלי, שיהיו כל נסיעותיו על פי ה', על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו ממקום למקום, כפי המשכת רוחניות אלקות שצריך להמשיך בכל פעם לתוך צמצומים חדשים, כדי להמשיך על ידי זה העצות ותיקון האמונה הקדושה כנ"ל (תחומין ה', יג טו).

מ. ליקוטי תפילות ח"ב, נב: "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ, כלה שארי ולבבי צור לבבי וחלקי אלהים לעולם". ריבונו של עולם אדון כל אשר בכל מקומות ממשלתך, כי אתה מקומו של עולם ואין העולם מקומך. רחם עלי למען שמך, ותן לי באמת לב כשר וטהור לעבודתך וליראתך לב ישראל באמת, עד שאזכה שיהיה לבי משכן כבודך [שיהיה נמשך לתוך לבי שכינת כבודך] הגדול והקדוש השוכן בתוך לבבות של כל אחד ואחד מישראל עמך הקדוש, כמו שכתוב: "ושכנתי בתוכם", ודרשו רבותינו זכרונם לברכה: 'מלמד שהקדוש ברוך הוא משרה שכינתו בתוך כל אחד ואחד מישראל'. ועיקר האלהות הוא בלב כמו שנאמר: "צור לבבי וחלקי אלהים לעולם". רחם עלי ועזרני וזכני שיהיה לבי מלא מאלהותך עד שלא יוכל שום מקום בעולם לבלבל ולמנוע אותי מעבודתך ומיראתך, רק אזכה להכיר אותך ולמצוא אותך בכל המקומות שבעולם ובכל דרגא ודרגא שבעולם כי לית אתר פנוי מינך. זכני להיות נכלל בך בכל לבבי באמת, עד שאהיה גם כן בבחינת מקומו של עולם ואין העולם מקומו, עד שכל המקומות שבעולם יהיו בטלין ומבוטלין נגדי בתכלית הביטול, ולא יהיה להם שום כח לבלבל אותי חס ושלום משום דבר שבקדושה, רק אוכל להשיג אותך ולמצוא אותך ולהתדבק בך באמת בכל המקומות שבעולם:

ותורני ותלמדני בכל עת ועת איך להתנהג בעניין כל הטלטולים ונסיעות לדרכים שיהיה, הכל על פי רצונך באמת, על פי ה' אחנה בביתי, ועל פי ה' אסע כל נסיעה ונסיעה. וכל סדר הנהגת הנסיעה והחניה בכלליות ובפרטיות ובפרטי פרטיות יהיה הכל כרצונך באמת, ובכל מקום ומקום שאבוא לשם בחניה ובנסיעה כפי רצונך, אזכה למצוא שם אלהותך באמת ולהתקרב אליך ולהתדבק בך באמת, ואל יבלבל אותי שום מקום שבעולם מעבודתך ומיראתך, רק אהיה סמוך וקרוב ודבוק אליך באמת בכל המקומות שבעולם בכל דרגא ודרגא שבעולם. רחם עלי למען שמך ומלא משאלות לבי לטובה ברחמים, כי צרכי מרובים מאד ודעתי קצרה מאד לבאר חלק אלף ורובה מהם. רחמן מלא רחמים, טהר לבי לעבדך באמת, "יחד לבבי ליראה שמך, לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי, יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי" אמן.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

לד. והעיקר הוא 'לגזול' בכל עת עוד איזה דבר-תורה, עוד דיבור לה', וכן הלאה^{מ"א}.
לחטוף ולאכול עוד פרק משניות, ולשתות עוד מזמור תהלים^{מ"ב}.

לה. ואשרי הזוכה להגות בזמן הנסיעה בתורותיו של רבינו הקדוש, וחושב ומעיין ומחדש בהם. אשרי לו ואשרי חלקו! "אשרי מי שמחשבותיו משוטטות בדברי רבינו ז"ל!"

לו. וכבר מסופר על רבי אברהם ב"ר נחמן, שבאחד נסיעותיו מארץ ישראל לאומן, עלה על האניה בנמל יפו, ובראותו את כל התערובת והבלגן, פתח ספר "ליקוטי מוהר"ן" ביפו, וסגר אותו בנמל אודסה...^{מ"ג}

לז. כמו כן, חשוב לדעת שלפעמים אפשר לנצל את הזמן ב"שב ואל תעשה", בשמירת עיניים, ובשמירת המחשבה, וכיו"ב. וגם זה נחשב אצלנו כ"מעשה", ומהווה "ניצול הזמן" אמיתי!^{מ"ד}

מקורות והערות

מא. וכמו שלימד אותנו רבינו הקדוש 'לגזול' מהזמן הטרוד ללימוד התורה. וז"ל: "שמעתי בשמו, שהוכיח את אחד שאמר לו שאין לו פנאי ללמוד מחמת שעוסק במשא ומתן, אמר: שאף על פי כן ראוי לו לחטוף איזה זמן לעסוק בתורה בכל יום. ואמר, שזהו מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת לא) ששואלין את האדם: 'קבעת עיתים לתורה?', 'קבע' הוא לשון גזילה, כמו שכתוב (משלי כ"ב): 'וקבע את קובעייהם נפש'; היינו ששואלין את האדם, אם גזל מן הזמן שהוא טרוד בעסקיו, אם גזלת מהן עתים לתורה, כי צריך האדם לחטוף ולגזול עיתים לתורה מתוך הטרוד והעסק" (ליקוטי מוהר"ן, רפד)

מב. עלים לתרופה, קצו: ועתה בני חביבי חזק ואמץ, ושמח נפשך בכל מה דאפשר, וחטוף ואכול, חטוף ואכול אכילה ושתיה ומלבושים של תורה ותפילה ומצוות, וזכור היטב מה שכתב רבנו זכרוננו לברכה "אשרי מי שאוכל כמה פרקים משניות, ושותה כמה קפיטליך תהלים, ומתלבש בכמה מצוות", כי חוץ מזה הכל הבל, ומה יתרון לאדם בכל עמלו וכו', ואם כי הוא דבר ידוע לכל, צריכין לחזור זאת בכל יום ולשמור הזיכרון היטב לזכור בעלמא דאתי בכל יום בכלל ובפרט, ואל יהיו בעיניך כישנים אלא כחדשים.

מג. ידוע, ומובא גם בשיש"ק.

מד. כמבואר בפירוש בליקוטי מוהר"ן ש"שב ואל תעשה" אצל אנשים כמונו, נחשבת כעשיה ממש. וז"ל רבינו הקדוש: "לפי גדלות השם יתברך ועוצם רוממותו יתברך, בתנועה קלה בעלמא ובהסתכלות בעלמא, שאינו כראוי לפי כבודו יתברך, היה ראוי לבוא על האדם מה שראוי, חס ושלוש חס ושלוש, אך השם יתברך מלא רחמים, וכל העולם מלא רחמנות, והוא רוצה מאד בהעולם. על כן צריך לחזק עצמו מאד בעבודתו בכל מה שיוכל, אף אם הוא כמו שהוא. ויסמוך על רחמיו המרובים מאד בלי שיעור, כי בודאי לא

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

[אנא שים לב היטב לדברים הנ"ל, וראה למטה את לשונו של רבינו הק' על כך.
כי יקרים וחשובים הם מאד, הן בזמן הנסיעה, והן משך כל ימי חייו¹¹²].

התפילה בדרך:

לח. כשאנו בדרכנו לרבינו הקדוש, נזכור להתפלל את התפילות – שחרית, מנחה, ערבית – בכוונה גדולה. ולא ניתן לטרדת הדרך, לבלבל את כוונת התפילה¹¹³.

לט. וכשניזכר לאן אנו נוסעים, ראוי לנו להתעורר בשמחה עצומה, ולהתפלל בהתלהבות, כתפילתו של מוהרנ"ת בדרכו לציון רבינו, אשר "היה מתפלל סדר התפלה במחאת כפיים ובקולות נוראות ובדביקות נפלא כזה שאי אפשר לצייר בשום אופן".

מקורות והערות

יעזוב אותו, אף אם עבר מה שעבר. העבר אין, והעיקר מכאן ולהבא לא יעשה עוד, ויהיה שב ואל תעשה על כל פנים, הן במחשבה והן במעשה. כי גם המחשבה של אנשים כאלו היא גם כן עשייה, כי גם בעולם העשייה יש מחשבה, וצריך להיות שב ואל תעשה במעשה ובמחשבה כנ"ל. ומה שנעשה עמו ממילא, אל יחוש ואל יסתכל על זה כלל" (ליקוטי מוהר"ן ח"ב, מט)

מה. ואין כאן המקום להאריך בנקודה זו. אך לא אתאפק מלהעתיק קטע ממכתבו של מוהרנ"ת, וזה לשונו: "ויאמין לי באמת, שכל מה שכתבת אינו חידוש אצלי כלל, כי כאלה ממש עבר עלי כמה פעמים, ונמשך זמנים הרבה; שנדמה לי שאי אפשר לחיות יום אחד ואפילו שעה אחת, אך נתיישבתי: איך שיהיה, אני אנסה את עצמי בכל שעה, ואראה בכל עת להסיח דעתי ממה שאני צריך לשכוח. וזה העיקר דהיינו להיות "שב ואל תעשה" על כל פנים, ומה שאוכל לחטוף לפעמים איזה טוב, מה טוב. והעיקר, לבלות היום כמה שאוכל ב"שב ואל תעשה". וגם על זה הוכרחתי עוד לצעוק הרבה הרבה להשם יתברך, ולהתפלל כמה תפילות, וכמה שעות הוכרחתי לבלות בכמה מילי דשטותא ובדיחותא, ומן הסתם בודאי למדתי כמה שעות, בפרט השיעורים הקבועים, בתוך כך עבר היום וכן כמה ימים וכן כמה שנים ... אזור נא כגיבור חלצין, בני חביבי, דלו עיניך למרום וחגור בעוז מתניך, ובטח בכוחו של זקן דקדושה, כי הוא הולך לפנינו בכל עת בזה ובכא. ולמען השם 'ברודער האלט זיך', וכבר אמר הוא זכרונו לברכה שאפילו לחולה המוטל על ערש דווי וחלוש מאד, אשר כל משכבו נהפך בחליו, אומרים לו שיתחזק, לאז דיך ניט אפ, מאך זיך פרישער, וכיוצא בזה, ואם הוא ציית ומוחזק עצמו מועיל לו הרבה שיתרפא וישוב לאיתנו על ידי זה, בפרט שתהילה לאל יש לך על מי להישען בחסדו הגדול יתברך" (עלים לתרופה, קיז)

מו. ליקוטי הלכות, קריאת התורה ג, ג: כי צריך להאיר בחינת הדרך בהתפילה כדי שתוכל התפילה ללכת בדרך הישר מחוץ לארץ ישראל, ומשם לירושלים ולבית המקדש ולקדשי קדשים בבחינת 'והתפללו אליך דרך ארצם'. 'דרך' דייקא, כי התפלה צריכה לילך לארץ ישראל וכו' ולקודש קדשים, ומשם לשמים, ואחר כך מרקיע לרקיע ומעולם לעולם עד שתלך ותעלה למקומה. ועל כן צריכין להאיר בה בחינת הדרך, על ידי כוונת אלול, שהוא בחינת הנותן בים דרך כנ"ל.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

והתלהבות שלו נבעה מכך שנזכר להיכן הוא נוסע, וכפי שסיפר לאחר התפילה לתלמידו: "התבוננתי בדעתי שאני צריך לומר עכשיו הפסוק זמרו לה' חסידיו והודו לזכר קדשו, וברוך ה' שעזר לי השי"ת שאני מחסידיו ז"ל, וגם עכשיו אני נוסע על ציונו הקדוש – אמרתי אל לבי טוב להודות לה' ולהלל את שמו הגדול יתברך על כל החסד והטובה שעשה עמי, ועל ידי כל זה נתחזקתי והתחלתי להתפלל במוחין חדשים ובחיות חדש"¹².

מקורות והערות

מז. טובות זכרונות, סימן י: שמעתי מידידינו החסיד ותיק מפורסם בין אנ"ש, שמו הר' משה ברסלבר ז"ל נ"ע, שנתגדל בבית מוהרנ"ת ז"ל מימי ילדותו והיה ג"כ משמש אצלו כידוע לאנ"ש, וסיפר לי שפעם אחד כשנסע מוהרנ"ת ז"ל על ערב ראש חודש לאומין על קבר אדומו"ר זל"ה, לקח ג"כ אותו ליסע עמו, לשרת אותו בדרך, ודרכו היה ששכר עגלה עם הבע"ג באופן שהעגלה שנוסע בה תהיה מכוסה כמו חדר בית שקורין בויד, בכדי שיוכל שם להתפלל וללמוד לקיים ודברת בם וכו' ובלכתך בדרך וכו'. וכשהעריב היום באו לאיזה אכסניא ועמדו שם לנוח בלילה, ונסעו משם כמה שעות קודם אור הבוקר.

וכשהאיר השחר, לבש מוהרנ"ת ז"ל את הטלית ותפילין שלו, וכיסה את פניו הק' בטליתו כדרכו תמיד בעת התפילה, והתחיל להתפלל סדר התפילה, הברכות והקרבנות והקטורת בקול נמוך ובלב נשבר מאוד, שלא כמנהגו, וכך התחיל לומר הודו ג"כ בקול נמוך ובלב נשבר כזה, והיה לפלא בעיני הר' משה ז"ל, כי תמיד דרכו של מוהרנ"ת ז"ל להתפלל בשמחה ובהתלהבות ובקולות, ועכשיו מתפלל בלי שום התלהבות רק בקול נמוך ובלב נשבר כמי שמתגעגע וכוסף ומתחנן להשיג דבר מה, עד שמרוב המרירות שהיה לו למוהרנ"ת ז"ל כ"כ, נתרשג ג"כ הר' משה ז"ל ונשבר לבו בקרבו לשברי שברים ממש, והתחיל לבכות בדמעות שליש בלי הפוגה, וכשהגיע מוהרנ"ת ז"ל למזמור שיר חנוכת וכו' בפסוק זמרו לה' חסידיו וכו', הפסיק ושתק איזה רגעים בלי שום דיבור. והר' משה לא ידע מה זאת ועל מה זאת.

ואחר זה התחיל מוהרנ"ת ז"ל לומר הניגון של 'אשת חיל' בקול מאוים מאוד ובדביקות גדול מאוד בלי דיבורים רק הניגון לבד, עד שהר' משה לא היה יכול לישב בהעגלה מחמת הפחד, וממש כל גופו היה רועד וארכבותיו דא לדא נקשן מעוצם הפחד שנפל עליו אז, וכך היה מזמר בערך עשרים מינוט. ופתאום עשה מוהרנ"ת ז"ל מחאת כפיים כמה פעמים ממש בוקע רגיעים, והתחיל לצעוק זמרו לה' חסידיו והודו לזכר קדשו בקולות נמרצות ובשמחה גדולה, וכך היה מתפלל סדר התפלה במחאת כפיים ובקולות נוראות ובדביקות נפלא כזה שא"א לצייר בשום אופן.

ובתוך כך הגיעו לאיזה כפר בכוקר השכם, והרועים דרכם הוא אז להנהיג הבהמות להשדות לרעותם, ואנשי הכפר כל אחד ואחד הולך לעבודתו, וכששמעו הקולות והמחאת כפיים כאלו מתוך העגלה, נבהלו תשתוממו כי לא שמעו מעולם קולות נפלאים כאלו. והעגלה נסעה חיש מהר לדרכה כדרך הנוסעים, והתחילו הרועים לרדוף אחרי העגלה, וכן כל אנשי הכפר מקטון ועד גדול כולם רצו אחרי העגלה בהתפעלות עד מרחק רב מהכפר, לשמוע הדביקות והנעימות מהקולות של מוהרנ"ת ז"ל. וסיפר הר' משה ז"ל שעוצם תפארת יופי המראה הלזו הי' נפלא ונורא, כי ראו עין בעין איך שכל העולם ומלואו, התבואות והעשבים והאילנות והבהמות ובני אדם, כולם אצים רצים ומשתוקקים להיכלל בתפלת מוהרנ"ת ז"ל, ממש כמו שמובא בדברי רבינו זל"ה בליקו"ת סי' א' תקעו ממשלה בזה"ל "כי כן חובת כל העשבים וכל שיח השדה כשאדם עומד להתפלל, שאזי הוא בכחי' דבר ה' שהוא שורשם העליון, אזי הם מחזירין כוחם לתוך התפילה שהוא

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

שיחת חברים \ קירוב רחוקים:

מ. כשנוסעים בדרכים, נפגשים על פי רוב בבני אדם חדשים, שאינם מוכרים. וגם זוהי אחד מהמטרות העיקריות של הנסיעות בדרכים; לפגוש בבני אדם, ולדבר אתם בעבודת השם.

מקורות והערות

שורשם העליון" עד כאן. ואז ראה ה' משה ז"ל איך שנתקיים זאת בפועל אצל מוהרנ"ת ז"ל, עד שלסוף היו מוכרחים כולם לחזור לאחוריהם לעבודתם ולרעות בהמתם.

ומוהרנ"ת ז"ל לא היה יודע מזה כלל מחמת התלהבותו כ"כ בתפילתו, עד שבעת שהגיע מוהרנ"ת ז"ל ל"עזרת אבותינו" באו לאיזה כפר, והבעל עגלה רצה לפוש קצת וגם לנוח סוסיו ליתן להם שחת לאכול, והיה שם קרעטשמי ישראלי ונסע לשם, והר' משה לא ידע מה לעשות, כי איך מבלבלים את מוהרנ"ת ז"ל עכשיו קודם שמונה-עשרה בתוך התלהבות כזאת. אך כשהגיעה העגלה להיכנס להשער של הקרעטשמי, עלתה העגלה על מפתן השער שהייתה עשויה מקורה גדולה ועבה מאוד, וכשירדה אח"כ מהמפתן דפקו האופנים לארץ בחוזק כ"כ עד שמוהרנ"ת ז"ל הרגיש את חוזק הדפיקה, ושחק לרגע, והבין שזה איזה בית מושב, ואז היה יכול הר' משה לגשת אליו ולקח אותו בידו והוליכו להאכסניא, הגם שמוהרנ"ת ז"ל צעק גם אז "ועונה לעמו ישראל" בקולות עצומות מכוסה בטליתו, והעמידו אצל כותל אחד באכסניא שם.

וכשגמר מוהרנ"ת ז"ל את התפילה וחלץ תפילין דרש"י ז"ל ורצה להגיח תפילין דר"ת ז"ל, אמר להר' משה ז"ל: בוודאי תמוה לך מה שבתחילת התפילה הייתי בלב נשבר, ומה שהפסקתי אח"כ במזמור שיר חנוכת וכו', ומה שהתחלתי לזמר הניגון של 'אשת חיל'. מה אומר לך אהובי תלמידי; שמתני אל לבי בתחילת התפילה, להיכן אני נוסע, שזה על ער"ח על קבר אדומו"ר זל"ה. ונזכרתי שדרכי היה בחיי אדומו"ר זל"ה כשבאתי לפניו ז"ל היה שואל אותי מהנעשה, אם יש לך איזה התחדשות בעבודתך מדברינו שדברנו מכבר וכו'?! וכשאבוא עכשיו על ציון אדומו"ר זל"ה ואיני מרגיש בעצמי חדשות כזאת, נשבר לבי בקרבי, והתחלתי להתפלל בלב נשבר ובבושת פנים עד מאוד, בהיאך אנפין איעול על ציונו הק', עד שכמעט לא נשאר בי שום חיות, ולא ידעתי במה להחיות את עצמי.

ועזר לי השי"ת ברוב רחמיו וחסדיו שנזכרתי מה שאדומו"ר זל"ה אמר לי: אז מיע האט זעך שוין גאר נישט מיט וואט מחיה צוא זיין, איז מען זיך מחיה מיט א ניגון! והתחלתי לחשוב באיזה ניגון להחיות את עצמי, ונזכרתי בגודל עוצם החיות שהיה לי בעת ששמעתי הניגון הראשון אצל אדומו"ר זל"ה בש"ק הראשון מהתקרבתי אליו ז"ל שזה הניגון של אשת חיל, ונכנס בלבי שמחה עצומה ונתחזקתי מאוד, ונתחדש אצלי הניגון הזה מאוד, והתחלתי לנגנו מחדש בחיות נפלא מאותו החיות שהיה לי אז בש"ק הראשון אצל אדומו"ר זל"ה, שע"ז נאמר תבואי תשורי מראש אמנה, מראש דייקא, היינו הניגון ששמעתי בראש ותחילת התקרבתי אליו ז"ל, ועי"ז החייתי את עצמי עד מאד.

אח"כ התכוונתי בדעתי שאני צריך לומר עכשיו הפסוק זמרו לה' חסידיו וכו', וב"ה שעזר לי השי"ת שאני מחסידיו ז"ל, וגם עכשיו אני נוסע על ער"ח על ציונו הק'. אמרתי אל לבי: טוב להודות לה' ולהלל את שמו הגדול ית' על כל החסד והטובה שעשה עמי, ועל ידי כל זה נתחזקתי והתחלתי להתפלל במוחין חדשים ובחיות חדש, וזה 'והודו לזכר קדשו'. והר' משה ז"ל זלגו עיניו דמעות שלישי, כשסיפר זאת מרוב התרגשות שהיה לו בעת שסיפר זאת, כי נזכר לו את כל הנעשה אז באותה הנסיעה מה שא"ל לבאר ולספר בע"פ וכ"ש בכתב. ואמר שמאז נפתח לו לבו, והתחיל להבין קצת איך שאפשר לחיות חיות נפלא כזה בתפילה, בכוחו של אדומו"ר הק' זל"ה, מה שלא ידע ולא ראה עד אז פליאה כזאת, ועד הנה לא היה יודע מזה אם לא היה רואה זאת בעיניו, איך שמתוך מרירות כזה שהיה לו למוהרנ"ת ז"ל מקודם, בא אח"כ לשמחה עצומה נוראה ונפלאה בהתלהבות וביראה קדושה כזאת.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

ואלו הם דבריו המפורשים של מוהרנ"ת בעניין זה:

"צריכין להאמין שעיקר כוונת ה' יתברך מה שמסבב שיסע האדם, הוא רק כדי שיוכל להתוועד עם אדם אחר או עם כמה אנשים, לדבר עמהם מהתכלית האמתית והנצחית, שיעוררו זה את זה אל האמת לאמתו, כי זה כל האדם. וכל אדם צריך לדבר עם חברו ביראת שמים בכל יום ובכל עת, ועל כן מסבב ה' יתברך שילך וייסע האדם, הכל רק בשביל זה!".

וגם כשהאדם נוסע סתם נסיעות, לצורך פרנסה או שאר עניינים, גם אז, אין הנסיעה אלא לצורך זה "ורק זה ידוע שכל הדברים שבזה העולם, בהכרח שיתלבשו במה שמתלבשים, והקליפה קודמת לפרי, על כן על פי רוב מתלבשים הנסיעות והטלטולים בעסקי חול. אבל החפץ באמת צריך לשום לבו לשורש הדבר שבקדושה, כי בוודאי כל דבר יש לו שורש בקדושה.

על כן צריך כל אחד לשום לב להאמין, שעיקר נסיעתו וטלטולו, כדי שיתוועד עם בני אדם, אולי יוכל לדבר עמהם דברי אמת; או שיקבלו הם ממנו, או שיקבל הוא מהם, או שיקבלו ויאירו זה בזה. כי בכל אחד מישראל יש נקודה טובה וצריכין לקבל הארה ממנו, להאיר בנפשו לבל יישן את ימיו שנת עולם חס ושלום. וזה עיקר שורש כל הנסיעות שבעולם!"^{מ"ח}.

מא. וגם אם יושבים לפעמים ליד אחד, שאינו מקורב אל הצדיק האמת, ומתנגד על רבינו הקדוש – גם אתו אפשר לשוחח בעבודת ה', ולדבר אתו מדיבורי

מקורות והערות

מח. ליקוטי הלכות, פיקדון ה, לט. וממשיך וכותב: וכמו שכתוב בפרשת קריאת שמע 'ודברת במ שבכתך בביתך ובלכתך בדרך', ודרשו רבותינו זכרונם לברכה 'בם ולא בדברים בטלים', כי בכל הסיבובים שה' יתברך מסבב עם האדם הן בישיבתו בביתו הן בלכתו בדרך בשכבו ובקומו צריך רק לדבר בדברי תורה. ועיקר דברי תורה הוא, להשתדל להכניס בעצמו ובאחרים קיום התורה, שנזכה מעתה לשמור ולעשות ולקיים וכו', כי זה העיקר כידוע, ורק בשביל זה הם הנסיעות.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

רבינו הקדוש, בחכמה, מבלי לספר לו מי גילה את אותם הדברים הנפלאים^{מט}.

מב. ואפילו אם יושבים ליד אחד שאין לו שיג ושיח כלל בעבודת ה', אפשר גם

אז לנצל את ההזדמנות, ולדבר דיבורים פשוטים של אמונה והתחזקות, ככל

אשר יזמין ה' בפיו. ולפעמים יש כח בדיבור אחד פשוט, להפוך את חיי האדם

לטובה לנצח^י.

מג. ואם בכל נסיעה כך, על אחת כמה וכמה, כשנוסעים לרבינו הקדוש – אשר

הוא זה שהזהירנו כל כך לדבר עם בני אדם ולקרבתם בעבודת ה', ואף לערוך

נסיעות מיוחדות לשם כך^{נז} – בוודאי שעלינו לעשות רצונו, ולנצל את

מקורות והערות

מט. שיש"ק ד, תקלז: פעם נסע רבי לוי יצחק בנדר ז"ל ברכבת, באמצע הדרך עלה אחד מזקני וחשובי המתנגדים, ורבי לוי יצחק ז"ל ישב ולמד אז לעצמו משניות כדרכו בקודש, שמח הלה והתיישב לידו והתחיל לשאלו למקומו, ענהו רבי לוי יצחק ז"ל שהוא דר בטעפליק, שאלו שוב: והיכן מתפללים אתם? ענהו: בבית מדרש הכללי של החסידים, והחלו לדבר יחד ודיבר עמו רבי לוי יצחק מדברי רבנו הרבה, ובכל עת ששאלו הלה היכן כתובים הדברים ענהו רבי לוי יצחק: בספרי תלמידי הבעל שם טוב, והתפעל הלה מאד והתחבב עליו כל כך עד שבעת היפרדם פנה אליו ואמר לו: "קשה עלי פרידתכם", כל כך התחבב עליו רבי לוי יצחק ז"ל, על אף שצעיר לימים היה אז והלה תלמיד חכם זקן ונשוא פנים.

נ. כידוע סיפורים רבים על כך, והעובדות יוכיחו. נוכח היה מעשה במורי זקני רבי יעקב ברזעבסקי זצ"ל, שעצר פעם אחד בדרכו למירון בקיוסק לקנות שם כוס סודה, והפליט מפיו למוכר – שהיה חילוני גמור – את הדיבור של רבינו הקדוש "אם אתה מאמין שיכולין לקלקל תאמין שיכולין לתקן". וכחלוף זמן מה פגש שוב באותו מוכר, וראהו מכוסה בכיסוי ראש ומעוטר בזקן ופיאות, וכל זאת הודות אותו דיבור שאמר לו... וכן ישנם עוד מעשיות רבות כאלה].

נא. חיי מוהר"ן, תקמג: כמה פעמים היה מדבר הרבה עמו והזהיר אותו מאד לקרב נפשות להשם יתברך, להשתדל לדבר הרבה עם בני אדם כדי לעוררם ולהשיבם לקרבם להשם יתברך. ורצונו היה אפילו לדבר עם בני העולם שיחות חולין בעסקי העולם, אולי יצמח ויתגלגל מזה דיבורים שיעוררו אותם להשם יתברך, ואפילו אם לא יפעל כי אם תנועה בעלמא, שייכנס בהם איזה הרהור תשובה או התעוררות לפי שעה, גם כן טוב מאד, מכל שכן שיכול להיות שברכות הימים, כשידבר עמהם ויחזור וידבר, אולי יזכה לעוררם באמת להשם יתברך ולקרבתם לעבודתו יתברך אשר אין דבר גדול מזה, כמוכא בכל הספרים בפרט בזוהר הקדוש, כמו שכתוב שם 'זכאה מאן דאחיד בידא דחייבא וכו' וקודשא בריך הוא משתבת ביה בכל עלמין'.

והוא זכרונו לברכה האריך לדבר עמו כמה וכמה פעמים מזה, וזירז אותו לזה מאד בכמה מיני לשונות. וכמה פעמים היה מבזה אותו בבזיונות על שאנו מתעצלים בזה, ופעם אחת קרא אותו 'עצים יבשים', על שאין אנו מוליכים נפשות שיתקרבו להשם יתברך על ידינו. ופעם אחת כליל מוציא שבת עמדהו לפנינו עם

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

הנסיעה שאנו נוסעים אליו, לקירוב רבים לעבודת ה', כל אחד כפי יכולתו²².

מד. וכן דרכם של אנ"ש בכל נסיעותיהם, ובפרט בנסיעה לרבינו הקדוש, לשבת ולשוחח יחד בעבודת ה', לחזק ולהתחזק, לעורר ולהתעורר, לחדש ולהתחדש...

טלטולי הדרך:

מה. הטלטולים בדרכים, וייסורי הדרך, הם תיקון מיוחד לנשמת האדם. כי מאז שחטא אדם הראשון ואכל מעץ הדעת, וגירשו הקדוש ברוך הוא מגן עדן, נגזר על האדם להיטלטל, ולתקן בכך את חטא אדם הראשון, ואת פגם האמונה²³.

מו. וכשהאדם זוכה לנסוע בקדושה כראוי, הרי הוא מתקן תיקונים נפלאים בנסיעתו וטלטוליו²⁴.

מקורות והערות

כמה אנשים מהחשובים שלו, והוכיח אותנו מאד כמה שעות על ענין זה וסיפר אז הרבה מעניין זה. וגם היה רצונו שיסעו נסיעות בשביל זה, כדי לדבר עם בני אדם.

ועיין שם עוד, שהעיקר הוא לקרב את החשובים במעלה; הלמדנים, העשירים, המיוחסים. ולא רק את ההמון עם הפשוטים.

נב. ויש להדגיש שאין כוונתנו שיכניס את האדם עצמו בסכנה, של ראיות אסורות, או של דיבור עם אנשים רחוקים שיכולים לטמאו בדיבוריו וכיו"ב. אשר זהו איסור גמור, וכבר הזהירנו רבינו על כך כמה פעמים, ואכמ"ל. רק עיקר הכוונה לדבר עם מי שה' מזמין לו, לקרבו לעבודת ה'.

נג. ליקוטי הלכות, תחומין ה, יד: כי כל הטלטולים של כל אדם, הם בחינת גירוש וגלות, שנמשך מבחינת 'ויגרש את האדם', על ידי חטא אכילת עץ הדעת טוב ורע, שמשם נמשכו כל גלויות ישראל שהולכין מטולטלים נע ונד מגולה אל גולה, שמשם נמשכו כל הגלויות והטלטולים בפרטיות של כל אדם ואדם שמוכרח לילך בדרכים ולהיות נע ונד ומטולטל, והכל בשביל בירור האמונה שנתקלקלה מחטא אדם הראשון ועל ידי חטאי כל הדורות. וכמבואר בדברי רבנו ז"ל שכל הנסיעות והטלטולים הם מחמת פגם אמונה.

נד. והרי לך לדוגמא, אחד מהתיקונים הנפלאים הנעשים על ידי הנדידה בדרכים; ליקוטי הלכות, ברכת המזון ה, ה: מחמת חטא אדם הראשון, ובפרט מחמת חטא העגל לא היה אפשר לבוא לארץ ישראל

מז. ועל אחת כמה וכמה, כשהאדם מיטלטל בדרכים, כדי לנסוע לצדיק האמת – בוודאי שהטלטולים עצמם מתקנים את נשמתו. וכפי שגילה לנו רבינו הקדוש שהטרחות והיגיעות של הנסיעה לצדיק, מתקנים את 'חוש הריח'^נ.

מח. ויותר מכך: טלטולי הדרך הקשים, הם אחת מההשתדלויות שמוטל עלינו לעשות, כדי לתקן את נפשנו. וכפי שאנו אומרים בתפילה שלאחר 'תיקון הכללי' על הציון הקדוש, לפני הקדוש ברוך הוא:

"ובזכות הצדיק הזה השוכן פה, צדיק יסוד עולם, נחל נובע מקור חכמה, אשר אני מכתת רגלי וטלטלתי עצמי בטלטול הקשה בשביל לבוא הנה, להשתטח על קבר הצדיק האמת הקדוש הזה ... והנה, עשיתי מה שמוטל עלי, עשה מה שעליך!"

הרי לך, שכיתות הרגליים והטלטול הקשה של הנסיעה, הוא חלק של ה"עשיתי מה שעליך"...

מט. וגם הבלבולים שבדרך, יש בהם מכוון ותיקון גדול. כי בלבולים אלו באים מה"מדמה" שאינו מבורר, וכשהוא עובר בכל המקומות שבדרך, וכוונתו לנסוע לצדיק, הרי הוא מברר את ניצוצי האמונה שנפלו בכל אלו המקומות.

מקורות והערות

ולבית המקדש מיד, על כן הוכרחו לסבב במדבר, וכל טלטולם במדבר היה לברר ולהעלות התורות הנפולות שהם בחינת אורא דעלמא שמשם נמשכין כל הטלטולים של כל בני אדם שמוכרחין לילך בדרך ולהיות נע ונד ומטוטלל חוץ לביתו. והכל בשביל לברר ולהעלות התורות הנפולות הנזכרות לעיל, שהם בחינת אורא דעלמא. כי כשאדם נע ונד בדרך הוא כמו שהוא באורא דעלמא, כי הוא חוץ לביתו הקבוע. וכשזוכה אז הוא מברר על ידי זה את הטוב הגנוז בהתורות הנפולות שהם בחינת אורא דעלמא כנ"ל. שזהו בחינת הליכות ישראל במדבר במקום הקליפות מקום נחש שרף ועקרב וצימאון, הכל כדי לברר הניצוצות משם, היינו לברר הטוב של התורות הנפולות הנזכרות לעיל.

נה. ליקוטי מוהר"ן ח"ב, ה (סעיף טו): 'ריח' זה בחינת הטרחות והיגיעות שיש לכל אחד ואחד בשביל לנסוע וליילך ולבוא אל הרב, וזה בחינת ריח, בחינת 'זריח אפך', בחינת 'אף חכמתי עמדה לי', 'חכמתי שבאף עמדה לי', דהיינו על ידי טרחות ויגיעות, כי אי אפשר לקבל מהרב כי אם על ידי טרחות ויגיעות, וזהו בחינת 'חוש הריח'.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

וזוכה - דוקא על ידי הבלבולים שבירר אותם - לקבל בשלימות את קדושת הצדיק!^נ.

שמירת הממון:

נ. רבינו הקדוש הקפיד מאד על שמירת הממון, ובכל עת שהיו מאבדים איזה חפץ או כסף היה מקפיד מאד. ולכן, יש לשמור מאד על המזוודות בדרך לבל יאבדו או ייגנבו.^נ

נא. וכך אמר רבינו לאנשיו: "שמונה-עשרה צום קלימיקל" = "את תפילת השמונה-עשרה תתפללו אצל המזוודה". זאת כדי לשמור על המזוודה, וגם שלא תהא הדעת מבולבלת בעת התפילה מהמזוודות.^נ

מקורות והערות

נו. אוצר היראה, טלטול ונסיעות לדרכים אות ד: עיקר אחיזת המדמה הוא בארץ הגשמי הזה שהוא תכלית הגשמיות, ושם עיקר אחיזת המדמה, שעל ידו עיקר כח הנסיון והבחירה של האדם. כי כח המדמה הוא בחינת עץ הדעת טוב ורע, בחינת נגה, בחינת מתקלא; וכל עיקר הנפילות והירידות של הרחוקים מהשם יתברך, הכל על ידי בלבול המדמה. וכן להיפך, על ידי בירור ותיקון המדמה, על ידי זה זוכין לאמונה שלימה, ולעלות על ידי זה אל פנימיות השכל והדעת, שהוא עצם הנשמה, ועל ידי זה יזכה לרב טוב הצפון, עין לא ראתה וכו' (עי' דעת אות יב). ועל כן נקראת הארץ בשם 'אדמה', מלשון מדמה.

והנה בכל מקום ומקום יש בו התגברות בלבולי המדמה כפי בחינת אחיזת המדמה שנאחז באותו מקום. ועל כן על ידי הטלטולים והנסיעות שנוסעים והולכים דרך כמה מקומות בשביל לבוא לארץ ישראל, או בשביל שאר דברים שבקדושה, בפרט בשביל להתקרב לצדיק אמתי (שעל ידו עיקר בירור ותיקון המדמה), על ידי זה בכל פסיעה ופסיעה הוא מברר המדמה בכל מקום שדורך שם, מאחר שכוונתו בשביל ארץ ישראל או בשביל ההתקרבות להצדיק או בשביל שאר דבר שבקדושה, שכל זה הוא בחינת בירור המדמה, על כן על ידי זה בכל מקום ומקום שהולך ודורך שם הוא מברר ניצוצי אמונה הקדושה שנפלו על ידי בירור המדמה שנתאחז באלו המקומות, ועל ידי זה זוכה אחר כך לקבל בשלימות קדושת ארץ ישראל והצדיק וכו', שהם בחינת שלימות בירור המדמה ותיקון האמונה הקדושה (הל' ברכת הריח ה"ד, אותיות יד טז).

נז. חיי מוהר"ן תקמז: ואמר על עצמו, שכשהוא מוליך ממון אצלו בדרך, הוא מדקדק מאד לגנוזו יפה בבגד שלו בתוך בית יד כנגד ליבו, ושלא יהיה בו שום קרע ונקב. ואף על פי כן בכל עת שהוא בדרך הוא ממשמש בכיסו בכל שעה, אם יש אצלו הממון. ובכל עת שנזדמן שאחד מאנשי שלומנו נאבד אצלו איזה סך ממון בדרך, והיו באים בקובלנא לפניו, היה מבזה ומוכיח אותו מאד על זה, על שלא נדרז בשמירתו יפה.

נח. שיש"ק: רבינו אמר פעם לאנשי שלומו שבאו אליו: "להתפלל תפלת שמונה-עשרה ליד המזוודות", כי נוהגים בעולם תיכף כשבאים מניחים את המזוודות ונעמדים להתפלל, אולם בכל עת התפילה חושבים ומהרהרים על המזוודות, כי מפחדים פן ואולי ייגנב או יאבד וכו', וזה גורם להם לבלבול התפילה, ועל כן

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

הליכה ברגל:

נב. רבינו הקדוש, בזמנו, הקפיד על אלו שנוסעים אליו בעגלות, ואינם הולכים אליו רגלי^ט.

כי מעלת ההליכה לצדיק ברגל גדולה עד למאד^ו.

וכך אמר רבינו הקדוש: "ומה אם נבוכדנאצר הרשע שבשביל שהלך שלש פסיעות ברגליו, זכה למלוכה וממשלה גדולה מופלגת כזאת - כשאחד מישראל הולך להצדיק פרסה [4 ק"מ] ויותר, כמה וכמה יזכה על ידי זה! עין לא ראתה!".

נג. ומוהרנ"ת בשמעו זאת, השתוקק מאד לקיים זאת, ואכן זכה 3 פעמים ללכת רגלי מעירו עד לרבינו הקדוש, ומעיד שבשלשה פעמים אלו זכה למה שזכה, יותר משאר הפעמים...^{טו}

מקורות והערות

אמר להם להתפלל רק אחר שדאגו לסידור הנחת חפציהם כדי שלא יחשבו עליהם בעת תפילתם, "שטיין שמונה עשרה צום קלימיקל".

נט חיי מוהר"ן, שכח: כשהייתי בנעמרוב, והיה דרכי לנסוע אליו זכרונו לברכה לברסלב. פעם אחת סיפרו לי בשמו שאמר והקפיד על שנוסעים אליו בעגלות, ואין הולכים אליו רגלי ... ועיין בהלכות יבום וחליצה בליקוטי הלכות מה שכתבתי בזה.

ס. חיי מוהר"ן, שכט: שמעתי בשמו, שאמר על אחד שבא אליו רגלי, שאמר אז: ומה אם נבוכדנאצר הרשע שבשביל שהלך שלש פסיעות ברגליו, זכה למלוכה וממשלה גדולה מופלגת כזאת - כשאחד מישראל הולך להצדיק פרסה ויותר, כמה וכמה יזכה על ידי זה עין לא ראתה!

כמדומה שאמר זאת על איש אחד מטירהאויצע, שהיה דרכו בכל עת לבוא אליו רגלי מטירהאויצע לברסלב, שהם ארבע עשרה פרסאות שלנו הגדולים. ופעם אחת עמדתי לפניו זכרונו לברכה, בעת שבא אליו רגלי האיש הנ"ל מטירהאויצע, וסיפר לי הוא זכרונו לברכה שבעת שצר לזה האיש הנ"ל בעבודת ה', הוא הולך ברגליו משם לכאן. והבנתי שהוטב זאת בעיניו זכרונו לברכה מאד.

וכן פעם אחת נפטר לעולמו אחד מבני הנעורים מנעמרוב שהיה ממקורביו, וסיפר הוא זכרונו לברכה גם כן בשבחו, ואמר עליו, שדרכו היה שתיכף כשהיה צר לו באיזה דבר ביהדותו, הלך ברגליו משם לכאן, אשרי להם!

סא. שם: ונכנס בליבי אותו הדבר הרבה, כי ידעתי שבודאי כך ראוי ויפה לנו לילך אליו רגלי דייקא, והייתי משתוקק לזה. וסיבב השם יתברך וזכיתי לילך אליו ברגלי שלש פעמים, ואלו השלש פעמים, הרווחתים על ידי מה שהלכתי ברגלים, כאשר אני יודע בעצמי, שבאלו השלש פעמים אם לא הייתי מתגבר לילך רגלי,

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

נד. ובליקוטי הלכות, מבאר מוהרנ"ת את סוד ההליכה ברגל לצדיק. וזהו:

ביחס לקומת האדם, נחשב הרב כ"ראש" והתלמיד כ"רגליים". אך גם הרב בעצמו, אם ברצונו להאיר לתלמידו / לרגליו, הרי הוא צריך לצמצם את חכמתו העליונה ["חכמה עילאה"] בצמצומים ולבושים נפלאים ["חכמה תתאה"], שהם בחינת ה"רגליים" שלו.³⁰

"וזה בחינת גודל המעלה והזכות שאין לו שיעור, של האנשים הכשרים החסים על חייהם הנצחיים, המשתדלים להציל ולמלט נפשם מני שחת, שהם הולכים ברגליהם דייקא לקבל פני רבם" – כי על ידי ההליכה ב"רגליים", הם מתקנים ומכשירים את ה"חכמה תתאה" שהוא בחינת רגליו, לקבל בה את ההשגות אלקות שמאיר בהם הצדיק!³⁰

מקורות והערות

לא הייתי כלל אצלו באלו השלש פעמים. ברוך הטוב והמטיב לרעים ולטובים שזכינו לזה. ומה שהרווחתי ביחוד באלו השלש פעמים, מעט מזה אני יודע בעצמי, כי אני זוכר עדיין מה ששמעתי אז, ויותר מזה אם אזכה אבחיץ לעתיד לבוא.

וכן חברי רבי נפתלי הלך גם כן ברגליו מחמת ששמע דברים הנ"ל, ושאר החברים היו בהם כמה עניים שהלכו כמה פעמים אליו ברגליהם דרך רחוק, אשריהם אשרי חלקם. אבל אנחנו תהילה לאל היו לנו על הוצאות, כי היינו אז בני עשירים רק מגודל ההשתוקקות עזרנו השם יתברך שגם אנחנו הלכנו ברגליו דייקא איזה פעמים כנ"ל.

סב. ליקוטי הלכות, גיטין ד, יא: כי איש ואשה הם בבחינת הרב והתלמיד. שהתלמיד בכלל הוא בבחינת רגליו, בחינת השכל התחתון כנגד הרב, והרב שהוא בחינת השכל העליון, צריך לצמצם עצמו בכמה צמצומים שהם בחינת שכל התחתון, כדי שיוכל להאיר בהתלמיד, כדי להעלות את התלמיד לבחינת השגות אלקות שהוא בחינת שכל העליון. כי בכל בחינה ובכל מידה יש בחינת קומה שלימה, ועל כן גם בבחינת חכמה עילאה בעצמה, שהוא בחינת הרב, יש בחינת ראש ורגליו, שהם בחינת חכמה עילאה וחכמה תתאה. והתלמיד בכללו הוא בבחינת רגליו, בחינת חכמה תתאה נגד הרב, וגם בו יש קומה שלימה, אבל בחינת ראש שלו מקבל חיות מרגלי הרב, כי בחינת העליונה של מדריגה התחתונה היא נמוכה, וצריכה לקבל חיות מבחינה התחתונה של מדריגה העליונה כידוע.

סג. שם: וזה בחינת גודל המעלה והזכות שאין לו שיעור של אנשים הכשרים החסים על חייהם הנצחיים, המשתדלים להציל ולמלט נפשם מני שחת, שהם הולכים ברגליהם דייקא לקבל פני רבם, כי עיקר ההליכה אל הרב הוא כדי לזכות להשגות אלקות, כמו שמבואר בהתורה הנ"ל שצריך כל אחד לבקש מאד מאד רבי אמת כזה שיוכל להאיר בו השגות אלקות וכו', עיין שם. על כן צריכין לילך ברגליו דייקא כדי לתקן הרגליו, שהם בחינת חכמה תתאה, בחינת הצמצומים והסיכובים הנ"ל, שאי אפשר לזכות להשגות אלקות כי אם על ידי זה כנ"ל. (ועיין בספר חיי מוהר"ן מה שמובא מזה).

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

נה. והנה, אנו בימינו, לא יתכן הדבר, כמובן. אך בכל זאת, מגודל רצונם והשתוקקותם של אנ"ש לזכות לזה, היו כאלה שהשתדלו לעצור את הרכב המביא אותם לאומן, כמה שיותר רחוק, למען יזכו ללכת ברגל לציון רבינו הקדוש^{טו}. וכל אחד יעשה כפי יכולתו, באופן שלא יהיה מן המתמיהים.

נו. אך זאת ודאי אנו יכולים ללמוד מדברים אלו: שבכל עת שאנו הולכים ברגלנו, באמצע הדרך [בשדה התעופה, וכיו"ב], ובשהותנו באומן [מהדירה לציון וכיו"ב], נשים אל לבנו גודל מעלת ההליכה לצדיק, וכך נרוויח את אותם מאות המטרים שאנו הולכים מהבית לציון בכל פעם.

מתקרבים לרבי:

נז. הצדיק האמת יש לו כח משיכה. וככל שמתקרבים אל ציונו, כך מתגבר החשק...^{טז}

נח. מאידך, יש גם מצב שדווקא כשבא לציונו של הצדיק, מאבד את כל החשק שהיה לו בתחילת נסיעתו. אך אין להתבלבל מכך, כי יש לזה סיבה פנימית ועמוקה, והיא:

כשהתעורר לנסוע לצדיק, הרג את יצרו הרע. ולכן קיבל כעת יצר הרע גדול יותר, כי "כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו", ולכן מתבטא אצלו הדבר בכך שהוא מאבד את החשק שהיה לו מקודם.

אמור מעתה: איבוד החשק בהתקרבות לציון, אינו מעיד על נפילה, אלא על עליה והתקדמות בדרגה...^{טו}

הגענו לאומן:

נט. בהגיענו לעיר אומן, נודה בפה מלא להשם יתברך: "ברוך המקום שהגיענו לכרך זה לשלום"^{טז}. ונפנה לסדר את חבילותינו במקומם. ולאחר מכן [או לאחר המנוחה הנדרשת לנו] נתפנה לרדת לציון הקדוש מתוך ישוב הדעת ושמחה.^{טז}

ס. וכבר סיפר רבי אברהם ב"ר נחמן על רבו ר' מאיר בַּלְכָר, שהיה מכין את עצמו שלשה ימים, מיום בואו לאומן עד אשר היה יורד להשתטח על ציון רבינו הק'...^{טז}

מקורות והערות

סו. ליקוטי מוהר"ן, עב: לפעמים בא לאדם הרהור תשובה, ונעשה באותו שעה איש כשר. ואחר כך רוצה לעשות עובדא, באשר שנתעורר לכו לתשובה, בכך רוצה לנסוע להצדיק. ואחר כך כשנוסע, מתגבר עליו היצר הרע, ונופל מתשוקתו שהיה לו תחילה. ואחר כך כשבא להצדיק, מתגבר עליו היצר הרע עוד יותר, ואובד כל חשקו – אל יקשה בעיניך זאת, ואל יבהלוך רעיוניך על זה.

כי דע, שזה נמשך מחמת כי בתחילה כשבא לו ההרהור תשובה, מחמת הטוב שהתעורר בתוכו, אזי על ידי מעשיו באותו שעה, המית יצרו, ונתבטל יצרו הרע שהיה לו, כי המיתו בזה ההרהור תשובה והעובדא של אותו השעה. ואחר כך כשרוצה לנסוע, מתגבר עליו יצר הרע אחר. כי 'כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו' (כמו שאמרו רבותינו ז"ל סוכה נ"ב), ויש לו עתה יצר הרע גדול ממה שהיה לו תחילה. על כן אם אינו מתחזק נגדו, אזי מתגבר עליו זה היצר הרע החדש, ונופל מתשוקתו שהיה לו תחילה. כי צריך התגברות חדש ביותר, נגד זה היצר הרע החדש שבא לו כנ"ל.

סז. כנפסק בשולחן ערוך אורח חיים, סימן רל סעיף א: יתפלל אדם על העתיד לבוא, ויתן הודאה על שעבר. כגון הנכנס לכרך, אומר: יהי רצון מלפניך ה' אלקינו שתכניסני לכרך הזה לשלום; נכנס בשלום, אומר: מודה אני לפניך ה' אלקינו שהכנסתני לכרך הזה לשלום.

סח. ונחוק לדעת שאין שום ענין להיות מבוהל ומבולבל, ומאידך יש להישמר מהתרשלות והתרפות, והבן היטב.

סט. וזה לשונו: "גיהאט האבן מיר א רעבן וואס האט זיך צוגעגרייט דריי טאג פאר ער איז גיגאנגען צום רעבן אויפן ציון". וסיים והפטיר בצער: "און היינט געהט מען אן מקוה" = "והיום הולכים בלי מקוה"...

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

אל הקודש פנימה

ובו ל"ט סעיפים

בפרק זה יבואר בס"ד סדר הכניסה להיכל הציון הקדוש

ההכנה האחרונה:

- א. בטרם נעלה להשתטח על הציון, נכין את עצמנו לקראת הכניסה לציון רבינו הקדוש, מקום מנוחתו. לכל הפחות כפי שהיינו מכינים את עצמנו בטרם היינו נכנסים לחדרו של רבינו הקדוש בחייו!
- ב. ואת פרטיה של הכנה אחרונה זו, לא נפרט, שכן כל אחד יכין את עצמו כפי השגתו ומדריגתו. וכבר הזכרנו שהיה אחד מאנ"ש שהיה מכין את עצמו שלשה ימים מעת הגיעו לאומן עד עלותו לציון רבינו הקדוש...
ואנו לא נפרט בפרק זה, אלא את ההכנות השוות לכל נפש, ומוכרחות לכל אחד ואחד, ואלו הם:

טבילה במקווה:

- ג. ראשית כל, נטבול במקווה טהרה; להיטהר ולהתקדש, לקראת הכניסה לרבינו הקדוש^א.

א. וברוך ה' יש כיום מקווה טהרה מול הציון הקדוש, ויזכר לטוב הרה"ח ר' ישראל מאיר גבאי שליט"א, שהקים ומחזיק את המקווה.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

ד. וזאת למודעי, שאנשי שלומנו – בכל הדורות – נזהרו עד מאד שלא להיכנס לציון רבינו הקדוש, ללא טבילה במקווה.²

ה. עד כדי כך, שרבי שמואל הורביץ, בהיותו באומן, היה חולה תקופה ארוכה, ושכב בבית. וכשהצליח לקום ממשכבו ולצאת, לא נכנס לציון הקדוש רק עמד בחוץ, היות ולא היה יכול עדיין לטבול במקווה.

וכך הוא מספר ביומנו: "ובערב ראש ניסן חיזקתי את עצמי בכל הכוחות שלא ברצון אנ"ש והלכתי על הציון הקדוש ועמדתי בחוץ, כי כל הזמן הזה לא הלכתי למקוה. כי המנהג אצל אנ"ש, לא ללכת על הציון הקדוש בלי מקוה"³.

הוא לא נכנס לציון תקופה ארוכה, והיה עומד בחוץ - כי לא היה מסוגל לטבול במקוה...

ו. אמנם, כשהאדם אנוס ואינו מסוגל בשום אופן לטבול במקווה, ומרגיש הרגשה של "כאשר אבדתי אבדתי" – מותר לו להיכנס גם כך...⁴

ז. ובכל מקרה; כדאי לדעת שישנו סדר של נטילת ידיים – שנוטלים את הידיים 40 פעם, לפי סדר מסוים ובכוונות מסוימות – והנטילה נחשבת במקום טבילה במקווה, לאלו שאנוסים.⁵

מקורות והערות

ב. ומי שנמצא באומן כמה ימים, ומשתטח כמה פעמים ביום על הציון הקדוש; יטבול לכל הפחות בתחילת כל יום. ויש המהדרים לטבול בכל פעם שבאים לציון הקדוש, גם כמה פעמים ביום. אך לא מצאתי בזה הוראה ברורה לרבים.

ג. ימי שמואל, פרק רז.

ד. שיש"ק ג, תקג: דיבר פעם רבי אברהם ב"ר נחמן ז"ל עם כמה מאנ"ש מחסרון הדבר שהולכים לציון רבנו ללא טבילת מקוה קודם. כששמע זאת רבי ישראל כהן התאנח ואמר: "כאשר אבדתי אבדתי", כי היה אדם חלוש ולא יכול היה להקפיד בטבילת מקוה הקר, בימות החורף (והוא על פי המבואר בליקוטי הלכות, הלכות בכור בהמה טהורה ד, טז). אמר לו ראבר"נ: אם הנך הולך עם ההלכה הזאת (היינו ההלכה שבליקוטי הלכות הנ"ל) מתר לך ללכת אף כך לציון.

ה. צוואת הריב"ש, והועתק בספר בעל שם טוב על התורה - פרשת יתרו: מי שאין לו מקוה או אנוס ואינו יכול לטבול במקוה ירחוץ ידיו ויאמר זה קודם הרחיצה מהאר"י ז"ל:

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

בגדים שלמים ונקיים:

ח. בצאתנו מהמקווה, נדאג לסדר את הבגדים, שיהיו שלמים ונקיים, כראוי למי שעומד להיכנס להיכל הצדיק. וכבר ידוע עד כמה הזהיר רבינו הקדוש לשמור על נקיות הבגדים ושלימותם, שיהיו שלמים ונקיים ללא רבב¹.

מקורות והערות

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה וכו' בשם כל ישראל, ארחץ בנקיון כפי ואסובכה את מזבחך ה', ויהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתהא רחיצת ידי אלה נחשבת לי כאילו טבלתי במקוה טהורה של ארבעים סאה, ואהיה זוכה למשוך מים מן הלובן העליון החתום ביוד רבתי של ועתה יגדל נא כח אדני.

יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שבכח סגולת זאת הרחיצה יתהפך מדת הדין והגבורה העולה רי"ו כמספר נקיון עלי לעולה רח"ץ ועם הכולל ארחץ, ארחץ בנקיון כפי ואסובכה את מזבחך ה': ויהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שבכח סגולת רחיצה זו, יהיו נמתקין ברחמים, הדינים הרמוזים בפסוק 'ויקרא אלהים ליבשה ארץ', ויאיר שם אהיה עלי במילוי ההי"ן אלף ה"ה יו"ד ה"ה כמנין מקוה, ויעלה לפניך כאילו טבלתי במקוה טהורה של ארבעים סאה: ובכך יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שכשם שאני מטהר את עצמי למטה כן תטהר נשמתו למעלה בנהר דינור, ובשם ביה ה' צור עולמים, ויהי נועם ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו.

[הרב מטשרנוביל זצ"ל ציווה שיאמר אחר יהי רצון זו המימרא מגמרא ברכות דט"ו ע"א עם פירוש רש"י ז"ל: "אמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן כל הנפנה ונוטל ידיו ומניח תפלין וקורא קריאת שמע ומתפלל, מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן, דכתיב ארחץ בנקיון כפי, אמר ליה רבא לא סבר לה מר כאילו טבל, דכתיב ארחץ בנקיון ולא כתיב ארחץ כפי. ופירש רש"י: דכתיב ארחץ בנקיון משמע ארחץ כל הגוף ולא כתיב ארחץ כפי, לדרשא אתי, לומר שמעלה עליו שכר רחיצת כפים כאילו טבל כל גופו".]

ואחר כך ירחוץ, ויכוין באותיות שם ע"ב "יוד הי ויו הי" כל אות ואות על שני ידיו, ותחלה יערה מים על יד ימין ויכוין באות י פשוטה, ויערה על יד שמאל ויכוין גם כן כך, ואחר כך חוזר ומערה על יד ימין ויכוין באות ו המילוי, ואחר כך על יד שמאל כך, וכן על דרך זה כל שאר האותיות, ה פשוטה י המילוי וכן כולם, ונמצא מערה על כל יד עשר פעמים [בסירוגין], ואחר כך יערה על יד ימין עשר פעמים ויכוין עשר אותיות הנ"ל אות אחת בכל פעם, י פשוטה בפעם ראשון ו המילוי בפעם שני וכן שאר האותיות, ועל דרך זה יערה על יד שמאל גם כן עשרה פעמים רצופים, ויכוין גם כן כך.

ואחר כך יאמר: והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלים אם רחץ אדני את צואת בנות ציון ואת דמי ירושלים ידיח מקרבך ברוח משפט וברוח פָּעַר. ואחר כך יאמר זה: אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גילוליכם אטהר אתכם, ואומר מקוה ישראל ה' מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל.

ו ליקוטי עצות, ערך בגדים: א. צריך לשמור מאד את הבגדים, שלא יבזה אותם רק לשמרם היטב מכתמים ולכלוך. כי הבגדים בעצמן הם דנים את האדם אם אינו מכבדם כראוי. וכל מי שהוא גדול ביותר, צריך לשמור את הבגדים ביותר, כי כל מי שגדול יותר מדקדקין עמו יותר (ליקוטי מוהר"ן, כט): ב. על ידי שאינו שומר את הבגדים מכתמים, על ידי זה עושה פירוד בין קודשא בריך הוא ושכינתיה, ואז שולטת שפחה בישא שהיא מלכות הרשעה והוא כמורד במלכות, ועל ידי זה פרנסתו בטורח ובכבידות (שם): ד. הבגדים

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

ט. ואכן מוהרנ"ת לא היה מרשה להיכנס לציון הקדוש עם בגד קרוע. וכשהיה פעם בגדו של בנו רבי יצחק קרוע מעט, ורצה בנו להיכנס לציון – הורה לו אביו: "ראשית כל, לך ותפור את הבגד, ורק אחר כך עלה להשתטח על ציון רבנו הקדוש"¹.

י. כמו כן, כדאי שיסדר פיאותיו, שיהיו מסודרים בדרך כבוד. וכבר ידוע שרבינו הקדוש היה מסלסל ומסדר פיאותיו בטרם היה יוצא מביתו².

התחדשות:

יא. בטרם היכנסו אל היכל הצדיק, ישתדל להתחדש, ולהרגיש כאילו הוא בא אל הצדיק בפעם הראשונה. וכפי שלימדנו רבינו הקדוש: "בכל פעם ופעם שנוסע להצדיק, צריך שיראה שיבוא בכל פעם מחדש. לא כמו שכבר היה אצל הצדיק, ועכשיו הוא בא פעם שנית, רק כמו שלא היה מעולם אצל הצדיק, ויהיה אצלו כמו שבא עכשיו מחדש פעם ראשון"³.

יב. והטעם לזה הוא: "כי עיקר הוא ההתחלה, וכפי הכח וההתלהבות של ההתחלה, כן הולך ומתנהג בעבודתו. על כן צריך להתחיל בכל פעם מחדש, כי פן ואולי לא הייתה התחלתו כראוי, ואם כן גם כל עבודתו אינה בשלימות

מקורות והערות

יהיו שלמים תמיד ולא קרועים, כי כשהבגדים קרועים, חס ושלום, הוא קלקול השמירה, כי הבגדים הם בסוד החשמ"ל שהיא שמירה (ליקוטי מוהר"ן, קכז).

ז. שיש"ק ה, צה: היה פעם רבי יצחק בן מוהרנ"ת ז"ל לבוש באיזה בגד שהיה קרוע מעט, וחפץ היה ללכת להשתטח על ציון רבנו הקדוש, וכשיחזור מהציון יתפרהו לנכון. כששאל לזה את פי אביו ז"ל אמר לו: ראשונה לך ותפור את הבגד, ואחר כך עלה להשתטח על ציון רבנו הקדוש.

ח. שיש"ק ב, רטו: הבחינו אנ"ש ברבינו שהיה מסדר מעט את פיאותיו, לפני שהיה יוצא לדרך. (וכך נהגו אנ"ש).

ט. ליקוטי מוהר"ן, סב, בסופו.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

כראוי, כי הכל מתנהג כפי ההתחלה. על כן צריך להתחיל בכל פעם מחדש, ולבוא להצדיק מחדש, בכח ההתלהבות גדול, והתגברות חדש לעבודת השם יתברך, כדי שתהיה עבודתו כראוי כפי כח ההתחלה. וכן בכל פעם ופעם צריך לחשוש חששא זו, פן לא התחיל עדיין כראוי, וצריך להתחיל ולבוא להצדיק בכל פעם מחדש".

יג. ובפרט, שבאמת ציונו של רבינו מתחדש בכל עת ורגע, כי הוא עולה ומתעלה בכל עת ורגע למדרגות חדשות ונשגבות - כך שבכל פעם שאנו באים לציון הקדוש, אנו באים לרבי חדש!"

יד. ומי שאכן משתדל לבוא אל הציון הקדוש מתוך התחדשות והתלהבות, כאילו בא פעם ראשונה - זוכה בכפלי כפליים, מֵאַחַר שבא מתוך זקנה ושגרה".

מה נורא המקום הזה:

טו. כשאנו נכנסים להיכלו של רבינו הקדוש, אנו נכנסים למקום בו נמצא רבינו הקדוש בעצמו. "כי מיתת הצדיק הוא רק כמו מי שיוצא מחדר לחדר אחר", והוא נמצא שם בציונו הקדוש, ממש כמו בחיים חיותו.

טז. ולכן צריכה גם ההתנהגות להיות, כפי שראוי להתנהג בחדר בו נמצא הצדיק. וכפי שאכן התנהגו אנשי שלומנו משך כל הדורות בציון הקדוש - באימה וביראה, ובכבוד הראוי.

© "מקורות והערות" ©

י. שם.

יא. וכפי שנתבאר באריכות בפרק "אדמת קודש", תחת הכותרת "בכל עת ורגע מחדש חדשים".

יב. כפי שמוכח מתוך דברי רבינו דלעיל.

יג. שיחות הר"ן, קנו.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

יז. עד כדי כך, שבמשך עשרות שנים נמנעו מלהכניס כסאות לציון. וכשהתחילו

להכניס כסאות להיכל הציון, התאונן על כך רבי אברהם ב"ר נחמן בכאב...⁹⁷

יח. ומהם ילמד כל אחד, לעורר את לבו להתנהג במקום ציון הקדוש – בדחילו

ורחימו – ממש כמו שהיה מתנהג בחדרו של רבינו כשהיה בחיים חיותו.

יט. וכבר אמר רבינו הקדוש בחייו, שאם היה מגלה ומראה את היראה שלו, לא

היו יכולים לעמוד ארבע אמות סמוך לביתו...¹⁰ ועל אחת כמה וכמה בבית

ציונו הקדוש, אשר הוא עולה ומתעלה שם מדרגה לדרגה עד אין סוף.

כ. וזאת למודעי: ככל שהאדם משתדל יותר לכבד את רבינו הקדוש, כך משפיע

עליו רבינו הקדוש בכפלי כפליים¹⁰.

מקורות והערות

יד. שיש"ק ג, שעב: היה איזה זמן, שהמפתח של בית ציון רבנו היה ברשותו של ראב"צ ז"ל, וסיפר בגדולתו של הרב מטשערין ומהרגשתו בקדושת הציון, שבא פעם לאומאן וביקש ממנו שיפתח לו את בית הציון והלך עמו ופתח לו, וראה איך שנעמד הרב ואמר את "התיקון הכללי" בקול חרישי, כשהתיקון בידיו מכסה את פניו, ועמד ובכה כל כך עד שנרטבו פניו לגמרי לרוב שטף הדמעות, ואחר כך אחר שעמד כך משך זמן רב, הוציא מטפחת מכיסו ופרסה על הרצפה והתיישב עליה, והמשיך בתפילתו, וסיים ואמר רבי אברהם בעצב: "והיום לוקחים לציון כסאות", "אויזן היינט נעמט מען ביינקלאך".

טו. חיי מוהר"ן, רצד: שמעתי בשמו שאמר שאם היה רוצה לגלות ולהראות היראה שלו, לא היו יכולים לעמוד ארבע אמות סמוך לביתו, אך הוא מעלים היראה שלו בכוונה. וגם אנכי שמעתי מפיו הקדוש שאמר: אני אוצר של יראת שמים, שכל מי שרוצה יכול לקבל ממני. ובאמת היה נראה בחוש שכל שנתקרב אליו נתמלא תיכף יראה גדולה ועצומה, ונתלהב מאד לעבודת השם יתברך אשר לא נראה כזאת. וגם עכשיו עדיין יראתו הגדולה גנוזה בספריו הקדושים, וכל מי שעוסק בהם באמת ובתמימות בא עליו יראה גדולה ומתעורר מאד להשם יתברך, כי כל דבריו כגחלי אש.

טז. ליקוטי הלכות, שבועות ב, כג: וזה בחינת הכבוד שמחויבים לכבד את רבו, כי איתא בדבריו זכרונו לברכה ששורש הכל הוא הכבוד, כי הכבוד הוא שורש התורה, כי כל מה שברא הקדוש ברוך הוא לא בראו אלא לכבודו וכו', דהיינו שיקיימו את התורה שעל ידי זה נתגדל כבודו יתברך. ועל כן כל מה שמכבדו את רבו יותר, מעוררין ביותר ויותר שרשי התורה, ועל ידי זה משפיע עליו הרב התגלות התורה יותר ויותר, וכמו שכתב אדוננו מורנו ורבנו זכרונו לברכה שבכל מקום ששיבחו החבריא את רבי שמעון בן יוחאי היה מגלה להם תורה יותר וכו', היינו כנ"ל, שעל ידי השבח והכבוד שהגדילו אותו, על ידי זה השפיע עליהם התגלות התורה יותר וכנ"ל.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

אצל מצבת הקודש:

- כא. אחר שזכינו להיכנס להיכלו של הצדיק, באימה וביראה, באהבה ובשמחה. אנו ניגשים בחיל ורעדה למצבת הציון הקדוש, מקום מנוחתו של הצדיק יסוד עולם, נחל נובע מקור חכמה, ראש בני ישראל, רבינו נחמן מברסלב זיע"א.
- כב. וכמה יאחזנו גילה ורעדה, בעת אשר אנו זוכים לנגוע ולנשק את מצבת הקודש, אשר תחתיה טמון גופו הקדוש, ומשם מאירה הארת נפשו הקדושה בכל עולם העשייה".
- כג. וכבר ידוע מה שגילה האר"י הקדוש בסוד הצל"ם השורה על קבר הצדיק, על האוהל ועל המצבה". וכשהאדם מכניס את ראשו בתוך האוויר שעל גבי המצבה, הרי הוא נכנס בתוך אויר גן עדן של נשמת הצדיק".
- כד. והכרנו כאלה מאנ"ש – ומהם אנשים פשוטים ביותר – שברוב פחדם, פחדו

מקורות והערות

יו. ליקוטי הלכות, בציעת הפת ה, ל: כי הארת נפש הצדיק נשאת על קברו הקדוש ומאירה ככל העולם העשייה, כמבואר בכתבי האר"י ז"ל.

יח. ראה שער המצוות פרשת ויחי, ובאמת שדברי האר"י הקדוש נאמרים שם לגבי כל אדם, רק שמדבריו אנו מבינים גם על קבר הצדיק, וכדלהלן.

יט. וכפי שביאר בארוכה במאמר "ענין ההשתטחות" להרש"ב מליובאוויטש, ואנו לא נעתיק רק חלק מדבריו הק', וז"ל: והנה מובן מכל הנ"ל כי במקום מנוחת הצדיק שם שוכן פנימיות נפשו שהוא בחי' צ' דצלם, ובנין הציון על קברו שוכן בתוכה בחי' מקיפים שהם למ"ד דצלם כמבואר שם באריכות, ובוודאי המקום ההוא קדוש יאמר לו ושם יכול לעורר גם את נפש הצדיק ע"י כח התעוררות שלו באהבה ויראה ובתעצומות עוז התקשרות בוודאי יכול לעורר את נפש הצדיק הקדוש, וקרוב הדבר שיוכל להדביק את נפשו אל נפש הצדיק ולהתעורר באיזה התעוררות, רק אם ישים אליו לבו באמת ובלבב שלם וישוב בתחילה בתשובה שלימה לפני השי"ת ויחפוץ וירצה באמת להמשיך עליו רוח קדושה מרוח רבו כנ"ל ... וגם תפילתו שיתפלל שם בוודאי היא קרובה להתקבל וכמבואר לעיל בשם ספר עשרה מאמרות שאויר ג"ע מתפשט סביב כ"א מן הצדיקים ושם נרשמים כל מחשבותיו ודיבוריו הטובים כו' ... וכאשר מכניס את ראשו על הציון אשר שם שוכנים המקיפים של הנפש הצדיק אזי בוודאי כל אות ואת מדיבורו ומחשבותיו דשם נכללים באוירא דג"ע דשם (כי הרוח נקרא אוירא דג"ע וכמ"כ הנפש). ובעת אשר נפש הצדיק עולה למעלה תוכל גם תפילתו לעלות למעלה מעלה בג"ע העליון ויוכל לעשות פרי למעלה ולמטה.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

לגשת ולנגוע במצבת הקודש, ועמדו מרחוק...³

כה. ועל אחד מגדולי אנ"ש שבדורנו, שמענו שבבואו בפעם הראשונה לאומן, לא ניגש אל מצבת הקודש משך 3 ימים, וערך כל עבודתו מרחוק, עד אשר ביום השלישי ניגש והשתטח על מצבת הקודש כשכל גופו רועד וְאַרְבֻּבוֹתָיו דָּא לְדָא וְנִקְשָׁן.

כו. כמו כן, מעשה שמענו על רבי מרדכי אליעזר רובינשטיין זצ"ל, שישב במרחק כמה מטרים מהציון, כשהוא מראה באצבעו לעבר מצבת הקדוש, תוך כדי שהוא אומר שוב ושוב בנעימה מעוררת לב: "האט דא - - - האט דא - - - ליגט דער נחל נובע מקור חכמה" [= הנה כאן, הנה כאן, שוכב הנחל נובע מקור חכמה] ועיניו זולגות דמעות שלישי...⁴

כז. ולא באנו בכל אלו המעשיות אלא לקיים "צאי לך בעקבי הצאן", לראות כיצד הרגישו אנשי לבב, את קדושת הציון הקדוש. אמנם, בוודאי אין לו לאדם להיחלש בדעתו בראותו שלבו אטום כאבן, רק עלינו לעשות את שלנו מתוך אמונה פשוטה.

כח. וכבר לימדנו רבינו הקדוש שלפעמים כשהאדם בא אל הצדיק, הוא מאבד את כל חשקו והתעוררותו! ואין זה סימן רע ח"ו, אלא אדרבא; זה סימן שבבואו אל הצדיק המית את יצרו הרע, וצריך עתה התגברות חדשה נגד היצר הרע הגדול יותר...⁵

מקורות והערות

3. הלא הוא רבי נחמן קנלסקי ז"ל, שעוד זכה להיות באומן בתקופת הקומוניזם, והספיק לראות מעט מעבודתם של אנ"ש, והיראה אצל הציון הקדוש נחקקה בעצמותיו, עד אשר גם כעבור עשרות שנים, כשהיה מסתופף אצל הציון הקדוש לעת זקנותו, ראינו עליו עוצם היראה, עד אשר חל ורעד מגשת אל הקודש...

4. ליקוטי מוהר"ן, עב: לפעמים בא לאדם הרהור תשובה, ונעשה באותו שעה איש כשר. ואחר כך רוצה לעשות עובדא, באשר שנתעורר לכו לתשובה, בכך רוצה לנסוע להצדיק. ואחר כך כשנוסע, מתגבר עליו

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

כט. וכל פעם מתנהג הצדיק באופן אחר; לפעמים הוא מאיר פניו ומקבל את תלמידיו ברגשי התעוררות והתלהבות. ולפעמים הוא מתכסה ונעלם מהם, עד שנתעקם לבם. כל פעם לפי העניין והתיקון הנצרך לאותו זמן ונפש³³.

ל. ולפעמים הוא מראה למקורב גדול, התרחקות גדולה – כדי שלא ייחלש חברו. כי הצדיק הוא כמו גנן מומחה שמטפל בנטיעות השדה ויודע כיצד לטפל כראוי בכל שתיל ושתיל, והבן³⁴.

לא. ולכן, לעובדא למעשה: אֵל לנו לצפות דווקא להתעוררות והתלהבות גדולה, רק עלינו לעשות את שלנו לבוא ולהשתטח על ציונו הקדוש, בתמימות ובפשיטות, בענווה ושמחה, בגילה ורעדה. והצדיק יעשה את שלו, לתקן את נפשותינו, אמון.

⦿ "מקורות והערות" ⦿ א

היצר הרע, ונופל מתשוקתו שהיה לו תחילה. ואחר כך כשבא להצדיק, מתגבר עליו היצר הרע עוד יותר, ואובד כל חשקו – אל יקשה בעיניך זאת, ואל יבהלוך רעיוניך על זה.

כי דע, שזה נמשך מחמת כי בתחילה כשבא לו ההרהור תשובה, מחמת הטוב שהתעורר בתוכו, אזי על ידי מעשיו באותו שעה, המית יצרו, ונתבטל יצרו הרע שהיה לו, כי המיתו בזה ההרהור תשובה והעובדא של אותו השעה. ואחר כך כשרוצה לנסוע, מתגבר עליו יצר הרע אחר. כי 'כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו' (כמו שאמרו רבותינו ז"ל סוכה נ"ב), ויש לו עתה יצר הרע גדול ממה שהיה לו תחילה. על כן אם אינו מתחזק נגדו, אזי מתגבר עליו זה היצר הרע החדש, ונופל מתשוקתו שהיה לו תחילה. כי צריך התגברות חדש ביותר, נגד זה היצר הרע החדש שבא לו כנ"ל.

כב. ליקוטי מוהר"ן, סג: כי לפעמים הוא אצל העולם בחינת מגלה, שמגלה ומקרב עצמו אליהם. ולפעמים הוא בחינת מכסה, שנתכסה ונתעלם מהם, שמתרחק מהם מאד. ולא די שמתרחק מהם, ומתרומם מהם, ואינם יכולים להתקרב אליו, אלא שנופלים עליו קושיות ותמיהות, עד שנתעקם ונתבלבל מחם, מחמת שנתרחק מהם מאד, וקשה עליו קושיות ופליאות.

כג. ליקוטי מוהר"ן, סה: וזה הבעל השדה, הוא משגיח ומשתדל תמיד להשקות האילנות ולגדלם, ובשאר תיקוני השדה. ולהרחיק האילנות זה מזה הרחקה הראוי, שלא יכחיש אחד את חברו. כי לפעמים צריך להראות למקורב גדול הרחקה גדולה, כדי שלא יכחיש את חברו.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

השתטחות:

לב. הנה, בענין ה"השתטחות" על מצבת ציון קבורת הצדיק – גילה האר"י הקדוש, כוונות וייחודים גבוהים, לכוון בהם בעת ההשתטחות¹⁷. ואפשר לזכות על ידי זה לדבק את נפשו ורוחו בנפש ורוח הצדיק¹⁸. ולהשיג על ידי זה השגות גדולות ונוראות¹⁹.

✪ "מקורות הערות" ✪

כד. כמבואר בכתבי האריז"ל, בשער רוח הקודש.

והנה בשער רוח הקודש, יחוד י"ט, מובא יחוד ארוך ומורכב, שאין מתאים להביאו כן מחמת אריכותו ועומקו. אמנם, במקום אחר שם (שערוה"ק עם פי' היוס"ד דף מ' עמוד א) מופיע יחוד פשוט וקצר, ולא נעתיק את לשונו, רק נעתיק מתוך סידור האריז"ל (לרבי אשר, דף קכ"א עמוד א), שסידר את היחוד הזה הלכה למעשה, וז"ל:

"תשים נגד עיניך 'יהוה', ליחד קודשא בריך הוא בדחילו ורחימו 'יה' עם 'וה'. ~ ואח"כ יכוון יְהוָה אבא עילאה, יזדווג באימא שהיא 'אהיה', ושניהם יחד הוא 'אההויהה' ויזדווגו. ~ ויורדים מ"ד מאבא שהוא 'יוד הי ויו הי', וזה על ידי 'חית הצדיק', הבא מי' של שם הויה, ותתקשר חיה שלי עמה, ושניהם יעוררו מ"ד הללו. ~ ויעלו מ"ן מאימא שהוא שם 'יוד הי ואו הי', וזהו על ידי 'נשמת הצדיק' הבאה מה' ראשונה דהוי"ה, ותתקשר נשמת עמהם, ושניהם יחד יעוררו מ"ן הללו. ~ ואח"כ יכוון 'יהוה' זעיר אנפין יזדווג בנוק' שהיא 'אדני' ושניהם יחד הוא 'אהדונהי' ויזדווגו. ~ וירדו מ"ד מז"א שהוא 'יוד הא ואו הא', וזה על ידי 'רוח הצדיק', הבא מו' של הוי"ה, ותתקשר רוח שלי עמה, ושניהם יעוררו מ"ד הללו. ~ ויעלו מ"ן ממלכות שהוא שם 'יוד הו הו הה', וזהו על ידי 'נפש הצדיק' הבאה מה' אחרונה דהוי"ה, ותתקשר נפשי עמהם, ושניהם יעוררו מ"ן הללו".

כה. שער רוח הקודש, הקדמה א: דע כי בכל הייחודים שבעולם אם מייחד אותו בהשתטח על קבר הצדיק ממש. צריך שתכוין כי ע"י השתטחותך עליו, אתה גורם שגם הצדיק ההוא ג"כ ישתטח נפשו, ותתפשט בעצמותיו אשר שם בקבר, וחזור לחיות, ונעשים עצמותיו בחי' גוף אל הנפש המשתטחת ומתפשט בתוכם, וזו הנפש היא אותה הנשארית בקבר כנודע. בסוד ונפשו עליו תאבל (איוב י"ד) והרי הצדיק ההוא באותה שעה, כאלו הוא חי בגוף ונפש, ואם אתה מייחד הייחודים בביתך, שלא ע"י השתטחות, אין צורך אל כונה הנז', אמנם לעולם צריך שתכוין, בין אם הוא בבחי' השתטחות, בין אם הוא בביתך, תכוין בכל הייחודים כלם, להעלות נפשך ונפש הצדיק ההוא, קשורים יחד, ונפשך כלולה בנפשו, (א"ה ע"י בשע' הגלגולים הקדמה ל' וז"ל שם גם דע כי אם איזה נצוץ של זה העקב ישלים לתקן נפשו הנה כל הנצוצות של העקב ההוא אשר קדמו אליו יתגלו עתה בו ויאירו בו ויהיו מאירים עמו בתוך גופו יחד ויעזרוהו בכל דרכיו לעבודת קונו יע"ש) וצריך שתכוין באותו השרש אשר נפש הצדיק ונפשו, תלויים בו באדה"ר. ותכוין לעורר אותו המקום שהוא האבר שתלוי בו, נפש אותו הצדיק באדה"ר, ומצד האבר ההוא אתה מעלה את נפשו בסוד מ"ן, והמשל בזה אם נפש הצדיק ההוא היא משרש אבר זרוע הימני של אדה"ר, ואתה ג"כ משם מהשורש שלו. עיי"ש עוד בדבריו הק'.

כו. ליקוטי הלכות, ברכת הריח ג, ט: וכשבאין על קברו ומשתטחין עליו אזי נכללין בו. ועל ידי זה נכללין עם נפש הצדיק בהאור האיך סוף. בבחינת עולם הבא, בבחינת כולו טוב. ועל ידי זה נתבטל כל הרע ונתכפרין כל העוונות כנ"ל. ועל כן על ידי זה יכולין לזכות להשגות גדולות מי שזוכה להתדבקות רוחא ברוחא וכו',

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

לג. וכשזוכה האדם בהשתטחותו, להתדבק בנפשו רוחו ונשמתו של הצדיק, יוכל לזכות "להזדכך זיכוך רב, ולהתקדש קדושה נפלאה, ולהתענג עונג עצום, לחזות בנועם ה'. לדעת איזה דרך ישכון אור בכל מעשיו. ויודיעוהו דברים אמיתיים, לא יחטיאו השערה. ובלבד שיתנהג בקדושה ובענוה וביראת חטא. וישים השם הנכבד והנורא לנגדו תמיד. לייחדא שמא דקב"ה ושכינתיה. ברחימו ודחילו"^ט.

לד. אמנם, "דבר זה אינו נוהג בזמננו כלל, כי אם אפשר ליחידי סגולה המופלגים במעלה מאד. כי כבר ידוע ומפורסם מה שציוה האריז"ל לתלמידיו הקדושים לבלתי לעסוק בזה אחר פטירתו, ובפרט בזמננו. ואין לנו רק לכוון כפשוטו, להרבות שם בתפילה ותחנונים בזכות הצדיקים, ולעורר רחמים שם אצל הצדיקים בעצמם שיתפללו בעדנו ויעוררו רחמים גדולים אצל הש"י עלינו ועל כל ישראל"^ט.

לה. "ואפילו מי שאינו בר הכי ואינו יודע לאדבקא רוחא ברוחא וכו'. אף על פי כן נעשה כל זה ממילא; על ידי שבא על קברי הצדיקי אמת ונכלל בהם באמת ובלב שלם על ידי ריבוי התפילות ותחינות ובקשות שמרבין להתפלל על

מקורות והערות

כמובא בשער הייחודים, כי על ידי הרשימו שנשאר מבחינת הביטול שהוא בחינת השתטחות כנ"ל, על ידי זה זוכין להשגת התורה, כי הרשימו מאיר אל הדעת וכו' כנ"ל במאמר הנ"ל, עיין שם.

כו. שער רוח הקודש (עם פירוש היוס"ד, דף ל"ט ע"ב): הקדמה ה' ענין דבקות עם הצדיקים והשתטחות על קברם לאדבקא רוחא ברוחא ונפשא בנפשא כנז' בזוהר פ' אחרי מות דף ע' ע"ב וז"ל ובשעתא דאצטריך עלמא רחמי וחי. אזלי ומודעי לנפשייהו דצדיקייא, ובכאן על קברייהו אינון דאתחזו לאודעא להו מ"ט דשוין רעותייהו דילהון לאתדבקא נפשא בנפשא וכו' ולהזדכך זכוך רב. ולהתקדש קדושה נפלאה. ולהתענג ענג עצום. לחזות בנועם ה'. לדעת איזה דרך ישכון אור בכל מעשיו. ויודיעוהו דברים אמיתיים. לא יחטיאו השערה. ובלבד שיתנהג בקדושה ובענוה וביראת חטא. וישים השם הנכבד והנורא לנגדו תמיד. לייחדא שמא דקב"ה ושכינתיה. ברחימו ודחילו, לייחדא שם ו' עם ה' ע"י י' וה'.

כח. ספר "ההשתטחות" להרה"ק מטשעהריץ, אות כ'.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

קבריהם, ולפרש שיחתו שם כל אחד ואחד כפי אשר יודע את נגעי לבבו באמת, ומבקש ומשתוקק ומתגעגע לשוב לה' יתברך באמת ולהיות כרצונו יתברך וכרצון הצדיקים האמיתיים - על ידי זה הוא נכלל בהם, ועל ידי זה הוא נכלל באין סוף, שעל ידי זה נתבטל כל הרע, וזוכין לכל טוב, אמון"ט.

לו. ובענין ה"השתטחות" יש להדגיש, שגם מי שאינו יכול להגיע עד מצבת הקודש ולהשתטח עליה - כגון כוהנים שאינם יכולים לגשת עד לציון, או שאר בני אדם שאנוסים ואינם יכולים לגשת עד למצבת הקודש - "הדבר ברור שקדושת קבר הצדיק מתפשט בכל הרואה. שמי שבא סמוך לבית הקברות וזוכה לראות ולהסתכל משם על מקום קדושת גניזתו, ומקשר לבו וכוונתו אליו, ונשען בזכותו ומתפלל ומרבה בתחנונים ושופך כמים לבו נוכח פני ה', בוודאי זוכה להמשיך בשלימות כל התיקונים הנפלאים שנמשכין על ידי קדושת קברי הצדיקים על צד היותר טוב, כמו אלו שזוכין להתפלל בהשתטחות על קברו ממש"ז.

⊗ "מקורות והערות" ⊗

כט. ליקוטי הלכות, ברכת הריח ג, ט

ל. כמבואר בספר "השתטחות" להרה"ק מטשעהרין זיע"א. וזה לשונו (אות כ): והנה ענין תיקון הנ"ל כולל את הכל, כי גם הכהנים אשר אין יכולין לבא ולהשתטח על קברי הצדיקים אם צריכין להאחיל גם על קברים אחרים הקבורים אצלם, או לעבור על קברים אחרים עד שבאים לשם, שבזה פשיטא דאין להקל. אך כבר מבואר במקום אחר באריכות דלענין הכהנים או שאר בני אדם שיש להם אונס אחר עד שאי אפשר להם בשום אופן לבוא על קבר הצדיק בעצמו, הדבר ברור שקדושת קבר הצדיק ובפרט הצדיק הגדול במעלה שהוא מבני עליה המופלגים, בוודאי קדושת קברו מתפשט בכל הרואה. שמי שבא סמוך לבית הקברות וזוכה לראות ולהסתכל משם על מקום קדושת גניזתו ומקשר לבו וכוונתו אליו ונשען בזכותו ומתפלל ומרבה בתחנונים ושופך כמים לבו נוכח פני ה'. בוודאי זוכה להמשיך בשלימות כל התיקונים הנפלאים שנמשכין ע"י קדושת קברי הצדיקים עצהיו"ט, כמו אלו שזוכין להתפלל בהשתטחות על קברו ממש ויש על זה ראיות ברורות מש"ס ופוסקים, וידוע שכן נהגו הכהנים הקדושים שהיו מתלמידי הבעש"ט ז"ל (כגון הרב מפולנאה וכיוצא בכואם על קבר הבעש"ט ז"ל).

ובפרט בזמן קהילה לכל, כגון בערב ראש השנה (כאשר נציג בסוף הספר), וכן בשאר הימים שיש איזה קיבוץ שמרביץ בתפלה על מקום קדושת גניזתם ז"ל, שאז בוודאי גם תפילת היחיד העומד מרחוק קצת נכללת ג"כ בתוך תפלת הצבור ועושה פעולתה בשלימות. וידוע מארז"ל שהצדיקים מתדמין ליוצרים, ואצל

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

לז. ועל אחת כמה וכמה, כשיושבים בהיכל ציונו הקדוש, גם אם אינו משתטח

ממש על מצבת הקודש, נחשבת שהותו בציון הקדוש כ"השתטחות על

מקורות והערות

השי"ת נאמר "האלוקי מקרוב אני נאום ה' ולא אלוקי מרחוק", ואמרו רבותנו זכרונם לברכה "אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים".

בוודאי מי שאפשר לו לבוא על מקום גניזתו בעצמו ולנשק את עפרו, בוודאי מחויב להשתדל בזה בכל האפשר, אבל הכהנים שהתורה גדרה בעדם שיעמדו מרחוק מחמת קדושת כהונתם, בוודאי אין בזה שום חשש ועיכוב כלל, רק אדרבא ואדרכא וכו'. ואין כאן מקום להאריך בזה כ"כ. ובפרט שענין ההשתטחות על קברי הצדיקים ולכוון בזה כוונות וייחודים כידוע, דבר זה אינו נוהג בזמנינו כלל כי אם אפשר ליחידי סגולה המופלגים במעלה מאד, כי כבר ידוע ומפורסם מה שציוה האר"י ז"ל לתלמידיו הקדושים לבלתי לעסוק בזה אחר פטירתו ובפרט בזמנינו, ואין לנו רק לכוון כפשוטו להרבות שם בתפעלה ותחנונים בזכות הצדיקים ולעורר רחמים שם אצל הצדיקים בעצמם שיתפללו בעדינו ויעוררו רחמים גדולים אצל השי"ת עלינו ועל כל ישראל. ולדבר זה אין עיקר גדול ההשתטחות, רק ההתקרבות וההשתדלות בזה במחשבה דיבור ומעשה בפועל ממש, וכל מי שבא ביגיעה והשתדלות וטלטול הדרך וחסרון כיס וכיוצא בשאר מניעות כאלו, והוא משבר הכל בשביל להמשיך עליו איזה התנוצצות והארה מקדושת הצדיק וזכותו הק' אע"פ שכבר נסתלק, והגם שא"א לו להשתטח על קברו ממש, אע"פ כדאי הכל אצלו בכדי לבוא עכ"פ למקום הסמוך לקברו הק' ומסתכל בעיניו ומכוון את לבו ומקשר מחשבתו לקדושת הצדיק השוכן שם - בוודאי מתפשט קדושת הציון הק' בכל הרואה, ואף אם יעמוד מרחוק יוכל לבקש שם כל הבקשות, ולהרבות שם בתחנונים על כל הצריך אליו, ובוודאי תקבל תפלתו, וכן יהיו כל התיקונים הקדושים כמו מי שנשתטח והרבה בתחנונים על קבר הצדיק ממש.

ועיין מדרש רבה נשא פרשה יד, שבשכר שעיקם יוסף את עיניו מלהסתכל באשת פוטיפר ולא במצריות וכו', אמר הקב"ה עלי לשלם שכר אותה העין, כיצד? שנו רבותינו שהיו אוכלים במקדש קדשים קלים תוך החומה לפנים מחומת ירושלים, אבל שילה שהיה בחלק יוסף אוכלין בכל הרואה וכו' (וכן אמרו רז"ל ג"כ בזבחים ק"ח ע"ב). ומזה מובן גם לענין קדושת קבר הצדיק האמת שהוא בחי' יוסף, שעיקר מעלת קדושתו הוא כפי מעלת ומדרגת קדושתו בקדושת הברית, שעיקר תלוי בקדושת העיניים וכמבואר במקום אחר. והצדיק הגדול שזכה לקדושת הברית ולקדושת העיניים בתכלית השלימות, בפרט זה הצדיק שזכה להתפאר שאין לו שום הסתכלות בזה העולם וכו' וכמבואר במ"א, והודיע בעצמו קצת מגודל מעלת קדושת קברו הק', והבטיח וכו' וכו' כנ"ל, בוודאי שקדושת קברו תופס בכל הרואה וככל הנ"ל. ויש עוד להאריך כזה הרבה ולחזק הענין מכל צד, איבעית אימא קרא ומאמרי רז"ל, ואי בעית אימא סברא, אך אין כאן מקום לזה.

וכל זה לענין קדושת התיקונים שנמשכין ע"י אמירת תהלים ושאר תחנונים ובקשות על מקום גניזתו הק' שעוסקים בזה בכל ימות השנה ובפרט בימי אלול הק'. אבל ענין מה שנהגו מימי קדם וכן עכשיו ולדורות עולם אי"ה להתקבץ יחד על ר"ה הקדוש וקודם ר"ה ובפרט בער"ה מרבין באמירת תהלים ותחנונות ובקשות ותשובה ותפלה וצדקה במקום גניזתו הק' ואח"כ מתפללין כל הקיבוץ ביחד בר"ה, וזה הענין עולה על כולנה ונעשין עי"ז דברים ותיקונים גבוהים נפלאים ונוראים מאד וכמובן מדבריו ז"ל בפרט בספר "ליקוטי הלכות" הק'. כי מלבד קדושת ההשתטחות והתפלות שמתפללין על ציונו הק', שבדבר זה אין הכל שוין וכהנים מחיצה לעצמן כנ"ל, מלבד זה נעשין תיקונים נפלאים ע"י קדושת הקיבוץ שמתקבצין להתפלל ביחד בר"ה בכיהכנס"ה הק' שנקראת על שמו ז"ל. ובדבר זה כולם שוים, כהנים לויים וישראלים וכו'. ויתבאר עוד מזה במ"א אי"ה (ועיין בזה"ק שמות ד' ה'). מה שאמר ר' חייא לר' יוסי, אי בני עלמא הווי ידעי יקרא סגיאה דיעקב בשעתא דא"ל קוב"ה אנכי ארד עמך מצרימה, הווי מלחכי עפרא תלת פרסי קרוב לקבריה וכו' ... זכותו וזכות כל הצדיקים יגן עלינו ובעדינו לבטל כל הגזירות קשות מעלינו ולהוציאנו מגלותינו ויבנה ביהמ"ק על ידי משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

הציון", ויכול לפעול ממקום מושבו כל טוב שבעולם.^א

לח. אמנם, בודאי ישנו ענין גדול ועצום להשתטח ממש על המצבה הקדושה. וכבר נתנבא מוהרנ"ת ברוח קדשו ואמר: "עוד יגיע זמן שיצטרכו להעמיד שומרים ליד מצבת הציון הקדוש בערב ראש השנה, שישמרו על המשתטחים שלא יתמהמהו יותר מדאי, כדי שיספיקו כולם להשתטח!"^ב.

לט. אשרינו שזכינו לראות בקיום נבואתו, בימינו אלה. וכמה מרנין המחזה לראות את המוני בית ישראל מצטופפים ונדחקים בגעגועים להתרפק על מצבת הקודש. ויה"ר שתחזינה עינינו בשוב ה' ציון, אמן.

❦ "מקודות והערות" ❦

לא. וכתבנו זאת כדי להוציא מלבם של אלו שחושבים שרק הדקות הספורות שהם רכונים על המצבה הקדושה, קודש הקדשים, הרי הם בהשתטחות. והאמת היא, שכל הזמן ששוהים בציון הוא השתטחות.

לב. שיש"ק ה, קכה: בספר חיי מוהר"ן בכתב ידו של מוהרנ"ת ז"ל היה כתוב, שיגיע עוד עת כזו שיסעו ויבואו מכל העולם בערב ראש השנה להשתטח על ציון רבנו ז"ל, ויהיו עם רב כזה עד שיצטרכו להעמיד שומרים ושטרים להשגיח על הצבור שלא יתמהמהו יותר מדי ויפנו מקומם להבאים אחריהם.

הציון
הקדוש

נמשנת ברסלב

התיקון הכללי

ובו ל"ז סעיפים

בפרק זה יבואר בס"ד סדר אמירת תיקון הכללי אצל הציין הקדוש

שהחיינו:

א. ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, לפתוח באמירת העשרה מזמורים של ה"תיקון הכללי", במקום קדוש זה; "המקום המוכן לו [לרבינו הקדוש] מששת ימי בראשית, לעסוק שם בתיקון העולם לדורות, לכל מי שיבוא אליו לשם ויאמר העשרה קפיטל תהילים הידועים אצלו, כאשר הבטיח בחיים חיותו - אשרי הזוכה לזה!".

ב. ומי יודע כמה עולמות התהפכו, וכמה מלחמות נוראות ועצומות היו בין כוחות הרע והטוב, עד שזכינו ברחמי ה' לבוא כאן למקום קדוש זה, לומר את העשרה מזמורים שיתקנו את נשמתנו בתיקון נצחי ונפלא, אשר אין דוגמתו. ובפרק זה נפרט בס"ד בפרוטרוט סדר אמירת 'תיקון הכללי', ונדבר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון.

הציין
הקדוש

במשנת ברסלב

פרוטה לצדקה:

ג. לפני אמירת 'תיקון הכללי', מפרישים 'פרוטה לצדקה', לכבוד נשמת רבינו הקדוש². [ומה טוב לומר בפיו³: "הריני נותן פרוטה זו לצדקה, לכבוד נשמת רבינו הקדוש, צדיק יסוד עולם, נחל נובע מקור חכמה, רבינו נחמן בן פייגא, השוכן פה, זכותו יגן עלינו אמן"].

ד. מאחר שאנו נותנים צדקה זו לכבוד נשמת רבינו הקדוש, לכן כדאי כמוזן לתת אותה עבור צרכי רבינו הקדוש בעצמו; החזקת ציונו, בניית והחזקת בתי מדרשות שעל שמו, הדפסת ספריו, תמיכה באנשיו, וכיוצא בזה.

ה. ובפרט, כשתורם לצדקה עבור הפצת אור רבינו הקדוש [ספרים, שיעורים, וכיו"ב] יש בכח צדקה זו לכפר על עוונות שאין להם כפרה אחרת. כי לפעמים חוטא האדם כל כך, עד שגורם בחטאיו נזק לכלל ישראל, וגוזל את השפע מכנסת ישראל רח"ל. ואז, תיקונו היחיד לחזור ולהשפיע שפע לכלל ישראל, על ידי שיעזור בכספו [ובגופו, ובשאר אמצעים] להפיץ את מעיינות הצדיק חוצה⁴.

ו. וכל המרבה בצדקה הרי זה משובח. כי ככל שמרבה בצדקה, כך זוכה להמשיך על עצמו את האוויר הרוחני הזך השורה בציון הקדוש, ותוכל נשמתו לשמוע

ג. "מקורות והערות" ©

ב. חיי מוהר"ן, רכה: ואמר אז רבנו זכרונו לברכה בזו הלשון כשיבואו על קברי ויתנו פרוטה לצדקה בעבורי (רצונו לומר בעבור הזכרת נשמתו הקדושה כנהוג) (ובלשון אשכנז "און וועט געביין אפרוטה צדקה פון מייניט וועגיין" וכו') ויאמרו אלו העשרה קפיטל תהלים הנרשמים אצלנו בשביל תיקון למקרה לילה רחמנא לצלן, אז יניח רבנו עצמו לאורך ולרוחב, ובודאי יושיע לזה האדם.

ג. אין אנו קובעים כאן נוסח לרבים, רק כל אחד ינהג ויאמר כרצונו.

ד. ליקוטי הלכות, גזילה ה, יח.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

את קולו של הצדיק המעורר אותו לחזור להשם יתברך.^ז

התקשרות:

- ז. לפני אמירת העשרה מזמורים, אנו מקשרים עצמנו באמירתם לרבינו הקדוש. כי אין אנו יודעים לכוון שום כוונה מהכוונות העצומות והנוראות שיש באלו העשרה מזמורים, רק אנו אומרים אותם מתוך התקשרות לצדיקים, ובזכותם וכוחם ייעשו כל התיקונים הנפלאים על ידי אמירת העשרה מזמורים.^ז
- ח. את העשרה מזמורים יש לומר בשמו של רבינו הקדוש – שהוא זה שגילה שעשרה מזמורים אלו הם 'תיקון כללי'. ולכן גם הקפידו אנ"ש להזכיר בנוסח ההתקשרות: "ובפרט לרבינו הקדוש ... שגילה תיקון זה".^ז

מקורות והערות

ה. ליקוטי הלכות, סימני בהמה וחיה טהורה ד, ו: וזהו בחינת מה שצריכין לילך על קברי הצדיקים, כי במקום קבריהם הקדושים ששם מאיר רשימו של נפשם הקדושה, בודאי שם הוא בחינת אויר הנח והזך ביותר וכנ"ל. ועל כן ציוה רבנו זכרונו לברכה, ליתן צדקה קודם שבאים על קברו. וכך נוהגין כל ישראל שמרביין בצדקה כשהולכין על קברי הצדיקים, כי צדקה מסוגל להמשיך אויר הנח והזך, ואז זוכין להיכלל בהאוויר הנח והזך שעל קברו, שנמשך מנפשו שהיא גם כן בחינת אויר רוחני ועליון מאד. ועל ידי זה זוכה לשמוע קול דברי הצדיק האמת הזה, כל מה שדיבר כל ימיו, שכל דיבוריו היה להמשיך אמונה בעולם. ועל ידי זה נזכר הטוב שבו וחוזר למעלתו.

ו. וכלשון מוהרנ"ת בתפילתו אחר תיקון הכללי: ואף על פי שאיני יודע לכוון שום כוונה מהכוונות העצומות והנוראות, שיש באלו העשרה מזמורים, יהי רצון מלפניך, ה' אלהי ואלהי אבותי, שתהא חשובה לפניך האמירה בפה לבד, כאילו השגתי וכונתי כל הסודות והכוונות שיש בהם, ויהיו אמרי לרצון לפני אדון כל, והנני משליך יהבי עליך, והנני מקשר עצמי לכל הצדיקים האמתיים שבדורנו ולכל הצדיקים האמתיים, שוכני עפר, קדושים אשר בארץ המה, (ובפרט להצדיק יסוד עולם, נחל נובע מקור חכמה, רבנו נחמן בן פיגא, זכותו יגן עלינו, אמן) ועל דעתם ועל כונתם אמרתי כל אלו העשרה קפיטל תהלים.

ז. וכפי שמזהיר מוהרנ"ת בשיחות הר"ן לאמרם בשם רבינו הקדוש, וזה לשונו בשיחות הר"ן, שיחה קמא: ומה שהרב בעל המחבר "סדר תיקון שבת" מביאם בשם ספר "עשרה הלולים", זה אינו. כי ידידי הקורא, עין נא בספר "תיקון מועד" ותראה שמובאים שם בשם רבנו רבי נחמן זכרונו לברכה. וגם נוס נא וחפש בכל הספרים שמובאים שם שלא בשם רבנו, זכרונו לברכה, ותראה שכולם נדפסו אחר פטירת רבנו, זכרונו לברכה, שנפטר תחלת שנת תקע"א בחול המועד סוכות. ואפשר שהרב הנ"ל וכיוצא, מגדל תשוקתם לזכות בהם את הרבים בתיקון גדול כזה, וידוע שיש שנמצאים מתנגדים וחולקים על רבנו זכרונו לברכה, על כן קיימו בנפשם מאמר חכמינו זכרונו לברכה, שמתר לשנות בדבר השלום ובפרט בדבר גדול ותיקון כזה. ועתה בין תבין שצדקו הנאמר לעיל שהם תיקון חדש לגמרי ולא ידע מזה שום נכרא מימות עולם. ותאמרם

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

ט. לאחר ההתקשרות, פותחים באמירת העשרה מזמורים, אשר הם כנגד העשרה מיני נגינה, וסודם רם ונישא. ובכוחם לתקן את כל פגמי האדם, ולרפאו מכל תחלואי נפשו. ולעורר את הריח הטוב של הנשמה היהודית, גם של הרחוק ביותר".

י. לפני אמירת המזמורים ישנה תפילה נפלאה, המתחילה במילים "יהי רצון". ואנשי שלומנו היו נוהגים לאמרה בהתעוררות והתלהבות הלב^ו. וכבר מסופר על רבי סנדר מטרוביץ, שהיה יכול להתעכב שעות רבות במילים "ומאוצר מתנת חינוך חנני" מתוך השתפכות הנפש...

כוונת השמות:

יא. בעת אמירת העשרה מזמורים יש לכוון, ש"תהלים" הוא בגימטריא תפ"ה (485) ועל ידי האמירה מעוררים את השני שמות הקדושים "אל" ו"אלהים",

מקורות והערות

בשם רבנו, זכרוננו לברכה, בכדי ששפתותיו יהיו דובבות וכו', אשר כל הצדיקים מתגעגעים לזה, ומזה אשר אלצוני לגלות כל הנ"ל וזכותו יעמד לנו, ומכל פגמינו וצרותינו יתקנו ויושיענו, אמן כן יהי רצון.

ח. ליקוטי הלכות, חול המועד ד, טו: וזהו בחינת העשרה קפיטל תהלים שאומרים שם, שהם בחינת עשרה מיני נגינה, (כמובא בסימן רה) שהם בחינת קול הניגון הנ"ל שיתער לעתיד, שהוא בחינת קול תוכחתו הקדושה הנ"ל, שעל ידי זה מעורר ריח טוב אפילו מהגרוע שבגרועים שבישראל, ומתקן הכל על ידי זה וכנ"ל.

ט. אמנם, אינו לעיכובא כלל, ויכולים להתחיל תיכף באמירת המזמורים.

י. שיש"ק ה, רג: רבי סנדר מטירהויצע ז"ל היה סוחר בדים, והיה רגיל לומר בכל נסיעותיו שנוסע, כגון לברדיטשוב או לשאר מקומות, לקנות סחורה: באמת, בכל נסיעותיי נוסע אני לאומן, רק כדרך אגב עובר אני במקומות ועיירות אלו ואלו. קרה פעם שסיכב את דרכו לאומאן קודם שנסע עבור מסחרו למקומות הנ"ל, ובאותו זמן הגיע לאומאן גם אחד מאנשי שלומנו שהשתוקק להתאבק בעפר הציון הקדוש של אדמו"ר צוק"ל. כשהאיש הזה בא לבית ציונו הקדוש, מצא את רבי סנדר ז"ל בהתחלתו לומר את אמירת ה'יהי רצון' שקודם התיקון הכללי ואחז בהתיבות "ומאוצר מתנת חינוך חנני", ואמרם בשברון לב ובפשיטות ותמימות, כאילו אין לו שום קיום רק מהאוצר מתנת חינוך. והאיש הנ"ל התחיל לסדר את תפילותיו באמירת העשרה מזמורים והתבודדות והשתטחות כדרך אנשי שלומנו, וכשגמר תפילותיו שמע כי רבי סנדר עדיין בהתיבות 'ומאוצר מתנת חינוך חנני'. האיש יצא והלך לבית המדרש להתראות עם אנשי שלומנו, ואחרי כמה שעות השתוקק שוב פעם לעלות על ציונו הקדוש, ומה נשתומם ונבהל כשעלה בפעם שניה ושמע כי רבי סנדר עדיין מחזיק בהתיבות "ומאוצר מתנת חינוך חנני". כזה היה קלסתר פניהם של גדולי אנשי שלומנו ושברון לבם בפשיטות ותמימות. (מספר כפתור ופרח).

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

במילואם: "אלף למד, אלף למד הי יוד מם" – שגם הם בגימטריא תפ"ה. ועל ידם מכניעים את הקליפה ששמה "לילית", העולה בגימטריא (עם האותיות) תפ"ה¹⁰.

יב. ואין צורך לחשוב כוונה זו בכל עת האמירה, כי בעת האמירה צריכים להכניס כל מחשבתו בפירוש המילות, ולא לכוון כוונות¹¹. רק שצריך לכוון כוונה זו באופן כללי, לפני או אחרי האמירה. וכמו שאנו רואים שמוהרנ"ת הזכיר כוונה זו בתפילתו 'אחר' התיקון הכללי¹².

יג. ובתיקון הכללי שבהוצאת קרן רבי ישראל דוב אודסר, הוסיפו אחר נוסח "הריני מקשר", את הקטע מתפילת מוהרנ"ת שבו מזכיר כוונה זו. כדי שיכוון האדם את לבו לכוונה זו בטרם יתחיל באמירת התיקון הכללי.

מקורות והערות

יא. ליקוטי מוהר"ן, רה: וצריך לכוון בשעת אמירת תהלים, שתהלים בגימטריא תפ"ה, שהוא מכוון כמספר השני שמות "אל אלקים" במילואו, כזה: אלף למד אלף למד הי יוד מם. שעל ידי השני שמות אלו יוצאה הטיפה מהקליפה, כי הטפה היא בחינת חסד וגבורה כידוע, כי יש בה כח אש ומים, חמימות ולחות, שהם בחינת חסד וגבורה, ועל ידי השני שמות אל אלקים הנ"ל שהם בחינת חסד וגבורה כידוע, שהם גימטריא תהלים כנ"ל, על ידי זה מוציאים הטיפה משם, וזה צריך לכוון בשעת אמירת תהלים!

יב. וכמו בא בליקוטי מוהר"ן תניינא תורה ק"כ, שרבינו הקפיד מאד על המתפללים עם כוונות האריז"ל, כי "העיקר הוא רק לכוון פירוש המלות כפשוטו, שזהו עיקר התפילה, שמתפללין לפני השם יתברך על כל דבר ודבר, ועל ידי זה מתקרבים ומתדבקין בו יתברך". והוא הדין לעניינינו.

יג. התפילה שלאחר תיקון הכללי: ובזכות וכח השני שמות הקדושים האלו במילואם, שהם "אל אלהים" (כזה): אל"ף למ"ד, אל"ף למ"ד ה"י יו"ד מ"ם, שהם עולים במספר תפ"ה, כמספר תהלים, בכח אלו השמות תזכני להוציא כל הטיפות קרי לבטלה מבטן הקליפה שבלעם, אשר מספר שמה עם האותיות עולה תפ"ה, שהיא בקליפה כנגד קדושת ספר תהלים, ובכח אלו העשרה מזמורי תהלים תעורר השני השמות הקדושים "אל אלהים", ותהרוג ותשבר ותכניע ותעקור ותכלה ותבטל את הקליפה הזאת שבלעם, ותכריח אותה להפליט כל הטיפות הקדושות מבטנה וקרבה, ותמחה שמה וזכרה מן העולם, ותקיים מקרא שכתוב: חיל בלע ויקיאנו מבטנו יורישנו אל. ותהרוג כל הקליפות, שנבראו על ידי אלו הטיפות, ותוציא ותגזול מהם החיות דקדושה, וכל הניצוצות הקדושות שבלעו על ידי פגם חטא זה, כולם תוציאם, ותחזור ותקבצם בקדושה שנית.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

אמירת המזמורים:

- יז. את העשרה מזמורים צריכים לומר על הסדר⁷⁷: טז, לב, מא, מב, נט, עז, צ, קה, קלז, קנ.
- טו. יש להוציא את המילים של כל העשרה מזמורים, בפה מלא⁷⁸, ובחיתוך הדיבור⁷⁹. ולא להחסיר מילים ולא להבליע אותיות⁸⁰.
- טז. כמו כן, יש לשים לב לתיבות הקדושות, לאמרם כראוי⁸¹. ובפרט באותם הפסוקים והתיבות שחוזרים על עצמם; כל פעם בנוסח שונה⁸².
- יז. במיוחד יש לשים לב במזמור ק"ה, "הודו לה' קראו בשמו", אשר יש בו 9

מקורות והערות

יז. שיחות הר"ן, קמא: ויאמרם כסדר שהם כתובים בתהלים.

טו. התעוררנו לכתוב זאת [אע"פ שהוא דבר פשוט ביותר] כי ראינו הרבה שרגילים מהעולם החילוני, לקרוא בעיניהם את המזמורים, ואינם מוציאים את המילים הקדושות בפיהם. וחבל מאד על כל אלו שטורחים ומגיעים עד לציון הקדוש, ואינם "אומרים" את התיקון הכללי, רק "קוראים" אותם בעיניהם.

טז. וכנזכר עניין חיתוך הדיבור כמה פעמים בליקוטי מוהר"ן: תורה י"ט, תורה רכ"ה. ואכמ"ל.

יז. ואין הכוונה על חומרות יתירות של דקדוק, שמהם לא אחז רבינו, "כי דקדוק אין צריכין כלל, כי אין צריכין לדקדק על עצמו יותר מדאי לבקש חומרות יתרות" (שיחות הר"ן, רלה). רק הכוונה בפשיטות שיקפיד לומר כל המילים ולהוציאם בחיתוך הדיבור.

יח. כי לפעמים האדם נכנס בשגרה של טעות מסוימת "ושבשתא כיון דעל על", וכבר ראינו כמה וכמה שאומרים את המזמורים ורגילים בטעויות קריא, וכמה חבל על עשרות תיקון הכללי שהם אומרים משך השנים, ואף אחד מהם אינו שלם. לכן חכם עיניו בראשו לבדוק את עצמו היטב בתוך הספר אם אינו טועה, וילך לבטח דרכו.

כמו כן, יש להעיר בענין ניקוד התיבות, שיש לשים לב אליהם. ויש טעות השכיחה אצל רבים, והיא: במזמור הראשון של תיקון הכללי כתוב "אמרת לה' אדני אתה", והניקוד הוא: "אִמְרַתְּ", ורבים טועים ואומרים: "אִמְרַתְּ".

יט. למשל: במזמור מ"ב, אומרים פעמיים פסוק דומה; "מה תשתוחחי נפשי", אך בכל פעם אומרים אותו בנוסח שונה. כי בפסוק ו' אומרים "מה תשתוחחי נפשי ותהמי עלי" ובפסוק י"ב אומרים "מה תשתוחחי נפשי ומה תהמי עלי", וכן: בפסוק ו' אומרים "ישועות פניו" ובפסוק י"ב אומרים "ישועות פני ואלקי". וכן במזמור נ"ט יש שינויים בין הפסוקים, שבפסוק י' אומרים "עוזו אליך אשמורה כי אלקים משגבי, אלקי חסדי יקדמני", ובפסוק י"ח אומרים "עוזי אליך אומרה כי אלקים משגבי אלקי חסדי". וכן עוד הרבה.

**הציון
הקדוש**

במשנת ברסלב

שינויים מהנוסח של "הודו" שאנו אומרים בכל בוקר בתפילת שחרית.²

יח. מיותר לציין, שיש להימנע מלהפסיק בשיחת חולין באמצע אמירת המזמורים. והיו מאנ"ש שנזהרו לא להפסיק אפילו בדברים שבקדושה, באמצע אמירת התיקון הכללי.³

אמירתם בכוונה:

יט. המזמורים הם שירים ותשבחות להשם יתברך, ולכן יש לאמרם בנחת ובזמרה, ולא למהר לחטוף את המילים.³

כ. ובפרט מזמורים אלו המכוונים כנגד עשרה מיני נגינה, יש לאמרם בנעימה ורינה. וכבר ידוע ששמעו פעם את המגיד מטרשוויץ אומר את העשרה

מקורות והערות

כ. ואלו הם: בפסוק ה': "פיו", ולא "פיהו". בפסוק ו': "אברהם", ולא "ישראל". בפסוק ח': "זכר לעולם בריתו", ולא "זכרו". בפסוק ט': "לְיִשְׁחָק", ולא "ליצחק". בפסוק י"א: "לך אתן את ארץ כנען", ולא "לך אתן ארץ כנען". בפסוק י"ב: "בהיותם", ולא "בהיותכם". בפסוק י"ג: "מממלכה", ולא "ומממלכה". בפסוק י"ד: "לא הניח אדם", ולא "לא הניח לאיש". בפסוק ט"ו: "ולנביאי", ולא "ובנביאי".

כא. וכפי שמסופר על אחד מאנ"ש שבאומן, שאם היה נצרך להפסיק בעניית 'אמן' או כיו"ב באמצע התיקון הכללי, היה חוזר ואומר את התיקון הכללי מתחילתו עד סופו ללא הפסק. אמנם, אין הכוונה לחייב בזה את כלל אנ"ש, כי אין בזה הלכה פסוקה. ועיקר הכוונה לעורר שלא להפסיק בדברים בטלים ושיחת חולין באמצע אמירת התיקון.

כב. וכמו שכתב בספר "פלא יועץ", דברים נפלאים בענין זה, ונעתיק מעט מדבריו הק': "ובפרט התהילים, הן הם שירי דוד המלך ע"ה, וצריך לקרותם בקול רנה ותודה. וכמה מהבושה מגיע לאדם שאומר קודם קריאת התהלים 'וכשם שאנחנו אומרים שירים בעולם הזה כך נזכה לומר לפניך שיר ושבחה לעולם הבא', ואם אח"כ הוא קורא אותם במהירות, אוי לו אם כך יאמר שיר ושבחה לעולם הבא. אין זה שיר ושבחה, אלא יגון ואנחה" (פלא יועץ, ערך רינה).

עוד כתב במקום אחר: "וכל המעלות האלו ויותר מהמה הנה הינם להקורא אותם כתיקונם אות באות תיבה בתיבה בקול רנה ותודה ובשפל קול התחינה, כי יתן את רוחו אליהן ויבין מה שהוא מוציא בשפתיו, שהם תפלות נוראות על אויבי וצרי הנפש ולזמר עריצים ולהכרית כל החוחים והקוצים ושבחים ותהילות גדולות לנורא עלילות, והדברים עתיקים והם מפלאות תמים דעים דברי אלקים חיים אשר נאמרו לדוד המלך ברוח הקודש. ואף כי אין אתנו יודע עומקן ורומן, ויש אשר לא ידע מאי קאמר אפילו הכי הדברים פועלים ועושים פרי למעלה ומעשה ידינו כוננה עלינו. ובלבד שיקרא אותם במתון בלי חסרות ושגיאות, כמנהגי כמה בוערים בעם שקורים אותם במרוצה בחילוף וחסור ושגיאות כהנה וכהנה, חוששני להם מחטאת במקום מצוה, אם יכולים לקרוא אותם כתיקונם ותהי מרוצתם רעה" (פלא יועץ, ערך תהילים).

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

מזמורים בציון רבינו, כל מזמור בניגון אחר...^{כב}

כא. בנוסף לזה, כדאי מאד לומר את המזמורים בכוונה; להבין פירוש המילות, ולכוון את הלב בשעת אמירתם. "ואם יאמרם בכוונה כראוי, בוודאי מה טוב"^{כד}.

כב. וברוך ה', ישנם היום כמה וכמה פירושים נפלאים על ספר התהילים, אשר על ידם יכול כל אחד להבין פירוש המילות, ולכוון את לבו באמירתם.

כג. מלבד כוונת 'פירוש המילות', על האדם להשתדל, למצוא את עצמו בתוך המזמורים, ולפרש אותם על עצמו; על מעבריו והרפתקאותיו הגשמיות והרוחניות.^{כה}

כד. ובקלות, יכול האדם למצוא את עצמו בתוך המזמורים הנפלאים של ספר התהילים. כי במזמורים אלה טמונים כל צרכי עם ישראל, וכל מלחמותיהם עם היצר הרע. וכשיאמרם האדם בתמימות ובכוונת הלב, יוכל למצוא את

מקורות והערות

כג. שיש"ק ד, תרכו: המגיד מטרהויצא נפטר בשנת תקע"א, היא שנת פטירתו של רבנו. ויש אומרים, שנפטר בשנה אחר זה, היינו: בשנת תקע"ב. אולם ידוע בכירור, שהשתטח פעם אחת על ציון רבינו, ואמר שם את התיקון הכללי, וכל מזמור מהעשרה מזמורים אמרו בטעם ובניגון אחר, בבחינת 'עשרה מיני נגינה' ממש, כמבואר בדברי רבינו, שעניין התיקון הכללי הוא בחינת עשרה מיני נגינה.

ואין הכוונה להלחין ולחבר ניגונים ממש למזמורים אלו, אלא העיקר לאמרם בנעימה וניגון של תפילה ורינה, ודוק.

כד. שיחות הר"ן, קמא: ואם יאמרם בכוונה כראוי - בוודאי מה טוב, אך גם האמירה בעצמה מסוגל מאד.

כה. ליקוטי מוהר"ן ח"ב, קכה: מעניין אמירת תהלים, דיבר עם אחד ואמר לו, שעיקר אמירת תהלים לומר כל מזמורי תהלים על עצמו, למצוא את עצמו בתוך כל מזמור ומזמור. ושאל אותו זכרונו לברכה: איך? ופירש לו רבנו ז"ל קצת, כי כל המלחמות שביקש דוד המלך, עליו השלום, שיצילהו השם יתברך מהם, הכל צריכין לפרש לעצמו על מלחמת היצר הרע וחילותיו, וכיוצא בזה בשאר המזמורים (וכמבואר מזה לעיל בסימן קא). ושאל אותו: איך יפרש לעצמו מהפסוקים, שדוד המלך ע"ה משבח את עצמו, כגון 'שמרה נפשי כי חסיד אני', וכיוצא בזה? השיב לו: גם זה צריכין לפרש על עצמו! כי צריכין לדון את עצמו לכף זכות, ולמצוא בעצמו איזה זכות ונקודה טובה, אשר בבחינת הנקודה טובה הזאת הוא בחינת 'חסיד', וכיוצא.

הציון
הקדוש

נמשנת ברסלב

עצמו בקלות בתוך המזמורים, ולשפוך על ידם את נפשו לפני ה' ^{כז}.

כה. וכשאכן, ישתדל למצוא את עצמו בתוך המזמורים, יתעורר לבו לאמרם בהתלהבות עצומה. וכמו שראינו אצל אנשי רבינו הקדוש, משך כל הדורות, שהיו אומרים את ה"תיקון הכללי" בכוונה ובהתלהבות עצומה. בבכיות ודמעות שליש ^{כז}.

כו. אמנם, אין לו לאדם לעמוד ולצפות "מתי אתלהב", "מתי אבכה", כי גם זוהי מחשבה זרה. רק יאמר בתמימות ובפשיטות, ויכניס מחשבתו במה שאומר, ואם יתעורר – יתעורר, ואם לא – לא ^{כח}.

מקורות והערות

כו. ליקוטי מוהר"ן ח"ב, קא: וכן אמירת תהלים וכיוצא, צריך לראות שימצא את עצמו בתוך כל מזמורי תהלים ובתוך כל התחינות ובקשות וסליחות וכיוצא. ובקל, בפשיטות בלי חכמות, יכולין למצוא את עצמו בתוך כל התחינות ובקשות, ובפרט בתהלים, שנאמר בשביל כלל ישראל, בשביל כל אחד ואחד בפרט. וכל אדם, כל מלחמות היצר שיש עליו וכל מה שנעשה עמו, הכל מכוון ומפורש בתהלים, כי עיקרו נאמר על מלחמות היצר הרע וחילותיו, שהם עיקר האויבים והשונאים של האדם, שרוצים למנעו מדרך החיים ולהורידו לשאול תחתיות, חס ושלום, אם לא ישמור עצמו מהם. ורק על ענין מלחמה זאת נתייחד כל ספר תהלים. כי עיקר כלל ושורש ויסוד של כל העצות להתקרב להשם יתברך, הוא רק אמירת תהלים ושאר תחינות ובקשות והתבודדות, לפרש שיחתו בינו לבין קונו, לבקש מלפניו שיקרבהו לעבודתו יתברך, ורק על ידי זה זוכין לנצח המלחמה. אם יהיה חזק ואמיץ מאד תמיד להעטיר ולהתפלל ולהתחנן לפני השם יתברך תמיד, יהיה איך שיהיה, אז בוודאי ינצח המלחמה, אשרי לו.

כז. והרי לדוגמא שני סיפורים; שיש"ק ד, תקצב: רבי ישראל טרהוויצער היה אומר את ה"תיקון הכללי" והתפחלה שאחריה בהתעוררות ובצעקות ושאגות, אף בהיותו כבר זקן מופלג בגיל שמונים ומעלה, עד שהיו האברכים שבאנ"ש מתביישים ממנו.

שיש"ק ג, שעב: היה איזה זמן, שהמפתח של בית ציון רבנו היה ברשותו של ראבר"נ זכרוננו לברכה, וסיפר בגדולתו של הרב מטשערין ומהרגשתו בקדושת הציון, שבא פעם לאומאן וביקש ממנו שיפתח לו את בית הציון והלך עמו ופתח לו, וראה איך שנעמד הרב ואמר את ה"תיקון הכללי" בקול חרישי, כשהתיקון בידיו מכסה את פניו, ועמד ובכה כל כך עד שנרטבו פניו לגמרי לרוב שטף הדמעות, וכו' עיי"ש.

כח. ליקוטי מוהר"ן ח"ב, צה: לענין התבודדות ושיחה בינו לבין קונו ואמירת תהלים ותחינות ובקשות, טוב מאד כשזוכין לאמרם בלב שלם באמת, עד שיזכה לבכות לפני השם יתברך, כבן הבוכה לפני אביו. אבל אמר, שכשהאדם אומר תחינות ובקשות וחושב בלבו ומצפה שיבכה - זאת המחשבה אינה טובה, והיא מבלבלת גם כן את דעתו, כי מחמת זה אינו יכול לומר הבקשות בלב שלם בשלימות.

כי צריכין בשעת אמירת תחינות ובקשות, להרחיק מעצמו כל מיני מחשבות חוץ שבעולם, רק לכוון דעתו אל הדיבורים, שהוא מדבר לפני השם יתברך, כאשר ידבר איש אל רעהו, ואז ממילא בקל יתעורר לבו, עד שיבוא לבכייה גדולה באמת. אבל כשהושב ומצפה על זה שיבכה - אזי זה וזה אינו עולה בידו, כי האמירה

כז. והתיקון של "תיקון הכללי", הוא גם אם אומרים אותו באמירה בעלמא, בלי כוונה. כי עצם אמירתם מסוגלת מאד. אלא שהאומר אותם בכוונה והתלהבות, מה טוב^ט.

התפילה שלאחר התיקון:

כח. לאחר התיקון הכללי ישנה תפילה נפלאה ונוראה, שכתב אותה מוהרנ"ת. אמנם, תפילה זו אינה חלק מה"תיקון", ואין חיוב לאמרה. ואם אין לו פנאי, די בעשרה מזמורים עצמם.

כט. תפילה זו כתב אותה מוהרנ"ת בשנת תקע"ז, ומסר אותה לאנשי שלומנו^ל. וכששאלו אותו פעם אודות תפילה זו, אמר: "את התפלה חיברתי לעצמי, ומי שחפץ לאמרה, שמרגיש שחסר לו ונחוץ לו, יאמרה גם הוא!"^ט.

ל. וכשטועמים את טעמה של תפילה נפלאה ונוראה זו – אין מי שלא ירגיש תשוקה לשפוך את נפשו בתפילה זו, אשר כל כולה השתפכות הנפש, והתעוררות והתחזקות עצומה.

מקורות והערות

בעצמה נתבלבלה על ידי זה כנ"ל. כי זה שחושב ומצפה שיבכה, הוא גם כן בחינת מחשבה זרה שמבלבלת הכוונה, שאינו יכול לשמוע היטב מה שהוא מדבר על ידי זה, כי העיקר לדבר הדיבור באמת לפני השם יתברך בלי שום מחשבות אחרות כלל כנ"ל. ואם יזכה לבכייה באמת - מה טוב, ואם לאו - לאו, ולא יבלבל אמירתו בשביל זה כנ"ל.

כט. שיחות הר"ן, קמא: ואם יאמרם בכוונה כראוי - בוודאי מה טוב, אך גם האמירה בעצמה מסוגלת מאד.

ל. ימי מוהרנ"ת, צח: בשנת תקע"ז התחלתי למסור התפילות לאנשי שלומנו להעתיקם לעצמם ולאמרם, ואז הייתה הנישואין של בני שכנא שיחיה, וכך בשנת תקע"ח עסקתי בזה הרבה, ואז בשנה הנ"ל מסרתי התפילה של העשרה מזמורי תהילים שציווה הוא זכרונו לברכה לאמרם בשביל מקרה לילה חס ושלום, ועל קברו הקדוש שנקרא "תיקון הכללי".

לא. שיש"ק ב, תרלב: פעם בערב ראש השנה, כשחזר מוהרנ"ת מההשתטחות על ציון רבנו הקדוש, שאל אותו אחד מאנ"ש בעניין התפילה שחיבר לאמרה אחר אמירת התיקון הכללי: מדוע הוסיף את התפילה כהמשך להעשרה מזמורים שתיקנם רבנו זכרונו לברכה? ענה מוהרנ"ת: חיברתי את התפילה לי לעצמי, ומי שחפץ לאמרה, שמרגיש שחסר לו ונחוץ לו, שיאמרה גם הוא!

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

לא. וכך היו אומרים אנשי שלומנו על תפילה זו: "התיקון הכללי הוא ניתוח, ואמירת התפילה שלאחריה, היא שטיפת המוגלה והלכלוך לאחר הניתוח", כי התפילה הזאת, מעוררת בלב הרהורי תשובה וחרטה, השוטפים את זוהמת החטא מהלב...^{לב}

לב. ואכן משך כל הדורות, היו אנשי שלומנו שופכים את לבם בתפילה נוראה זו. וכפי שמוסופר על רבי ישראל מטרוביץ שהיה אומר תפילה זו בצעקות ושאות מעומק הלב, והיה יכול לשאוג פעם אחר פעם "ראה מסוכן כמוני טורף בלב ימים"...^{לג}

לג. אשרי האומר תפילה זו במתינות וכוונה, עד שיתעורר לבו לזעוק ולשאוג על נפשו. וככל שיתעורר לבו יותר, כך יזכה לקבל יותר ויותר...

לד. וכך התבטא נכדו של מוהרנ"ת על תפילה זו: "עד אמצע התפילה מוציאים את הקרן, והשאר הוא עודף"...^{לד}

אשרינו שזכינו:

לה. אין מילים לתאר את השמחה העצומה שעלינו לשמוח, על הזכייה הגדולה שזכינו לומר את העשרה מזמורים... והיה שווה להתגלגל ולרדת לעולם הזה,

מקורות והערות

לב. שיש"ק ה, תלג: אמרו בצחות לעניין 'תיקון הכללי' והתפלה שלאחריה, שכמו שכשעושים ניתוח לחולה צריך אחריה להשגיח היטב על השטיפה והניקיון, כן הוא התיקון הכללי שהוא עצם הניתוח, אבל צריך אחר כך האדם לנקות את עצמו היטב מסביב, והוא התפילה והתשובה והחרטה והקבלה לעתיד של המתפלל.

לג. שיש"ק ד, תקצב: רבי ישראל טרהוויצער היה אומר את ה"תיקון הכללי" והתפילה שאחריה בהתעוררות ובצעקות ושאות, אף בהיותו כבר זקן מופלג בגיל שמונים ומעלה, עד שהיו האברכים שבאנ"ש מתביישים ממנו. פעם שמעוהו חוזר על תיבות "ראה מסוכן כמוני טורף בלב ימים" הכתוב בתפילה לאחר התיקון הכללי, הרבה פעמים ובהתעוררות גדולה, עד שהתביישו ממנו כל העומדים בסמוך לו.

לד. שיש"ק ה, מה: סיפר לי רבי שמשון בארסקי מרבי מיכלי נכד מוהרנ"ת ז"ל, שהיה אומר, שעד אמצע התפילה שאחר העשרה מזמורים של תיקון הכללי - זה מקבלים כשכר (על הנסיעה לציון), והשאר הוא כעודף (ושכרו לאין שיעור). (ימי שמואל, פרק קצז).

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

רק כדי לזכות לדבר זה.

לו. ומלבד התיקון הגדול על העבר, הרי שמלבד זאת, זכינו על ידי אמירת התיקון הכללי, להלביש את נשמתנו ב"שריון" קדוש¹⁶, השומר אותנו ונותן לנו כח להתקדש ולהיטהר, לבל ניכשל מהיום והלאה¹⁷.

לז. "ואילו פינו מלא שירה כים, ולשוננו רינה כהמון גליו, ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע, ועינינו מאירות כשמש וכירח, וידינו פרושות כנשרי שמים, ורגלינו קלות כאיילות – אין אנחנו מספיקים להודות לך ה' אלקינו ואלקי אבותינו, ולברך את שמך מלכנו, על אחת מאלף אלף אלפים וריבי רבבות" מהחסד הגדול והנורא הזה!

⦿ "מקורות והערות" ⦿

לה. וכידוע ליודעי ח"ן, מה שסיפר רבינו הקדוש לענין התיקון הכללי, מעשה משריון [ואינו ידוע, כי לפי ציוויו של רבינו, אין לפרסם מעשה זה]. אך הכלל היוצא משם הוא, שהתיקון הכללי אינו רק תיקון על העבר, אלא הוא גם כשריון השומר על האדם מהחיצים שיורים עליו, והיינו שזה שומר על הנשמה מהפגמים שלעתיד רח"ל.

לו. וכמו שכתב בהקדמת ציון המצוינת: "גם ידוע שלהיות על קברו מועיל לשמירת הברית שהבעל דבר לא ינקום כל כך עוד בזה האיש במקרה לילה ח"ו, כידוע מעשיות מאנשים שהועיל להם זה". וראה עוד בשיש"ק (ד, צו): "אמרו, אם מועיל אמירת 'תיקון הכללי' לאחר הפגם, הרי שאמירתה לפני תועיל לו בודאי מלהיכשל חלילה. ואכן, היו נוהגים הרבה אנ"ש לאמרו בכל יום".

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

וידוי דברים

ובו ס"ג סעיפים

בפרק זה יבואר בס"ד ענין הוידוי דברים לפני רבינו הקדוש

וידוי דברים לפני הצדיק:

- א. אחר שזכינו לומר את העשרה מזמורים של "תיקון הכללי", נפנה עתה לערוך את הדבר העיקרי והחשוב ביותר בהתקרבות האדם לצדיק, הלא הוא: "וידוי דברים לפני הצדיק"; להתוודות ולספר את כל לבו לפני הצדיק האמת.
- ב. והסיבה מדוע דבר זה הוא העיקרי והחשוב ביותר, היא: כי כל זמן שלא התוודה האדם לפני הצדיק, אזי גם אם כבר בא ונתקרב אל הצדיק וזכה על ידי זה למה שזכה [ביטול העצבות ותולדותיה, שבירת התאוות, דברים בטלים וגאווה ותולדותיה], אף על פי כן עדיין אינו יודע באיזה דרך עליו ללכת בעבודת ה'. ורק כשזוכה להתוודות ולספר כל לבו לפני הצדיק, מפריש ומורה לו הצדיק דרך ישר לפי שורש נשמתו^א.
- ג. ומלבד מה שהצדיק מפריש לו דרך ישר לפי שורש נשמתו – יש תועלת

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

© "מקורות והערות" א

א ליקוטי עצות, וידוי דברים, ג: קודם שהתוודה וסיפר כל לבו לפני התלמיד חכם, אף על פי שהיה אצל התלמיד חכם ונתן לו ממון, עדיין אינו יודע באיזה דרך הוא מהלך, כי יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות. אבל על ידי וידוי דברים לפני התלמיד חכם, על ידי זה התלמיד חכם מדריך אותו בדרך הישר לפי שורש נשמתו ונתתקן הכל.

עצומה לנשמת האדם, בזה שמתוודה לפני הצדיק. ואלו הם הדברים שזוכה על ידי "וידוי דברים" לפני הצדיק:

א. כל עבירה שהאדם עובר, נחקקת בעצמותיו, ונוקמת בו. וכשמתוודה על עוונותיו לפני הצדיק – יוצאים הצירופים הרעים מתוך עצמותיו, ונמחלים לו כל עוונותיו.²

ב. על ידי שיוצאים הצירופים הרעים של העבירות מהעצמות, על ידי זה מתבטל כח המלכות דסטרא אחרא, וחוזרת המלוכה לקדוש ברוך הוא.

ג. ועל ידי שהמלכות עולה מגלותה, זוכה האדם לדעת שכל מה שקורה אתו – הן הדברים הטובים והן הדברים שאינם נראים כטובים – הכל לטובתו, ויברך על הכל "הטוב והמטיב". אשר ידיעה זו היא "מעין עולם הבא".

ד. וכשהאדם בא לפני הצדיק, ומתוודה ומפרש שיחתו לפניו – הוא נכלל באור האין סוף!³

ה. ולא רק לעצמו מועיל המתוודה, אלא לכל בני העולם. כי כשהאדם בא

❦ "מקורות והערות" ❦

ב. ליקוטי עצות, וידוי דברים, ב: עוונותיו של אדם הם חקוקים על עצמותיו, ועל ידי וידוי דברים לפני התלמיד חכם יוצא מעצמותיו הצירופים רעים של העוונות, שהיו חקוקים עליהם, ומוחלין ומכפרים לו כל עוונותיו [עיין תשובה אות א'].

וזה לשון מוהרנ"ת בליקוטי עצות, תשובה, א: עיקר התיקון של כל העוונות, הוא על ידי הצדיק האמת. ומי שרוצה לזכות לאחרית טוב לנצח, צריך להשתדל בכל כוחו להתקרב לצדיקי אמת ותלמידיהם, ויספר לפני הצדיק כל לבו, היינו וידוי דברים, ועל ידי זה מוחלין לו כל עוונותיו. כי עוונותיו של אדם חקוקין על עצמותיו, כי כל עבירה יש לה צירוף אותיות, וכשעובר איזה עבירה אזי נחקק צירוף רע על עצמותיו, כפי אותיות הלאו הזה שעבר, בתוך הטומאה. ועל ידי זה מביא מלכות דקדושה לתוך גלות דסטרא אחרא. וזה הצירוף הרע שנחקק על עצמותיו נוקם בו, ועל ידי וידוי דברים לפני התלמיד חכם יוצאים מעצמותיו האותיות החקוקים עליהם ונתתקן הכל.

ג. ליקוטי עצות, וידוי דברים, א: על ידי וידוי דברים לפני התלמיד חכם האמת, על ידי זה מעלה בחינת מלכות דקדושה לשורשה, ועל ידי זה מבטל ממשלת העובדי כוכבים ומזלות, ועל ידי זה זוכה לידע, שכל מאורעותיו הם לטובתו ויברך על הכל 'הטוב והמטיב', שזאת הבחינה היא מעין עולם הבא.

ד. ליקוטי עצות, וידוי דברים, ד: בכל פעם שבא אצל התלמיד חכם, יספר לפניו כל לבו ועל ידי זה אתה נכלל באין סוף.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

לציונו של רבינו ומתוודה לפניו, הוא פותח פתח לכל בני ישראל, שיזכו גם

הם להשיג את האור האין סוף!¹

ופירוש כל אלו הדברים, והקשר ביניהם, מבואר באר היטב בתורה ד' בליקוטי

מוהר"ן, לך נא ראה שם, ותשבע בדשן נפשך.

ד. והנה, עניין זה שיש כח לצדיק לפעול עבור האדם שיכופרו עוונותיו, מצאנו

כבר בפסוקים ובדברי חז"ל. שכן כתוב במשלי: "חַמַּת מְלֶךְ מְלֹאכֵי מוֹת וְאִישׁ

חָכָם יִכְפְּרֶנָּה", ופירוש הפסוק הוא: שכשיש חימה ודין על האדם מחמת

עוונותיו, יש כח ל"איש חכם" לפעול עבורו כפרה.²

ה. ובפרט הצדיק הגדול, שהוא בחינת משה, הוא ה"איש חכם" האמתי שיש

בכוחו לכפר על כל עוונות ישראל.³

מקורות והערות

ה. ליקוטי הלכות, גביית חוב מהיתומים ד, ד: וזהו מובן שם בהתורה הנ"ל בסוף על מאמר רבה בר בר חנא 'כי הדרך לבתר תריסר ירחי שתא חזינן דהוּוּ מנסרין מגרמיהו ויהבי לבנינא הנך מחוזי', שפירש שם שאפילו אותן שהם אחורי הקדושה לגמרי, גם הם נתעוררו בתשובה וחזרו לה' יתברך, על ידי שנתעורר האיש הישראלי הזה ששב באמת וקיים כל המבואר שם עד שניצול מן הקוצים והפחיתים וכו' וזכה להתוודות וידוי דברים לפני התלמיד חכם האמת עד שנכלל באין סוף. ועל ידו, גם אותם שהם אחורי הקדושה לגמרי, נעשו מרכבה להקדושה, ואזי גם הם יודעים מה' יתברך בידיעה חדשה ונפלאה. היינו כנ"ל, שעל ידי כח הוידוי דברים של אלו שזכו להתוודות לפני התלמיד חכם האמת, על ידי זה האור מאיר לכל ישראל, עד שיזכה כל אחד שיהיה נפתח לו אור האין סוף.

ו. משלי פרק טז, יד.

ז. וכמו שדרשו חכמינו ז"ל בגמרא (בבא בתרא קטז ע"א): דרש ר' פנחס בר חמא: כל שיש לו חולה בתוך ביתו, ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, שנאמר חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה.

ועומק העניין, מהו "חמת מלך", ומדוע האיש חכם מכפר חימה זו, לך נא ראה בפנים התורה, תורה ד', ובביאור הליקוטים שעליו, ותראה נפלאות.

ח כמו שדרשו חכמינו ז"ל במדרש (שמות רבה, כי תשא, פרשה מג פסקה ב): חמת מלך מלאכי מות, מדבר במשה, כשעשו ישראל אותו מעשה [של חטא העגל] עלתה חמתו של הקדוש ברוך הוא, ושלח

[איש חכם יכפרנה, סופי תיבות "משה"^ט]. כי צדיק זה הוא "עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", ובכח ענוותנותו הגדולה יש לו כח לפעול כפרה לכל העוונות.

ו. ולכן כשאנו באים על ציונו של צדיק זה, ומתוודים לפניו, ומספרים לפניו כל אשר בלב – הרי הוא לוקח את הוידוי שהתוודינו לפניו, ומעלה אותו למעלה, ופועל כפרה גמורה לכל עוונותינו, ומוציא מעצמותינו את כל הצירופים הרעים שנחקקו בהם, ומתחברים ומתרפאים שברי עצמותינו, עד שאנו זוכים להיכלל באור האין סוף^ט.

מקורות והערות

מלאכי חבלה לחבל ישראל, הוי 'חמת מלך מלאכי מות'. 'ואיש חכם יכפרנה', זה משה שנקרא חכם שנאמר 'עיר גיבורים עלה חכם', שעמד ולמד סגוריא על ישראל וריצה אותם לאביהם שבשמים.

והנה, עומק ענין זה של כפרת חטא העגל – שהוא 'חמת מלך' – על ידי האיש חכם שהוא משה, ועומק הקשר הנפלא בין כל חלקי תורה ד' וכו' וכו', לך נא ראה בביאור הליקוטים, ותעמוד משתומם על המראה הגדול הזה.

ט. כמבואר בביאור הליקוטים, לך נא ראה שם ותראה נפלאות.

י. ליקוטי מוהר"ן, ד: וזה פירוש 'חמת מלך מלאכי מות', כי חמתו של הקדוש ברוך הוא בשביל המלכות שהשפיל על ידי עוונותיו, 'ואיש חכם יכפרנה', היינו בחינת תלמיד חכם, בחינת משה, הוא יכפר לו. כמו שכתוב 'ועובר על פשע לשארית', 'למי שמשים עצמו כשיריים' (ראש השנה יז:). נמצא, כשבא לפני תלמיד חכם ומוציא כל צירופיו לפני התלמיד חכם, והתלמיד חכם הוא בחינת משה, שמשים עצמו כשיריים, כמו שכתוב 'והאיש משה עניו מאד', ועל ידי זה נקרא איש חכם, כמו שכתוב 'והחכמה מאין תמצא'. ובזה יש כח לתלמיד חכם לכפר, כמו שנאמר ואיש חכם יכפרנה.

יא. כמבואר כל זה בעומק ובאורך בתורת רבינו ובמפרשים, ולשלימות העניין נעתיק לשון מוהרנ"ת בליקוטי תפילות, אשר על פיו יסדנו סעיף זה: לא אבדה תקוותי ותוחלתי מה', כי חפץ חסד הוא, כי אתה רוצה בתשובת רשעים ואין אתה חפץ במיתתם. וברחמיך הרבים לימדתנו להתוודות לפניך על כל חטאותינו ועוונותינו ופשעינו, והורית לנו על ידי חכמיך הקדושים אשר בארץ המה להתוודות וידוי דברים לפני התלמיד חכם והצדיק האמת שבדור, למען על ידי זה תכפר לנו על כל עוונותינו ופשעינו, כמו שכתוב: "חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה", וכמו שכתוב: "ועובר על פשע לשארית" למי שמשים עצמו כשיריים, שהוא הצדיק האמת החכם שבדור, שהוא "עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", ועל ידי זה הוא יכול להעלות וידוי דברינו ולכפר כל עוונותינו, ולהוציא כל הצירופים רעים שנחקקו על עצמותינו על ידי עוונותינו, ולהפוך כל הצירופים רעים מרע לטוב, שיהיו נעשים מהם צירופים קדושים כבתחילה, על ידי וידוי דברינו לפניו. ואז יתחברו ויתרפאו שברי עצמותינו, וישונו כל אחד למקומם בשלום, ועל ידי זה נזכה להיכלל בך ה' אלקינו באורך האין סוף.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

השתלשלות הדברים:

- והנה, בטרם נבוא לבאר פרטי ענין זה של ה"וידוי דברים" לפני הצדיק – נערוך לפני הקורא בקיצור נמרץ, השתלשלות הדברים, כיצד נתגלה בעולם ענין זה, וכיצד נוהג ענין זה עד דורנו אנו.
- ז. בהיות רבינו בעיר ז'לטיפולי, סיפר בחג השבועות סיפור שהיה אצל זקנו הבעל שם טוב זיע"א, שביקש מתלמידו להתוודות וידוי לפניו². ולאחר שסיפר רבינו הקדוש את הסיפור אמר תורה על הפסוק "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" – הלא היא תורה ד' בליקוטי מוהר"ן – ושם בתורה זו גילה סוד עניין "וידוי דברים לפני הצדיק"³.

מקורות והערות

יב. חיי מוהר"ן, נח: קודם שאמר התורה 'אנכי בליקוטי א' סימן ד', סיפר מעשה זה: מעשה באיש אחד מאנשי הבעל שם טוב זכרונו לברכה שהיה חולה ונחלש מאד ושלה איש אחד להבעש"ט ז"ל שיבקש את הבעש"ט ז"ל שיסע אליו. היינו שהבעל שם טוב זכרונו לברכה ייסע להחולה. וכן הוא. ובא האיש השליח הנ"ל להבעש"ט ז"ל וסיפר לו כל הנ"ל שזה האיש הוא חולה, ושביקש ממנו שיסע אליו ונסע אליו הבעש"ט ז"ל.

בדרך שאל האיש השליח להבעש"ט ז"ל, איך ששמעתי מכם שכשאדם עושה תשובה שלמה בוודאי לא ימות קודם זמנו, וזה האיש החולה כמדומה שעשה תשובה שלימה באמת והוא איש כשר באמת, ועדיין לא בא בימים כל כך, ומפני מה לא יתרפא מחוליו? השיב הבעל שם טוב זכרונו לברכה להשליח: אמת, כך אמרתי, ובוודאי כן הוא. וזה האיש החולה הנ"ל גם כן עשה תשובה שלימה באמת על כל חטאיו. וזה שלא נתרפא עדיין, הוא מחמת שלא התוודה חטאיו לפני צדיק אמת, וזה שאני נוסע אליו בכדי שיתוודה. ובאם שיתוודה לפני, תיכף יתרפא. ובאם שלא ירצה להתוודות לפני, תיכף יכבד עליו חוליו, ויתחיל לצעוק 'אוי ואבוי' על כל איבריו וידיו ורגליו וימות.

כי באמת בעולמות עליונים היינו בכית דין של מעלה אין עליו שום חטא ועבירה כלל, כי עשה תשובה שלימה על כל החטאים כמו שצריכין לעשות. ואחר הסתלקותו לא יהיה להקליפות והחיצונים שום אחיזה בו, כי כבר תיקן כל מה שפגם. ובאם שיתוודה לפני אזי תיכף יתרפא, ובאם שלא יתוודה אזי יש עוד כח להחיצונים שינקמו בו בעולם הזה בכל גופו ואיבריו עד שימות.

וכן הוא, שבא אליו הבעל שם טוב זכרונו לברכה ואמר להחולה בזה הלשון: אמור מה שאתה יודע, והקדוש ברוך הוא יודע, ואני יודע גם כן! היינו שיתוודה לפניו כל החטאים. ואמר לו כך שלשה פעמים, ולא רצה לומר. ותיכף התחיל לצעוק 'אוי ואבוי' על גודל כאב כל איבריו וצעק בתמרורים בפרוטרוט על כאב כל איבר ואיבר מאיבריו, כי התחילו להישבר שקורין 'ברעכין' כל עצמותיו של כל איבר ואיבר, וצעק כך מתוך חוליו איזה זמן עד שמת, כמו שאמר הבעל שם טוב זכרונו לברכה. [והמעייין במאמר 'אנכי הנ"ל יבין היטב ענין זה הסיפור].

יג חיי מוהר"ן, נט: מאמר 'אנכי', סימן ד', נאמר בזלאטיפליע בשבועות.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

ח. ואכן, כך היה המנהג לעובדא ולמעשה, אצל רבינו הקדוש – משך תקופה מסוימת¹⁷ – שהיו אנשיו מתוודים לפניו. ואחר שהיו מתוודים לפניו, היה נותן להם הדרכה מפורטת כיצד לנהוג¹⁸.

ט. ולפעמים, כשהיה בא אחד אצל רבינו הקדוש, לא היה מורה לו רבינו בפירוש שיתוודה לפניו. אלא היה מדבר ומעורר אותו כל כך, עד שהתעורר הלה מעצמו להתוודות לפני רבינו¹⁹.

❁ "מקורות והערות" ❁

יד. כתבנו "משך תקופה מסוימת", כי אכן אחר תקופה נפסק ענין זה, והפסיק רבינו לנהוג במנהג זה, ושוב לא התוודו אנשיו לפניו.

ראה לדוגמא בספר כוכבי אור (שיחות וסיפורים, נו) מה שמספר בנוגע לכך, וזה לשונו: רבי יהודה אליעזר זכרונו לברכה, שנסע עם מוהרנ"ת לארץ ישראל. נתקרב תחילה לרבנו זכרונו לברכה בסוף ימיו, והתחיל להתוודות לפני רבנו ז"ל. ובאותו העת לא היה נוהג עוד רבנו ז"ל לשמוע וידוי-דברים מהטעמים הכמוסים אתו, אבל רבי יהודה אליעזר הנ"ל לא ידע מזה, והתחיל להתוודות. והפסיק אותו רבנו ז"ל, והודיעו שאין נוהג כעת בזאת ההנהגה, רק שכבר התחיל קצת להתוודות אמר לו קצת תיקונים, ועל השאר ציווה עליו לדבר עם מוהרנ"ת ז"ל ובדרך כלל, ולא לפרט לפניו את החטאים.

וראה עוד שיש"ק ב-שכו: כשפסק רבנו את דרך הוידוי לפניו, כמסופר בספר "כוכבי אור" (חלק "שיחות וסיפורים", סימן נ"ו) נפסק הדבר לגמרי; ואפילו בערב ראש השנה, כשנכנסו אנ"ש אל רבינו, נכנסו רק עם פתקאות "קוויטלאך", שהיה כתוב בהם רק שמו של הנכנס ותו לא.

אמנם, לגבינו נוהג תיקון זה אחר הסתלקות רבינו, כדמוכח מדברי הפל"ח ועוד, כדלהלן. וכן כתב בפירוש ב"שיחות מהרלוי"צ", בשם רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל, שבאומן היה הדבר פשוט שאחר ההסתלקות של רבינו הק' נוהג תיקון זה של וידוי דברים, כמו באותה תקופה שהיו מתוודים לפניו בחייו.

טו. וכפי שאנו רואים בכמה מקומות, שאחר הוידוי היה מדריך אותם ונותן להם תיקונים, כי אכן זוהי מטרת הוידוי, שיפריש לו הצדיק דרך ישר לפי שורש נשמתו. וראה מה שהבאנו להלן מספר שיחות הר"ן שיחה קפ"ה, בענין התיקונים וההדרכות שהיה נותן רבינו הקדוש לכל אחד ואחד לפי שורש נשמתו, ומעניין שני ההנהגות שהיו הנהגות כלליות לכולם, הלא הם: התבודדות בכל יום, ולימוד שולחן ערוך בכל יום.

טז. טובות זכרונות, ו: (מתוך סיפור התקרבותו של רבי יצחק אייזיק חתן הרב מטרוביץ) והתחיל לבכות בדמעות לפני אדומו"ר ז"ל בבכייה גדולה, והתודה כל אשר עבר עליו מעודו. כי כן היה מתנהג רבינו ז"ל עמו, שהיה בחכמה נפלאה כזה, עד שאע"פ שלא אמר לו שיתוודה, נתלהב כל כך עד שנשבר לבו מעצמו והיה לו וידוי דברים לפני רבינו ז"ל, ואמר: מעתה מבין אני מה שחמי - הוא המגיד ז"ל - מתפעל ומתפאר לפניי תמיד שהוא מקורב להאוצר הטוב, ולא הבנתי כוונתו, וכעת רואה אני בעצמי. וענה לו רבינו בזה הלשון: "איך בין א אוצר פון יראת שמים".

וראה עוד; טובות זכרונות, ד: התורה ד' אנכי, ידוע שנאמרה בזלאטיעפאלי בחג שבועות הק', וידוע שקודם התורה הזאת סיפר מעשה מהבעש"ט זל"ה מהמקורב שלו שלא רצה להתוודות, שאמר לו הבעש"ט: "אמור מה שהשם יתברך יודע ואתה יודע ואני יודע", והאיש הזה היה איש כשר ועובד ה', אך

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

י. וכל כך היה הדבר ידוע, שחסידי ברסלב מתוודים לפני רבם, עד כדי כך, שבדורם זכו אנ"ש לכינוי "יודוי'ניקעס" = "יודוי'ניקים"..."

מקורות והערות

התבייש מפני הבעש"ט להיות לו יודוי דברים, והיה רח"ל מה שהיה שעצמותיו היו כואבים לאיש הזה כל כך עד שנפטר מזה החולאת,

וכפי שהר' שמואל אייזיק ור' יודיל והרב ר' אהרן היו ג"כ על שבועות הזה, והם נתקרכו לרבינו זלל"ה עוד בעיר מעדוועדיבקי וכבר נתנו מקודם פדיונות לאדמו"ר זלל"ה, אעפ"כ לא ידעו עוד מוידוי דברים לפני ת"ח, כי ממילא מובן שהיו מקודם ג"כ כשרים ולומדים, ומעת שנתקרכו היו כמה פעמים אצל רבינו זלל"ה, והתנהג עמהם בחכמה נפלאה ולא הזכיר להם מעניין יודוי דברים כלל, אך כעת שנתקבצו על חג הק' כמה אנשים, והיו ב' אנשים מהאורחים שכאבו להם העצמות ר"ל עוד בביתם, וכשבאו לרבינו זלל"ה וסיפרו לו שיש להם מכאוב הזה, ואמר להם: הלא בשבועות הק' אומרים תרי"ג מצוות שזה חבילות חבילות של מצוות, וזה לשון צוותא התחברות של עצמות, ואחת מהנה לא נשברה. וזה היה להם רפואה. ואגב הבינו גם מצויינים הנ"ל ר' יודיל ור' ש"א והרב ר' אהרן זלל"ה מהמעשה שסיפר רבינו זלל"ה מהבעש"ט הק' ממקורב שלו שלא התוודה והיה מה שהיה ר"ל - הבינו גם הם שכוונת רבינו זלל"ה שגם הם נצרכים להתוודות, אך מחמת שכבר היו כמה פעמים אצל אדמו"ר, דימו בעצמם שמחמת זה לא אמר להם רבינו זלל"ה שיתוודו, מפני חשיבותם וכשירותם, וא"צ להם להתוודות.

אך כשאמר בשבועות התורה הזה, ושם מביא רבינו זלל"ה "בכל פעם שבא אצל הצדיק ומספר לפניו את כל לבו אזי נכללין באין סוף", כי הצדיק הוא בחי' אין, ושם מובא: "אף על פי שהיה אצל הצדיק וראה אותו ונתן לו ממון אף על פי כן אם לא היה לו וידוי דברים לפניו עדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך כי יש דרך ישר" וכו', וגם שם מובא מעניין השפלות של הצדיק שהוא בחי' משה, מתלת מאה, שהיא השי"ן של משה נעשה תלת, מה שהצדיק מקטין א"ע משלש אלה מחכמתו ומגבורתו ומעשירותו. ור' אהרן היה אז כמעט נגדם מכונה בשם 'עושר' כי היו לו סכום רב, ואביו הרב ר' משה היה ג"כ עושר, והר"ר יודיל היה ביניהם חכם גדול, ור' שמואל אייזיק היה גיבור כידוע מזה שעבור זה אמר לו אדמו"ר שידבר עם איבריו. וכששמעו התורה הלז, נתבטלו בכיטול גמור; זה מחכמתו, זה מעשירותו, וזה מגבורתו.

עד שתיכף אחר יום טוב נכנסו לפני אדמו"ר והתוודו כל אחד בפני עצמו בככיות גדולות בשברון לבב, והבינו שאדמו"ר אמר "ומלאו מחד גלגלא דעינא", שזה עינא פקיא של אדמו"ר עליהם. וזה היה סיבה שאחר איזה זמן נתקרכו כמה נפשות לאדמו"ר זלל"ה על ידי אלו השלשה יראים, נפשות כאלו שהיו ממש מאחורי הקדושה. ומי שבקי בהתורה ד' היטב, יוכל להבין גודל השגות רבינו זלל"ה, עד שמכל פרט ופרט נתגלה תורה גבוה ונעלמת עד אין סוף. השי"ת יזכנו לטעום עכ"פ חלק אחד מאלף אלפים הגנוזים בסוד התורה הזאת.

יז. כאשר אנו רואים בכמה מקומות, והרי שנים מהם:

אבני"ה ברז"ל, ו: והנה רבנו זצוק"ל בא לברסלב בסוף השבוע, ואז היה יום השוק יריד, ובאו אנשים וסיפרו בשוק מעניין רבנו זצוק"ל, שהוא ממאס במנהגי המפורסמים, שעושים את ההתאספות באכילה ושתייה עיקר ויסוד בעבודת השם יתברך, והוא אינו מדבר עם אנשי רק מתורה ותפילה, והוא מצווה להתוודות לפניו. ואחד, ששמו וואלפטשע נתנאל'ס, אמר בדרך ליצנות וגנאי על אחד מאנשי רבנו זצוק"ל: "אני ראיתי וידויניק", וכששמע זאת רבי נפתלי ביזה את וואלפטשע נתנאל'ס הנ"ל ואמר לו: "אותו אתה מבזה? הרי בזאת חפצתי וזהו רצוני דייקא", ונסע אז רבי ליפא לרבנו זצוק"ל על שבת, וכשחזר רבי ליפא מרבנו זצוק"ל לביתו, עמד תחת הריבע ואמר סליחות ו'עננו' ככוונה גדולה ובקול חזק, ויישר מאד אמירתו את הסליחות בעיני מוהרנ"ת ורבי נפתלי זצוק"ל, כי הוא היה כבר קצת חסיד ישן, ואף על פי כן נתחמם

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

יא. וכבר היה מעשה באחד מתלמידיו של הרה"ק רבי זושא מאניפולי, ששאל את רבו לפני פטירתו: "לאיזה צדיק אתקרב אחר פטירתכם?", והשיב לו הרבי רבי זושא: "לצדיק שיצווה למקורביו להתוודות לפניו". וכששמע אחר פטירת רבו, שקוראים לחסידי ברסלב "וידוי'ניקעס", הגיע לרבינו, והתוודה לפני מעומק לבו, והפך לחסיד ברסלב, עובד ה' מופלג".

יב. ולעניינינו: גם היום, אחר הסתלקותו של רבינו הקדוש - עדיין תיקון זה בתקפו, וכל המתוודה על ציונו הקדוש, זוכה לתיקון הנפלא של "וידוי דברים לפני הצדיק"ט.

מקורות והערות

ונתחדש, אם כן זהו חידוש. על כן נתעוררו גם הם, והלכו רבי נתן ורבי נפתלי לשוק לשכור עגלה שתסיעם לברסלב.

טובות זכרונות, ה: וממש נתמוגג לבו של מוהרנ"ת, כי לבו היה נשבר מאד מחמת שהיה יודע שאביו ובני ביתו מקפידים עליו מאוד על זה שנסע לברסלב מכח חסידות, כי אביו וחותנו היו מכת הפרושים, ובפרט שאלו שהיו נוסעים לרבינו ז"ל מקודם היו נקראים 'וידויניקעס', והיו אצל המתנגדים להרפות ולביזיון... ואמרו לאביו שיראה למנוע אותו על כל פנים שלא ייסע לברסלב כל כך, כי יהיה גם כן מן ה'וידויניקעס', ובוודאי אינו לפי כבוד אביו ובפרט לפני כבוד חותנו הלא הוא ר' דוד צבי.

יח. כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, כד: רבי יצחק חתן המגיד ז"ל הנ"ל היה איש מצוין ומושלם בכל המעלות, למדן גדול בתורה, ועסק בעבודת ה' כל ימיו, ונתגדל בבית הצדיק יסוד עולם הרב ר' זוסיא זצ"ל. וקודם פטירת הצדיק והטהור הנ"ל שאל אותו: לאיזה צדיק אתקרב? והשיב לו: לזה הצדיק שיעסוק בוידוי דברים, היינו שיצווה למקורביו שיתוודו לפניו וייתן להם תיקונים על כל דבר. ושמע שקורין לאנשי שלומנו "די ודוי'ניקעס" [הוידויניקעס]. וכשנסע בפעם ראשונה לרבינו הקדוש וראה שאנשי שלומנו יוצאים ודמעתם על לחים מהוידוי דברים, ובא להבית המדרש, והיו אז שם עוד הרבה אנשים, ורמז רבנו ז"ל אל כל האנשים שיצאו לחוץ, והסירו כולם הטלית והתפילין מעליהם ויצאו, ורצה ר' יצחק הנ"ל גם כן לצאת, ולקח רבנו זכרונו לברכה את הקליאמקע [הידיית] וסגר את הדלת, ולא נשאר בבית המדרש רק אדמו"ר זצ"ל ור' יצחק הנ"ל. ורבנו זצ"ל עישן את הלילקא, והלך אנה ואנה בבית המדרש, ונפל על ר' יצחק הנ"ל אימה ופחד גדול, והתחיל להזכיר את עצמו כל מה שעבר עליו מיום קטנותו עד היום ההוא, ונגש אליו רבנו ז"ל ואמר לו בזה הלשון, "היינט זאג" [עתה תאמר], והתחיל להתוודות לפניו כל לבו ורבינו ז"ל דיבר עמו מה שדיבר, ומאז נתקרב אל רבנו ז"ל בהתקרבות עצום ונפלא, ועסק כל ימיו בתורה ותפילה, והיה איש צדיק וירא אלקים כנודע לכל מכיריו.

יט. כמבואר באריכות בספר "פרפראות לחכמה", בתורה ד', ונעתיק חלק מדבריו הקדושים:

אות כג - הנה ידוע מפי תלמידיו הקדושים, שכל המאמרים שגילה בעניין מעלת התיקונים הנוראים והנפלאים שנעשין על ידי ההתקרבות אל הצדיק, וכל הפרטים שיש בזה, כל דבריו ז"ל בזה חיים וקיימים לעד, וגם עכשיו אחר הסתלקותו ז"ל נעשה כל זה על ידי שמתקרבין אל עניינו הקדוש ז"ל, ונכללין בתוך הקיבוץ הקדוש הנקראים על שמו הקדוש ז"ל, ומתדבקין עצמן בלימוד ספריו הקדושים, ומקבלין עצותיו

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

יג. וכך נהגו אנשי שלומנו משך כל הדורות, להתוודות לפני רבינו, על ציונו הקדוש, ולספר לפניו את כל הלב, כמו בחיים חיותו. וכמו שכותב מוהרנ"ת בתפילתו לה': "גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, והם נקראים חיים תמיד. ותזכני להיות רגיל ביותר לבוא על ציון קבריהם הקדושים, ולהשתטח שם, ולפרש שיחתי לפנייהם באמת, כאילו היו בחיים חיותם ויותר ויותר!"³.

מקורות והערות

הקדושים, ובאים על ציונו הקדוש ומתפללים שם על התשובה והיראה והעבודה וכו', בפרט כשזוכין להיכלל בתוך הקיבוץ הקדוש בעת שמתאספין אליו ז"ל על ראש השנה וכו' כידוע ומבואר כל זאת במקום אחר. על כן צריכין לבאר קצת, איך פרטי התיקונים שבמאמר זה נמשכין גם עכשיו אחר הסתלקותו ז"ל

אות כד - התיקונים שנעשין על ידי הסתכלות פני הצדיק, עיין בסי' קצ"ב שבכל ספר וספר נמצא דמות דיוקנו ואור פניו של זה הצדיק והחכם שחידש אלו הדיבורים שבזה הספר. ועיין בסימן קנ"ג, מבואר שם שהתלמיד כשזוכה הוא מקבל אור הפנים של הרב ממש וכו' ועיין סימן ר"ל.

אות כה - התיקונים הנעשין על ידי הצדקה שנותנין להצדיק, זה פשוט שנעשה עכשיו גם כן על ידי הצדקה שנותנין לבניו ולהמקורבים אליו ז"ל, ולכל המצטרף לענייניו הקדושים ז"ל, כגון להדפיס ספריו הקדושים וכיוצא בזה.

אות כו - התיקונים שנעשין על ידי הוידוי לפני הצדיק, נעשה עכשיו גם כן על ידי שבאין על ציונו הקדוש ומרכיב שם בתפלות וידוים וכו' וזה מרומז בדבריו ז"ל במאמר זה בעצמו באות ט' בענין למה נקרא שמו פעור על שם שפוער פיו, כי כשפוגמין במלכות אז יש לו כח לפעור פיו בצירופים רעים וכו', ובשביל זה נקבר משה מול בית פעור (ומבואר בתוספת סוטה דף י"ד בשם מדרש אגדה שבכל שנה בית פעור עולה למעלה כדי לקטרג ולהזכיר עון וכשהוא רואה קברו של משה חוזר ושוקע וכו', נמצא מבואר שקברו של משה עושה עד היום פעולתו הקדושה להכניע בחינת בית פעור ולהוציא ממנו הצירופין הרעים ולתקן ולבנות מדת המלכות בשלימות), ועיין שם עוד מה שכתב וכל זה היה במותו אבל בוודאי גם בחייו היה לו התפשטות הגשמיות והיה מדבק את עצמו באור אין סוף, אבל ההתפשטות היתה בבחינת והחיות רצוא ושוב וכו'.

וממילא מובן שזה הצדיק שהוא בבחינת משה בחינת אין כי דבוק בתמידות באור אין סוף בבחינת רצוא ושוב, שעל ידי זה יש לו כח לתקן מידת המלכות על ידי הוידוי שמתוודין לפניו - בוודאי זה הצדיק יש לו כח זה לאחר הסתלקותו ביתר שאת ויתר עוז, כי אז דבוק בשלימות יותר באור האין סוף, וגם אז יש אצלו בחינת רצוא ושוב כידוע, רק שהיא בדקות ורוחניות יותר. וגם כי הצדיקים פוקדים את קבריהם כידוע, בפרט זה הצדיק אשר פקד על זה לבוא על קברו, והבטיח שישתדל בתקנתו וכו' כידוע. ועיין שם עוד באות ה' מרמז גם כן לענין זה שיהודה התוודה כמה דורות לפני לידת משה, ואחר כך כשזכר משה הוידוי נעשה כאילו התוודה עכשיו לפני משה, ועל ידי זה נתקן בחינת מלכות. מכל שכן שעכשיו שכבר היה הצדיק שהוא בחינת משה בעולם, וכשבאין על קברו כפקודתו ז"ל בכדי שהוא יעלה הוידוי לפני השם יתברך ויתקן בחינת המלכות, בוודאי נתקן הכל. נמצא שכל התיקונים הנ"ל נעשין גם עכשיו.

כ. ליקוטי תפילות, לג. וממשיך שם: "ואזכה לעורר רחמי לבם עלי, ויהמו ויכמרו רחמיהם עלי, אשר אני כלוא וסגור כל כך שנים במקומות כאלו הרחוקים ממך, כאשר הם יודעים בבירור כל עניינינו ומהותנו בזה העולם העובר, מתחילה ועד סוף. והם יודעים עוצם הרחמנות שיש על האדם העובר בעולם הזה 'כאורח נטה ללון', ואינו חושב על אחריתו מה יעשה בעולם העומד והקיים לעד ולנצח נצחים".

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

י.ד. היו אפילו כאלה, שכשלא יכלו להגיע בעצמם לציון רבינו, שלחו מכתב ובו התוודו ושפכו את לבם לפני רבינו, כשהשליח היה מקריא את המכתב בציון...^{כא}

טו. רק היות שכיום – אחר פטירת הצדיק – נעשים התיקונים ברוחניות ובדקות יותר, "על כן, צריכין עכשיו להתחזק ולהתאמץ להמשיך התיקונים הנ"ל, על ידי שיהיה ההתקשרות בלב שלם ונכון ביותר, וכמובן"^{כב}.

להתוודות בכל לבו:

טז. הוידוי שמתוודים לפני הצדיק, צריך שיהיה מעומק הלב; להתוודות על כל חטאיו ועוונותיו מתוך חרטה ובושה מעומק הלב. וכשמתוודה בבחינת "כל עצמותי תאמרנה", יוצאים הצירופים הרעים מתוך עצמותיו, ונעשים כל התיקונים, עד שזוכה להיכלל באור האין סוף^{כג}.

יז. וכתואורו הנלבב של רבי שמואל הורביץ ביומנו: "וידוי דברים על הציון הקדוש, שיצא מפיו בכוחות כמו אש ממש, שיביאו לבחינת ביטול. שזה עיקר התכלית מה שזוכים לזכך הנפש ולעשות בעבודת השם"^{כד}.

מקורות והערות

כא. הלא הוא רבי יצחק ברייטער הי"ד, מגדולי חסידי ברסלב בפולין. אשר בשנים שהגבול בין פולין לרוסיה היה סגור, היה שולח מכתבי וידוי בכל שנה, ואחד מהמכתבים נשאר לפליטה, ונדפס בספר "שארית יצחק", ואף מופץ כמעט מדי שנה בציון הק'.

כב. פרפראות לחכמה, סימן ד, אות כו: נמצא שכל התיקונים הנ"ל נעשין גם עכשיו רק שנעשין בדקות ורוחניות יותר, על כן צריכין עכשיו להתחזק ולהתאמץ להמשיך התיקונים הנ"ל, על ידי שיהיה ההתקשרות בלב שלם ונכון ביותר וכמובן

כג. וכדמוכח מלשון רבינו הק' שכותב שם בסעיף ה': "ועל ידי וידוי דברים יוצא מעצמותיו האותיות החקוקים עליהם, ונעשה מהם הדיבור של הוידוי. כי הדבור יוצא מעצמותיו, כמו שכתוב 'כל עצמותי תאמרנה'. ומחריב הבניין והצירוף הרע, ובונה מהם מלכות דקדושה".

כד. ימי שמואל, פרק ר.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

יח. והזכרת העוונות, צריכה להיעשות מתוך חרטה ובושה והתמרמרות, עד שישרש רבינו הקדוש את הרע מעצמותיו. וכפי שמתאר זאת רבי שמואל הורביץ: "מתחילים להרגיש על הציון הקדוש כאב העוונות ובאים לחרטה גמורה העוקר הדבר משורשו, שיותר טוב שלא הייתי נברא ולא הייתי עושה דבר שכזה והולך כמה וכמה זמן שמתמרמים במרירות כזה עד כלות הנפש, ועושין תשובה באמת, והרופא המנתח [הוא רבינו הקדוש] עושה ניתוח את הרע עד השורש"^{כה}.

יט. ואכן, הציון הקדוש מסוגל לכך, שיזכה האדם להתעורר ולהרגיש מרירות התרחקותו מהשם יתברך, כפי שמתאר זאת רבי שמואל בהקדמתו לספר "ציון המצוינת", וזה לשונו:

"ובפרט כידוע באמת לכל מי שזכה להיות על ציונו הקדוש, את ההרהור תשובה באמת והחרטה גמורה מלב ונפש, והצעקה והתמרמרות בכל מיצוי הנפש ממש, שזוכה שם כל זה הזוכה לבוא לשם. אשר ממש מרגישים צער העוונות עד אין לשער עד ששבים התשובה הגמורה המובא ברמב"ם 'שיוכל להעיד עליו יודע תעלומות שמתחרט בלב שלם וגומר בלבו שלא ישוב עוד לזה לעולם'. היינו שמתחרטים ומצטערים כל כך מה שבא לזה העולם ועשה מעשים כאלו, ומרוצים בלב שלם אפילו להסתלק תיכף ח"ו ובלי להתגשם עוד, וא"כ מתחרטים כל כך עד שעוקרים הרע מעצמותיו משורשו. כמו שאומרים אנ"ש שציון רבינו ז"ל הוא "בית החולים" שעושים שם ניתוח, שמנתחים העוונות מהעצמות! וכמו שידוע לכל הזוכים לבוא לשם, כי ממש רואים בחוש שכל הנכנס לשם איך נעשה פניו מאודמים מעוצם הבושה והחרטה"^{כו}.

כ. ותיקון זה של "וידוי דברים" נעשה אצל כל אחד כפי מעשיו. כי ככל שהאדם מתאמץ יותר להתוודות מכל לבו, בהתעוררות ובכוונה יתירה, ובהתקשרות אמיתית לצדיק - כמו כן נמשכת עליו הארה יתירה מהצדיק האמת, להחריב בנייני הסטרא אחרא, ולהדריכו בדרך הישר והאמת.^{כז}.

כא. וכמובן, שקשה מאד לזכות בבת אחת לוידוי אמיתי שכזה. רק צריכים לשקוד הרבה על דלתי הציון הקדוש, לשפוך לבו ולספר עוונותיו לפני הצדיק, עד שמריבוי הדיבורים והוידוים יזכה לוידוי אמיתי מעומק הלב.^{כח}.

כב. "כי אי אפשר לגמור גמור כל התיקונים בשלימות בפעם אחת, שבשביל זה גם בחיים חיותו של הצדיק צריכין לבוא אליו בכל פעם, ולספר לפניו כל לבו"^{כט}. ולכן יתאזר בסבלנות, ויעשה את שלו. כי אין הקדוש ברוך הוא בטרוניה עם בריותיו, רק כל אחד מוטל עליו לעשות מה שביכולתו לפי מדרגתו.

כג. וגם אם לעת עתה, אינו זוכה להתוודות כראוי מעומק הלב, אל יפול בדעתו. רק יאמין באמונה שלימה, שאיך שהוא, גם אם הוידוי נעשה במדרגה

מקורות והערות

כז. פרפראות לחכמה, סימן ד, אות כט: וגם זה מובן ממילא, כי הכל לפי רוב המעשה, ואחר כוונת הלב הן הן הדברים; וכל מה שהאדם עושה ומשתדל בהתיקונים הנ"ל בהשתדלות ביותר, ובהתעוררות הלב וכוונתו, ובהתקשרות גדול ביותר - בוודאי נמשכין עליו כל התיקונים הנ"ל בשלימות יותר.

כח. נחל שורק, אות ע: תורה ד' ח"א: ענין דיבור הוידוי לפני הת"ח היוצא מהעצמות בבחי' כל עצמותי תאמרנה וכו', עיי"ש. שאלו אנ"ש: איך אפשר להגיע לבחי' וידוי כזה של "כל עצמותי"? ותירצו שמשום כן צריך האדם להתוודות בכל פעם לפני ה', וע"י רוב והרגל הוידוי יבוא פעם לבחינת וידוי כזה של בחינת "כל עצמותי תאמרנה", שעיי"ז יוציא כל צירופיו הרעים החקוקים בעצמותיו (בשם רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל).

כט. פרפראות לחכמה, סימן ד, אות ל: וגם זה מובן ממילא, כי אי אפשר לגמור גמור כל התיקונים הנ"ל בשלימות בפעם אחת, שבשביל זה גם בחיים חיותו של הצדיק צריכין לבוא אליו בכל פעם, ולספר לפניו כל לבו, וכמבואר במאמר זה אות ט'. ויש בזה דברים עמוקים. ובפרט, כי האדם צריך להשתדל לעלות בכל פעם ממדרגתו למדרגה עליונה ביותר וכמובן, וכל זה נוהג גם עכשיו.

נמוכה מאד^ל – נעשים גם על ידי זה תיקונים נפלאים. כי השם יתברך חושב מחשבות לבל ידח ממנו נידה, ופותח יד בתשובה לקבל פושעים וחטאים, גם אם הם כמו שהם^א.

כד. והשם יתברך יודע את לבבנו, שאפילו כשאנחנו אומרים "חטאתי עויתי פשעתי", הלב שלנו מלא בבלבולים ומחשבות זרות. כלשון מוהרנ"ת בתפילתו: "כי מי יאמר זיכיתי לבי טהרתי מחטאתי". כי אתה ידעת את לבבנו, כי הלב מעורבב בפסולת ובפניות הרבה, ואפילו בשעה שאני מתוודה ואומר 'חטאתי' לפניך, גם אז באים בלבי מחשבות זרות ופניות גדולות, עד שאי אפשר לי לדבר דיבור אחד באמת כראוי, ואפילו להתוודות על חטאותי מה שחטאתי ופשעתי באמת לפניך, גם זה נמנע ממני^ב. ולכן אין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניה עם בריותיו, רק עלינו להשתדל לעשות את שלנו, כפי יכולתנו, ואת השאר ישלים ה' באהבה.

כה. ועיקר מעלת הוידוי הוא – לאו דווקא ההתלהבות אלא בעיקר – נקודת האמת שבלב. שמתוודה בכל לבו, מתוך הכרת האמת שאכן לא התנהג כראוי, ומקבל על עצמו לחזור בתשובה שלימה^ג.

⦿ "מקורות והערות" ⦿ א

ל. כגון: שמזכיר רק כמה מעוונותיו, וגם אותם אינו מזכיר בחרטה והתלהבות, רק בלב יבש וכו' וכו'.

לא. פרפראות לחכמה, סימן ד, אות כט: וגם זה מובן ממילא, כי הכל לפי רוב המעשה, ואחר כוונת הלב הן הדברים; וכל מה שהאדם עושה ומשתדל בהתיקונים הנ"ל בהשתדלות ביותר, ובהתעוררות הלב וכוונתו, ובהתקשרות גדול ביותר - בוודאי נמשכין עליו כל התיקונים הנ"ל בשלימות יותר. אך אף על פי כן, צריכין להאמין גם כן, שאיך שמשתדל האדם להמשיך עליו הארת תיקונים הנ"ל, אפילו אם האדם הוא כמו שהוא וההשתדלות הוא כמו שהוא, אף על פי כן בוודאי נמשך עליו גם כן איזה הארה מהתיקונים הנ"ל כי השם יתברך מצמצם את עצמו מאין סוף עד אין תכלית וחושב מחשבות לבל ידח ממנו נדח, אפילו ממדרגה שפלה שבשפלות.

לב. ליקוטי תפילות, ו.

לג. ליקוטי הלכות, קריאת שמע שעל המטה ב: כי עיקר מעלת הוידוי שחשוב בעיני ה' יתברך כשמתוודין לפניו, הוא האמת, דהיינו מה שהוא מודה על האמת. שזהו עיקר לשון 'וידוי' מלשון 'מודה'. דהיינו שהוא

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

כו. וגם אם לבו אטום לגמרי, ואינו מצליח כלל לעורר את לבו בתשובה. אף על פי כן עצם הוידוי, מה שהוא מתגבר ומוציא מפיו את דיבורי הוידוי ומזכיר את חטאיו בפה, חשובה מאד לפני ה', ונחשבת לתשובה. שהרי בפנימיות לבבו הוא רוצה לשוב, רק שהוא מרוב כבידות הלב הרי הוא כאנוס ואינו יכול להתעורר. ולכן עצם ההתגברות להתוודות, נחשבת לתשובה, ורצויה לפני הקב"ה^{טז}.

כז. וגם אם רואה שחברו זוכה להתוודות לפני הצדיק בהתעוררות והתלהבות, והוא לבו קשה כאבן ואינו מצליח להתוודות כראוי – אל יהיה מקטני הדעת הנשברים מכך ונחלשים בדעתם. רק אדרבא, יידע ויאמין שההתעוררות של החבר מועילה גם לו, לכפר עוונותיו ולתקן נשמתו^{יז}.

⦿ "מקודות והערות" ⦿

מודה ומתוודה שחטא ופשע נגדו יתברך, וכזאת וכזאת עשה. שזה יקר בעיני ה' יתברך, מאחר שעל כל פנים מכיר חטאו ומכניע את עצמו לפניו יתברך, ומודה ומתודה על האמת שעשה כך וכך נגדו יתברך. וכמו שכתוב 'מכסה פשעיו לא יצליח ומודה ועוזב ירוחם', דהיינו מי שהוא שקרן ומכסה פשעיו לא יצליח, אבל ההיפך כשאינו שקרן ואינו מכסה פשעיו בשיקר רק שהוא מודה ומתודה על האמת ומכיר חטאו ועוזב אותם, ירוחם. וזה שאמר דוד כשהתוודה חטאו לפניו יתברך כמו שכתוב שם 'לך לכדך חטאתי וכו', אמר שם 'הן אמת חפצת בטוחות' לעניין הוידוי, כמו שפירש רש"י שם על פסוק זה 'הן אמת חפצת' וכו' ו'הריני מודה על האמת כי חטאתי'. נמצא שעיקר הוידוי הוא בחינת אמת, וזהו בחינת 'ודובר אמת בלבבו', כי צריך להתוודות בכל לבבו, ולקבל עליו באמת בכל לב שלא יעשה עוד ולא ישוב עוד לכסלה, כי עיקר התשובה בלב.

לד. וכמבואר בספר 'יד הקטנה' (על הרמב"ם הלכות תשובה פרק א' סימן ק"ד) וז"ל: ועוד יש ענין גדול בזה, אשר באמת אפילו ענין וידוי הפה לבד היא רב וגדול למאוד. והוא, כי כבר יימצא איש, אשר המים הזידונים עברו ראשו, וגברה התאוה עליו למאוד והשמן לבבו, ואי אפשר לו בשום ענין לשבור את לבבו הרע להתחרט בלב שלם על פשעיו אשר פשע נגד ה' וכו' - ציווה עליו במצות עשה להתוודות על חטאתו אשר עשה, כלומר, הגם אשר אין לו שלטון וממשלה על חוזה כובד לבבו להטותה באמת, על כל פנים עם כל זה כאשר יעבור על נפשו רוח טהרה מה, תיכף יעשה את אשר ביכולתו לעשות, והוא לכוף את גופו ורוח אמרי פיו להתוודות על חטאיו לפני ה'. ובזה אשר התחיל בשום ענין מה לכוף ולהתיש כח יצרו הרע, על כל פנים לתשובת הפה, וגם לקיים רצונו יתברך אשר ציוונו על ככה, הרי אף אם אין לבבו שלם עמו, מכל מקום הרי כבר נקודת רצונו האמיתי היא לתשובה, אלא דאריה הוא דרביע עליה, אשר אי אפשר לו לשבור את לב האבן החזק, והרי הוא כמו אנוס מן חוזה כובד לבבו, אבל באמת אמיתת רצונו היא לתשובה. והרי זאת וידוי פה כבר היא תשובה בפה וברצון, ולכן אף הוידוי לבד לתשובה יחשב. עיי"ש שהאריך עוד בדברים נפלאים ומתוקים, והוכיח זאת מדברי הפוסקים והגמרא והרמב"ם.

לה פרפראות לחכמה, סימן ד, אות כט: ואם רואה האדם שחבירו זוכה להשתדל ביותר ונמשכין עליו התיקונים הנ"ל ביותר, אל יפול בדעתו על ידי זה חס ושלום (כמצוי אצל הקטני הדעת). אדרבא, יתחזק

הציון
הקדוש

נמשנת ברסלב

לפרט כל חטאיו ועוונותיו:

כח. צריכים לפרט את "כל" החטאים בפה, וכמו שכתב רבינו הקדוש: "דע, כי צריך דווקא וידוי דברים, כי צריך לפרט את החטא, וצריך להתוודות בדיבורים בכל פעם על כל מה שעשה"^ל.

כט. כי אין די שיתוודה האדם באופן כללי, אלא צריך לפרט את החטאים, ולפרש בפה מלא את כל אשר חטא עווה ופשע, בכל איבר ואיבר^{לז} ובכל ענין וענין, ולהשתדל לא לשכוח מלפרט שום חטא ועוון.

ל. וכפי שמבקש מוהרנ"ת בתפילותו להשם יתברך: "זכני ברחמיך הרבים, להתוודות לפניך בכל עת, ולפרט את כל חטאיי בפירוש בפה מלא, ואל ימנעני מזה שום מונע ועיכוב, ואל יעבירני השכחה לשכוח איזה חטא מלפרט לפניך. ואל יבלבל אותי מזה שום בלבול, רק אזכה להתוודות לפניך באמת ולפרט את החטא בפירוש"^{לח}.

Ⓢ "מקורות והערות" Ⓢ

ביותר על ידי זה, ויאמין כי על ידי ההתקרבות של חבירו הגדול ממנו, יגיע גם אליו תועלת גדול על ידי זה. כי הלא מבואר בסוף המאמר, שעל ידי תשובתו של איש הישראלי הזה וכו', על ידי זה אפילו הרשעים שיצאו לגמרי מהקדושה והם בבחינת אחורי הקדושה נעשו גם הם כסא להקדושה ויהבי לבניני הנך מחוזי. מכל שכן שהוא איך שהוא, מאחר שמשתדל אחר הקדושה ורוצה להתקרב אל הצדיק ומשתדל גם כן בכל תיקונים הנ"ל, ומה שלא זכה לתקן על ידי השתדלותו, אולי יזכה שיתקן על ידי ההשתדלות של חבירו שזכה להתקרב ביותר. ואם יהיה האדם חזק בדעתו בזה באמת, בוודאי סוף כל סוף יזכה לתשובה שלימה ולתיקון גמור.

לו. ליקוטי מוהר"ן, קעח.

לז. זוהר חלק ג, דף רכו עמוד ב: כְּמָה אֵינּוֹן מְאֲרֵי תְרִיסִין, קְטִיגוֹרִין, דְּקִימֵי לְעִילָא. אֵלִין מִיִּמִּינֵין לְזִכּוֹ וְאֵלִין מִשְׂמָאלִין לְחֻבָּא, לְאַדְפְּרָא חֻבְיִין דְּעִלְמָא, חֻבְיִין דְּכָל חַד וְחַד. וְעַל דָּא אֲצַטְרִיף לְבַר נֶשׁ, לְפָרְשָׁא חֻבְוֵי, כָּל חַד וְחַד כְּמָה דְּאִיהוּ... וְעַל דָּא אֲצַטְרִיף לֹוֹן לְפָרְשָׁא חֻבְיִין דְּכָל שְׂיִפָּא וְשִׂיפָּא, וְכָל מַה דְּעָבִיד בְּפָרְט. הָדָא הוּא דְּכְתִיב חֲטָאתִי אֹדִיעֶךָ וְגו'. לְכַתֵּר וְאַתָּה נִשְׂאֵת עֲוֹן חֲטָאתִי סְלָה... מֵאֵי טַעְמָא. מֵאַן דְּמְפָרֵשׁ חֻבְיָה, בִּי דִּינָא בְּדִלְיִין מִינְיָה, בְּגִין דְּבַר נֶשׁ קָרִיב לְגַרְמִיָּה, וְלֹא אֲתַדֵּן עַל פּוּמְיָה: וְתוּ, לֹא שְׂבִיק לְמַקְטָרְגָּא לְאוּלְפָּא עֲלִיָּה חֻבָּא מוּמָא. דְּבַר נֶשׁ וְקָדִים וְיִמָּא, וְלֹא יְהִיב דּוּכְתָא לְאַחְרָא לְמִימְר. כְּדִין קוֹדֶשָׁא בְּרִיף הוּא מְחִיל לִיָּה, הָדָא הוּא דְּכְתִיב וּמוֹדָה וְעוֹזֵב יְרוּחָם.

לח. ליקוטי תפילות, פט. וזה נעשה על ידי השמחה כמבואר שם וכפי שיבואר להלן.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

לא. וכל אחד יעשה כמיטב יכולתו, ליישב דעתו ולהיזכר את כל אשר חטא עווה ופשע, מיום היותו על האדמה עד היום הזה, ויתוודה עליהם בפה מלא, ומתוך נקודת האמת שבלב; שיכיר באמת שלא התנהג כראוי, ויתחרט על כך.

לב. וישנם לכך כמה עצות: א. שיתוודה על סדר שנות חייו. ב. שיתוודה על פי סדר היום מהבוקר עד הערב, ועל סדר מעגל השנה של החגים והמועדים. ג. שיתוודה על סדר האיברים, ויתוודה על המצוות והעבירות התלויות בכל איבר ואיבר^ט. וכמו כן יכול להיעזר בנוסחאות הוידוי שחיברו הקדמונים, ובהם הם מפרטים עבירות רבות^ט.

לג. אמנם, על אף כל העצות הטובות, קשה מאד להיזכר ולהתוודות על "כל" מה שחטא. וכמו שכתב על כך רבינו הקדוש: "יש לזה מניעות רבות; לפעמים נשכח מאתו החטא, ויש שְׁיִכְבֵּד עליו מאד וקשה לו להוציא הדבור להתוודות, ועוד מניעות רבות"^א.

לד. והעצה לכך, היא: שמחה של מצוה! כי כשהאדם שמח בשמחה של מצוה, עד שבא לידי ריקודים של שמחה, על ידי זה זוכה להתוודות על כל חטאיו בפרוטרוט, ומתקן כל אשר פגם^ב.

מקורות והערות

לט. ויכול להיעזר בספר ה"חרדים", שמוסד על סדר האיברים, והולך ומפרט כל המצוות והעבירות שישנם בכל איבר ואיבר, מדאורייתא ומדרכבנן ומדברי סופרים וכו'.

מ. וכמו שיש לדוגמא נוסח של וידוי שכתב החיד"א, בספרו 'כף אחת' סימן יט, ובו פירט רוב ככל העוונות, על סדר הא"ב. ובס"ד נעתיק אותו בספרנו לתועלת הקורא.

מא. ליקוטי מוהר"ן, קעח.

מב. שם.

וראה בספר ליקוטי עצות (וידוי דברים, ה): "צריך לפרש את החטא, כי צריכין להתוודות בדיבורים דייקא בכל פעם, על כל מה שעשה. ויש לזה מניעות רבות, לפעמים יישכח מאתו החטא, ויש שיכבד עליו מאד וקשה לו להוציא הדיבור להתוודות, ועוד מניעות רבות. והתיקון לזה - לשמוח הרבה

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

לה. כי עיקר הקושי להתוודות כראוי, נובע מהעצבות והמרה שחורה. וכפי שמתאר מוהרנ"ת בתפילתו: "מריבוי עוונותיי ופשעיי העצומים, נופלים עלי בכל עת עצבות ודאגות ומרה שחורה, ואתה יודע כי זאת העצבות והמרה שחורה מזיק מאד לעבודתך, כי מחמת העצבות ניטמטם לבי ונתבלבל דעתי עד שאיני יכול להתעורר לשוב אליך באמת, ואפילו להתוודות לפניך ולפרט חטאיי ולפרש שיחתי לפניך, קשה מאד וכבד עלי, מחמת שניטמטם לבי על ידי העצבות והמרה שחורה"^{מג}.

לו. ולכן, עיקר העצה היא: שמחה של מצוה. ומתוך השמחה יתעורר להתוודות ולפרש שיחתי לפני ה' ולפני הצדיק. וכפי שכותב מוהרנ"ת בתפילתו:

"חזקני ואמצני להתגבר בכל פעם על העצבות, להגביר השמחה על העצבות. ותחזק אותי בכל מיני שמחות, ותשמח את נפשי בכל דרכי השמחה אשר לימדו אותנו רבותינו הקדושים, באופן שאזכה להיות בשמחה תמיד. ולא אניח את העצבות להתקרב אלי בשום אופן, ולא יהיה שום כח לעצבות והמרה שחורה לטמטם את לבי חס ושלום, ולא לבלבל את דעתי, רק אזכה להתגבר בכל עת בשמחה גדולה וחדוה רבה, עד שאזכה מתוך השמחה להתוודות לפניך בפה מלא, ולשפוך לבי כמים נוכח פניך ה', ולפרש כל שיחתי לפניך בכל יום, בלב נשבר ונדכא כראוי לי. ואחר כך תיכף אחזור אל השמחה ביתר שאת ויתר עז, ולהרבות בשמחה יתירה בכל פעם בכל עוז ותעצומות, עד שאזכה לשוב אליך באמת, ולעבוד אותך תמיד בשמחה ובטוב לבב מרוב כל"^{מד}.

ל. "מקורות והערות" א.

בשמחה של מצוה, כגון חתונה של מצוה או שאר שמחה של מצוה, שיתגבר לשמוח בשמחה גדולה, עד שירקוד הרבה מחמת שמחה, ועל ידי זה זוכה להתוודות כדיבורים, ועל ידי זה יתקן פגם חטאיו".

מג. ליקוטי תפילות, פט.

מד. ליקוטי תפילות, פט.

לז. ולכן, כל הרוצה לזכות להתוודות לפני הצדיק על ציונו הקדוש, יגרש מלבו את העצבות והמרה שחורה, וישמח ויגיל וישיש בה', שזכה להיות מזרע ישראל גוי קדוש, ושזכה להגיע כאן לציונו הקדוש של הצדיק האמת. ומתוך שמחה זו, יתעורר להתוודות לפני ה' בלב נשבר ונדכה על כל חטאיו ועוונותיו ופשעיו, שעשה מעודו עד היום הזה.

לח. ויתאמץ וישתדל להיזכר בפרוטרוט בכל חטאיו ועוונותיו ופשעיו, כדי שיזכה לפרטם כולם בפה מלא. אמנם, הננו להזכיר ולהזהיר, שישנם עבירות ומעשים לא טובים, שאסור לפרט אותם בפרוטרוט, ולספר בפה מלא כיצד הייתה העבירה, כי יכול להיכשל ולבוא על ידי זה לידי הרהורים רעים חס ושלום. רק יתוודה עליהם באופן כללי, בלי להזכיר את הפרטים המדויקים.

לט. ובחיינו של רבינו הקדוש, כשהיו נכנסים להתוודות לפניו, היו מתעוררים בהתעוררות עצומה והיו נזכרים כל החטאים שעשו מיום היותם על פני האדמה, אפילו מימי הילדות^{מ"ה}. וגם היום, אפשר לזכות בכוחו של רבינו למתנה זו, שיתעורר האדם בציונו הקדוש לתשובה, ויזכר כל אשר עבר עליו, ויתוודה עליהם בחרטה ובושה.

מ. אמנם, כל שאר החטאים והעוונות והפשעים שלא הצליח האדם להיזכר מהם ולפרטם – מעלה עליו הקדוש ברוך הוא כאילו פרטם^{מ"ו}. כמו שאנו אומרים

❁ "מקורות והערות" ❁

מה. כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, כד: ... ורבנו זצ"ל עישן את הלילקא, והלך אנה ואנה בבית המדרש, ונפל על ר' יצחק הנ"ל אימה ופחד גדול, והתחיל להזכיר את עצמו כל מה שעבר עליו מיום קטנותו עד היום ההוא, ונגש אליו רבנו ז"ל ואמר לו בזה הלשון, "היינט זאג" [עתה תאמר], והתחיל להתוודות לפניו כל לבו ורבנו ז"ל דיבר עמו מה שדיבר.

מו. כך היה אומר רבי לוי יצחק בנדר בשם הספרים הקדושים, ועדיין לא הספקתי למצוא את המקור המפורש.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

בסוף הוידוי של יום הכיפורים: "את הגלויים לנו, כבר אמרנום לפניך והודינו לך עליהם. ואת שאינם גלויים לנו, לפניך הם גלויים וידועים, כדבר שנאמר הנסתרת לה' אלקינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת."

מא. והאמת הוא, שגם בחייו של רבינו הקדוש, לא היו מזכירים את כל החטאים בפה מלא. כי בערב ראש השנה היה הזמן דחוק, ולא היה הזמן מספיק שיתוודה כל אחד בפרוטרוט. רק היו נכנסים אצלו, ורבינו הקדוש היה עומד עם הפנים לכיוון הקיר, "ונכנס הנכנס והיה מתחיל בוידוי דבריו, ואחר שהיה מזכיר שנים ושלושה פרטים, הרים רבנו את ידו כאות לסיום דבריו, ונזכר כבר זה האדם בזכרונו כל מה שעבר עליו מעודו, ונתעורר בבכייה עצומה, והיה יוצא לחוץ"^{מז}.

דרך ישרה לפי שורש נשמתו:

מב. כבר הזכרנו בתחילת הפרק, שכשהאדם מתוודה לפני הצדיק, מפריש ומורה לו הצדיק דרך ישרה לפי שורש נשמתו, ומדריך אותו כיצד להתנהג ומה לעשות כדי שיבוא לתיקונו השלם.

וזה עיקר התועלת וההכרח של וידוי דברים לפני הצדיק, כי כל זמן שאינו מתוודה לפני הצדיק, אזי גם אם הוא מקורב אליו, אינו יודע באיזה דרך ללכת

ל. "מקורות והערות" א. א.

מז. שיש"ק ג, צה: ביאר פעם ראבר"נ זכרונו לברכה בעניין המופלא שראינו אצל רבנו, בשנים אלו שנהג בהנהגת ה"יודוי דברים", שלכאורה איך יכלו כמה מאות אנשים שבאו להסתופף בצילו בימי ראש השנה להיכנס אליו ולהתוודות לפניו ולפרוש בקשתם ויפרש להם אז רבנו דרך תשובה כראוי להם, בזמן מועט כזה של ערב ראש השנה? וביאר: שלפי הידוע היה דרך הוידוי דברים באופן כזה, שהיה עומד רבנו בחדרו עם פניו אל הכותל, ונכנס הנכנס והיה מתחיל בוידוי דבריו, ואחר הזכירו שנים ושלושה פרטים, הרים רבנו את ידו כאות לסיום דבריו, ונזכר כבר זה האדם בזכרונו כל מה שעבר עליו מעודו ונתעורר בבכייה עצומה, והיה יוצא לחוץ. ולא לקח הדבר כי אם זמן מועט מאד.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

בעבודת ה', ויכול להתקיים בו חס ושלום הפסוק "יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות". ורק על ידי הוידוי מאיר לו הצדיק הדרך הישר לפי שורש נשמתו^{מח}.

מג. וכך אכן היה נהוג בחיי רבינו, שאחר שהיו מתוודים לפניו, היה נותן לכל אחד הדרכות ותיקונים מיוחדים לפי שורש נשמתו. [וראה באריכות בהערה, אודות סדר ופרטי ההנהגות שהיה נותן לאנשיו]^{נט}.

מקורות והערות

מח. וזה לשון רבינו בליקוטי מוהר"ן, תורה ד: הבחינה השלישית: כשמתוודה וידוי דברים לפני תלמיד חכם, שעל ידי זה התלמיד חכם מדריך אותו בדרך ישר לפי שורש נשמתו. וזה 'הגיע לפרשת דרכים', ואמרו חכמינו זכרונם לברכה 'זה תלמיד חכם ויום המיתה', זה בחינת וידוי דברים לפני תלמיד חכם. 'יום המיתה', רמז על וידוי, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין מג:): 'כל המומתין מתוודין'. וזה נקרא 'פרשת דרכים' כי התלמיד חכם מפריש לו דרך לפי שורש נשמתו, אזי ניצול מכולם. כי קודם שהתוודה, אף על פי שהיה אצל התלמיד חכם, ונתן לו ממון, עדיין אינו יודע באיזהו דרך הוא מהלך, כי 'יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות' (משלי י"ד), אבל 'כשהגיע לפרשת דרכים זה תלמיד חכם ויום המיתה'; הינו וידוי דברים לפני תלמיד חכם, אזי ניצול מכולם.

נט. שיחות הר"ן, קפה: והיה יודע לתת תיקונים לכל אחד ואחד כפי שורש נשמתו. וכל הדברים שציווה לא היה ענייני סודות לכוון כוונות וייחודים, רק כל ההנהגות שציווה למקורביו היו ענייני עובדות. לאחד ציווה בתחילה להתענות איזה הפסקות. והזהיר על מקורביו שלא יתענו מעצמן כלל רק בימים שציווה עליהם. ולפעמים ציווה לאחד להתענות משבת לשבת. וציווה לכמה אנשים שיהיו נייעורים לילה אחת בשבוע, ושלא יאכלו מעת לעת אחד בשבוע 'דבר מן החי'. לכמה אנשים ציווה להתענות ערב ראש חודש. וכן ציווה על רוב אנשים שייזהרו לילך למקווה לטבול בימים שאין אומרים בהם תחנון, וזה ציווה לכמה אנשים. לכמה אנשים ציווה לומר ח"י [שמונה עשר] פרקים משניות בכל יום, וכן כמה וכמה הנהגות שציווה בעניין הלימוד, שלזה ציווה ללמוד זאת ולזה ציווה ללמוד זאת.

וזאת היתה הנהגה הכללית שציווה והזהיר את כולם: ללמוד פוסק בכל יום, אפילו ביום שאין לו פנאי ילמד על כל פנים איזה סעיף 'שולחן ערוך' בכל מקום שהוא. ואמר, שהוא חיוב גדול על כל אחד מישראל.

גם זאת הייתה הנהגה כללית שהזהיר את כל אחד ואחד: להתבודד בכל יום, ויפרש שיחתו לפני השם יתברך ולבקש מלפניו רחמים ותחנונים לזכות להתקרב לעבודתו יתברך. ושיחה זו תהיה בלשון אשכנז שמדברים בו וכו', וכמבואר מזה בספריו הקדושים, וכבר נדפס.

וכיוצא בזה שאר ענייני הנהגות שציווה על כל אחד ואחד בפרט, כי לכל אחד ואחד ציווה הנהגות אחרות. וגם באדם אחד היה שינוי בעניין ההנהגות, שבתחילה ציווה על אחד לנהוג הנהגות אלו, כגון לומר ח"י פרקים משניות וכיוצא, ואחר כך במשך איזה זמן פטרו מהנהגה זו וציווה עליו הנהגות אחרות. ואחר כך עוד במשך איזה זמן ציווה עליו הנהגות אחרות. וכן התנהג עם מקורביו תמיד; לאחד ציווה לומר פסוק מיוחד בכל יום, ולאחד ציווה לומר איזה משנה מיוחדת בכל יום וכיוצא בזה.

והכלל, שלכל אחד ואחד ציווה הנהגות מיוחדות כפי מה שהיה צריך לתקן מה שפגם, וכפי שורש נשמתו. ויש הנהגות כלליות שציווה לכל המקורבים שלו כנ"ל. ויש הנהגות שהיה כלליות לכמה וכמה אנשים, ויש הנהגות שהיו מיוחדות לכל אחד ואחד ביחוד. וכן בעניין הזמן: יש הנהגות שציווה לנהוג אותם כל ימי

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

מד. וגם כיום, אחרי הסתלקות רבינו הקדוש: כשהאדם זוכה להתוודות וידוי דברים על הציון הקדוש, ומתפלל ומתחנן מעומק לבו שיזכה לדעת את הדרך הישרה לפי שורש נשמתו – הרי הוא זוכה, גם היום, שיפריש לו הצדיק דרך לפי שורש נשמתו.

מה. ואף על פי שכיום, אין לנו אפשרות לשמוע מפיו של רבינו הקדוש הנהגות מפורטות וברורות, כמו שהיה בחייו הקדושים – אף על פי כן, יש לרבינו הקדוש את הדרכים והאופנים שלו איך להאיר בלב האדם שיידע ויבין מהי

מקורות והערות

חייו, כגון לימוד הפוסקים שעל זה הזהיר בפירוש לנהוג זאת כל אחד ואחד כל ימי חייו, ויש הנהגות שהיו תלויים בזמן, שבזמן זה ציווה לנהג הנהגה זו, ובזמן אחר ציווה הנהגות אחרות וכנזכר לעיל.

וכל הנהגות שציווה, אפילו הנהגות שהיו נראים כדברים פשוטים, לא היתה שום הנהגה על פי פשוט. כי היה לו, זכרונו לברכה, בזה כמה וכמה סודות נסתרות ונוראות מאד. אבל לנו לא גילה שום דבר, רק ציווה לעשות הדבר בפשיטות, והוא עשה בזה מה שעשה.

ואמר בפירוש בזה הלשון: כל הנהגה והנהגה שאני מצווה לעשות הוא סגולה, ותיקון. ומועיל על מה שעבר, ועל העתיד, ולאחר ההסתלקות של האדם, ולימות המשיח, ולתחיית המתים, ולעתיד לבוא!

וכל מה שציווה לעשות, אפילו היה נראה דבר קל ופשוט מאד, היה כבד מאד על האדם לעשות. והיה מונח עליו כל מיני כבודות, והיו עליו כמה וכמה מניעות, אף על פי שהדבר היה דבר פשוט. ואילו לא היה מצוה רבנו זכרונו לברכה לעשות אותו הדבר, רק האדם היה רוצה לעשות זאת מעצמו, היה קל עליו מאד לעשות. אבל כשציווה רבנו זכרונו לברכה לעשותו, היה כבד מאד. אבל אף על פי כן היו אנשים שלו מקיימים דבריו תמיד, כי ידעו מזה שדבריו שהוא מצוה כבד מאד לעשות, והיו מכריחים עצמם מאד מאד לקיים דבריו דייקא, והיו מתחננים ומבקשים מאד מהשם יתברך על זה שיעזור אותם לקיים דברי הנהגותיו הקדושים, והשם יתברך עזרם על זה.

נ. פרפראות לחכמה, סימן ד, אות כז: וגם מה שמבואר שם שהצדיק מפריש ומברר לו דרך הישר לפי שורש נשמתו, צריכין להאמין שגם עכשיו נעשה ענין זה ממילא ... כשבא על קברו הקדוש ומפרש כל לבו לפני השם יתברך ומרבה בתפלות ותחנונים וידוים וכו' ומתפלל לפני השם יתברך שיורהו הדרך הנכון והישר לפי שורש נשמתו שיזכה על ידי זה לתשובה שלימה, ולעבוד אותו יתברך באמת, ושיכפר לו על כל מה שפגם וכו', בפרט בזכותו של הצדיק הקדוש, ואומר הוידוים מתוך פנימיות לבבו עד שהדיבורים יוצאים מתוך עצמותיו בבחינת כל עצמותי תאמרנה וכו', היינו שהדיבורים יוצאים מתוך פנימיותו ועצמותיו של המתוודה, שעל ידי זה ממילא נמשך גם כח כל האברים וכל העצמות ממש לתוך הדיבורים, ועושה את כל הנ"ל על סמך דעתו של הצדיק הקדוש ז"ל, ובהתקשרות גמור אליו בכל לבבו, ושהוא יעשה ויגמור כל התיקונים הצריך לנפשו ורוחו ונשמתו, אזי יאמין בכירור שבוודאי נחרבו על ידי זה כל בנייני המלכות דסטרא אחרא והוציא מהם כל הצירופין ונבנו בנייני המלכות דקדושה, ואז ממילא ידע הדרך הישר לפניו לפי שורש נשמתו, שזה בחינת אחריב הרים וגבעות רמז על חורבן ממשלתם, והולכתי עורים בדרך לא ידעו כמבואר שם במאמר רבכ"ח.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

הדרך הישרה שצריך להתנהג לפי שורש נשמתו.

מו. ואם זכה להתוודות וידוי דברים לפני רבינו מעומק הלב כראוי, ורוצה באמת ללכת בדרך הישר – אזי צריך להאמין, שהמחשבה ששלח לו ה' בלבו, אחר הוידוי, איזה דרך והנהגה בעבודת ה', היא היא הדרך הישרה לפי שורש נשמתו לעת עתה^{נא}.

מז. וכבר היה מעשה באחד ששמו משה חִינְק'ס, ששפך לבו על הציון הקדוש על צרתו שאין לו בנים, וכשגמר לשפוך לבו, עלה במחשבתו הפסוק "זָרְעוּ לָכֶם לְצִדְקָה"; והרגיש כאילו רבינו בעצמו עומד לידו ולוחש באזנו את הפסוק... כשחזר לביתו, הבין היטב מה עליו לעשות, ופיזר סכומים נכבדים לצדקה, ואמנם הדבר הועיל, ולבסוף נתברך משה בבת, ולאחריה בבן^{נב}.

מח. וכן הוא אצל כל אחד בדורנו אנו; שאחר הוידוי ושפיכת הלב באמת, מאיר לו

🕯 "מקורות והערות" 🕯

נא. פרפראות לחכמה, סימן ד, אות כח: נמצא מבואר, שכשנחרכין בניני המלכות דסטרא אחרא אזי השם יתברך בעצמו מוליך אותו בדרך הישר ובוודאי כשהצדיק בחיים חיותו אז הצדיק מודיע לו את הדרך, ועכשיו צריך להאמין שכשרוצה באמת לילך בדרך הישר ועושה כל התיקונים הנ"ל בשלימות, אז מה שהשם יתברך שולח לו במחשבתו איזה דרך והנהגה לעבודת ה', צריך להאמין שזה דרכו הישר לעת עתה לפי שורש נשמתו.

נב. והרי הסיפור במלואו, מתוך הספר הנפלא "באש ובמים": רבינו הקדוש אמר למשה חִינְק'ס שאם יתגרש ויתחתן עם אחרת יהיו לו ילדים, לאחר שנים רבות עשה כן, והנה עברו כמה שנים, ועדיין לא נראה שום סימן לבנים. הדבר דכרך מאד את משה חִינְק'ס, וכמר נפשו היה מתלונן מפעם לפעם למוהרנ"ת: "אחרי הכל, אתם אמרתם לי להתגרש..."

היה זה בסביבות שנת תקע"ז. כשהגיעו מים עד נפש, ומשה חִינְק'ס היה מביע את אכזבתו חדשים לבקרים בפני מוהרנ"ת, נענה אליו מוהרנ"ת ואמר לו: עלה נא אל הציון הקדוש באומאן, וכה תאמר לרבינו: "עשיתי כפי שאמרתם לי על ידי ר' נתן, וגירשתי את אשתי הראשונה, איה איפוא ההבטחה שיהיו לי בנים מאשתי השניה? הנה כבר עברו זה כמה שנים מאז שנשאתי בשניה, ועדיין לא זכיתי לבנים!".

משה חִינְק'ס אכן קם ונסע לאומאן, ושפך שם את מר לבו, ואף העביר את דברי מוהרנ"ת שצוהו לומר לרבינו. כשנפרד משה חִינְק'ס מן הציון, היתה המחשבה הראשונה שעלתה במוחו: "זרעו לכם לצדקה" (הושע י', י"ב). הוא חש באותו רגע כאילו רבינו בעצמו עומד לידו ולוחש באזנו את הפסוק... כשחזר לברסלב הבין היטב מה עליו לעשות, ופיזר סכומים נכבדים לצדקה, ואמנם הדבר הועיל, ולבסוף נתברך משה בבת, ולאחריה בכן.

הציון
הקדוש

נמשנת ברסלב

הצדיק את הדרך הישר לפי שורש נשמתו. כל פעם באופן אחר; פעם על ידי שמאיר בלבו מחשבה ברורה, כדת מה לעשות. פעם על ידי ששולח לו איזה חבר, שידבר עמו דברים שיאירו לו את הדרך הישרה בעבודת ה'. ופעם על ידי שפותח אחר הוידוי ספר מספרי רבינו, ושם מוצא דברים שמאירים לו את הדרך^נ. וכן כיו"ב.

מט. ואגב; על אחד מתלמידי רבינו הקדוש, הרה"ק רבי יודל זיע"א, היה ידוע אצל אנ"ש, שהוא זוכה לקבל תשובות ברורות מרבינו הקדוש, ממש כמו בחייו הקדושים. עד כדי כך שכשרצו מוהרנ"ת ורבי נפתלי להשתדך ביניהם, שלחו את רבי יודל שיעלה לציון רבינו הקדוש ושאל אותנו... ואכן, הוא החזיר משם תשובה ברורה...^נ

נ. וכבר מצאנו מושג כזה באחד המעשיות שבספר "סיפורי מעשיות", שהנכד עלה על קבר זקנו לשאול בעצתו כיצד לנהוג, וזקנו ענה לו...^נ

מקורות והערות

נג. ועל דרך מה שמובא בספר המידות, דעת יד: כשאדם רוצה לידע איך להתנהג באיזה דבר, יפתח ספר ויבין איך להתנהג.

נד. שיש"ק ב, תשלא: אנ"ש שראו איך שרבי אפרים בן רבי נפתלי קשור ודבוק מאד אל מוהרנ"ת, הציעו אותו לשידוך לבת מוהרנ"ת, ואמר מוהרנ"ת שישאלו את רבי יודל זכרונו לברכה עבור זה, וכששאלו לרבי יודל אמר, שבעת השתטחותו על ציון רבינו, ישאלהו לזה. אחר כך אמר רבי יודל: "אמר לי רבנו זכרונו לברכה, אם יש לי עוד שני ידידים שמחזיקים עצמם ביחד שגם הם יריבו ביניהם".

נה. סיפורי מעשיות, מעשה מחיגר: אחר כך [אחר שקיבל הזקן במתנה את הספר של השדים] כשהגיע זמנו של הזקן להיפטר מן העולם, קרא לבניו וציווה להם ואמר להם: אני מניח לכם זה הספר, והלא אתם רואים שיש לי כח להשתמש עם זה הספר בקדושה, ואף על פי כן איני משתמש בו. רק יש לי אמונה בהשם יתברך. גם אתם אל תשתמשו בו. אפילו אם ימצא אחד מכם שיוכל להשתמש בו בקדושה, אף על פי כן אל ישתמש בו, רק יהיה לו אמונה בהשם יתברך. ונפטר החכם, והלך הספר בירושה ובא לבן בנו, והיה לו כח להשתמש בו בקדושה, רק שהיה לו אמונה בהשם יתברך, ולא היה משתמש בו, כאשר ציווה הזקן. והמדברים שיש ביניהם [בין השדים] היו מפתים את נכד הזקן הנ"ל: כאשר שיש לך בנות גדולות ואין לך לפרנסם ולהשיאם, על כן השתמש בזה הספר. והוא לא היה יודע שהם מפתים אותו, וסבר שלבו מיעצו לזה. ונסע לאביו זקנו על קברו, ושאל אותו: כאשר שהנחת צואה שלא להשתמש עם הספר, רק שיהיה לנו אמונה בהשם יתברך, ועתה הלב מפתה אותי להשתמש בו. ענה אותו (הזקן הנפטר הנ"ל): אף על פי שיש

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

נא. אמנם, אנשים כערכנו, סכנה גדולה להם לדמיין שהם רואים את רבינו, ושהוא עונה להם וכו'. וכבר כתב רבי אברהם שטערנהארץ על אלו שמדמיינים שהם רואים את רבינו הקדוש בחצות וכיו"ב, שאין זה אלא טעות גמור, ואינם מטעים אלא את עצמם. והלוואי שנזכה להרגיש טעם אמיתי בספריו הקדושים, שזהו עיקר הראייה האמתית לפי מדרגתנו; לראות את אור רבינו הקדוש המאיר בספריו".

נב. אמנם, אצלנו יכול רבינו להתגלות ולהדריך – לא בצורה גלויה כמו אצל הצדיקים הגדולים, אלא – על ידי שמאיר בדעתנו ולבנו את הדרך הישרה אשר נלך בה לפי שורש נשמתנו. [וכמו שמצאנו גם לגבי "גילוי אליהו"; שאע"פ שאין זה מצוי בדורנו שאלהו יתגלה פנים בפנים לאדם, אעפ"כ הוא יכול להתגלות במח ולב האדם, ולהאיר לו בדעתו ולבו, מבלי שיידע האדם שדבר זה מאיר בלבו מחמת גילוי אליהו"].

⊗ "מקורות והערות" ⊗

לך כח להשתמש בו בקדושה, מוטב שיהיה לך אמונה בהשם יתברך ואל תשתמש בו, והשם יתברך יעזור לך. ועשה כן.

נו. טובות זכרונות, עמוד קלד: אפילו באלו שמקורבים להצדיק האמת, שהוא בחי' משה אמת ותורתו אמת, צריכין ג"כ באמת לאמתו לבקש מהש"י שיזכהו לילך בדרך עבודתו ית"ש כמו שכוונת רבינו ז"ל היה לעבוד את הש"י, שיהי' בקי בהלכה. בראשון - בקי ברצוא, היינו שלא אדמה שהתפללתי היום בהתלהבות ובדביקות כזה, עד שיוכל לטעות בנפשו שבתפילתו השיג והגיע לראות את אדמו"ר ז"ל, וכיוצא בזה, ואח"כ מתפאר את עצמו בזה לפני בני אדם: אני בחצות שלי רואה את רבינו ז"ל. זהו טעות גמור! שמטעה את עצמו... וידוע מה שאמר רבינו ז"ל להרב החסיד הצדיק הר' יודל ז"ל הפסוק 'לדעת בארץ דרכך'. מכל שכן וכל שכן מגושמים כמונו בדורות האלו, שכל אחד יודע ומרגיש היטב נגעי לבבו כי ידע איניש בנפשיה, ואעפ"כ אומר אדמו"ר ז"ל בסימן קמ"א 'אם יזכה שירגיש באמת כאב חטאיו', מוכן שצריכים לזכות שירגיש, ולא להטעות את עצמו כלל שהרגשתי עד שהמשכתי את אדמו"ר ז"ל אלי, כי הלוואי שנהי' זוכים בעלמא דקשוט להיות קרוב אחר הסתלקותנו חיש ומהר במחיצתו של רבינו ז"ל.

... כי עכ"פ אנחנו צריכין לחפשו ולבקשו בעצותיו הקדושים, וזה יהי' נקרא אצלנו בחי' רואה. וזה ג"כ ידוע שמוהרנ"ת ז"ל אחר הסתלקותו של רבינו ז"ל, עבר זמן שהיה מתגעגע מאד לראותו בחלום על כל פנים, והיו לו יסורים גדולים מזה, עד שעזרו הש"י שראה אותו... אבל אנן יתמי דיתמי, הלוואי שהיינו זוכים לטעום איזה טעם מספריו הקדושים.

נד. כמו שכתב הבן איש חי בשו"ת רב פעלים (חלק ג, סוד ישרים, סימן ד): "ואשר שאלת ששמעת שהיה לרבינו הרש"ש ז"ל גילוי אליהו זכור לטוב, ובקשת להגיד לך השערת שכלי בדבר זה איך הוא.

הציון
הקדוש

נמשנת ברסלב

עצה ברורה ושלימה:

נג. אמנם, מן החובה לציין, שיש בדבר זה סכנה גדולה; שיבוא האדם לסמוך על מחשבותיו והרהורי לבו, ויתלה עצמו באילן גדול, לומר ולחשוב שכל הנהגתו ומחשבותיו קודש, ממה שהאיר לו הצדיק בלבו. ובאמת, אינו אלא הולך אחר שרירות לבו.

וכבר כתב על כך מוהרנ"ת מפורשות: "כי זה כלל, שבדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו. וכמו ששואלים את הצדיק, כן הוא משיב. ומזה באים כל העצות המקולקלות, שנדמה לו שמאת ה' הם, או שהצדיק יעץ לו כך, ובאמת הכל ממנו בעצמו!". וצריכים הרבה להתחנן לפני הש"י והצדיק שיתנו לו עצה אמיתית באמת^{נח}.

מקורות והערות

דע, כי יש הזהרה לנו מדברי קבלה 'אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו', על כן אין לנו לדבר באנשים גדולים ועצומים בהשערת השכל שלנו, ורק רשאי אני להגיד לך דבר אחד בגילוי אליהו זכור לטוב: דודאי בענין שיזכה האדם לדבר עמו פנים בפנים כמו שהיה לרבינו האר"י ז"ל, דבר זה קשה המציאות אפילו בדורות הראשונים וכ"ש בדורות האחרונים, ברם בזאת אפשר להאמין שיהיה גילוי אליהו זכור לטוב בהשכל של הצדיק, דהיינו שיתלבש ניצוץ מן אליהו זכור לטוב בעין השכל של הצדיק ויורה לו האמת, והצדיק אינו מרגיש בגילוי אליהו זכור לטוב בשכלו, אלא חושב שהוא משיג האמת בשכלו, ובאמת אינו כן אלא הוא משיג הדבר ע"י התלבשות ניצוץ מן אליהו זכור לטוב בשכלו. ודבר זה נזכר בדברי מהר"ח ז"ל בהקדמתו לשער ההקדמות שכתב וז"ל: גם נזכר בהקדמת התיקונים בכתיבת יד וז"ל ואנת אליהו עתיד לאתגלייא בסוף יומי, ואית מאן דעתיד לאתגלייא אפיין באפיין, ואית מאן דעתיד לאתגלייא ליה בטמירו בעין השכל דיליה וכו' עכ"ד ע"ש. על כן חישבתי דרכי לומר כי אצל רבינו הרש"ש ז"ל היה גילוי אליהו זכור לטוב בטמירו בעין השכל דיליה, ועל ידו השיג הכללים בחכמה היוצאים ומוכרחים מדברי רבינו האר"י ז"ל עצמו שעליהם בנה כל הבניין שלו שבנה בנהר שלום ובסידור. ולפי זה מה שכתב בתיקונים הנז"ל 'אית מאן דעתיד לאתגלייא ליה אפיין באפיין', היינו כמו גילוי אליהו זכור לטוב לרבינו האר"י ז"ל. ומה שכתב 'ואית מאן דעתיד לאתגלייא ליה בטמירו בעין השכל', היינו כמו גילוי שנגלה לרבינו הרש"ש ז"ל. וא"ש את"ם. והשי"ת ברחמיו יאיר עינינו באור תורתו, אמן כן יהי רצון".

נח. ליקוטי הלכות, תענית ד, ח: פרשת ויגש מדברת מתיקון מכירת יוסף שהוא בחינת פגם העצה כנ"ל ששבים בתשובה ומפייסים אותו ומבקשים ממנו שימחל להם ויחזור ויתקנם בעצה שלימה וטובה באמת. וזהו 'ויאמר אליו בי אדוני ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני', ופירש רש"י 'יכנסו דברי באזניך'. שמבקשים אותו שישמע היטב, ויכנסו דברינו באזנו ובלבו היטב, כי שמיעה בליבא תליא, היינו שירחם עלינו וישים

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

נד. וכבר היה מעשה כזה בחיי רבינו הקדוש, שהיה אחד מאנשיו שרצה מאד לנסוע לאיזה מקום לסחור לפרנסתו, ורבינו ידע שאין טוב עבורו לנסוע לשם. ויעץ לזה האיש שישווה בלבו את ה"כן" ואת ה"לא", ויאמר חמשה פרקי תהילים, והמחשבה הראשונה שתפול בדעתו אחר אמירת התהילים היא הדרך הישרה. וכן עשה אותו האיש, ובא לרבינו ואמר לו שנפל בדעתו ש"כן" ייסע. ולא הוטב הדבר בעיני רבינו, כי ידע בבירור שלא הִשָּׁוה את ה"כן" ואת ה"לא" כאשר ציווה עליו, "כי באמת מחמת תבערת תאוות ממון, חשק ורצה בכל נפשו לנסוע הנסיעה". אך מחמת שדרכו של רבינו היה שלא להתעקש על שום דבר, לכן הסכים כביכול עמו^ט.

❦ "מקורות והערות" ❦

לבו היטב היטב מה נעשה עמנו בזה העולם ויתן לנו עצה כראוי לכל אחד ואחד באופן שנוכל להציל עצמנו כל אחד ממה שצריך, להינצל שלא תאבד תקוותנו חלילה.

כי זה כלל, שבדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו. וכמו ששואלים את הצדיק, כן הוא משיב. ומזה באים כל העצות המקולקלות, שנדמה לו שמאת ה' הם, או שהצדיק יעץ לו כך, ובאמת הכל ממנו בעצמו, כמו שכתוב 'אילת אדם תסלף דרכו וכו', שדרשו רבותינו זכרונם לברכה מקרא זה על השבטים שפגמו בעצה כנ"ל.

על כן מי שרוצה לחוס על עצמו באמת, צריך לבקש מאד בתחנונים רבים את השם יתברך ואת הצדיקי אמת ששימו לבם היטב על מה שנעשה עמו, באופן שיתנו לו עצה אמיתית ונצחית שיצליח על ידה לנצח באמת. וזהו 'ואל יחר אפך בעבדך', היינו שיתבטל כל מיני חרון אף ודינים כנ"ל, שעל ידי התשובה על פגם אמונת חכמים נתבטלים כל מיני דינים שהם חרון אף, כי נכללין בבחינת קודש קדשים שמשם כל ההמתקות שבעולם כנ"ל. וכל מה שנמתק הדין ביותר, נשלמה העצה ביותר, עד שזוכה בכל פעם לעצה שלימה הנמשכת מהצדיק האמת, שיוכל לעמוד על ידה כנגד כל מיני עצות מקולקלות שהבעל דבר מסבב בלבו בכל יום ובכל עת.

נט. כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, מ: מעשה באיש אחד ושמו ר' ישראל מנעמירוב, אשר הפציר את אדמו"ר זצ"ל שישכים לו לנסוע למקום המלחמה בשביל פרנסה, ואדמו"ר זצ"ל מדרכיו הנעלמים לבלי לדחוק את עצמו על שום דבר (כמובא מזה הרבה בסיפוריו הקדושים) ומחמת שאף על פי כן לא רצה בשום אופן להסכים לו, ענה ואמר לו בזה הלשון: "זאלסט זיך פיר נעמין יוא מיט ניין גלייך" = תיקח לעצמך את ה"כן" ואת ה"לא" בשווה (היינו שיהיה באמת שווה אצלו בליבו אם לנסוע או לאו) אחר כך תאמר ה' קפיטל תהלים, און אחר כך ווי ס'וועט דיר אריין קומען אין דער מחשבה אזוי זאלסטו טוהן = ואחר כך איך שייכנס במחשבתך כך תעשה. וכן עשה האיש הנ"ל, ואחר כך בא לאדמו"ר זצ"ל ואמר לו שנפל בדעתו ה"כן". ואדמו"ר זצ"ל לא הוטב זאת בעיניו כלל, כי ידע ברור כיום, שהאמת לא היה בלבבו שווי ה"הן" ו"לאו" כאשר פקד עליו, כי באמת מחמת תבערת תאוות ממון חשק ורצה בכל נפשו לנסוע הנסיעה הנ"ל

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

נה. ובכלל; כבר לימדנו רבינו שגם אצל הצדיק יש בחינה של "סם חיים וסם מות", ויש כאלה שמתקרבים לצדיק בצורה לא נכונה, ומקבלים ממנו סם מוות, שגורם להם להשתגע או ליפול לגמרי^ס.

נו. ומי שרוצה לקבל עצה אמיתית מהצדיק, צריך להתחנן ולצעוק הרבה שיזכה לקבל עצה אמיתית באמת. "וצריכין לצעוק הרבה הרבה ממעמקים, מעומק הלב מאד מאד, בבחינת ממעמקים קראתיך ה', בחינת צעק לבם אל ה', עד שיזכה להמשיך עצות עמוקות מהצדיק האמת, שהם בחינת 'מים עמוקים עצה בלב איש', כדי שיזכה לידע לתת עצות לנפשו בכל דבר, באופן שיצליח הצלחה האמתית והנצחית"^{סו}.

נז. כי "זעירין אינון [= מעטים הם אלו] שיודעים עצות אמיתיות איך לסור ולשוב מזני חושך, ו[רוב בני האדם] אין יודעים לשות עצות בנפשו איך להתנהג

מקורות והערות

ס. ליקוטי עצות, צדיק מ: המתקרבים לצדיקי אמת יש בהם ארבע בחינות, שחשבו רבותינו זכרונם לברכה, לענין 'ארבעה שנכנסו לפרדס'. כי יש מי שמקבל דרך ישרה מהרב ונעשה איש כשר עד סופו, וזה בחינת 'נכנס בשלום ויצא בשלום'. ויש בחינת 'הציץ ונפגע', 'הציץ ומת', דהיינו שנתלהב יותר מדי יותר מהמידה, ועל ידי זה יכול למות או לצאת מדעתו. אך גם עליהם נאמר 'צדיקים ילכו בם'. אבל יש מי שפורש לגמרי ומתרחק מן הצדיק ונעשה מתנגד ולץ, וזה בחינת 'אחר שקיצץ בנטיעות', כי הצדיק והרב שבדור צריך שיהיה לו שני הכוחות שיש להתורה 'סם חיים וסם מות', באופן שיהיה אפשר להתקרב אליו לקבל כרצונו, 'צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו'; אם הוא חפץ באמת, יזכה לקבל מהרב דרך ישרה ועצות טובות לשוב לשם יתברך. ואם לאו, והוא בא בעקמומיות וטינא יש בלבו, יוכל גם כן למצוא בהרב מה שהוא רוצה, דהיינו שימצא בו דבר שיכפור בכל ויתרחק לגמרי, וזה בחינת 'פושעים יכשלו בם', רחמנא ליצלן.

סא. ליקוטי הלכות, ראש חודש ו, ז: כי מי שרוצה לשים לבו על דרכיו להסתכל על תכליתו וסופו. וסוף כל סוף מה שיהיה נעשה עמו, הוא יודע ומבין שצריכין בכל יום ויום עצות עמוקות הרבה להנצל ממה שצריך להנצל כל אחד כפי עניניו שיזכה לעבר היום בשלום, כי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ויום, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה. וכמה סבות והרפתקאות שעוברים על כל האדם בכל יום ויום. וכמה וכמה עצות עמוקות ותחבולות גדולות צריך בכל יום שיזכה להנצל מהרוצחים והאורבים האכזרים העומדים עליו בכל יום, שהם היצר הרע וחילותיו וצריכין בכל יום לצעק הרבה הרבה ממעמקים, מעמק הלב מאד מאד בבחינת ממעמקים קראתיך י"י, בחינת צעק לבם אל ה', עד שיזכה להמשיך עצות עמוקות מהצדיק האמת שהם בחינת מים עמוקים עצה בלב איש כדי שיזכה לידע לתת עצות לנפשו בכל דבר באופן שיצליח הצלחה האמתית והנצחית. ועל זה צעק דוד המלך, עליו השלום, הרבה עד אנה אשית עצות בנפשי וכו'. וכתוב, "בעצתך תנחני וכו'". וכתוב, "אברך את ה' אשר יעצני וכו'".

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

באופן שיזכה להיות איש כשר באמת. וכמו שצעק על זה דוד המלך עליו השלום 'עד אנה אשית עצות בנפשי יגון בלבבי יומם'. וזה ידוע מאד למי שרוצה לחוס על חייו ולהיכנס בעבודת ה', שצריך לסבול מרירות גדול, קודם שזוכה לעצה אמתית כראוי לו באמת לפי בחינתו"^{סב}.

נח. ולכן, ההדרכה בנושא זה לעובדא ולמעשה, היא: שגם אם זכה להארה מרבינו הקדוש, שעליו ללכת בדרך מסוימת – עליו לברר זאת מתוך ספרי הצדיק, ועם חברים הדבוקים בצדיק, ולהתבודד על כך לפני השם יתברך, עד שיידע איך להתנהג למעשה"^{סג}.

נט. ועיקר העצה האמתית אין אנו מקבלים אלא מתוך ספרי רבינו הקדוש. ושם נמצאים העצות הנכונות והדרכים הישרים לכל אחד ואחד. ואם ילמד ויעיין בהם בעין האמת, ימצא בכל אחת מתורותיו ושיחותיו של רבינו, דרך ישרה לעבודת ה'.

"כי כל שיחה שלו היא התעוררות נפלא ונורא מאד, ודרך ישרה ונכונה מאד לעבודת השם יתברך, לכל אחד לפי מדרגתו, יהיה באיזה מדרגה שיהיה. אפילו מי שהוא במדרגה עליונה מאד, יכול לקבל דרך ישרה ועצות נפלאות מכל שיחה ושיחה שלו. וכן להיפך, מי שהוא בתכלית מדרגה התחתונה חס ושלום באיזה מקום שהוא, יכול לקבל דרך ישרה ועצות נכונות מכל שיחה ושיחה שלו, למלט נפשו מני שחת, ולשוב אל השם באמת, אם ישם לבו לדבריו היטב,

Ⓢ "מקורות והערות" Ⓢ

סב. ליקוטי הלכות, פסח ז, י.

סג. פרפראות לחכמה, סימן ד, אות כח: וממילא מובן, שכל אחד צריך לחפש את דרכו בקודש בתוך הספרים הקדושים של הצדיק ותלמידיו ז"ל. ובעניינים כאלה שאפשר לו לדבר ולהתיישב עם חבריו, בוודאי צריך לדבר עם חבריו, כי אולי יקבל מחבריו איזה הארת הדעת בבחינת 'ומקבלין דין מן דין'. וגם צריך בכל פעם גם בכיתו, להתבודד ולשפוך שיחו לפני השם יתברך, ולהתפלל לפניו שיתקן את עצתו, וכמבואר כל זאת במקום אחר.

הציון
הקדוש

נמשנת ברסלב

ויקיים אותם באמת ובתמימות בלי שום חכמות. אשרי מי שיאחז בהם"טו.

ס. ואם יש לו לאדם "אמונת חכמים" אמיתית, יוכל לקבל מהצדיק, גם אחר הסתלקותו, עצות ברורות ושלימות, על ידי העסק בספריו הקדושים. כאשר רמז רבינו בצוואתו לאנ"ש טרם הסתלקותו"טו.

סא. ולזה בעצמו מסוגל ה"וידוי" אצל הצדיק; שיפקח השם יתברך עיניו למצוא בספרי רבינו הקדוש את העצה הנכונה והדרך הישר לעבודת ה' לפי שורש נשמתו.

מקורות והערות

סד. חיי מוהר"ן, שנח. וראה עוד מה שכתב מוהרנ"ת בספרו ימי מוהרנ"ת, חלק ראשון, אות סז: באמת אין שום דבר בעולם שלא סידר לנו יפה, ולא ציוה לנו כראוי. כי באמת בכל הדיבורים שדיבר עמנו מקודם כל הימים שזכינו לעמוד לפניו, ככולם לימד אותנו איך להתנהג תמיד כל ימי חיינו, בחייו ולאחר הסתלקותו. ובפרט כל הדיבורים והשיחות והתורות והמעשיות ששמענו ממנו מיום שבא מלמברג, שכולם היו צוואות איך להתנהג תמיד. רק שבחייו היו כמה דיבורים שלא הכנתי היטב עד היכן הם מגיעים, אבל דבריו הקדושים הם חיים וקיימים לעד, והם מים נובעים, מים עמוקים עצה בלב איש, והם טמונים בלבי. ובכל פעם הם נובעים מים חיים, ומלמדים אותנו ומזכירים אותנו איך להתנהג בכל העניינים!

סה פרפראות לחכמה, סימן סא אות יא: ומכל המבואר לעיל נראה לעניות דעתי, שהמאמר הזה היה אצל רבינו ז"ל כעין צוואה לאנ"ש המקורבים אליו ז"ל, איך שיהיה ההתנהגות אחר פטירתו ז"ל בענין ההתקרבות אליו ז"ל, ורימוז להם שהעיקר הוא להתחזק באמונת חכמים באמת ולבלי לסור מדבריהם ימין ושמאל, ועל ידי זה זוכין להוציא משפטינו לאור, היינו שיקבל וילמוד מכל הלימודים שלומד משפטי אמת והנהגות ישרות איך להתנהג, הן לעצמו הן לאחרים המתנהגים לפי דעתו, אשר זה עיקר מטרת כוונת מעלת ההתקרבות לצדיקים, ולא די לעיין בספרים קדושים לבד (כקושיית החולקים על ענין זה של התקרבות לצדיקים וכמובא גם במאמר תפלה לחבקוק סי' י"ט ובשאר מקומות בדבריו ז"ל), כי לאו כל אדם זוכה להוציא משפטי אמת והנהגות ישרות ממה שלומד בספרים, וכמו שאמר רז"ל (עיין סנהדרין צ"ג:): לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא סיעתא דשמיא, וכמו שהביא רבינו ז"ל במאמר זה עצמו מענין דואג שהיה אדם גדול והוציא משפט מעוקל שאין דוד ראוי לבוא בקהל, אשר תקוות כל קהל ישראל הוא על ידי דוד משיח ה', ומחמת זה עצמו צריכין בוודאי להתחזק מאוד ולהשתדל להתקרב לצדיקי אמת בכדי שהם ידריכו אותו בדרך ישרה כל אחד לפי בחינתו.

ורבינו ז"ל רימז בכאן שעל ידי שלימות אמונת חכמים זוכין להוציא משפטי אמת מהלימוד בספרים קדושים לבד גם כן וכן זוכין על ידי זה לעצה שלימה! שגם בשביל זה צריכין לבקש ולהשתדל למצוא איזה מנהיג אמיתי שיוכל לתקן עצתו. רק כל זמן שאין זוכין למצוא זה המנהיג האמת, אזי על ידי ששבים באמת על פגם אמונת חכמים עד שבכל פעם נחשבין בעינינו ביותר הספרים הקדושים שנתחברו על ידי צדיקי אמת ומאמין בהם ועוסק בהם בתמימות ומבטל דעתו נגדם ונזהר לבלי לסור מדבריהם ימין ושמאל, על ידי זה בעצמו נשלם אור התורה הקדושה ביותר עד שמקבלת מחכמה עילאה ומשפעת בכל החכמות שהם בחינת השכליים פרטיים, עד שעל ידי זה נמתקין כל הדינים והצמצומים בכלליות, וגם בפרטיות יוכל על ידי זה כל בחינת שכל הפרטי להמתיק בחינות הצמצומים השייכים אליו כי הוא שרשם, ואז על ידי זה יוכל כל אחד להוציא משפטי אמת מכל הלימודים שלומד, מאחר שנתתקן מוחו ושכלו, אשר בזה תלוי עיקר תיקון המשפט. וכן על ידי זה נשלמת העצה אצל כל אחד לפי בחינתו, כי שלימות העצה הוא עיקר בחינת המתקת הצמצומים כנ"ל.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

סב. ומעתה: "חזק בני ואמץ בכל כוחך לילך בדרך הישר והאמת אשר הורנו רבנו הגדול והקדוש זכר צדיק וקדוש לברכה, כי הוא חיך ואורך ימיך לעולמי עד ולנצח נצחים. ויתר מזה אי אפשר להאריך בכתב, פוק עיין ותשכח בספרי רבנו זכרוננו לברכה כל אשר תשאלך נפשך, עצות והנהגות ודרכים בעבודת ה', הפוך בהם והפוך בהם ומהם לא תזוע שאין לך מדה טובה מהם"¹⁰.

סג. ולסיום ענין זה של "דרך ישר לפי שורש נשמתו", נזכיר ב' נקודות חשובות שלימדנו רבינו:

א. לא צריך להתבלבל הרבה בעבודת ה', לחשוב בכל פעם אולי הוא צריך להתנהג בדרך אחר, רק "איך שעושים, עושים. העיקר שלא עושים רע"¹¹.

ב. כמו כן; אם התחיל להתנהג בדרך מסוימת בעבודת ה', לא יעזוב אותה, גם אם מבלבלים אותו מחשבותיו שיחליף לדרך אחר. רק ילך בדרך זו תקופה מסוימת, ורק אחר כך ישקול אם לעבור לדרך אחר או לא¹².

מקורות והערות

סו. עלים לתרופה, מכתב מפרשת ויגש תקפ"ד.

סז. שיחות מוהר"ן, רסט: לענין הבלבולים שמבלבלים את האדם בעבודתו, שלפעמים נדמה שכך הוא צריך לעשות ולהתנהג, ואחר כך נדמה לו שלא כן היה צריך להתנהג רק בדרך אחר וכו', ולפעמים יש להאדם בלבולים גדולים מזה. ענה ואמר: מה צריכין להתבלבל, איך שעושים - עושים, ובלבד שלא לעשות רע חס ושלום. "וויא מען טיט, טיט מען. אביא מעטיט ניט קיין שלעכץ חס ושלום".

סח. ליקוטי מוהר"ן ח"ב, קטו: סיפר שהיה לו התחזקות גדול בעבודתו, ולא הניח עצמו לבלבל כלל. ודרכו היה, שהיה בורר לו איזהו דרך ישרה איך להתנהג בעבודת השם, והתחיל להתנהג באלו ההנהגות ובאותו הדרך, שבחר לו. והיה מתנהג באלו ההנהגות איזה זמן, וכל מה שהיו באים עליו מחשבות אחרות לבלבלו מהנהגה זאת ולהתנהג בדרך אחר, לא היה שומע לאלו המחשבות כלל, והיה דוחה את אלו המחשבות מדעתו, ולא הניחם להיכנס בדעתו כלל, רק היה חזק ואמיץ בדעתו מאד, והיה הולך ומתנהג בדרך שבחר לו איזה זמן. אך אחר כך בהמשך הזמן, אחר כמה שבועות, חזר ובה על דעתו איזה מחשבות, שצריך להתנהג בדרך אחר, ואז, אחר שכבר עבר זמן ארוך, אז יישב עצמו ובחר לו איזה דרך וסדר אחר, כפי שהיה נראה לו אז. אבל לא הניח עצמו לבלבל בכל פעם מעבודה לעבודה ומדרך זה לדרך אחר, רק היה חזק לילך בדרך אחד זמן גדול כנ"ל.

הציון
הקדוש

נמשנת ברסלב

שפכי כמים לבך

ובו ל"א סעיפים

ובו יבואר ענין שפיכת הלב לפני הצדיק

לשוחח עם הצדיק:

א. כשאנו עומדים מול מצבת הקודש של ציון רבינו, עלינו לדעת שרבינו הקדוש נמצא שם ממש כמו בחייו, והוא רואה ושומע אותנו כבחיים חיותו. וכפי שאמר רבינו בעצמו לבתו, כשדיבר על אודות קברו לאחר הסתלקותו, "והמשיל אז לבתו על עצמו: כמו שאני עתה בחדר זה ואחר כך אני יוצא מחדר זה ונכנס לחדר השני וסוגר הדלת אחרי, אם תבואי אצל הדלת ותצעקי 'אבי אבי', לא אשמע דבריך?!".*

ב. ואף על פי שאצל נפטרים אחרים, יש פעמים רבות שאינם נמצאים אצל

א. "מקורות והערות" א.

א. שיחות הר"ן, קנו: כשהיה באומאן, שמע בביתו קול של הצועקים על הבית עלמין על קברי אבותם, שדרכם לצעוק ולהתפלל שם בקול מר כנהוג. ופעם אחת שמע אשה אחת שהיתה צועקת שם על קבר אביה: 'אבי אבי', בקול מר מאד. ובתו תחיה הייתה עומדת אצלו אז, ענה ואמר לה: האשה הזאת צועקת בכונה היטב אבי אבי, אבל אביה אינו בכאן כלל. ואמר אז, שטוב כשבאים על קברי אבות, לומר להמתים השוכנים סביב לקבר אביהם ואמם וכיוצא שבאים אליו, לבקש מהם שיודיעו לו שבא בנם או בתם אליו, כי בוודאי לא כל המתים נסתלקים ממקום קבורתם למקום שנטרדים, כי הרבה שרויים על קברם, על כן טוב להודיעם כדי שהם יודיעו לאביהם וכו'.

ואמר אז: אבל אצל הצדיק אין צריכים לחשוש על זה שמא אינו שם, כי מיתת הצדיק הוא רק כמו מי שיוצא מחדר לחדר אחר, והמשיל אז לבתו על עצמו: כמו שאני עתה בחדר זה ואחר כך אני יוצא מחדר זה ונכנס לחדר השני וסוגר הדלת אחרי, אם אתה תבוא אצל הדלת ותצעק אבי אבי וכו', לא אשמע דבריך?! כדברים האלה נשמע מפיו הקדוש כמה פעמים שרמז לכל אחד ואחד כמה גדולה המעלה של מי שיזכה לבוא על קברו הקדוש והנורא, כי בוודאי ישמע דבריו ויעזור ויושיע לו בכל מה דאפשר.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

קברם, ויש לעשות תחבולות ועצות לקרוא להם שיגיעו לשם לשמוע את תפילת המשתטח. אף על פי כן, אצל ציון רבינו הקדוש אין לחשוש לכך, כי תמיד הוא נמצא שם ושומע את תפילות המשתטחים על ציונו.²

ג. ולכן, כשם שכשהאדם בא לצדיק חי, מנהיג רחמן, הרי הוא שופך את לבו לפניו ומספר לו חסרונו. כך גם כשאנו באים לציון רבינו הקדוש, הרי אנו שופכים את לבנו כמים לפניו, ומספרים לו את כל חסרונו, ומעוררים את רחמיו שיתפלל עלינו ויפעל עבורנו ישועה.

ד. וכפי שכותב מוהרנ"ת בתפילתו: "ותזכני להיות רגיל ביותר לבוא על ציון קבריהם הקדושים, ולהשתטח שם, ולפרש שיחתי לפניהם באמת, כאילו היו בחיים חיותם ויותר ויותר! ואזכה לעורר רחמי לבם עלי. ויהמו ויכמרו רחמיהם עלי, אשר אני כלוא וסגור כל כך שנים במקומות כאלו הרחוקים ממך כאשר הם יודעים בבירור כל עניינינו ומהותנו בזה העולם העובר מתחילה ועד סוף. והם יודעים עוצם הרחמנות שיש על האדם העובר בעולם הזה "כאורח נטה ללון", ואינו חושב על אחריתו מה יעשה בעולם העומד והקיים לעד ולנצח נצחים".³

מקורות והערות

וכבר נרשמו איזה שיחות לעיל, כי כן היה דרכו בקודש, לשיח ולדבר בחכמתו הנפלאה. ובשעת השיחה לא הבינו כוונתו, ואחר כך הבינו למפרע כוונתו הקדושה, בפרט בעניין זה לבוא על קברו, שדיבר הרבה מזה בפירוש וברמז כמה פעמים, וכבר מבואר מה שייחד שני עדים וכנזכר לעיל.

והאמת, שלשון זה – שהצדיק נמצא אחר הסתלקותו כמו בבית אחר – מבואר בפירוש בכתבי האריז"ל, בספר הליקוטים על הפסוק "אך אלקים יפדה נפשי" (תהלים מח) וז"ל: "יצא מעולם הזה כמי שהולך לבית אחרת, והוא בחיים, כי כן הצדיקים במיתתם קרויין חיים".

ב כמבואר בשיחה הנ"ל המובאת בהערה הקודמת.

ג ליקוטי תפילות, לג.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

ה. ולמותר לציין שאין אנו "מתפללים" לפני רבינו הקדוש^י, ואין אנו טועים להפוך אותו לישות בפני עצמו, ול"אמצעי" בינינו לבין השם יתברך חס ושלום". אלא אנו "שופכים" לפנינו את לבנו, ו"מספרים" לו על צרתנו ומצוקתנו, ומעוררים את רחמיו שימליץ טוב בעדנו. ובזה אין שום חשש של "ודורש אל המתים".¹

מקורות והערות

ד. וכפי שאפשר לראות בכל המכתבים של מוהרנ"ת, כשהוא מספר על תפילתו בציון רבינו, שתמיד הוא מבדיל ומבחין בין "תפילה" – אשר היא שייכת רק כלפי הקב"ה – ובין "שיחה" – שזה שייך ומומלץ גם לפני הצדיק. והרי לפניך אחד המכתבים לדוגמא: "ועליך אחי נפשי ולבבי המצוה הזאת ועל כל אנשי שלומנו הנלוים אליך, שתלכו על ציון הקדוש והנורא 'ותספרו' בפניכם לרבנו זכרוננו לברכה כל זה כאשר בלבבכם, 'ותבקשו ותתחננו' להשם יתברך שיחמול על עניותנו ושפלותנו, ויהיה בעזרנו לגמור עסקינו מהרה כי אין לנו על מי להשען כי אם על אבינו שבשמים, בכח זכות אדוננו מורנו ורבנו אור האורות זכר צדיק וקדוש לברכה, וה' הטוב יעשה". הרי לנו מפורש שכשהוא מדבר מרבינו הוא כותב "ותספרו בפניכם לרבינו ז"ל כל זה כאשר בלבבכם", וכשהוא מדבר מהקב"ה הוא כותב: "ותבקשו ותתחננו להשם יתברך".

ה. ראה נא את לשונו הבהיר רבי אברהם ב"ר נחמן בספרו ביאור הליקוטים, תורה י', ד"ה בלועי דקרח: ואגב **אורחא**, נראה לעניות דעתי לכתוב בזה על אודות המבואר מדברי הרמב"ם, שאסור לבקש משום אדם, שיבקש ויתפלל בעדו. שיש להתפלא ולתמוה בזה מכמה מקראות ומאמרי חז"ל, שמבואר מהם, שביקשו נפשות ישראל ממש רבינו עליו השלום וכו', ומשמאל הנביא וכו', שיבקשו ויתפללו בעדם. [וגם עיין בגירסת הב"ח שבמסכת סוטה על אודות קברו של משה רבינו עליו השלום וכו', משה רבינו התפלל בעדינו וכו']. ולזאת נראה מבואר, שכל דברי חז"ל על אודות האיסור [הנ"ל, הוא כשמתכוין לעשות בזה את מי שיבקש מאתו, לאמצעי חס ושלום. כי דייקא בזה, נמצא איסור גדול. ונודע על פי דברי האריז"ל, שכל נפשות ישראל נחשבים לחלקי השכינה [העמוסים מני בטן כנודע] ואמצעי כביכול, בין כל העולמות ובין השם יתברך בעצמו. וגם לפי זה יש לבאר לפי עניות דעתי בהפלאת דברי חז"ל, שבני נח לא נצטוו על השיתוף. כי דייקא נפשות ישראל נצטווים ומוזהרים שלא יעשו שום שיתוף ואמצעי [ביניהם], על אשר באמת לא נמצא כלל ביניהם שום אמצעי, כי הם עצמם האמצעי והשכינה כביכול. זאת מצד המעלה והיתרון שנמצא ביניהם בעצמם לכל אחד על חבירו, כי אין שני בני אדם שוין [ובפרט נפש הצדיק הנ"ל]. בוודאי יש להם לעורר זה לזה, שיבקש רחמים כל אחד על חבירו. כי גם החכם והצדיק בעצמו, מוכרח שיבקש מנפשות הנלווים אליו, לבקש ולהתפלל בעדו. וגם זה ענין ההכרח שאמרו חז"ל להצטרף בתפלת הפושעים והרחוקים. כי גם זה ענין ההכרח הנ"ל, כד אתי יתרו וכו'.

ו. וכבר האריכו רבים בביאור סוגיה זו (וראה בקונטרס הנפלא "חיי נפש" להגה"ח רבי גדליה קעניג זצ"ל [ונדפס היום בתוך שו"ת שערי צדיק] שהאריך לבאר ענין זה, בסעיפים לו-לז). וכל המעיין בסוגיא זו לאשורה רואה שאין כאן שום בית מיחוש, וכל החשש הוא רק כשפונה אל הצדיק כמי שפונה אל ישות שיש לו כח מצד עצמו להושיע, אבל לספר צערו לפני הצדיק ולבקש ממנו שיעורר רחמים וימליץ טוב בעדו, אין בזה שום סרך של חשש. וכמו שכתב בשו"ת המנחת אלעזר (ח"א סימן ס"ח) אחר שהאריך בבירור סוגיה זו, וזה לשונו: "אחרי שראיתי בספרים קטנים מהאחרונים שכתבו באזהרות שלא לשום מגמתו לבקש מהמתים להליץ בעדו כי הוא בכלל ודורש אל המתים, ולעניות דעתי האזהרה למוֹתָר, כי אין בזה איסור, אדרבה מצוה איכא".

ונסיים בלשונו של הקב הישר (פרק עא) שכתב בזה הלשון: "שהקב"ה גזר כן להיות נפשות הצדיקים מצויין על הקברות לטובת ישראל, שיהיו שומעין לתחינות ותפלות ישראל הבאים להתפלל על

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

1. וכך נוהגים אנ"ש תמיד, מימיו של מוהרנ"ת עד ימינו אנו, שמפרשים שיחתם ושופכים את לבם לפני רבינו הקדוש, ומספרים לפניו את צרתם ומצוקתם, ממש כמו לפני צדיק חי¹.
2. ובכל עת שהיה מוהרנ"ת בצרה, היה עולה לציון רבינו ומספר לפניו את צערו, ומעורר את רחמיו שימליץ טוב בעדו. ומתפלל ומתחנן להשם יתברך, שירחם עליו ויושיעו בזכות הצדיק האמת השוכן פה.
3. עד כדי כך, שכשמוהרנ"ת קיבל מכתבים מבנו ומאנ"ש שבו כתבו לו על צרותיהם, עלה לציון רבינו הקדוש להתפלל לפני ה' על צרתם. "וגם קריתי שני מכתבים לפני השם יתברך ולפני רבנו זכרונו לברכה!"² – הוא קרא את המכתבים שלהם לפני רבינו...
4. כמו כן, כשעסק מוהרנ"ת בהדפסת הספר "ליקוטי תפילות", ונתקל בקשיים רבים, שלח מכתב לאומן ובו ביקש מרבי נפתלי ידידו ומשאר אנ"ש, שיעלו על הציון הקדוש ויספרו לפני רבינו את כל הסיפור שעובר עליו, ויתחננו להשם יתברך שיושיע בזכות הצדיק.
5. וכך הוא כותב: "טוב להודות לה' על העבר ולבקש להבא שיהיה השם יתברך עמנו ויעזרנו ויושיענו בנפלאותיו לגמור מהרה הדפסת התפילות כרצונו

⦿ "מקורות והערות" ⦿

הקברות, וכל מי שיש לו איזה צער יבוא אל קברי אבותיו או שאר קברות, ויודיע צערו להנפשות, כי בעת שהנשמות ונפשות שומעין תפילתן של החיים המתפללין על צערו או עולין לרוחות שבגו עדן, והרוחות עולין אל חדרי גן עדן, אשר שם נשמות הקדושות, ומעוררין האבות שבארץ ישראל ושם משתחוים לפני כסא הכבוד ומתפללין על החיים". עכ"ל.

ז. ראה לדוגמא, עלים לתרופה, קסה: והלכנו על ציון הקדוש וצעקנו שם הרבה להשם יתברך זעקות גדולות ומרות ובכיה ובדמעות הרבה, והיה רעש גדול יותר מיום כיפור, ובודאי עלה שוועתנו לשמים.

ח. עלים לתרופה, מכתב מיום תענית אסתר תקצ"ה: כל זה כתבתי אתמול בעת שהגיע מכתבך, והנה עתה היום יום ו' ערב שבת קודש, וכבר הייתי קודם אור היום על ציון הקדוש, ונתעוררתי לזה על ידי מכתבך, שהכריחוני לילך היום לפרש שיחתי שם. והוצאתי בכונה מכתבך, ונזכרתי מה שכתוב בהם, ונפל עלי בכיה, ואז עזר ה' לי שפירשתי שיחתי קצת לפני השם יתברך, וגם קריתי שני מכתבים לפני השם יתברך ולפני רבנו זכרונו לברכה! ובודאי לא היה אפשר להתאפק מלהוריד דמעות.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

יתברך וכרצון רבנו הנורא זכרונו לברכה. כי עדיין אנו צריכין ישועה ורחמים רבים לגמרם. כי אין לי על הוצאות הגמר, וגם על הנייר לווייתני, וגם איני יודע היכן להדפיסם ... ועל זה באתי במכתב הזה להודיע לך ולכל אנשי שלומנו כל זה, ועליך אחי נפשי ולבבי המצוה הזאת, ועל כל אנשי שלומנו הנלוים אליך, שתלכו על ציון הקדוש והנורא ותספרו בפיהם לרבנו זכרונו לברכה כל זה כאשר בלבבכם, ותבקשו ותתחננו להשם יתברך שיחמול על עניותנו ושפלותנו, ויהיה בעזרנו לגמור עסקינו מהרה. כי אין לנו על מי להישען כי אם על אבינו שבשמים, בכח וזכות אדוננו מורנו ורבנו אור האורות זכר צדיק וקדוש לברכה”

ט.

י. ומלבד עצם 'שפיכת הלב' לפני הצדיק, מסוגל המקום הקדוש הזה לשפוך שם לבו כמים נוכח פני ה'. וכפי שכותב רבי נפתלי לידיד נעוריו, בזה הלשון: "הנני מסיתו לטוב לחשוב מחשבות עמוקות, להתגבר ולהתקרב לאורו זכרונו לברכה מחדש בעובדא ובמילולא, לילך ולבוא ולומר תהלים על ציונו הקדוש. ואולי יזכה לשפוך לבו לפני השם יתברך, אשר במקום הציון הקדוש מקום הגון וראוי לזה, ולספר את כל אשר עבר עליו מעודו. ונקודת פנימיות לבבו הטוב, מבין היטב אשר זה טובתך בגשמיות וברוחניות".

לספר כל חסרונו:

יא. רבינו הקדוש יודע היטב כל מה שעבר ועובר על כל אחד ואחד. "ואני יודע ומאמין באמת" – כותב מוהרנ"ת – "שאדוננו מורנו ורבנו יודע היטב בכלליות ובפרטיות כל מה שנעשה עם כל הנפשות בכל דור ודור מיום ברוא

מקורות והערות

ט. עלים לתרופה, מכתב מיום ב' וישב תקפ"ז. וכבר הערנו לעיל שמלשון המכתב אנו רואים חלוקה ברורה בין "לספר ולפרש שיחתו" לפני הצדיק, ובין "תפילה ובקשה" מהשם יתברך.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

אלהים אדם על הארץ, עד הנה, ועד הסוף האחרון. ויודע כל התיקונים של כל אחד ואחד. וכל הידיעות הללו הם אצלו דבר קטן, כי השיג השגות אלהות שאי אפשר לתפוס במחשבה כלל".

יב. אך אף על פי שרבינו יודע מעצמו כל מה שעובר עלינו, אף על פי כן, כדי שיוכל לפעול ישועה עבור האדם ולתקנו, מוטל על האדם לבוא ולספר לפניו כל חסרונו. וכפי שאמר רבינו הקדוש: "אני אין לי מה לעשות בזה העולם כלל, כי בשבילי איני צריך לעשות כלל. רק באתי לעולם לקרב נפשות ישראל להשם יתברך. אבל איני יכול לקרב כי אם מי שבא אצלי, ומספר לי חסרונו – אני יכול לתקנו".¹⁰

יג. ולכן, בבואנו לציונו של רבינו, עלינו להשתדל לספר לפניו את כל חסרונו, כדי שיוכל לעסוק בתיקוננו וישועתנו. וזהו עיקר ענין ה"וידוי דברים" שדיברנו על כך בפרק הקודם. כי עיקר הוידוי דברים, אינו רק לפרט את העוונות, אלא בעיקר לשפוך את הלב ולספר לפני הצדיק כל מה שעבר ועובר עליו.¹¹

יד. ואל יסתפק האדם בתפילה כוללת, אלא ישתדל בכל כוחו לפרש שיחתו, ולשפוך את לבו, ולספר בפרוטרוט את כל המעיק על לבו. למען יוכל הצדיק לעסוק כראוי בתיקונו. וככל שהאדם מפרט ומפרש את שיחתו וסיפורו לפני הצדיק, כך הוא יכול לפעול עבורו ישועה ותיקון ביתר שאת ויתר עז.¹²

מקורות והערות

י. עלים לתרופה, מכתב מיום ג' יתרו תר"ב. וראה בשיחות הר"ן, שיחה קפד, שכתב: שמעתי בשמו שאמר, שתיכף כשאחד בא אליו והוא נותן לו שלום ופושט ידו לידו (כמנהג העולם בשעת נתינת שלום) אז תיכף הוא יודע כל מה שעבר אותו האיש. ואמר רמז על זה: "יד ליד לא ינקה רע" (משלי יא, כא) שתיכף כשפושט "יד ליד" דהיינו נתינת שלום, שוב "לא ינקה רע" כי תיכף נתגלה לו הכל.

יא. חיי מוהר"ן, שז.

יב. וכמו שאנו רואים כמה פעמים, הן מלשון רבינו הק' והן מלשון מוהר"ן, שתיכף עניין הוידוי דברים הוא לא רק למנות את החטאים והעוונות, אלא לספר לפני הצדיק את לבו. וכלשון רבינו הקדוש בתורה ד' סעיף ט': "שבא אצל תלמיד חכם ומספר לפניו כל לבו". וכן אנו רואים מדברי אנ"ש [ובמיוחד ב"ימי שמואל"] שהבינו כך למעשה, ועיקר הוידוי דברים שלהם היה לספר את כל לבם לפני הצדיק.

יג. וכמו שאנו רואים גם לגבי התפילה להש"י, שככל שהאדם מפרש את לבו ומפרט את צרכיו, כך זוכה לעשות כלים לישועתו. וכבר ידוע מה שאמרנו חז"ל שלפעמים על ידי שאין האדם מפרש ומפרט

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

אוהב נאמן:

• כדי לחזק את לב החסידים, שיתחזקו בכל כוחם לשפוך שיחם וצערם לפני רבינו הקדוש – הננו להזכיר מעט מגודל האהבה שרבינו רוחש אלינו. כי כשנזכור את גודל אהבתו אלינו, וגודל צערו שיש לו כשכואב לנו משהו ברוחניות ובגשמיות, נתחזק לשפוך לפניו את הלב כמו ששופכים לפני אוהב נאמן ורחום.

טו. "האהבה שיש בין הצדיק ואנשיו, זאת האהבה אין לשער והיא אהבה אמתית, אהבה עצמית באמת לאמתו. כי הצדיק אוהב את אנשיו באהבה גדולה ורבה מאד, וחפץ בטובתם מאד באמת. אם היה אפשר לו, היה נותן להם כל הטוב שבכל העולמות. וגם בעולם הזה הוא רוצה שייטב להם מאד".

טז. וכל אחד מאתנו, חקוק בלבו של רבינו הקדוש. כמו שכתב רבינו בעצמו במכתבו לאנ"ש: "הלא כה דברי אוהבכם באמת, וכל אחד ואחד מכם יתיב בתוונא דליבאי. נחמן בן מו"ה שמחה יצ"ו".^ט ובמכתב אחר הוא כותב: "ותדעו שאף על פי שאני רחוק עכשיו מכם, אין זה כי אם ריחוק הגופות, ואין ריחוק חס ושלום בנפשותינו, כי קרובים אנחנו. אהובי אחיי ורעיי"^{טו}.

יז. וכשאמר פעם אחד מאנשיו לרבינו שלא ישכח ממנו, ענה לו רבינו: "איך אפשר לשכוח אחד מכם? הלא כל אחד ואחד יש לו אצלי מקום בלבי!"^{טז}.

© "מקורות והערות" ©

את בקשתו כראוי, אינו זוכה לישועה ראויה, ואכמ"ל.

יד. עלים לתרופה, בתחילתו.

טו. שם.

טז. שיחות הר"ן, קפח: ואמר לאחד מאנשיו שביקש אותו שלא ישכח אותו, ענה ואמר: איך אפשר לשכוח אחד מכם? הלא כל אחד ואחד יש לו אצלי מקום בלבי!

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

יח. וכשאחד מאנשיו מתאנח בצער, שומע הצדיק את אנחתו, וכואב את כאבו. "כי הצדיק שומע כל האנחות של הדבקים בו". ועל אחת כמה וכמה, כשבאים לפניו ומספרים לו את הצער, הרוחני או הגשמי, הרי הוא חש את הצער עד למאד. וכפי שהעיד על עצמו, ואמר: "כשאחד מספר לי צערו, אני מרגיש בעצמי הצער יותר ממנו, וממש נוטפין ממני הדמים מגודל הצער שאני מרגיש יותר ממנו, כי הוא יכול לחשוב מחשבות אחרות ולשכוח הצער, אבל אני מרגיש מאד".^ט

יט. ולא לחינם מתבטא מוהרנ"ת על רבינו "אין אוהב ישראל כמותו!". "וכעת עלינו לשבח לאדון הכל, אשר זכינו להיות בחלקו. והבדילנו מן החולקים על אמת כזה, החולקים על חיותם של עצמם, כי אין נמצא אוהב ישראל כמותו! ולה' הישועה שירחם על עמו ישראל ויאיר בכולם האמת, כי האמת הוא אחד".^ט

כ. ולכן, לעניינינו: כשאנו באים לציונו של רבינו הקדוש, אנו באים לפני צדיק שאוהב אותנו אהבת נפש, ומצטער בצערנו אף יותר מאתנו. וכל הפצו ותשוקתו היא רק להיטיב אתנו ולהמליץ טוב עבורנו. כך שאין לנו אלא לשפוך לפניו שיחנו וצערנו, והוא ברחמיו יתפלל עלינו ויפעל עבורנו כל טוב

❦ "מקורות והערות" ❦

יז. ליקוטי מוהר"ן, ח.

יח. שיחות הר"ן, קפח: אמר: שפליאה בעיניי אם מביאין פדיון לאחד ומספרין לו צערו, כגון מחולה וכיוצא - כשאינו מרגיש הצער והיסורין כמו החולה בעצמו וכו'. והיוצא מדבריו הוא, שהוא מרגיש הצער והיסורין כשבאין לפניו שיתפלל על החולה וכיוצא, כמו החולה בעצמו ממש! וכן נשמע מפיו כמה פעמים ואמר: בתחילה הייתי מבקש מאתו יתברך שאהיה מרגיש צער ויסורין של ישראל, כי לפעמים היה אחד בא וסיפר לי צערו ולא הייתי מרגיש הצער, והייתי מתפלל שארגיש צערו של ישראל. עכשיו, כשאחד מספר לי צערו, אני מרגיש בעצמי הצער יותר ממנו, וממש נוטפין ממני הדמים מגודל הצער שאני מרגיש יותר ממנו, כי הוא יכול לחשוב מחשבות אחרות ולשכוח הצער, אבל אני מרגיש מאד כנזכר לעיל.

יט. עלים לתרופה, מכתב מיום ל"ו לעומר תקצ"ז.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

סלה. אשר זה כל תקוותנו, כי "לולא הישועות והחסדים והניסים והנפלאות שנמשכין בכל יום על ידי תפילתם הנוראה, בוודאי לא היה אפשר לאדם להתקיים"³.

הקושי לפרש שיחתו:

כא. אמנם, כבר ידוע הכלל שכפי גודל מעלת הדבר, כך גם התגברות היצר הרע. ולכן, דבר זה – לפרש שיחתו ולספר את לבו לפני רבינו הקדוש – קשה וכבד מאד, והיצר הרע מתגבר מאד בכל מיני אופנים, למנוע את האדם ולהכביד עליו, לבל יפרש שיחתו ולבל ישפוך את לבו לפני רבינו הקדוש.

כב. וכל כך היה ידוע קושי זה אצל אנ"ש, עד כדי כך, שכשזכו לשפוך את לבם בציון הקדוש, היו מתבטאים בשמחה: "היום נתן לי רבינו להיכנס / לגשת אליו" ...³⁴. כי אכן, לא כל יום אפשר "לגשת" לרבינו; פעמים רבות באים לציונו, ונשארים לעמוד מרחוק...

כג. גם מוהרנ"ת מתבטא במכתב: "כי כל מגמתי וכל תשוקתי ותקוותי הוא רק להיות על ציון הקדוש הרבה פעמים, 'אולי אזכה' לפרש את שיחתי לשפוך לבי כמים נוכח פני יי"³⁵. ללמדך, שגם הוא לא זכה תמיד לשפוך לבו כמים בציון הקדוש"³⁶.

מקורות והערות

כ. עלים לתרופה, מכתב קה: ואלמלא החסד והרחמים הנפלאים שממשיכין גדולי הצדיקים. ובפרט צדיקי שוכני עפר שהם מתפללין על העולם, ולולא הישועות והחסדים והניסים והנפלאות שנמשכין בכל יום על ידי תפילתם הנוראה, בוודאי לא היה אפשר לאדם להתקיים.

כא. שיש"ק ד, קד: בעת שזכו לשפוך ליבם כמים בציון רבנו, אמרו בצחות: "היום הניחני רבנו לגשת אליו", "היינט האט מיר דער רבי צו גילאזט צו זיך".

כב. עלים לתרופה, שס.

כג. לפי מדרגתו, כמוכן. והלוואי שיהיה לנו במצבים הכי טובים, את ההרגשה הכי גרועה שהייתה למוהרנ"ת בציון...

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

כד. הפלא הוא, שגם בחיי רבינו, לא היה קל לפרש שיחה לפניו. וכאשר סיפרו אנשי רבינו הקדוש, שהיה קשה עליהם מאד לפרש את לבם לפני רבינו, ולפעמים לא יכלו לפתוח פיהם כלל. וגם אם הצליחו לדבר, לא יכלו לפרש שיחתם כראוי⁷¹.

כה. יותר מכך: אפילו להיכנס לחדרו של רבינו, היה כבד וקשה מאד! וכפי שאמר רבינו בעצמו: "להיכנס אצלי ולהתקרב אלי, הוא דבר קשה מאד. ואפילו בניי עצמם – וכי יש יותר מקורב מבנים? – אפילו הם, כל אימת שרוצים להיכנס אצלי, יש על זה כמה בלבולים ומחשבות הטורדות וכיוצא. והעיקר בשעת ההתחלה, נמנע וקשה וכבד מאד להיכנס ולהתקרב"⁷².

כו. ולכן, גם היום; הכניסה לחדרו של רבינו, ועל אחת כמה וכמה לגשת לפניו ולספר ולשפוך לפניו את הלב – קשה וכבד מאד. וצריכים רחמים רבים והתגברות גדולה, להתגבר על הכבדות והקושי, ולפרש שיחתו ולשפוך לבו לפני הצדיק. ולא לחינם הוא כך, שכן הבעל-דבר יודע כמה הוא יפסיד אם זה יקרה...

כז. אמנם, יש לדעת ולזכור שהמניעה והכבדות הזאת, אינה אלא שטות, וצריכים עזות גדולה לשבור אותה ולהתגבר עליה. וכבר נתן על כך רבינו משל: "גיבור אחד חגר מתניו לכבוש חומה חזקה, ואחר כך כשבא אל השער, היה ארוג על השער מטווה מקורי עכביש שסתם השער; וכי יש שטות מזה שיהיה חוזר ממלחמתו מחמת הסתימה של הקורי עכביש?!".

מקורות והערות

כד. שיחות הר"ן, רלב: עוד שמעתי מפי הנ"ל, שכמה פעמים נכנס אליו ורצה לדבר עמו ולא היה יכול לפתוח פיו לדבר לפניו מה שבלבו ... אחר כך בעת שזכה לדבר עמו, אז כשנכנס אליו ורצה גם כן לדבר, והיה קשה עליו מאד לדבר.

כה. חיי מוהר"ן, שיח: אמר, לכנס אצלי ולהתקרב אלי הוא דבר קשה מאד, ואפילו בניי עצמם – וכי יש יותר מקורב מבנים – אפילו הם, כל אימת שרוצים לכנס אצלי, יש על זה כמה בלבולים ומחשבות הטורדות וכיוצא. והעיקר בשעת ההתחלה, וכל זמן שנקרא התחלה אז הוא קשה מאד להתקרב, וגם אחר כך נעשה מה שנעשה, אך בהתחלה כל זמן שנקרא התחלה, הוא דבר נמנע וקשה וכבד מאד לכנס ולהתקרב.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

"ומבואר הנמשל ממילא, לעניין מה שקשה על האדם לדבר לפני השם יתברך או לפני הצדיקים האמתיים מה שבלבו, וכל זה מחמת בושה וכבודות שלו שאין לו עזות דקדושה – בוודאי הוא שטות גדול. כי הלא הוא רוצה לכבוש בדיבורו מלחמה חזקה שהוא מלחמת היצר, ועכשיו כשהוא סמוך לדבר, ולכבוש ולשבר חומות ולפתוח שערים על ידי הדיבור, ובשביל מניעה קלה מחלישות דעתו וכיוצא, ימנע חס ושלום מלדבר?! כי הלא המניעה הזאת נחשבת לסתימה של קורי עכביש, כנגד החומות שרוצה לשבר בדיבורו"¹².

כח. ולכן, בראות האדם שמתגבר עליו כבידות הלב – יזכיר את עצמו איזה כוח עצום יש לדיבוריו לפני הצדיק כאן בציון הקדוש, ואיזה מלחמות הוא יכול לכבוש ולנצח על ידי שיתגבר על הכבידות וישפוך את לבו. ועל ידי זה יאזור חיל לבלי להיבהל מכבידות הלב, רק להתגבר לספר את לבו לפני הצדיק.

כט. והעיקר, שלא ימתין על "התעוררות והתלהבות הלב", רק יראה לדבר בפיו דיבורי תפילה ותחנונים, ודיבורי התעוררות, גם אם אין לו שום התעוררות בלב. כי העיקר הוא הדיבור, והתעוררות הלב בא ממילא¹³. וגם אם אינו בא

⦿ "מקורות והערות" ⦿

כו. שיחות הר"ן, רלב: אחר כך בעת שזכה לדבר עמו, אז כשנכנס אליו ורצה גם כן לדבר, והיה קשה עליו מאד לדבר, ענה רבנו זכרונו לברכה ואמר: גיבור אחד חגר מתניו לכבוש חומה חזקה, ואחר כך כשבא אל השער, היה ארוג על השער מטווה מקורי עכביש שסתם השער; וכי יש שטות מזה שיהיה חוזר ממלחמתו מחמת הסתימה של הקורי עכביש?! (והנמשל מובן). ואחר כך אמר לו: העיקר הוא הדיבור, שעל ידי הדיבור יכולין לכבוש הכל ולנצח כל המלחמות! ואמר: אף על פי שיכולין להתבודד במחשבה, אבל העיקר הוא הדיבור.

ומבואר הנמשל ממילא, לעניין מה שקשה על האדם לדבר לפני השם יתברך או לפני הצדיקים האמתיים מה שבלבו, וכל זה מחמת בושה וכבודות שלו שאין לו עזות דקדושה, בוודאי הוא שטות גדול. כי הלא הוא רוצה לכבוש בדיבורו מלחמה חזקה שהוא מלחמת היצר, ועכשיו כשהוא סמוך לדבר, ולכבוש ולשבר חומות ולפתוח שערים על ידי הדיבור, ובשביל מניעה קלה מחלישות דעתו וכיוצא, ימנע חס ושלום מלדבר?! כי הלא המניעה הזאת נחשבת לסתימה של קורי עכביש, כנגד החומות שרוצה לשבר בדיבורו.

כז. חיי מוהר"ן, תמא: פעם אחת דיבר רבנו זכרונו לברכה שצריכין לעסוק הרבה באמירת תהלים ותחינות ובקשות והתבודדות וכו'. ושאל אותו הרב רבי יודל זכרונו לברכה: איך לוקחין לב? (רצונו לומר: איך זוכיין שיהיו הדיבורים בהתעוררות הלב). השיב לו רבנו זכרונו לברכה: תאמרו לי אצל איזה צדיק קיבלתם התעוררות הלב?! העיקר הוא האמירה בפה! רצונו לומר, להרבות בדיבורים של תחינות ובקשות בפה, והתעוררות הלב בא ממילא.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

על ידי הדיבורים להתעוררות הלב, אעפ"כ עצם הדיבורים נחשבים להתגלות ההתעוררות הפנימית שבנפשו ולבו.^כ

ל. וגם אם אינו יכול להוציא מפיו רק דיבור אחד בלבד, גם כן לא יפול בדעתו מחמת זה. ויקיים מה שלימדנו רבינו "שאפילו אם אינו יכול לדבר רק דיבור אחד, יהיה חזק בדעתו, וידבר אותו הדיבור כמה וכמה פעמים בלי שיעור וערך. ואפילו אם יבלה כמה וכמה ימים בדיבור זה לבד גם זה טוב. ויהיה חזק ואמיץ, וירבה לדבר אותו הדיבור פעמים אין מספר, עד שירחם עליו השם יתברך, ויפתח פיו, ויוכל לפרש שיחתו"^{כט}.

לא. ולסיום, כדאי לדעת: רבינו נתן עצה לאחד שהיה קשה לו לדבר ולפרש שיחתו לפניו, וכך אמר לו: "תרגיל את עצמך לדבר עם השם יתברך, ואז תוכל לדבר אתי!"^ל. וכך גם בדורנו: ככל שהאדם רגיל יותר משך השנה, להתבודד ולפרש שיחתו לפני ה' - יותר קל לו לפרש שיחתו לפני רבינו בציון הקדוש.

מקורות והערות

כח. ליקוטי מוהר"ן ח"ב, צח: עוד אמר לענין התחזקות בהתבודדות ותחינות ובקשות, כי הדיבור יש לו כח גדול לעורר את האדם, אף על פי שנדמה להאדם שאין לו לב, אף על פי כן כשידבר הרבה דברי התעוררות ותחינות ובקשות וכיוצא, זהו בעצמו שמדבר, הוא בחינת התגלות התעוררות לבו ונפשו להשם יתברך, כבחינת 'נפשי יצאה בדברו', שהדיבור בעצמו הוא התגלות הנפש והלב. ולפעמים על ידי שידבר הרבה, אף על פי שיהיה בלא לב כלל, אף על פי כן יבוא אחר כך על ידי זה להתעוררות גדול בלב ונפש. והכלל כי הדיבור בעצמו יש לו כח גדול.

כט. ליקוטי מוהר"ן ח"ב, צו: עוד אמר לענין התבודדות, שהיה דרכו ז"ל לזרז מאד בזה להיות רגיל מאד בהתבודדות, לפרש שיחתו לפני השם יתברך בכל יום ויום. ואמר: שאפילו כשאין יכולין לדבר כלל, אפילו כשמדברין רק דיבור אחד, גם כן טוב מאד. ואמר: שאפילו אם אינו יכול לדבר רק דיבור אחד, יהיה חזק בדעתו, וידבר אותו הדיבור כמה וכמה פעמים בלי שיעור וערך, ואפילו אם יבלה כמה וכמה ימים בדיבור זה לבד גם זה טוב. ויהיה חזק ואמיץ, וירבה לדבר אותו הדיבור פעמים אין מספר, עד שירחם עליו השם יתברך, ויפתח פיו, ויוכל לפרש שיחתו.

ל. שיחות הר"ן, רלב: ופעם אחת היה עומד ומשמשו, והיה בדעתו לדבר עמו מיד, אבל לא היה יכול לפתוח פיו כלל. ואחר כך ציווה רבנו זכרונו לברכה, שיושיט לו מנעליו לנעלם לכבוד שבת, כי היה אז אחר יציאה מהמרחץ בערב שבת, ואז בעת שהושיט לו מנעליו, ענה רבנו ז"ל מעצמו ואמר לו: תרגיל עצמך לדבר לפני השם יתברך, ואז תוכל אחר כך לדבר עמי גם כן!

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

מופתים וישיעות

זבו נ"ה סעיפים

זבו יבואר בס"ד ענין המופתים והישיעות שאפשר לזכות
בציון רבינו הקדוש

הקב"ה גוזר וצדיק מבטל:

א. בציון רבינו הקדוש, אפשר לפעול כל הישיעות שבעולם, הן ברוחניות הן בגשמיות. שכן, כל השפע שיש בעולם – הן פרנסה הן בנים והן כל שאר ההשפעות ברוחניות ובגשמיות – נמשך על ידי נשמת הצדיק האמת. כי הוא "המשביר לכל עם הארץ"^א, והוא יש לו את הידיים הרוחניות לקבל את

א. "מקורות והערות" א

א. ליקוטי הלכות, ברכת המזון ג, ב: כי כל ההשפעות וכל הברכות נמשכין מהצדיק, שהוא בחינת ויוסף הוא השליט, שהוא מקור כל הברכות וכל ההשפעות בחינת ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשביר לכל עם הארץ.

ליקוטי הלכות, תשעה באב ותעניות ג, ב: כל ההשפעות וכל השביעה נמשך מהצדיק הדור בחינת יוסף, שהוא בחינת נהר יצא מעדן להשקות את הגן. כי כל הדברים כולם נמשכין מארבעה יסודות, שכולם נמשכין מהצדיק, שהוא בחינת ונהר יצא מעדן להשקות את הגן. כי הצדיק משקה ומרווה את הארץ, שעל ידי זה נמשכין כל ההשפעות, כי כל הגשם והמטר יורדין על ידי הצדיק, כמו שכתוב כי לא המטיר ה' על הארץ ואדם אין וכו', שהוא הצדיק, שעל ידו נמשך כל המטר להשקות אל כל פני האדמה, כי הוא בחינת נהר יוצא מעדן להשקות וכו' ומשם יפרד וכו'. ועל כן נמשכין כל ההשפעות על ידי הצדיק, בבחינת ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו, בחינת וכל הארץ באו מצרימה אל יוסף לשבור, כי יוסף הוא השליט הוא המשביר וכו'. כי יוסף, שהוא השליט, שהוא הצדיק הדור שממנו נמשכין כל הארבעה יסודות, שהוא הראש בית וכו' (כמבואר במאמר הנ"ל), שהוא נהר יצא מעדן להשקות את וכו', הוא המשביר, כי ממנו נמשכין כל השביעות וכל ההשפעות. שכולם כלולים בארבעה יסודות שנמשכין מהצדיק כנ"ל.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

השפע מלמעלה, ולהשפיע אותו לכל בני העולם.² וה"צדיק יסוד עולם", דומה לעפר, שממנו צומח הכל, וממנו כל ההשפעות.³ וככל שהאדם קרוב לאותו צדיק, כך באים לו כל ההשפעות, בנקל יותר.⁴

ב. וגם אם אין האדם ראוי מצד עצמו לכל אלו הטובות, הרי שבזכות וכח ההשתטחות על הציון הקדוש, יכול להיושע לפנים משורת הדין. כמו שכתב רבינו בספר המידות: "על ידי השתטחות על קברי הצדיקים, הקדוש ברוך

מקורות והערות

ב. ליקוטי מוהר"ן, פח: הנה ידוע, כי ההשפעות והברכות אי אפשר להם לבוא לעולם אלא על ידי הצדיק. כי הצדיק יש לו ידיים במה לקבלם, דהיינו אהבה ויראה, כי הם הידיים לקבל בהם כל ההשפעות וכל הברכות.

ג. ליקוטי מוהר"ן, ע: והצדיק הוא בחינת עפר, כי הצדיק הוא יסוד עולם כמו שכתוב 'צדיק יסוד עולם', וכל הדברים עומדים עליו... וזה הצדיק, ממשיך כל ההשפעות לעולם, בבחינות (איוב כ"ח) 'ועפרות זהב', שכל ההשפעות נמשכין מבחינות עפר, מהצדיק.

ובפרט לאחר הסתלקותו, כשהצדיק הוא 'שוכן עפר', בודאי יש לו כח להמשיך ולהשפיע כל ההשפעות הטובות. וראה דבר פלא מה שכתב הגה"ח רבי גדליה קעניג בקונטרס "חיי נפש", שהעתיק שם מהמגלה עמוקות, על אודות כוחו של הצדיק בקברו להשפיע שפע לעולם, וזה לשונו (חיי נפש, סעיף לו): חיי נפש, סעיף לו: והגאון הקדוש מאור הגולה המקובל האלקי מוהר"ן שפירא זיע"א בספרו מגלה עמוקות פרשת בשלח כתב וז"ל: וכמו שבמצרים הפרנסה באה מיוסף, ויכלכל יוסף וגו', כי הוא נקרא (מלכים א, ד) 'כלכל', ועתה בא משה ויקח עצמות יוסף (שזה בחי' קבר הצדיק וכמבואר בליקו"א סי' רי"א בצירוף מ"ש בספר חיי מוהר"ן בחלק שיחות השייכים להתורות סי' נ"ט ע"ש היטב. ועיין עוד בליקוטי הלכות ח' או"ח הלכות בציעת הפת את ל"ו שכתב כן להדיא. עו"ש באות מ"ז ע"ש) ומכוחו אכלו המן וניתן להם השבת וכו', ע"כ.

ד. ליקוטי מוהר"ן, רמ: כל ההשפעות וכל הדברים הם באים רק מהצדיק האמת, ועל כן כשמקורב להצדיק האמת, יוכל לקבל בקל את מה שצריך לו הן עשירות או בנים, אבל כשהוא רחוק מהצדיק אזי בא לו בקושי גדול, כי כל אחד מקבל עשירות או בנים לפי המזל שלו, והמזל מקבל ההשפעה מהצדיק, כי משם באים כל ההשפעות, ועל כן כשהוא רחוק מהצדיק, אזי המזל צריך לעשות לו כח גדול, כדי לקבל ההשפעה מהצדיק, מחמת שהוא רחוק ממנו.

ועל כן נמצא בזה חילוקים רבים, לפעמים מגיע לאדם עשירות והוא מת מזה ונשאר העשירות ליורשין, ולפעמים הוא מת על ידי זה שמקבל עשירות וגם אוכד את העשירות, וכן חילוקים רבים, והוא כמו למשל: כשאחד רוצה להגביה משא כבד, והוא מכניס כל כוחו להגביה המשא מחמת שכבידה מאד, ולפעמים מגביה המשא, אבל מחמת גודל הכח שהכניס בזה נעקרו ונתלשו מעיו בקרבו עד שמת מחמת זה, אבל יכול להיות שאף על פי כן נשאר המשא בידו, ולפעמים מחמת שנתלש בקרבו נופל גם המשא מידו, נמצא שזה מת מחמת שהגביה המשא וגם המשא לא נשארה אצלו אפילו לבניו, כמו כן בהנ"ל, מחמת שהמזל צריך לעשות לו כח גדול כדי לקבל מהצדיק ההשפעה, מחמת שהוא רחוק ממנו מחמת זה יכול להיות כמה חילוקים כנ"ל. אבל המקורב להצדיק, אזי אין המזל צריך לעשות לו כח, מחמת שהוא קרוב אצלו.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

הוא עושה לו טובות, אף על פי שאינו ראוי לכך".^ה

ג. וכמו שכתוב במזמור הראשון של תיקון הכללי: "אמרת לה' אדני אתה טובתי בל עליך, לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל חפצי במ". ופירש רש"י: "טובתי בל עליך - טובות שאתה עושה לי, לא עליך הם לגמלני, כי לא בצדקתי אתה מטיב לי. לקדושים אשר בארץ המה - בשביל הקדושים אשר המה קבורים בארץ, אשר התהלכו לפניך באמת. ואדירי כל חפצי במ - הם האדירים אשר כל חפצי במ, וכל צרכי נעשים בשבילם".^ו

ד. וגם אם כבר נגזרה גזירה על האדם רחמנא ליצלן - גם אז יש כח לצדיק לבטל את הגזירה, כמו שאמרו חז"ל: "הקדוש ברוך הוא גוזר וצדיק מבטל".^ז ואפילו אם מערכת המזלות מחייבת שיארע לאדם איזה צרה או מחסור רח"ל, גם אז יכול הצדיק לבטל את מערכת המזלות, ולהמשיך על האדם שפע של ישועות".^ח

ה. ואם בכל הצדיקים האמיתיים נאמר כך, על אחת כמה וכמה אצל ראש כל הצדיקים, רבינו הקדוש מוהר"ן מברסלב, בוודאי יש בכוחו לבטל כל הגזירות

Ⓢ "מקורות והערות" Ⓢ א

ה. ספר המידות, צדיק קעג.

ו וראה מה שכתב בסוף ההקדמה לתיקון הכללי: מכל המאמרים הקדושים הנ"ל רואין גודל יקרת זכות הצדיקים, אשר כבר הלכו לעולמם. אשרי האיש אשר יסמוך על זכותם כל ימי חייו, ולא יתייאש את עצמו מן הרחמים לעולם, ובכל מה שיעבור עליו כל ימי חייו, הן ברוחניות והן בגשמיות, יסמוך על זכותם, וישא ידיו ולבו לאל אמונה יתברך, ובודאי ייושע. כמו שכתוב לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל חפצי במ,^ז ובפרט כשהולכין על קבריהם הקדושים.

ז. בלשון הזה מצטטים רבים את דברי חז"ל, וכן מובא בליקוטי מוהר"ן תורה ס"ב בזה הלשון. ומקור הדברים הוא בגמרא (מועד קטן טז ע"ב) דאיתא שם: "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאי דכתיב נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הוקם על - נאם דוד בן ישי שהקים עולה של תשובה, אמר אלהי ישראל לי דיבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים, מאי קאמר, אמר רבי אבהו, הכי קאמר, אמר אלהי ישראל לי דיבר צור ישראל, אני מושל באדם, מי מושל בי? צדיק! שאני גוזר גזירה ומבטלה". ופירש רש"י: "צור ישראל - מושל באדם אני, מי מושל בי, צדיק מושל בי, ומבטלה".

ח. ליקוטי מוהר"ן, סב: כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (מועד קטן ט"ז:): 'הקדוש ברוך הוא גוזר וצדיק מבטל' ... שמערכת המזלות מחייבים איזה גזירה, וצדיק מבטל.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

שבעולם. שכן, על רבינו הקדוש נאמר הפסוק "ה' צבאות יעץ ומי יפר"^ט. כי רבינו הקדוש זכה להשגת כל חמישים שערי בינה, שהם גימטריא "מי" (50), והוא זה שיכול להפר את כל הגזירות הרעות שנגזרו על האדם ועל כלל ישראל. וגם אם "ה' צבאות יעץ" וגזר גזירה, אעפ"כ הצדיק שהוא בחינת "מי" הוא "יפר" את הגזירה.^י

ו. ולכן, גם אם אין האדם ראוי כלל לשום ישועה וטובה בעולם חס ושלום, וכבר נגזר עליו מה שנגזר – אל יתרפה ואל ירפה, רק יתעקש ויפציר בתפילה על ציון רבינו הקדוש, ויאמין שבזכותו של רבינו הקדוש השוכן פה, הוא יכול לבטל את כל הגזירות ולהיושע בכל הישועות שבעולם.

ז. והכל תלוי באמונה; שככל שיאמין באמונה פשוטה ותמימה בכוחו של הצדיק, כך יוכל לראות עין בעין ניסים ונפלאות, ומופתים נוראים, איך הצדיק

מקורות והערות

ט. לשון זה הוא פסוק בספר ישעיה (יד, כז): "כי יי צבאות יעץ ומי יפר, וידו הנטויה ומי ישיבנה". וע"פ סוד, כוונת פסוק זה הוא, שגם אם ה' צבאות יעץ וגזר, יש כח ל"מי" – שהוא סוד הבינה – להפר את הגזר דין. וכמבואר בדברי הרשב"י בתיקוני זוהר, אשר אנו אומרים את דבריו בליל יום הכיפורים, אחר אמירת 'כל נדרי', וז"ל: "קם רבי שמעון על רגליו, וסליק ידו לגבי עילא, ושבח למארי עלמא, ואמר, רבון עלמא עביד בגין שכינתא דאיהי בגלותא, ואם איהי באומא הא אבא ואמא דאינון חכמה ובינה יקלין למעבד התרה, הךא הוא דכתיב יהוה צבאות יעץ ומי יפר, אם התלמיד אומי הרב יכיל למעבד התרה" (תיקוני זוהר קמג ע"א. ועיין עוד בזוהר ח"ב קו ע"ב). ולעניינינו, הכוונה היא, שהצדיק הזה שזכה להשיג בתכלית השלימות את החמישים שערי בינה, הוא יכול להפר את כל הגזירות הרעות, ולהמתיק כל הדינים שבעולם.

י. כמבואר באריכות בכוכבי אור, חלק 'חכמה ובינה', עיין שם באריכות נפלא.

יא. כוכבי אור, חכמה ובינה, טו: ולכן מה שאמרו חכמינו ז"ל הקדוש ברוך הוא גוזר והצדיק מבטל, נאמר עליו ביותר ויותר, כי הוא אשר נאמר בו, ו"מי" יפר. והוא הוא ראש לכל הצדיקים וכו', כפי הנראה שגם מחמת זה הוא אסור קצת במופתים, כי הוא ז"ל אם היה מותר במופתים כמו וכו' היה מתבטל הבחירה לגמרי

ובסעיף שלפניו כתב: בינה היא אשר באה בסוד "מי", אשר נאמר על זה (ישעיה י"ד) "ה' צבאות יעץ ו"מי" יפר, "מי" ירפא לך. ומאשר השיג זאת רבנו ז"ל במלואו דמלואו שאין למעלה מזה, כי על כן מלואו דמלואו כזה "מם, מם, יוד, ואו, דלת" עם התיבות והכולל במספר "נחל נבע מקור חכמה" עם התיבות ועם שני כוללים הוא כמספר "נחל נבע מקור חכמה". וזה אשר גם כתיבתו פשוט ומלא כזה "מי, מם יוד" (עם הב' אותיות) במספר שמו הקדוש נחמץ עם האותיות.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

מבטל כל הגזירות מעליו, וממשיך עליו ישועות נפלאות בכל העניינים.²

ח. במיוחד ידועה הבטחתו של רבינו על "מקשה לילד", שתיכף כשמזכירים את שמה אצלו, נפסק הקישוי הולדה, והיא יולדת תיכף בנקל!³.

ט. ואם נרצה לספר אפילו אחת מני אלף, מסיפורי הניסים והנפלאות, שאירעו על ידי התפילה על ציון רבינו הקדוש – בכל העניינים שבעולם – יכלה הזמן והגיליון והם לא יכלו⁴. ובכל יום מתחדשים סיפורי ישועות עד אין מספר.

ישועות רוחניות:

י. אמנם, בבואנו לפעול ישועות בציון רבינו הקדוש, עלינו לזכור, שרבינו הקדוש כמעט ואינו מתעסק בישועות גשמיות, ועיקר מטרתו ורצונו של רבינו הוא רק להושיע ישועות רוחניות, ולהשפיע על נשמות ישראל שפע רוחני, לתקן את נשמתם ולהחזירם בתשובה שלימה להשם יתברך.

יא. וכבר בחיי רבינו, התפרסם רבינו כצדיק ששונה משאר האדמו"רים בכך שאינו מדבר עם אנשיו בעניינים גשמיים, ואינו עוסק לפעול עבורם ישועות

ג. "מקורות והערות" א.

יב. ליקוטי מוהר"ן, קפו: מה שמספרין מופתים מהצדיקים שבמדינות קיר"ה (דוין). הוא מחמת שאנשיהם הם אנשים כשרים ומאמינים בהצדיקים, כי על ידי אמונה שהם מאמינים בדברי הצדיק, על ידי זה נתגלין מופתים, כי באמת הצדיק בוודאי מלא מופתים, וכשהוא מאמין בהצדיק ונותן עיניו ולבו על דברי הצדיק ... נעשה ונתגלה המופתים על ידי זה.

יג. חיי מוהר"ן, רעח: אמר שפעל אצל השם יתברך שכשבאין לפניו להתפלל על מקשה לילד, שלא יהיה לה הקישוי לילד כי אם עד אותה השעה שבאין לפניו, ותיכף שבאין לפניו תלד מיד.

שיש"ק ו, לג: כידוע אמר רבנו: "מקשה לילד – ביז מען קומט צו מיר". מקשה לילד (קשה לידתה) עד שבאים אלי (כמובא בספר חיי מוהר"ן סימן רע"ח). ואכן היה מפורסם הדבר באומן ואף בין המתנגדים הגדולים, שבכל עת שהיתה איזה מקשה לילד צריכה ישועה, היו באים קרוביה לציון רבנו הקדוש ומבקשים שם לפני ה' בתפילתם והייתה נושעת תיכף ומיד, והיה הדבר לנס מפורסם.

יד. ואכן, לא הבאנו כאן סיפורים כאלה, שכן אין לדבר סוף. ובכל יום מתחדשים סיפורים לעשרות ולמאות, וכבר נתפרסמו כמה וכמה מהם.

בעניינים אלה. רק כל עסקו עמהם היה סביב עבודת ה'. להושיעם מיד היצר הרע המבקש להמיתם, ולהדריכם בנתיבות החיים הטובים הנצחיים.¹⁰

יב. ואף על פי שאהבתו של רבינו אלינו היא גדולה מאד, ובוודאי הוא חפץ להשפיע עלינו כל טוב שבעולם, אפילו בגשמיות, והיה מרוצה שיהיה לאנשיו וילות מפוארות עם גינות פרטיות...¹¹ אף על פי כן עיקר דאגתו הוא למצבנו הרוחני. וכל מה שאינו קשור לעבודת ה', אין הוא מתעסק בכך.

מקורות והערות

טו. וכך מסופר בספר "באש ובמים", חלק א, פרק ד: ברסלב היתה עיר מסחר, בה קיים היה יריד גדול, לשם היו מגיעים סוחרים מכל האזור. אף תושבי נמירוב הגיעו לאותו יריד. נהוג היה אצל הסוחרים המגיעים ליריד, להכנס אל הצדיק הדר בעיר היריד, להגיש לו פיתקא ופדיון, בבקשת ברכה להצלחה בעסקיהם. ואכן, עם כניסת רבינו לברסלב, שחרו לפתחו סוחרים רבים שהגיעו עם פתקאותיהם בבקשה להצלחה וברכה. ולפעמים היו אף מתעכבים בבית הצדיק לשמוע דברי תורה ויראה והדרכה בעבודת הבורא.

סוחרים נמירוב הסמוכה, אף הם נכנסו לרבינו, להתברך מפיו ולהתבשר מדברי תורתו. וכששבו הסוחרים לנמירוב מן היריד אשר בברסלב, סיפרו לאנשי עירם דברים מופלאים אודות הצדיק "החדש" שהגיע לעיר, הנהוג בהנהגות מיוחדות במינם: הוא אינו מדבר כלל מעניני עסקי העולם הזה, וכל שיחה הוא מסיט אך ורק לענין התכלית, שהוא עבודת השם... ולועג בפה מלא לכל הוויות העולם כי אך הבל המה.

הבאים מהיריד בברסלב אף הוסיפו לומר, שהמנהיג החדש סולד מהנהגת הרבה חסידים העושים מהתועדויות של אכילה ושתייה עיקר במקום עבודת ה'. כי זאת לדעת שבימים קדומים כשהיו החסידים נפגשים לדבר דברי תורה ולשוחח בעניני עבודת ה'. נהגו לשנות מעט יי"ש, כדי לגרום לקרוב הלככות ולהתרוממות הדעת, והיו שיחות הקודש לעיקר ומעט ה"משקה" לטפל... אך במשך הזמן הפך היי"ש כמעט לעיקר בהתועדויות אלו ונטל את מקום השיחות להתעוררות בעבודת ה' (אכניה ברזל עמ' נ"א, ס' ז). רבינו התריע מאד נגד תופעה זו.

מוהרנ"ת עצמו, בתחילת התקרבותו לחסידות והתלהבותו מאורחותיה, חשב שאסיפות אלו הינם לתועלת. הוא לא הסכים עם חבריו מנמירוב, החסיד שנקרא ר' זלמן "דער קליינער" שהתנגד למנהג זה. אולם בחלוף הימים השתכנע אף הוא כי לא זו הדרך...

וכשמוהרנ"ת היטה אוזן להתרשמויותיהם של החוזרים מהביקור אצל רבינו, נקלט גם זה במוחו, כי רבינו אינו מחשיב כלל את ההתועדויות הללו אם אינן אך ורק לעניני תורה ועבודה וחיפוש עצות להנצל מהיצר. ובחושיו העדינים סיכם אז בדעתו כי את זאת הוא מבקש... ואף מוהרנ"ת הוסיף אז ואמר: עכשיו יתכן שאני אהיה איש כשר...

טז. חיי מוהר"ן, תעא: האהבה שיש בין הצדיק ואנשיו, זאת האהבה אין לשער והיא אהבה אמיתית, אהבה עצמית באמת לאמתו. כי הצדיק אוהב את אנשיו באהבה גדולה ורבה מאד, וחפץ בטובתם מאד באמת. אם היה אפשר לו, היה נותן להם כל הטוב שבכל העולמות. וגם בעולם הזה הוא רוצה שייטב להם מאד, אף על פי שאין זה צורך גדול באמת, כי העיקר הוא טובת העולם הבא הנצחי, אף על פי כן הוא רוצה בטובתם מאד גם בעולם הזה, שיהיה להם כל טוב, חצרות מצוירות וגינות וכיוצא, להכעיס להרשעים שיש להם כל זה. מכל שכן אם היה יודע שהם מתפללים בכוונה וכיוצא שיש להשם יתברך נחת מהם, בודאי היה לו תענוג ונחת רוח גדול מאד מזה.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

יג. עד כדי כך, שאנשיו התביישו לבקש ממנו על פרנסה. וכפי שמסופר על אחד מאנשיו בשם רבי צבי, שהיה דחוק מאד בפרנסתו. וכשבא לרבינו הקדוש, דיבר רבינו דיבורים נפלאים מאד בעבודת ה', ומגודל שטות ושיגעון הבלי העולם הזה. עד שאח"כ, כשרצה לדבר עם רבינו מקשיי הפרנסה, "נתבייש מאד בעיני עצמו, כי נתישב בדעתו: איזה פנים יהיה לי בפני אדמו"ר להזכיר אותו על פרנסה, אחרי שזה סמוך בזה השעה דיבר עמנו שיחה נפלאה מגודל השטות והשיגעון של כל הבלי ועסקי עולם הזה. ודימה בדעתו שבודאי יוכיח אותו אדמו"ר על זה, ויאמר לו: הייתכן לאטום אזנו כל כך ולבו מיראת ה', עד שגם אחר שיחה כזו אין לך מה ללחוש ולהזכיר אותי רק על עסקי פרנסה?!".

❁ "מקורות והערות" ❁

יז. כוכבי אור, אנשי מוהר"ן: ר' צבי גיסו של אדמו"ר זצ"ל ישב בטשעהריץ ועסק במשא ומתן כל ימיו, ופעם אחת התווכח עם איזה איש, אם אדמו"ר זצ"ל יודע כל המחשבות של העומדים לפניו, וזה האיש הוכיח לו שאדמו"ר זצ"ל יודע גם זאת. והנה באותו זמן היה לגיסו ר' צבי הנ"ל דחקות גדול בפרנסתו, והיה צר לו מאד מאד מחמת זה, עד שנסכם אצלו להזכיר את אדמו"ר זצ"ל שיתפלל בעדו. אחר כך בסמוך בא אדמו"ר זצ"ל לטשעהריץ כאשר היה אז דרכו בקודש לנסוע לשם שני פעמים בשנה (כמובא בחיי מוהר"ן בסיפור מקום ישיבתו ונסיעותיו אות כ"ד). ומיד בבואו לשם נכנסו אליו אנשי שלומנו לקבל פניו הקדושים, וגם גיסו ר' צבי הנ"ל היה בתוך הבאים. ואדמו"ר זצ"ל דיבר עמהם דבריו הערבים והנעימים למשוך את לבם לעבודתו יתברך שמו, ודיבר עמהם שיחה נפלאה עד שנתעורר מאד לב כל השומעים מזה, וגיסו הנ"ל המתין וחיכה עד שנפסקה השיחה, והלכו מאתו, ונשאר הוא לבדו, ורצה לילך אל הדלת לסגרה בפנים, וללחוש לאדמו"ר זצ"ל בענין הפרנסה כנ"ל.

והנה דרכו של ר' צבי הנ"ל היה ליישב תמיד רעיונותיו על כל תנועה ותנועה שהוצרך לעשות, ועל כן גם עכשיו, מיד כשהכין פעמי רגליו ללכת אל הדלת כנ"ל, נתבייש מאד בעיני עצמו, כי נתישב בדעתו איזה פנים יהיה לי בפני אדמו"ר להזכיר אותו על פרנסה, אחרי שזה סמוך בזה השעה דיבר עמנו שיחה נפלאה מגודל השטות והשיגעון של כל הבלי ועסקי עולם הזה. ודימה בדעתו שבודאי יוכיח אותו אדמו"ר על זה, ויאמר לו: הייתכן לאטום אזנו כל כך ולבו מיראת ה', עד שגם אחר שיחה כזו אין לך מה ללחוש ולהזכיר אותי רק על עסקי פרנסה? ! ומחמת המחשבה הזאת נשאר עומד על מקומו ולא הלך עוד אל הדלת לסגרה כנ"ל. והתחיל לחשוב שנית ברעיונותיו: אולי באמת אדמו"ר יודע גם את מחשבתי, כאשר הוכיח לי האיש הנ"ל, אם כן הוא יודע ברור שאחר כל שיחתו נאטם לבבי עדיין עד שאין לי מה להזכירו רק בענין פרנסה, ומה שהפסקתי מזה הוא מחמת שאני מתבייש מאתו לבל יוכיח אותי, ואני עושה עצמי כירא וחרד וגונב דעתו חס ושלום, אם כן הדבר מגונה ביותר. ומיד בחשבו את כל הדברים האלה, ענה אדמו"ר זצ"ל ואמר לו בזו הלשון: דיך האב איך שוין פארזארגט. דיין ברודער משה וועט זיין א ציכטיגער ארימאן, דיין חיים אויף איהם איז ארחמנות ער וועט ניט האבען קיין מעהל אויף שבת [לך כבר דאגתי, אחיך משה יהיה עני מרוד, חיים שלך - עליו רחמנות גדולה לא יהיה לו קמח על שבת]. וכן נתקיים בשלשתם כל ימי חייהם מכוון ממש כדברי רבנו ז"ל (ושמעתי זאת מפי בנו רבי יעקב ששמע זאת כמה פעמים מפי אביו בעצמו).

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

י.ד. ואכן, כשאחד מאנשי רבינו התאונן לפניו על פרנסתו הדחוקה, ענה לו רבינו בתמיהה ואמר: "איני יודע איך יש לכם לב כזה לבלבל אותי בהבלי עולם הזה!?! הלא אני דומה כמי שהולך יומם ולילה במדבר, וחותר ומבקש לעשות ממדבר ישוב. כי בכל אחד מכם בלבו מדבר שממה מאין יושב, ואין שם מדור לשכינה, ואני חותר ומבקש בכל עת לעשות איזה תיקון ומקום בלבבכם להיות שם מדור לשכינה. כמה צריך אני לייגע את עצמי עם כל אחד מכם לעשות עמו איזה תיקון, ואתם מבלבלין אותי בהבלים כאלה!?!".

טו. ואף יותר מכך: אם רבינו הקדוש רואה על אחד מאנשיו, שהכסף והשפע הגשמי יזיק לו לעבודת ה', הוא דואג לסלק ממנו את הכסף... וכמסופר על אחד מאנשי רבינו, שהרבי אמר לו: "אני לא רוצה שיהיה לך כסף", כי ידע שהכסף יגרום לו תאוות ממון והתרחקות מעבודת ה'. והוא, מרוב פחד, הפסיק לתקופה לנסוע לרבינו כדי שלא תתקיים בו הקללה... אך לא עזר לו מאומה, והכסף שלו פרח".

מקורות והערות

יח. חיי מוהר"ן, רמ: שמעתי שפעם אחת היה איש אחד מאנשי שלומנו קובל לפניו מאד על חסרונו פרנסתו. אמר לו רבנו זכרונו לברכה: איני יודע איך יש לכם לב כזה לבלבל אותי בהבלי עולם הזה!?! הלא אני דומה כמי שהולך יומם ולילה במדבר, וחותר ומבקש לעשות ממדבר ישוב. כי בכל אחד מכם בלבו מדבר שממה מאין יושב, ואין שם מדור לשכינה, ואני חותר ומבקש בכל עת לעשות איזה תיקון ומקום בלבבכם להיות שם מדור לשכינה. הלא כמה יגיעות צריכין לעשות מאילן סרק עב, שקורין 'דמב', לעשות ממנו כלים יפים וראויים לתשמיש אדם. כמה יגיעות צריכין לזה עד שמסתתין אותו ומנסרין אותו ומתקנין אותו במעצד ובשאר כלים הצריכין לזה. כמו כן ממש יגיעות כאלו, צריך אני לייגע את עצמי עם כל אחד מכם לעשות עמו איזה תיקון. ואתם מבלבלין אותי בהבלים כאלה! ?

יט. כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, ל: בזה יש אריכות גדול, אך אזכור בקיצור איזה ראשי פרקים. הר' ליפא היה אצל רבנו ז"ל ואמר אז התורה כ"ג 'צוית צדק' וכו'. ושם מדבר מעניין ממון, ורמז על ר' ליפא הנ"ל. כי הר' ליפא הנ"ל היה ממקורביו הראשונים קודם מוהרנ"ת ורבי נפתלי ומאמירת 'עננו' שלו נתקרב, ואחר כך נפל לתאוות ממון והוא עסק אז עם סוחר אחד וכו' ואמר לו רבנו ז"ל כנ"ל. וכשנסע מרבנו ז"ל חשב בדעתו, הלא אם יסע לרבנו ז"ל אפשר יתקיים דיבורו (ולא יהיה לו עשירות וממון) על כן נסכם בדעתו שלא ליסע עוד. ואמר שרבנו ז"ל הוא מעולם הבא, ואני מעולם הזה. ואף על פי כן לא הועיל, ונעשה עני, כי בא רוח סערה ועקר ביתו לגמרי. ואחר איזו שנים התחיל שוב לנסוע לרבנו ז"ל, וכשקראו לו פעם אחת מפטיר והסוף של ההפטרה היה 'הלא מעתה קראת לי אבי' וכו'. אמר מוהרנ"ת לר' ליפא: ר' ליפא, עמנו הייתם, הלא מעתה וכו' כנ"ל. ראיתם מה שקוראים לכם, הלא מעתה וכו'. וכשנסע לרבנו ז"ל הוכיח אותו כמובא

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

טז. [ולפעמים, אף קורה הדבר מעצמו. שכשהאדם מתקרב לצדיק, ונשמתו מרגישה את האור הגדול של הצדיק, היא משליכה מעצמה את המזל של העשירות. כמו אחד שמוצא זהב ומרגליות, ומשליך מתרמילו את הנחושת, כדי לקחת את הדבר היקר יותר...].^פ

יז. ולא רק בענייני ממון אין רבינו מתעסק, אלא אפילו בישועות גשמיות חשובות יותר. עד כדי כך, שכשאחד מאנשיו של רבינו לא נפקד בבנים, ורצה להתברך מרבינו, השיב לו רבינו הקדוש: "מה הרעש הזה?! הלא עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים, וזהו העיקר, על כן העיקר לבקש על יהדות, שתזכה לילך בדרך הישר. בוודאי אם אפשר לזכות לבנים בגשמיות, בוודאי מה טוב. אבל העיקר הוא, לשום לב להתקרב להשם יתברך, כי זה עיקר התולדות". ואכן "מאז פסק אותו האיש, להפציר אותו עבור בנים, והלך ועסק רק בעבודת ה' כדרך אנשי רבנו זכרונו לברכה"^{כא}.

ל. "מקורות והערות" א

בהשיחות [חיי מוהר"ן סימן שט"ו] כמאמר "הוכיח את אחד" וכו': ממה נפשך אם לא היית איש כשר וכו'. ואז בכה מאד עד שהוריד דמעות מעיניו לארץ. ואז אמר לו רבנו ז"ל: אפילו אם יהיה הממון שלך מכוסה ומוצנע אפילו בתיבה, יפזרו הרוח. וכך הוה, ששכר איזה יער ובנה לעצמו שם בית דירה, וקודם שנגמר הגג בא רוח סערה והפך וחרב, ועשה מן הכל אבק ועפר לא יצלח לכולם.

כ. ליקוטי מוהר"ן, רמ: כל ההשפעות וכל הדברים הם באים רק מהצדיק האמת, ועל כן כשמקורב להצדיק האמת, יוכל לקבל בקל את מה שצריך לו הן עשירות או בנים ... אבל עם כל זה, לפעמים יכול להיות שאדם יתקרב להצדיק האמת, ועל ידי זה אובד העשירות, דע כי זה מחמת שהוא רואה דבר יקר גבוה מאד, וואף על פי דאיהו לא חזי מזליה חזי' (מגילה ג). ומחמת שהמזל רואה דבר יקר ונעלה מאד, על ידי זה משליך העשירות מאצלו, כמו מי שנושא משא של נחושת, ורואה זהב ואבנים טובות ויקרים, אזי משליך הכל ורץ וחוטף את הדברים היקרים. כמו כן מחמת שנתקרב ורואה יקר מפז ומפנינים, אזי משליך המזל העשירות כלאחר יד, מכל שכן כשזוכה שירגיש גם בעצמו שההתקרבות להצדיק הוא יקר מכל העשירות שבעולם, אזי בודאי אינו משגיח על ממון ואינו רוצה כלל עשירות.

כא שיחות הר"ן, רנג: איש אחד מחשוכי בנים, והיה מאנשי רבנו זכרונו לברכה. ופעם אחת היה בבית רבנו זכרונו לברכה, והיה יום אחד שנכנסו אצלו כמה חשוכי בנים ושיחרו אותו שיעזור להם. ונכנס האיש הנ"ל מאנשיו גם כן, וביקש אותו גם כן עבור בנים. השיב לו: מה הרעש הזה?! הלא עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים, וזהו העיקר, על כן העיקר לבקש על יהדות, שתזכה לילך בדרך הישר וכו'. בודאי אם אפשר לזכות לבנים בגשמיות, בוודאי מה טוב. אבל העיקר הוא, לשום לב להתקרב להשם יתברך כי

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

יח. ואפילו דברים גשמיים המועילים לעבודת ה', לא היה תמיד רבינו שש להושיע בהם. וכשמישהו אמר לו שהוא חייב 'חדר מיוחד' לעבודת ה', כי יש לו 'בית מזיגה' בבית, וקשה לו מאד לעבוד את ה' בביתו ללא חדר מיוחד, ענה רבינו ואמר: "מסתמא אם היה השם יתברך יודע שכל בחירתך ועבודתך תלוי בזה שיהיה לך מקום מיוחד, מסתמא היה נותן לך מקום מיוחד, ועכשיו בוודאי אתה יכול להיות איש כשר גם בבית זה"²³.

יט. כי עיקר רחמנותו של רבינו עלינו, היא – לא לתת לנו נוחיות בעולם הזה, אלא – לתת לנו דעת אלוקית ואמיתית, שנכיר ונדע שה' הוא האלקים אין עוד מלבדו²⁴. עד שמגודל הדעת לא יחסר לנו מאומה. כי כל החסרונות, אינם רק מחסרון הדעת, "ואם דעת קנית מה חסרת"²⁵.

כ. ואף על פי, שלאנשים רחוקים המגיעים לציונו הקדוש, הוא דואג לפעמים למלאות את בקשתם הגשמית להתעשר או כיו"ב. אף על פי כן, אין הוא

⦿ "מקורות והערות" ⦿

זה עיקר התולדות וכו' כנוצר לעיל. ומאז פסק אותו האיש הנ"ל להפציר אותו עבור בנים, והלך ועסק רק בעבודת ה' כדרך אנשי רבנו זכרוננו לברכה.

אחר כך שוב פעם אחת היה רבנו שם ונכנסו גם כן חשוכי בנים אצלו וביקשו אותו זכרוננו לברכה עבור בנים, וזה האיש הנ"ל שוב לא פתח פיו לבקש אותו על זה. והתחיל רבנו זכרוננו לברכה בעצמו, ואמר לו: אף על פי כן טוב שיהיה לך בנים. ואמר לו: לך והבא לי מאה רובל סוג, והלך מהרה והביא לו. ובאותו הלילה היה ליל טבילה ונפקדה אשתו ותהר ותלד בן. יהי רצון שיזכו לגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים אמן.

כב. חיי מוהר"ן, תקפח: אחד מאנשי שלומנו היה קובל ומתנצל לפניו זכרוננו לברכה באשר שיש לו צער גדול מזה שאין לו מקום מיוחד לעבודת השם, כי ביתו קטן וצר מאד, ובכל פעם יושבין שם עכו"ם כמו שרגילין בבית המזיגה, ועל ידי זה דעתו מבולבלת מאד. השיב לו רבנו זכרוננו לברכה: מסתמא אם היה השם יתברך יודע שכל בחירתך ועבודתך תלוי בזה שיהיה לך מקום מיוחד, מסתמא היה נותן לך מקום מיוחד, ועכשיו בוודאי מסתמא אתה יכול להיות איש כשר גם בבית זה. עוד דיבר עמו כדברים האלה.

כג. ראה ליקוטי מוהר"ן ח"ב, ז.

כד. ליקוטי מוהר"ן, כא: כל הצרות והייסורים והגלות אינו אלא לפי ערך חסרון הדעת, וכשנשלם הדעת, אזי נשלם כל החסרונות, בבחינת (נדרים מ"א): 'אם דעת קנית מה חסרת', וכתיב (ישעיהו ה): 'לכן גלה עמי מבלי דעת'... וכל החסרונות שיש לאדם, הן פרנסה או בנים או בריאות הגוף וכל שאר החסרונות, הכל הוא בחסרון הדעת. ואף שיש חסרים לגמרי מהדעת, ועם כל זה יש להם כל טוב באמת כל מה שיש להם אינו כלום. וכך להיפך, השלם בדעת שיש לו חסרון, באמת החיסרון אינו כלום, כמו שאמרו חז"ל (נדרים מ"א): 'דעת קנית מה חסרת, ואם דעת חסרת מה קנית', כי עיקר החיסרון והשלימות תלוי בדעת.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

עושה כן אלא לאותם הרחוקים שאם לא ימלאו בקשתם לא יאמינו בצדיק. אבל לאחר שהם זוכים כבר להתקרב וללכת בדרכיו, הוא דואג לא לתת להם דברים מיותרים שלא יועילו להם לעבודת ה' כ"ב.

כא. ואכן, עיקר תפילתם ובקשתם של אנשי שלומנו, משך כל הדורות, על הציון הקדוש, היה אך ורק על ישועתם הרוחנית. וכששמע פעם אחת, אחד מאנ"ש באומן, אברכים שמתפללים על פרנסתם, אמר לאחר מכן: "נוסע אני כבר זה ארבעים שנה להשתטח על ציון רבנו, ואף פעם לא רציתי לבקש ממנו על פרנסה, וכי כלום כבר לא חסר לי רק פרנסה?" כ"ב.

כב. כי באמת, הרצון להתפלל על הצרכים הגשמיים, בא מהנחש הקדמוני. וכמו שלימדנו רבינו: "בחינת נחש מסית את האדם שיתפלל לתועלת עצמו, כמו 'הב לנו חיי ומזוני', או שאר תועלת. וצריך להתגבר על זה, ולהשתדל לזכות

מקורות והערות

כה. זאת כתבנו ע"פ דברי מוהרנ"ת, דלהלן. [וניתן לראות זאת בחוש, שלפעמים דוקא הרחוקים מקבלים ישועות, מה שאין אנ"ש רואים כ"כ, ולכאורה הוא מסיכה זו]. וזה לשון מוהרנ"ת: ועל כן שלמה בעת שהתפלל כשנגמר הבית המקדש שישמע ה' יתברך תפילת ישראל המכוונים דעתם לשם, אמר בפירוש "ונתת לאיש ככל דרכיו אשר תדע את לבבו" וכו', וכמו שפירש רש"י שם "אם אתה יודע שהוא משחית בממונו את חברו, אל תיתן לו", עיי' שם. ועל כן באמת יש בזה נפלאות תמים דעים ואין מי שיודע להתפלל כראוי כי אם צדיקים האמתיים. ושאר בני עולם צריכין לקשר תפילתם להצדיקים הנ"ל והם יעלו תפילתם כראוי שימשיכו להם שפע מה שצריכין בני חיי ומזוני וכו' באופן שלא יזיק להם לנצח חס ושלום, רק, אדרבא, על ידי השפע דייקא יתקנו וישוּבו אל ה'. וזה שדקדק שם שלמה בתפילתו "כי אתה ידעת לבדך את לבב כל בני האדם למען יראוך כל הימים" וכו', היינו שביקש שימלא ה' יתברך תפילת ישראל מה שמבקשים, אבל יהיה רק לטובה שיזכו ליראה מלפניו יתברך על ידי זה וכו"ל. רק על הנכרי התפלל "ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי" וכו', ופירש רש"י שם "כדי שלא יקרא תגר" וכו'. ובשביל זה מתפללין לפעמים הצדיקים על הרשעים והרחוקים הבאים אליהם שיהיה להם עשירות, והכל בשביל קדושת השם, כדי שלא יקראו תגר ויקלקל להם יותר (ליקוטי הלכות, מילה ה' ד)

כו. שיש"ק ה', קעד: נענה פעם אחד מאנשי שלומנו המכונה 'הדייטשל' (הגרמני), בעת שישב ביחד עם אנשי שלומנו לסעודת מלוה מלכה בבית רבי נחמן קראסינשטיין ז"ל, ואמר: נוסע אני כבר זה ארבעים שנה להשתטח על ציון רבנו ואף פעם לא רציתי לבקש ממנו על פרנסה, וכי כלום כבר לא חסר לי רק פרנסה? ואמר זאת אחר שראה אי אלו מאנשי שלומנו המבקשים בתפילתם על ציון רבנו להתברך בפרנסה בנקל. "איך פאר שוין פערציג יאר צום רעבן און איך האב נאך קיין מאל נישט גיבעטן אויף פרנסה, מער פעלט מיר נישט נאר פרנסה?"

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

שיתפלל בלי שום כוונת תועלת עצמו, כאילו אינו בעולם, ועל ידי זה יזכה לאור הגנוז לצדיקים"י¹².

כג. וכשיזכה האדם להיתקן ברוחניות, יימשך עליו ממילא כל השפע הנצרך לו בגשמיות. כי כשמתקנים את השורש, נתקן גם הענף. ואם זוכה האדם לפעול ישועה לנשמתו, שיהיה לה פרנסה ובריאות כראוי, יהיה ממילא גם לגופו פרנסה ובריאות וכל טוב"י¹³.

כד. אמנם, בוודאי שאם מעיק לו לאדם מצבו הגשמי, הן בענייני פרנסה או בנים או דירה וכיו"ב, והדבר מפריע לו לעבודת ה' – בוודאי ובוודאי שעליו להתפלל ולהתחנן לפני ה', ולספר את צערו לפני רבינו הקדוש, שיעורר עליו רחמים וישיעו"י¹⁴.

כה. ואין צורך 'להתייפיף' לפני רבינו, ולגנוב כביכול את דעתו; לשחק בפניו כאילו הוא צדיק שלא אכפת לו כלל מענייני העולם הזה¹⁵. כי ה' והצדיק יודעים את

מקורות והערות

כז. ליקוטי עצות, תפילה כז.

כח. ליקוטי מוהר"ן, יד: ושקלית לסלתאי ואנחתיה בכוותא דרקיע. סלתא זה פרנסה, כמו 'מי שיש לו פת בסלו' (יומא עד:), היינו שלא רצה לעסוק בשום עסק מעסקי עולם הזה, רק בשביל נשמתו. גם כל תפילותיו לא היו אלא בשביל לקשר נשמתו; אפילו אלו תפילות המפורשים בתפילה שהם לצורך הגוף, כגון 'רפאינו' ו'ברך עלינו' ושאר צרכי הגוף, לא היה כוונתו של רבה בר בר חנה בשביל גופו, אלא בשביל נשמתו, שהיה מכוון לפרנסת נשמתו ולרפואתה. וזה: ושקלית לסלתאי ואנחתיה בכוותא דרקיע – ששקל לתפילה שהוא לצורך הגוף, ואנחה בתפילה, הכל לצורך נשמתו, כי ממילא כשנתקן שם ברוחניות, נתקן גם בגשמיות.

ועיי"ש המשך דבריו, שייתכן מצב שגם כשתיקן ברוחניות, אינו זוכה לפרנסה בגשמיות, וזה לשונו: ועד דמצלינא בעותי, לא אשכחה – היינו, אחר כך לא מצא כדי פרנסתו, אף על פי שתיקן ברוחניות, אף על פי כן לא נמשך לו שפע בגשמיות. אמר: 'איכא גנבא הכא', שגונבים השפע שלי. השיב לו: 'גלגלא דרקיעא דהדרא', היינו גלגולין דנשמתין, היא הגורמת שאין לצדיק כדי פרנסתו, כמו שכתוב גבי רבי פדת (תענית כה.): 'אי בעית דאחרוב עלמא, ואפשר דאיברית בשעתא דמזונא'.

כט. פשוט. וכן מצאנו כמה וכמה מעשיות מאנ"ש שקבלו לפניו על פרנסתם וכיו"ב, ורבינו עסק להושיעם.

ל. וכפי שנזכר בסיפור על ר' צבי [שהבאנו בהערה לעיל] בזה הלשון: 'והתחיל לחשוב שנית ברעיונותיו: אולי באמת אדמו"ר יודע גם את מחשבותי, כאשר הוכיח לי האיש הנ"ל, אם כן הוא יודע ברור שאחר כל

הציון
הקדוש

נמשנת ברסלב

האמת, ואם האמת היא שלעת עתה מציק לו לאדם מצבו הגשמי, אל יסתיר זאת רק יספר לבו לפני הצדיק, ויעורר רחמיו.

כו. בפרט שבאמת, רוצה רבינו שיהיה לכל ישראל שפע טוב וברכה, גם בגשמיות. הן פרנסה טובה, והן בנים ובנות, והן דירה נאה, ושאר כל הצרכים בריווח ובכבוד^{כז}. וכפי שאכן רואים בחוש, שרבינו דואג תמיד למשתטחים על ציונו, ומושיע להם בישועות נפלאות, גם בגשמיות.

כז. אלא שיש לזכור, שכל הישועות הגשמיות, אינם אלא סיוע ועזר שהצדיק עוזר לאנשיו שיוכלו לעבוד את ה' כראוי. אבל אין עסקו, לחלק ישועות גשמיות ללא מטרה. וכבר המשיל על כך רבינו משל נפלא ביותר, והוא:

היה ה' סייטונאי שמכר בדים, וכשהיה רואה שהעגלה של הלקוח חורקת תחת כובד המשא, היה נותן לו בחינם 'שמן מכונות' למשוח את הגלגלים שיסעו חלק. פעם בא אחד מן השוק וביקש מהסיטונאי 'שמן מכונות' למשוח את גלגלי עגלתו, ענה לו הסיטונאי ואמר: "וכי אני סוחר בשמן מכונות? אני סוחר בבדים, אלא שללקוחותיי אני נותן 'שמן מכונות' חינם, כדי שיוכלו לקחת את סחורתם הביתה בנקל". וכך גם אמר רבינו לגבי הישועות הגשמיות: "אני אינני סוחר ב'שמן מכונות' / בפרנסה וכיו"ב. אני סוחר בעבודת ה', אלא שכשאחד מאנשיי זקוק לישועה גשמית, כדי שלא

ⓧ "מקורות והערות" ⓧ

שיחתו נאטם לבבי עדיין עד שאין לי מה להזכירו רק בענין פרנסה, ומה שהפסקתי מזה הוא מחמת שאני מתבייש מאתו לכל יוכיח אותי, ואני עושה עצמי כירא וחרד וגונב דעתו חס ושלום, אם כן הדבר מגונה ביותר!"

לא. וכמו שהכאנו לעיל את שיחתו של רבינו על אודות האהבה שהצדיק אוהב את אנשיו ורוצה לתת להם כל טוב גם בגשמיות. וראה עוד אודות פרנסה, מה שמובא בחיי מוהר"ן, תקא: מכבר אמר שחפץ מאד שיהיה לנו פרנסה. אף על פי שביטחון גם כן טוב מאד, אף על פי כן טוב מאד כשזוכין שיש לו מעמד פרנסה, כי במקום עבודת הביטחון במקום זה יעשה עבודה אחרת. כלומר, כי אם לא יהיה לו מעמד פרנסה ויהיה לו בלבול הדעת מהפרנסה, ויצטרך בכל פעם לחזק עצמו במידת הביטחון, במקום זה יעסוק בעבודה אחרת והתחזקות אחר בשאר ענייני עבודת ה', והבן. ואף על פי כן אמר שהעיקר הוא בטחון, ואמר בזה הלשון: "נאר בטחון".

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

תחרוק עגלת עבודתו, אני מושח את גלגליו בישיעות" ²⁵...

כח. ולכן, למעשה: בבואנו לפעול ישועות בציון רבינו הקדוש, ראוי לנו לשים את כל מגמתנו ותשוקתנו, לישיעה רוחנית. שיתעוררו עלינו רחמי הצדיק, להמליץ טוב בעדנו, ולהושיענו מידי יצרנו הרע ותאוותנו ומדותנו הרעות וכו' וכו'. ואז, ממילא ימרח כבר הצדיק את הגלגלים, בשמן של ישועות גשמיות, ככל הנצרך לנו.

כט. ועל זה בעצמו ישפוך שיחו לפני הצדיק, ויספר לפניו עד כמה מעיקים לו החסרונות הגשמיים, ועד כמה הוא רחוק מלהרגיש כאב חטאיו ²⁶. ויתחנן, שיזכה לקבל דעת אמיתית, שתשלים לו את כל חסרונותיו, עד שלא ירגיש כלל את צער טרדות העולם הזה, רק כל צערו ותשוקתו יהיה להיטהר מטומאתו ולהתקרב לה' ²⁷.

מקורות והערות

לב. שיש"ק ה, מח: פעם בא אחד אל רבנו ז"ל ובקשו שיברכו בברכת פרנסה, אמר לו רבנו ז"ל: אמשול לך למה הדבר דומה, לסוחר בדים גדול שבא פעם אל הסיטונאי העוסק בכך והזמין אצלו כהרגלו מדי פעם כמות גדולה של בדים. פעם אחר הזמנתו את הבד כשהחל לנסוע עם עגלתו לא נסעה העגלה כהוגן מחמת רוב הסחורה הטעונה, נכנס אל הסיטונאי וביקשו: אולי יש לכם מעט שמן מכונה הנקרא "סמאלע", למרוח בו את אופני העגלה כדי שתיסע כהוגן? ענה לו הסיטונאי: יש ויש, ונתן לו סמאלע בשפע. ואכן החליקו האופנים, ונסע הסוחר עם עגלתו כהוגן. באמצע הנסיעה פגש בחברו הנוסע בעגלה לקראתו, כשראה חברו אותו נוסע ומחליק יפה כל כך, שאלו לסיבת נסיעתו המהירה כל כך, ענה לו: זה הסיטונאי הנמצא במקום זה וזה, מרח לי מהסמאלע על צירי העגלה, וזו הסיבה לנסיעתי המהירה. לא חשב חברו הרבה, קם ונסע אל הסיטונאי בחשבו שסיטונאי זה הוא סיטונאי של שמן מכונות. נכנס אל הסיטונאי וביקשו שמן מכונות, אמר לו הסיטונאי: על מה תדבר? ענה לו: ברצוני שמן מכונות כמו שמכרת לחברי הסוחר. אמר לו הסיטונאי: אסביר לך הדבר: פרנסתי היא ממסחר בדים, וחברך קונה אצלי תדיר סחורה, וכשראיתי איך שעגלתו לא מושכת היטב לרוב הסחורה שהעמסתי על עגלתו, השגתי ונתתי לו את הסמאלע, אבל אתה בא ורוצה רק סמאלע, דע לך, איני סוחר של סמאלע! הפטיר רבנו ואמר להלה: אלו מאנשי הדבוקים וכרוכים אחריי, כשרואה אני באחד מהם שאינו יכול לעבוד את ה' כדבעי מחמת חסרון פרנסה וכדומה, מברכם אני בברכת פרנסה, (וכדי שעגלתם הקדושה הטעונה בסחורה תיסע היטב), אבל אתה שמבקש רק פרנסה, "איני סוחר של סמאלע"!

לג. על דרך המבואר בליקוטי מוהר"ן ח"ב, כה. עיין שם.

לד. ועל דרך מה שמסופר על רבי ישראל קרדונר, ששמעו אותו אומר בעת השתטחותו על הציון הקדוש: "איך לי נעליים עבור החורף, ולכן, ריבונו של עולם, או שתתן לי נעליים, או שתתן לי דעת כזאת, שכבר לא ארגיש צורך בנעליים"...

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

ל. והאמת, שאחרי הכל – המקום שבו ניתן לפעול הכי הרבה, הן ברוחניות והן בגשמיות, הוא אצל רבינו הקדוש. וכמה מתאים להביא את מכתבו הנפלא, שכתב מוהרנ"ת לאחד מאנשיו שהיה חשוך בנים רח"ל, ולא נפקד זמן רב, והתרחק ממנו מעט. ובמכתבו מעודד אותו מוהרנ"ת להתחדש ולהתקרב, וכך הוא כותב לו:

"והלא אתה חפץ שאתן לך בנים; באמת אין בידי מפתח של בנים, אבל הוא אינו גם ביד השאר, ודי למבין. ואני חזק בדיבורי שדיברתי עמך כבר כמה פעמים: ממה נפשך, אם אפשר להמשיך איזה חסד ליתן לך בנים, בוודאי תוכל לפעול פה בעזרת השם יתברך יותר מבכל העולם כולו, ובוודאי אתה צריך לשקוד על דלתותי יום יום, אולי יהיה עת רצון באיזה פעם שתהיה נפקד בישועה ורחמים בזרע של קיימא, אמן כן יעשה ה'.

ואם להיפך חס ושלום, ואי אפשר לפעול חס ושלום – מכל שכן וכל שכן שאתה צריך לשקוד על דלתותינו, כדי שנוכל להזכירך בכל פעם תכליתך הנצחי. כי מה יהיה ממך, כי מי שאין לו בנים חס ושלום בוודאי אין לו שום תקווה לעולם הבא כי אם על ידי תורה ומצוות ומעשים טובים הרבה, ולעשות מצוה שתהיה זכות הרבים לנצח, אשר אצלי תהילה לאל תמצא זכות הרבים לנצח הרבה, כאשר אתה יודע ומאמין בעצמך.

ובפרט, שבאמת אין שום ייאוש משום דבר שבעולם, כי יכול להיות שכבר נגזרה גזירה חזקה על האדם שלא יהיה לו בנים חס ושלום, ואף על פי כן על ידי ריבוי תפילות ומעשים טובים ועל ידי ריבוי השקידה וכו', יעורר רחמינו יתברך להפוך מהיפך אל היפך, שיזכה לבנים של קיימא, כמו שראינו בחוש כמה פעמים, כמו שכתוב ויעתר יצחק לה' ודרשו רבותינו זכרונם לברכה: למה נמשלו תפלות צדיקים לְעֵתָּהּ, אלא מה עֵתָּהּ מהפך התבואה, כך תפילת הצדיקים מהפכין מדת הדין למדת הרחמים", עד כאן לשונו הזהב"ה.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

מופתים רוהניים:

לא. רבינו הקדוש – אף על פי שכל שערי שמים היו פתוחים לפניו – אעפ"כ היה אסור עליו להרבות במופתים, ולא הותר לו לגלות מופתים^ל. וגם כשהיה עושה איזה מופת, ומרפא איזה חולה או כיו"ב, היה רבינו סובל מכך, והיה מתפלל שישתכח המופת מלב האנשים^ל.

לב. והסיבה מדוע היה אסור במופתים – כותב רבי אברהם ב"ר נחמן: "הנה אדמו"ר ז"ל בגודל ועוצם מתיקות דבריו הנעימים לחזק ולעורר ולהחיות ולהשיב כל הנפשות הנפולות, אם היה גם מותר במופתים הייתה מתבטלת הבחירה לגמרי, ובאמת מחמת זה היה אסור במופתים, וגם כשעשה איזה דבר מופת ביקש אחר כך מהשם יתברך שישתכח הדבר"^ל.

מקורות והערות

לו. שיחות הר"ן, קפו: כמה וכמה דברים ראינו בעינינו שהודיע לנו רבנו זכרונו לברכה קודם שהיה, שיהיה כן, וכן היה. ... וכן היה בכמה וכמה דברים. אך כבר אמרנו שאין זה רצוננו לספר מופתים מרבנו זכרונו לברכה, כי לא באלה תהילתו, גם כי היה אסור במופתים כאשר היה מוכן מדבריו, שלא הותר לו לגלות מופתים. ועל כן לא נראו ממנו כי אם קצת מופתים ועתידות, אף על פי שבאמת היה יודע בביור כל העתידות אפילו מה שיהיה לזמן רחוק וכו' כאשר היה נראה לעין כל מי שהסתכל היטב על דבריו. אף על פי כן הכל היה בהצנע ובהעלם גדול, ואין אנו עוסקים לספר מזה כנזכר לעיל.

לז שיחות הר"ן, קפז: פעם אחת בא לפניו איש אחד מאנשיו שהיה לו חולי וכאב גדול בידו, עד שלא היה יכול להזיז בידו כלל. והייתה ידו תלויה בצווארו כדרך החולים בידיהם, ולא היה יכול בשום אופן להורידה, כי היה חוליו וכאבו גדול מאד. והיו מדברים לפני רבנו זכרונו לברכה שהוא צריך לשתות סאלץ (מי מלח) ולקבל רפואות, והאיש ההוא היה עני גדול ולא היה לו דבר על הוצאות ורפואות.

ביום השבת, בשעה שהיה יושב על השולחן בסעודת שחרית, ענה רבנו זכרונו לברכה ואמר לאותן היושבין סביבו, שזה האיש בוודאי יש לו אמונה, והשיבו: הן. וכפל הדברים ודיבר מזה קצת אם יש לו אמונה, והשיבו: הן. אחר כך ציווה רבנו זכרונו לברכה פתאום להאיש הנ"ל שיוריד ידו. ונבהל מאד, וכל העם נבהלו ונשתוממו, כי היה דבר תמוה מאד מאד, כי זה האיש היה חולה בידו זמן רב שאינו יכול להוריד ידו ועכשו יורידנה פתאום? ! אבל תיכף שציווה רבנו זכרונו לברכה גזר אומר ויקום. ותיכף לקחו ממנו המטפחת שהייתה ידו תלויה עליה בצווארו והוריד ידו תיכף. והיה נס מפורסם לעין כל שנתרפא ידו תיכף באותה השעה ותיכף חזרה ידו לבריאותה ואיתנה כשאר כל אדם עד היום הזה.

כאלה וכאלה נראו ממנו כמה מופתים נוראים לפרקים. אך בעת שהיה ענין הנ"ל של האיש הנ"ל, אחר כך באתי אליו וסיפר עמי קצת מזה, והיה לרבנו זכרונו לברכה אז איזה מיחוש וחולאת. ואמר אז שבכל עת שהוא עושה איזה דבר מופת יש לו ייסורים אחר כך תמיד. ואמר שבכל פעם שהוא עושה איזה דבר, הוא מבקש אחר כך מהשם יתברך שישתכח הדבר.

לח. כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, אות לב.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

לג. ואכן, מוהרנ"ת מקפיד לא להזכיר כמעט בספריו את המופתים שראה אצל רבינו^ט, רק עוסק בעיקר לספר כיצד היה עובד את ה' במסירות נפש, כדי שנלמד גם אנו מדרכיו הקדושים ונלך באורחותיו. וכלשונו בהקדמת "שבחי הר"ן": "אין רצוננו לבאר קצת מופתים נוראים שראינו ממנו, כי אין אנו עוסקים לספר בשבחיו הקדושים כי אם מה שנוגע ליראת השם!"^ט.

לד. כי העיקר זה ללמוד מהצדיק כיצד להתנהג בעבודת ה', ולעבוד את ה' בתמימות ובפשיטות. "ועל כן אפילו המופתים הנוראים שראינו מרבנו, זכרונו לברכה, אין אנו עוסקים בזה לספרם. כי אין זה שבח אצלו כלל לפי עוצם הפלגת מעלתו, רק סיפרנו מה שנוגע לעבודתו יתברך, למען יתעורר המשכיל החפץ באמת"^{כא}.

⦿ "מקורות והערות" ⦿ א

לט. וראה מה שכתב על כך רבי אברהם ב"ר נחמן; כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, אות לב: ולולא דמסתפינא הייתי אומר שזה בעצמו שנתן השם יתברך בלב מוהרנ"ת ז"ל לבלי לבאר סיפורי מופתיו הקדושים, מחמת כי לא באלה תהילתו (כמובא שם בהשיחות עיין שם), זה בעצמו הוא מחמת שפעלו דברי תפילתו הנ"ל של אדמו"ר ז"ל שיינתן השם יתברך כן בלבו כנ"ל כדי שישתכחו מהלב כנ"ל, וכאשר באמת כבר נשתכחו מחמת זה רובם ככולם, אבל על כל זה חסתי על שארית פליטתם שלא נשתכחו עדיין, ושמתי אל לכבי להעלות על הכתב על כל פנים קצת ראשי פרקים מזה למען יהיה לזיכרון לאנשי שלומנו היודעים מזה.

מ. שבחי הר"ן, הקדמה: כל המבואר פה אינו אפילו כטיפה מן הים הגדול מעוצם קדושתו והפלגת מעלתו העולה למעלה במקום שאין יד שכל אנושי שולטת שם. וגם אין רצוננו לבאר קצת מופתים נוראים שראינו ממנו, כי אין אנו עוסקים לספר בשבחיו הקדושים כי אם מה שנוגע ליראת השם.

מא. שבחי הר"ן, כו-כז: והקפיד מאד על אלו האנשים שסוברים שעיקר מעלת הצדיק והשגתו שזוכה הוא מצד הנשמה לבד מחמת שיש לו נשמה גבה מאד. ואמר שלא כן הדבר רק העיקר תלוי במעשים טובים ויגיעות ועבודות. ואמר בפירוש שכל אדם שבעולם יכול לזכות למדרגה הגבוהה ביותר. כי אין הדבר תלוי אלא בבחירת האדם לבד, אם ירצה לרחם על עצמו וליישב עצמו היטב מה שטוב לפניו באמת וכו'. והכל לפי רוב המעשה (אבות ג טו).

ועל כן אפילו המופתים הנוראים שראינו מרבנו, זכרונו לברכה, אין אנו עוסקים בזה לספרם. כי אין זה שבח אצלו כלל לפי עוצם הפלגת מעלתו, רק סיפרנו מה שנוגע לעבודתו יתברך, למען יתעורר המשכיל החפץ באמת. כי אין שום תירוץ בעולם, וכל אדם יכול לזכות למעלות גבוהות אם ילך ויתנהג בדרכי רבנו, זכרונו לברכה, שמבוארים כאן בספר זה. והעיקר להיות רגיל מאד בתפילות ובקשות הרבה מאד, ובפרט לדבר בינו לבין קונו בלשון שמדברים בו, להרבות בשיחה לפניו יתברך לרצותו ולפיסו יתברך ולהתחנן לפניו שיקרבו לעבודתו באמת. ודי בהערה זו לכל החפץ באמת.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

לה. ועיקר מופתיו של רבינו הקדוש – ואשר אותם מרבה מוהרנ"ת לספר תמיד – הם המופתים הרוחניים. שהיה מעורר ומלהיב את לבבות בני ישראל לאביהם שבשמים, והופך אותם מרע לטוב. וכלשונו של מוהרנ"ת:

"ובאמת אם נרצה לספר מעשיות שעברו אצל רבנו זכרוננו לברכה עם אנשיו, אפילו מה שעבר עם הקטן שבקטנים, יכלו המון יריעות ולא תמלא האוזן משמוע. וכבר אמר רבנו זכרוננו לברכה שיהיה כמה מעשיות מאנשיו, שמכל אחד ואחד יספרו הרבה מעשיות. ומי שהיה רגיל לפני קדושתו הנוראה, היה יכול לראות מופתים גדולים ונוראים בכל עת ובכל רגע. ועיקר החידושים והמופתים הנוראים שראינו ממנו זכרוננו לברכה, הוא רק בעניין התקרבות ישראל לאביהם שבשמים! שתיכף כשנכנס אחד אצלו ורצה להתקרב להשם יתברך, תיכף נהפך מיד לאיש אחר ממש. ועוצם היראה וההתעוררות וההתלהבות וההרהורי תשובה באמת לאמתו שהכניס בכל אחד ואחד שזכה לעמוד לפניו, אי אפשר לבאר ולספר, אילו כל הימים דיו וכו'. כי לא נראה כזאת ולא נשמע בעולם, שיעורר להשם יתברך כל כך בהתעוררות כזה, לכל אדם שבעולם, מגדול ועד קטן" ^{מ"ב}.

לו. וכבר היה מעשה ברבי נחמן מטולטשין, שנקלע לאכסניה יחד עם חסידים רבים. כשהסבו יחד לסעודה, סיפר כל חסיד מופת מרבו, וכשהגיעו לרבי נחמן מטולטשין ביקשו ממנו שיספר גם הוא מופת מרבו. ענה רבי נחמן ואמר: "מופת מהרבי שלי? זה אני!". אם הרבי לקח יהודי כמוני, ועשה ממני מה שעשה, הרי זה המופת הכי גדול...

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

לז. כי בעוד שלשאר הצדיקים נותנים את התפקיד לשבת על האוצרות ולחלק ישועות לכל נצרך, הרי שלרבינו הקדוש השאירו את התפקיד העיקרי; לשבת עם מלך מלכי המלכים, ולחשוב תחבולות כיצד להשיב ולתקן את בני ישראל, ולהביא את העולם לתיקונו השלם.^{מג}

לח. וגם את הכח והממשלה שיש לצדיק לבטל גזירותיו של הקדוש ברוך הוא – גם כח זה מנצל רבינו בעיקר לגבי רוחניות. שגם אם כבר גזר הקב"ה על האדם גזירות רוחניות רח"ל, גם אז עומד רבינו הקדוש ומבטל את הגזירות, ומאיר ומעורר לבם לעבודת ה'^{מד}.

לט. ומאחר שכן, נתחזק לבוא לרבינו הקדוש ולפעול אצלו מופתים נוראים בעבודת ה'. שישדד את הטבע הגשמי שלנו, ויסיר מעלינו כל הגזירות הרוחניות, ויטה לבנו לעבודת ה' באמת לאמתו, עד שנזכה לבוא לתכלית השלימות, אמן.

⦿ "מקורות והערות" ⦿

מג. חיי מוהר"ן, ק: שמעתי בשמו לענין המפורסמים בעלי מופת, סיפר מעשה, שמלך אחד היו לו שני בנים, אחד היה חכם ואחד היה שוטה. ועשה את השוטה ממונה על האוצרות, והחכם לא היה לו שום התמנות, רק ישב אצל המלך תמיד. והיה קשה להעולם מאד, שזה שאינו חכם יש לו כל התמנות והכל באין ונכנסין אצלו להכניס או להוציא מן האוצרות, וזה החכם אין לו שום התמנות כלל? ! והשיב להם המלך: וכי זה הוא מעלה, מה שהוא לוקח אוצרות מוכנים וחולקם להעולם? כי זה החכם יושב אצלי וחושב מחשבות ובא על עצות חדשות שאיני יכול לבוא עליהם. ועל ידי אלו העצות אני כובש מדינות שלא הייתי יודע מהם כלל, אשר מאלו המדינות נמשכים ובאין כל האוצרות שלי. אבל זה הממונה לוקח אוצרות מוכנים ומחלקם להעולם. על כן בודאי גדלה ושגבה מאד מעלת החכם על הממונה, אף על פי שנראה שאין לו שום התמנות, כי ממנו נמשכים כל האוצרות הנ"ל.

מד. ליקוטי מוהר"ן, לד: כי הנה הכלל, שהממשלה ביד הצדיק לפעול פעולות כרצונו, כמו שדרשו חכמינו, זכרונם לברכה (מועד קטן ט"ז): צדיק מושל וכו' מי מושל בי צדיק. וזהו בחינת 'ויוסף הוא השליט'. והוא שורש כלליות נשמות ישראל, והם הענפים שלו המקבלים ממנו. ועיקר הממשלה, להאיר ולהתעורר ליבם לעבודת השם יתברך. כמו שכתוב שמע ה' קול יהודה ואל עמו תביאנו, היינו להאיר הארת הצדיק בענפים, היינו בלב ישראל, וזהו 'ואל עמו תביאנו'.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

להתעקש בתפילה:

מ. רבי אברהם ב"ר נחמן, התבטא פעם על אודות הישועות בציון רבינו הקדוש, ואמר: "אז מ'שפארט זיך אויפן רעבינס ציון פועלט מען" = "כשמתעקשים בתפילה ובקשה בציון רבנו, פועלים!"^מ.

מא. כי אכן, כדי לפעול ישועות ולהשתנות ברוחניות, צריכים עקשנות גדולה. וריבוי תפילות. וגם אם הוא סובל על מידה או תאוה רעה מסוימת, או חסרון אחר בעבודת ה', נדמה לו שאינו פועל מאומה בתפילותיו – אל ירפה, רק ימשיך לבטוח ברחמי ה' ובכוחו של הצדיק, ויפציר בתפילה עד שיפעל.

מב. "וצריך להיות עקשן גדול בזה מאד מאד. שאף על פי שנדמה לו שדבריו אינם מועילים כלל והוא רחוק מדבריו מאד, וזה ימים ושנים שעוסק בזה ועדיין לא פעל כלל, אף על פי כן צריך להיות עקשן בזה. כמו העקשן ממש שעושה הדבר בלי שום טעם, כן צריכין עקשנות גדול מאד בכל עבודת השם בכל עובדא ועצה, אבל עיקר העקשנות ביותר, צריכין בתפילה ותחנונים, והעיקר בשיחות של התבודדות. כי צריכין להתחזק מאד להרבות בהתבודדות ושיחה בינו לבין קונו, אף על פי שתהיה בדרך עיקש ופתלתול כמה פעמים בלי טעם וריח. כי לא בזה ולא שיקץ ענות עני, אף על פי שראוי לבזותו ולשקצו, אף על פי כן השם יתברך מלא רחמים בכל עת"^מ.

מג. וכבר שמענו סיפורים מבהילים מאד, על יהודים שסבלו על בעיות רוחניות קשות, כמידת הכעס או הבטלה או כיו"ב – והפצירו על כך בתפילה על הציון

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

מה. שיש"ק ג, תצה.

מו. השתפכות הנפש, עב. ע"פ ליקוטי הלכות, תפילין ה. עיי"ש עוד דברים נפלאים.

הקדוש, שוב ושוב בעקשנות גדולה מאד, עד אשר נושעו בדרך נס ופלא, ונהפכו לאנשים אחרים לחלוטין.

מד. וכיון שהזכרנו ענין העקשנות בתפילה, נזכיר את הסגולה המובאת בספר המידות, והיא: לעשות "יום שכולו תפילה".

וכך נאמר בספר המידות: "מי שמתפלל כל היום, על ידי זה מקבל ישועה!"^{מז}. ובמקום אחר, הוא מוסיף ומפרט: "יאמר כל היום תפילות ובקשות, ואל יפסוק פיו מתפילות ובקשות, על ידי זה יושיע לו הקדוש ברוך הוא"^{מח}.

וכשנמצאים באומן, קל יותר לקיים סגולה זו, ולהקדיש יום שלם לתפילות ובקשות ללא הפסק^{מט}. אשרי הזוכה!

מה. ולמותר לציין, שגם מי שאין ביכולתו כעת לקיים עצה זו, ומשתדל להרבות בתפילות ותחנונים והפצרות כפי יכולתו – יכול גם הוא לזכות לישועה שלימה. וכלשונו של רבי אברהם ב"ר נחמן בתפילתו לה': "רחם עלי ועזרני לקבל את תפילתי ובקשתי, גם בעוצם מיעוטם וקוטנם בכמות ואיכות. כי הַיֵּשׁ תפילה מעוטה בתכלית המיעוט בעולם שלא יהיה ביכולתך לקבל אותה, ולהוות גם מאיתה כלים להשפעת ישועתך?!".

מו. ולסיום נציין, שבעניינים גשמיים אסור להתעקש שיעשה לו הקב"ה דווקא

מקורות והערות

מז. ספר המידות, ישועה כו. ושם יש גירסה המובאת בתוך סוגריים מרובעות: "על ידי זה מקבל [ישועה לקבל] ישועה".

מח. ספר המידות, מריבה לט: מי שיש לו שונאים, יאמר כל היום תפילות ובקשות, ואל יפסוק פיו מתפילות ובקשות, על ידי זה יושיע לו הקדוש ברוך הוא, ואויביו יבושו. וראה עוד שם בסעיף מו: מי שמתפלל כל היום, על ידי זה בא בושה על אויביו.

מט. שהרי ממילא נמצאים כל היום בציון הקדוש, ואפשר לבלות שם כל היום כולו באמירת תהילים וליקוטי תפילות והתבודדות. וכמובן, בלי לחץ ועצבים. [ואגב, ידועה הסגולה המיוחדת של אמירת ג' פעמים ספר תהילים ברציפות, וכנזכר גם ב"דרך חסידים" להרה"ק מטשעהריץ, עיי"ש].

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

בקשתו. רק יבקש ברחמים ותחנונים, ואם ירצה ה' יתן, ואם לאו לאו.²¹ ולפעמים, כשמתעקשים לקבל ישועה מסוימת, מקבלים אותה אך סובלים ממנה. ולכן לא כדאי לדחוק את השעה, רק לבקש ברחמים ותחנונים, וה' הטוב בעיניו יעשה.²²

מז. אמנם, גם ברוחניות יש בחינה כזאת, במידה מסוימת. שאין לו לאדם להתעקש עם הצדיק שיושיע אותו דווקא באופן ודרך מסוים. רק העיקר שיפציר בתפילה שיזכה לרפואת הנפש, והצדיק כבר יראה לנכון כיצד להתנהג ברפואת נפשו. וכדברי רבינו שפתח פיו במשל ואמר:

"למשל: רופא שנחלה והוכרח למסור את עצמו ליד הדוקטור הגדול, והרופא רוצה שייתן לו רפואות כפי מה שהוא יודע. אבל הדוקטור יודע רפואות יקרים וחשובים שצריך ליתן לו. כן יזדמן, שיבוא איש להתלמיד חכם וצדיק הדור, שהוא רופא חולי הנפשות, ורוצה שייתן לו הצדיק רפואות, היינו הנהגות ודרכים, כפי מה שהוא יודע. אבל באמת הצדיק יש לו רפואות ודרכים ישרים, שצריך להנהיגו לרפואתו"²³.

מקורות והערות

נ. ליקוטי מוהר"ן, קצו: וכשאתה מתפלל אל תעשה תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים וכו' (אבות פרק ב'). כי אסור לאדם לעמוד עצמו על שום דבר, היינו שאסור להתעקש בתפילתו שהקדוש ברוך הוא יעשה לו דווקא את בקשתו, כי זה הוא כמו לוקח דבר בחזקה, בגזילה. רק צריך להתפלל ולהתחנן לפני השם יתברך ברחמים ותחנונים, אם יתן השם יתברך יתן, ואם לאו לאו, כמובא במקום אחר. וזה: 'אל תעשה תפילתך קבע', מלשון גזילה, כמו שכתוב (משלי כ"ב): 'וקבע את קובעיהם נפש'. היינו שכל מה שהוא מבקש, הן פרנסה או בנים או שאר צרכים, אסור להתעקש ולעמוד עצמו בתפילתו, שדווקא יעשה הקדוש ברוך הוא את תפילתו, כי זה הוא תפילת קבע שלוקח הדבר בחזקה בגזילה, רק יתפלל רחמים ותחנונים כנ"ל. [וכשתבונן תבחין שלא הזכיר כאן רבינו רק דוגמאות של תפילה על צרכים גשמיים, ודוק].

נא. ליקוטי הלכות, מילה ה, ד: באמת יש בעניין זה של התפילה נפלאות ונסתרות הרבה, ועל כן באמת אסור להתעקש ולדחוק עצמו על שום דבר בתפילתו, רק אם יתן השם יתברך יתן, ואם לאו לאו, כמו שמבואר בהתורה 'תשעה תיקוניך'. כי אולי אי אפשר למלאות בקשתו אפילו על ידי התפילה, כי יזיק לו יותר חס ושלום, כשימלאו בקשתו וכן"ל. ואם ידחוק ויתעקש בתפילתו, יכול להיות שיטריח את ה' יתברך עד שימלא בקשתו, כי בשביל זה ברא את האדם שיהיה כח בתפילתו להמשיך כל ההשפעות, אבל לא יהיה לו לטובה, כי אין כח בתפילתו לתקן הכלי שצריך לקבלת השפע שהוא רוצה.

נב. ליקוטי מוהר"ן, קסד.

ופשוט שדברים שברור שחייבים אותם - כגון שעובר עבירות מסוימות או יש לו מידות רעות מסוימות

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

לבקש על אחרים:

מת. בעמדנו על הציון, לפעול ישועות עבורנו – בל נשכח להתחנן עבור זולתנו. בתחילה נתפלל ונתחנן עבור בני ביתנו, וכל צאצאינו וצאצאי צאצאינו, כאשר לימדנו רבינו ש"צריך אדם להתפלל על זרעו ועל כל הבאים אחריו"²².

מט. ונבקש רחמים עליהם שנזכה לגדלם לתורה ולחופה ולמעשים טובים, ולא יצאו לתרבות רעה, ולא ייתפסו ברשתות הנוראות הפרוסות לרגליהם, רק ילכו תמיד בדרך הישר והאמת²³. ויזכו לעסוק בתורה הקדושה בהתמדה כראוי.

נ. וכפי ששמעו פעם את רבי חייקל תלמיד רבינו, שמבקש עבור נכדיו – לא רק שיהיו צדיקים וכשרים, אלא גם – שיזכו לסיים את כל הש"ס. וכך אמר לרבינו: "רבי, אתם הרי אמרתם שאדם שאינו לומד ומסיים את כל הש"ס אין מאיר עליו צלם אלקים, ובכן המליצו טוב בעד נכדיי שיזכו ללמוד ולסיים את כל הש"ס"²⁴.

מקורות והערות

וכיו"ב – בוודאי צריך לבקש ולהתעקש עליהם. רק עיקר הכוונה, על דרך בעבודת ה' וכיו"ב, ודוק והבן.

נג. ספר המידות, תפילה סא.

נד. וכפי שמרבה מוהרנ"ת לבקש על כך בליקוטי תפילות, עיין שם. והרי לך אחת מתפילותיו, הנוגעות במיוחד בימינו בהם זוממים הערב רב החרדים, להחטיא את ילדנו בלימוד חכמות חיצוניות ותרבות הרחוב. וזה לשונו: ובכן תרחם עלינו ועל זרענו ועל כל זרע עמך בית ישראל, ותגן ותשמור ותציל את כל ילדי עמך בית ישראל, מן כל הכיתות הרעות של החכמים להרע המתפשטים עתה בעולם בעוונותינו הרבים, כאשר אתה ידעת. הן מכיתות האפיקורסים העוסקים בחכמות חיצוניות ולשון עלגים של העכו"ם, המתגברים בכל עת לחנך נערי בני ישראל בדרכיהם הרעים והמרים, להרחיקם מלימוד תורה שבעל פה, ולבלי ללמוד כי אם תנ"ך עם חכמת הדקדוק. וגם זה רק שעה מועטת ביום, ולבלות עיקר הזמן על לימוד חכמות חיצוניות ולשונויות, העוקרים את האדם משני עולמות. אוי לעיניים שכך רואות, אוי לאזנים שכך שומעות. והן משאר כיתות של חכמים בעיניהם, המתלוצצים מהתמימים בדרכיהם, העוסקים בעבודת ה' ובתורתו בפשיטות בתמימות בלי חכמות של הבל, כאשר הורו לנו אבותינו ורבותינו הקדושים, אשר רבים קמים נגדם, ופורשים רשת לרגלם, להטות אותם מני דרך הישר והכבוש מכבר, לבדות מלבם חכמות של שטות וליצנות, לבלבל ולהחליש חס ושלום דעת התמימים והישרים בלבותם.

נה. שיש"ק ג, רא.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

נא. ולא רק על צאצאיו ומשפחתו יתפלל, אלא גם עבור כל חבריו הזקוקים לישועה. ויעורר לבו להשתתף בצערם, ולהתפלל ולהתחנן לישועתם, ואל יתעלם ח"ו מצרתם, כי "מי שאפשר לו לבקש רחמים על חברו ואינו מבקש, נקרא חוטא"^נ. ו"בשביל שאין מבקשין רחמים על חברו, על ידי זה נופל לתפיסה"^{נד}. ומאידך: "מי שמתפלל על חברו, נחשב לו כצדקה"^{נז}. ו"מי שמתפלל על חברו, על ידי זה הקדוש ברוך הוא כופל לו את טובתו"^{נו}.

נב. ועל אחת כמה וכמה שיש להתפלל על צרתם הכללית של ישראל, ועל כל בני הדור השרויים בצרה רוחנית וגשמית. וכבר הזהיר אותנו רבינו מאד, שלא להתעלם מצרתם של ישראל, רק להתפלל עליהם תמיד. "כי צריך כל אדם לומר: כל העולם לא נברא אלא בשבילי. נמצא כשהעולם נברא בשבילי, צריך אני לראות ולעיין בכל עת בתיקון העולם, ולמלאות חסרון העולם, ולהתפלל בעבורם"^{נא}.

נג. וכל המתעלם מצרת ישראל, בני דורו, נענש רח"ל. כי "מי שאינו מבקש רחמים על דורו, על ידי זה נענש"^{נב}. ו"מי שאין מתפלל על צרת ישראל, נקרא חוטא"^{נב}. ומאידך: "מי שמתפלל על ישראל, הקדוש ברוך הוא מכפר לו

❦ "מקורות והערות" ❦

נו. ספר המידות, תפילה לט.

נז. ספר המידות, פדיון שבויים ח"ב, ג.

נח. ספר המידות, צדקה נב.

נט. ספר המידות, תפילה עח.

ס. ליקוטי מוהר"ן, ה.

סא. ספר המידות, המתקת הדין ע.

סב. ספר המידות, תפילה ס.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

על כל עוונותיו" ^{טו}. ו"מי שמבקש רחמים על בני דורו, זוכה לגילוי שכינה" ^{טז}.
 ו"כשאתה רוצה לישא תפילתך, תתפלל בעד ישראל" ^{טז}.

נד. וכבר סיפר פעם רבי לוי יצחק בנדר בהתפעלות, על אחד מאנ"ש הכשרים,
 שעמד לידו בערב ראש השנה, ושמע איך שכל תפילותיו ובקשותיו היו אך
 ורק עבור כלל ישראל, ולא התפלל עבור עצמו כלל! ^{טז}.

נה. ובפרט בעת כזאת, אשר הגזירות הרעות עומדות ומרחפות על כלל ישראל,
 הן ברוחניות והן בגשמיות, בוודאי אסור לנו להתעלם, רק עלינו להרעיש
 עולמות בתפילות ותחנונים לביטול כל הגזירות הרעות והקשות.

"וכבר מבואר שהיה מקפיד על הגדולים שלא רצו לשים לב על הגזרות
 שנשמעו על ישראל חס ושלום, ואמרו שבוודאי לא יעשה השם יתברך זאת.
 והוא זכרונו לברכה אמר ששוגים בזה הרבה, כי הלא ראינו כבר שהיו צרות
 וגזרות על ישראל הרבה, השם יתברך ישמרנו מעתה. והוא זכרונו לברכה היה
 מתירא מהם מאד, ודיבר הרבה מהם ועסק הרבה בכל כוחותיו ובמסירות
 נפש להמתיקם ולבטלם. ורצונו היה חזק שכל אחד מישראל, מכל שכן
 הגדולים, ירבו להתפלל להשם יתברך עליהם, כאשר עשו אבותינו מעולם,

❁ "מקודות והערות" ❁

סג. ספר המידות, תפילה סג.

סד. ספר המידות, תפילה ח"ב, ג.

סה. ספר המידות, תפילה סה.

סו. שיש"ק ד, שצה: כברדיטשוב דר אחד מחשובי אנשי שלומנו בשם רבי אהרן טעסליר זכרונו לברכה,
 וכששהה פעם רבי לוי יצחק ז"ל בעיר ברדיטשוב, המליצו לו כמה מאנשי שלומנו שישתדל להתאכסן
 בשבת בבית רבי אהרן וכך עשה, והפליג רבי לוי יצחק ז"ל במעלתו מאד, מסדר עריכת שולחנו בשבת, עד
 שנחקק זאת לו בדעתו כל ימי חייו. אחר כך בערב ראש השנה תמה רבי לוי יצחק לעצמו לראות ולהבחין
 בסדר הנהגתו, שנעמד סמוך לו בציון הקדוש ושמע תפילתו ובקשתו, שהיו אך ורק לטובת כלל ישראל, ולא
 התפלל על עצמו כלל וכלל!

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

וכמו שעשה מרדכי כשעמד עליהם המן הרשע ימח שמו, כן אנחנו חייבים בכל דור לצעוק מאד להשם יתברך על כל הגזירות הנשמעות חס ושלום, וה' הטוב ישמע שוועתנו ויבטלם ויהפכם לטובה" ^{טו}, אמן ואמן.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

השהיה באומן

ובו ל"א סעיפים

בפרק זה יבואר בס"ד כמה פרטים בענין השהיה בעיר אומן

העיר אומן:

- א. "באמת אין ביכולת לקרוא את העיר 'אומן' בשם ודאי חוץ לארץ!"¹, מחמת קדושת ציונו של רבינו השוכן בו. כי קדושת הצדיק מתפשטת ומשפיעה על כל העיר, ובפרט במרחק של שלש פרסאות.²
- ב. אך מאידך, אומן היא עיר שיש בה סכנה רוחנית. וכדבריו המפורשים של רבינו הקדוש, בבואו לאומן: "ענה ואמר: הנה אנחנו עתה אצל הקצה והסוף של ישראל, במקום שגבול ישראל כלה, כי לכל דבר יש קץ וסוף (פירוש,

מקורות והערות" ❁ ❁

א. תפילות רבי אברהם ב"ר נחמן, תפילה ו.

ב. מאור עיניים, פרשת ויצא: או יאמר פירוש הפסוק 'ויצא יעקב וגו' על פי פירוש רש"י 'מלמד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שכל זמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זוהה הוא הדרה, יצא מן העיר פנה הודה' וכו'. והבנת ענין זה הוא דהצדיק נקרא 'כל', 'דאחיד בשמיא וארעא', שהוא מקשר עצמו תמיד עם כל המדריגות שבארץ ועם המקום אשר הוא שם, באופן שעל ידי זה נעשו עמו כולם אחדות אחד, שבעלייתו עולין עמו ונכללין בקדושה עליונה, באופן שהמקום אשר בו הצדיק קונה איכות קדושה וזיו והדר העליון.

הנהגות צדיקים, הנהגות ומדות טובות עפ"י סדר א"ב מרבי יעקב יחזקיהו גרינוואלד מפאפא, סגולה, ה: קברי צדיקים מסוגל להתפלל שם, כמבואר בספרים הקדושים. ושמעתי בשם הגה"ק בעל דברי חיים זי"ע, שאמר לאיש אחד שהיה כהן ולא נסע על ציון צדיק אחד, ואמר לו שאפילו להיות באותו עיר שהצדיק קבור, גם כן מסוגל. וראיה ממשנה ריש פרק ג' דיומא שהיו מזכירין רק עיר חברון להזכיר זכות אבות, ואני מצאתי בזוהר הקדוש שמות דף ה' ע"א (דפוס וילנא) דתלת פרסה קרוב לקברו נמשך קדושת הצדיק וז"ל שם: אי בני עלמא ידעין יקרא סגיא דיעקב בשעתא דא"ל קוב"ה אנכי ארד עמך מצרימה הוי מלחכי עפרא תלת פרסי קריב לקבריה עכ"ל עיי"ש.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

ואם כן גם לנו ישראל עם קדוש יש איזה סוף גם כן, היינו שיש מקום ששם מסיים קדושת ישראל, שמשם ולהלאה אין מתפשט קדושת ישראל. ובזה המקום היו רחוקים מאד מהשם יתברך, ועל כן אמר, שאנו עתה במקום ששם מסיים קדושת ישראל), ועל כן צריכין שמירה גדולה שלא ניכשל חס ושלום" ^א.

ג. ומעניין לציין, שמצאו פעם קמיע שכתב רבי נפתלי כץ זצ"ל בעל ה"סמיכת חכמים", לגרש איזה רוח שהתעבר באיש אחד, והיה כתוב בו "לך אל אומן פלך קיוב אל יער גרעקוב כי שם מקומך" ^ב. הרי לנו שהמקום הוא מקום של שדים ושליטת הקליפות.

ד. ובכלל; ידוע שבכל מקום שנמצאת קדושה גבוהה, נמצאים מסביב גם קליפות רבות, הרוצות להכשיל ולהפיל ^ג. ואם כן, בודאי שסביב ציונו הקדוש של רבינו, טובבים קליפות רבות, ויש להישמר מהם.

ה. ואכן, רבי שמואל הורביץ זצ"ל מציין במכתבו בהיותו שם, שאע"פ שמקום הציון קדוש בקדושה גדולה, אבל מאידך בחוץ שוררת טומאה נוראית, "ובאמת" – הוא כותב ביומנו – "תמיד בעת הליכתי על הציון הקדוש היה במסירות נפש, כי צריך לצאת מהיפך אל היפך, מחושך כזה לקדושה כזאת" ^ד.

❖ "מקורות והערות" ❖

ג. חיי מוהר"ן, קצה.

ד. שיש"ק ג, תקצח.

ה. ליקוטי מוהר"ן, קיב: הנה ידוע כי 'סביב רשעים יתהלכון', כי הסטרא אחרא מסבכת הקדושה, כי את זה לעומת זה עשה.

ו. ימי שמואל, פרק רג.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

ו. ולכן, על האדם להיזהר ולהישמר, בבואו לעיר אומן, לבל יילכד ברשת היצר הרע, הפורש את רשתו ומלכודתו סביב הציון הקדוש, לצוד את האדם בעבירות; ראיות אסורות, ושאר מרעין בישין רחמנא ליצלן.

כשרות המאכלים:

ז. ומלבד הזהירות בכלליות, בשמירת העיניים והמחשבה וכיו"ב, נצרכת גם זהירות מיוחדת בכשרות המאכלים באומן. וכפי שאמר רבינו הקדוש בעצמו בהיותו באומן: "מצד הדעת, בוודאי אנו תקיפים ולא יזיקו לנו כלל חס ושלום. רק בענייני חיצוניות, היינו בענייני מאכלים - על זה אנו צריכין שמירה שלא ניכשל חס ושלום, ועל זה צריכין שהשם יתברך ישמור אותנו, וצריכין לבקש מהשם יתברך על זה שישמור אותנו מזה".¹

ח. ואכן עד היום הזה, צריכים זהירות רבה בענין המאכלים באומן, שלא להיכשל במאכלות אסורות. הן במוצרי מזון המיוצרים על ידי הגויים, שיש בהם תערובת איסור של שומן מן החי ויין נסך וכיו"ב, ואנשים אינם נזהרים מלקנותם מחסרון ידיעתם. והן במטבחים שאין שם השגחה ראויה על הכשרות, ובאים לידי מכשול של: בישול גויים, יין נסך, בשר שנתעלם מן העין, ועוד ועוד, רח"ל.

ט. וגם מי שרעב וצמא, אל יקל ראש בשמירת כשרות המאכלים, רק ייזהר וישמר שיהיו כל מאכליו על טהרת הכשרות. כי המאכלות האסורות הם ארס לנשמה, וכדבריו הנפלאים של הרמח"ל בספרו 'מסילת ישרים', וזה לשונו:

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

"והנה כל מי שיש לו מח בקדקדו, יחשוב איסורי המאכל כמאכלים הארסיים, או כמאכל שנתערב בו איזה דבר ארסי, כי הנה אם דבר זה יארע, הִיָקֵל אדם על עצמו לאכול ממנו? אם יישאר לו בו איזה בית מיחוש אפילו חששא קטנה, ודאי שלא יקל, ואם יקל לא יהיה נחשב אלא לשוטה גמור! אף איסור המאכל, כבר ביארנו שהוא ארס ממש ללב ונפש, אם כן מי אפוא יהיה המקל במקום חששא של איסור, אם בעל שכל הוא? ועל דבר זה נאמר (משלי כג) ושמת סכין בְּלֶעָךְ אם בעל נפש אתה" ^נ.

גן סופיה:

י. בעיר אומן, לא רחוק מהציון, נמצא גן נפלא ושמו 'גן סופיה'. גן זה נטע הגרף של אומן, על שם בתו 'סופיה', אשר נהרגה בעת הפרעות. הגן הוא אחד הגנים המופלאים בעולם ^ו.

יא. בעניין גן זה, התבטא פעם רבינו הקדוש, ואמר: "להיות באומן ולא להיות בסופיה?" ~ "אין אומאן זיין און אין סופיָא נישט?" ^ז.

יב. יש אומרים, ששיחתו זו של רבינו, אינה אלא פתגם שהיה שגור בפי הרוסים, כשרצו להגיד על מישהו שהיה במקום מסוים ולא ניצל אותו כראוי. ורבינו הקדוש השתמש עם פתגם זה בקשר לציונו הקדוש, שמי שיהיה באומן לא יפספס מלהיכנס לציונו, בבחינת "להיות באומן ולא להיות בסופיה" ^ח...

© "מקורות והערות" ©

ח. מסילת ישרים, פרק יא, בפרטי מידת הנקיות.

ט. שיש"ק ב, נ: הגן "סופיא" היה גן נפלא מאד שנטעו בו כל סוגי העשבים והצמחים והאילנות שבעולם, לימי הסכות היו הנכרים מוכרים לולבים שקטפו משם, ובאמצע הגן היה אוניברסיטה מיוחדת ללמוד סגולות הצמחים, והיה אחד משלשת הגנים המופלאים שבעולם.

י. שיש"ק ב, נ.

יא. כך שמעתי מאת הרה"ח ר' מ.ק. שליט"א

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

יג. אך בכל זאת, מאחר שיצאו דיבורים אלה מפי רבינו הקדוש, ישנם כאלה שמקפידים לבקר – על כל פנים פעם אחת בחייהם – בגן הזה. ומיותר לציין, שמי שבא על ידי הטיול לגן סופיה לפגום בעיניו וכיו"ב, או לבזבז זמן יקר – יצא שכרו בהפסדו! ומעולם לא שמענו אצל אנ"ש על "חיוב" להיות בגן סופיה...

יד. אגב, בגן זה אירע נס גדול לחסידי ברסלב, בשנת תרע"ט. וכך מסופר ב"שיח שרפי קודש":

"באמצע קיץ תרע"ט נכנסו האוקראינים הפראים לבית המדרש שבאומן, והריצו בצעקות את כל המתפללים שהיו בו, כחמישים איש, למגרש פתוח שבגן סופיה, לייסרם שם עם שאר היהודים, כדי שיודו על השתתפותם בשלטון הקומוניסטים, והיו מייסרים שם את היהודים בייסורים קשים כאלו עד שנשמע קול זעקתם למרחק רב. ואחד מהרוצחים ניגש לרבי אלחנן ספקטור זכרונו לברכה בעת עמדו בתפילתו והכהו בחרבו על התפילין של יד, ונבקע בית התפלה לשנים, ובדרך נס לא נפגעה ידו של רבי אלחנן. ואז באמצע המנוסה רצחו את רבי נחמן ב"ר הירש זכרונו לברכה המכונה 'הדוד הלבן', 'דער ווייסער פעטער', שמש הקלויז, כי היה זקן וחלש ולא היה בכוחו לרוץ במהירות כרצונם. בהגיעם למגרש נעמדו הרוצחים להרגם, ובדרך נס לא מובן קם לפתע אחד מהמפקדים, וגער באנשיו הרוצחים, בצעקו עליהם ובהצביעו על אנ"ש 'את מי הבאתם לנו? חבורת משוגעים'... ופנה בשאגה לאנ"ש ואמר: 'בירחו ולכו לכם מהר מכאן'. וכך ניצלו ממיתה ודאית"³. ברוך שעשה להם נס במקום הזה!

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

לא ימוש מתוך האוהל:

טו. אם כבר זכינו בחסדי ה' להגיע לאומן, עלינו להשתדל לנצל את המתנה עד תומה. ולבלות כמה שיותר בהיכל הציון הקדוש, בתורה ותפילה ועבודת ה'. הן בחצות הלילה, והן בכל שאר שעות היממה.

טז. ואכן, אנ"ש משך כל הדורות, היו מבליים שעות על גבי שעות, בציון רבינו הקדוש. וכמסופר לדוגמא על רבי ישראל לייב מבאפוליע, שהיה דרכו לבלות לפעמים כל הלילה על הציון הקדוש, ואם לא די בכך, הרי שלאחר תפילת שחרית, לא היה טועם מאומה, רק חוזר לציון הקדוש ושוהה שם עוד ארבע חמש שעות...⁷

יז. ואף על פי שהיצר הרע מתגבר בכל כוחו להבריא את האדם מפתח אוהל הצדיק, על ידי שמגביר על האדם את חום התאוות וטמטום הלב וכיו"ב, "אף על פי כן מי שאינו רוצה להטעות את עצמו וחושב על תכליתו הנצחי באמת אינו שב לאחור בשום אופן בעולם יהיה איך שיהיה, רק הוא יושב וממתין ומתעכב אצל הפתח ימים רבים כמה שיהיה, ואף על פי שאין מניחין אותו להיכנס לתוך הפתח וחום היום לוהט אותו מאד, אף על פי כן אינו מניח את מקומו ויושב ומתעכב אצל פתח האוהל של הצדיקים והכשרים עד שירוחם מן השמים, בבחינת והוא יושב פתח האוהל כחום היום"⁷.

יח. וכמה נפלא הסיפור שסיפר רבי ברוך חתן רבי געציל זכרונו לברכה, סיפור

Ⓢ "מקורות והערות" Ⓢ

יג. שיש"ק א, תש: בימי הרב נחמן טולטשינער זכרונו לברכה היה בעיר באפוליע אחד מאנ"ש צדיק וישר בשם רבי ישראל לייב, אבי רבי אשר באפליער. דרכו היה לפעמים לבלות כל הלילה על ציונו הקדוש, וכן ביום אחר התפילה לא טעם כלום והלך על ציונו הקדוש ושהה שם ערך ארבע חמש שעות.

יד. ליקוטי הלכות, אישות ד, יט.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

שאירע אתו בעת אשר מפתח הציון היה בידי, והוא היה הממונה לפתוח את הציון בחצות הלילה. וכך סיפר:

"הלכתי פעם באמצע הלילה לציון רבינו, והיה זה ליל חורפי קשה, כשהכל היה מכוסה במעטה שלג, עד שלרוב השלג התכסה לגמרי פתח בית ציון רבינו. עמלתי הרבה לפנות את השלג כדי שאוכל לגשת ולפתוח את בית הציון. כשהתקרבתי לפתח הציון הבחנתי בגוש שלג מתנוועע, כשהתקרבתי יותר הבחנתי שרבי ישראל טרהאוויצער זכרונו לברכה הוא העומד ומתפלל, ולרוב השלג שירד, התאסף על גופו ערימת שלג. השתוממתי מאד, עד ששאלתי את רבי ישראל שכבר היה אז זקן ובא בשנים: "רבי ישראל, מדוע עומד הנך כך, חשוף בקור מקפיא כזה? הרי אפשר לקפוא כך". ענה לי רבי ישראל: "וכי כשאגיע לעולם האמת אל רבנו ויהיה שם הפתח סגור לפניי, ולא יתנו לי לגשת לרבינו, האם אלך משם? אחכה עד שיפתחוהו!"^{טו}.

ומסיפור זה יקח כל אחד מוסר-השכל, ויחשוב בדעתו מה היה עושה, אילו היה נמצא בהיכלו של רבינו לאחר הסתלקותו, רק שמתגבר עליו כבידות הלב, ומתחשק לו לצאת. האם ייצא ויפקיר את עצמו למלאכי החבלה?!

יט. ומעתה, אשרי המקיים "יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האוהל", ואינו מש מתוך אוהלו של רבינו הקדוש, בכל מחיר שהוא. "וזהו בחינת ויהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האוהל, יהושע הוא בחינת התלמיד של הצדיק האמת שנקרא משה. וזה ויהושע בן נון נער', שאפילו כשהיה בבחינת נער, בבחינת מעשי נערות, אף על פי כן 'לא ימיש מתוך האוהל', כי אף על פי כן עמד אצל הפתח הרבה עד שדחק את עצמו לתוך האוהל ולא מש מתוכו"^{טז}.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

כ. ואפילו לצורך התבודדות, חבל לבלות את הזמן היקר בהליכה ליער שסביבות אומן. שכן, כל זמן שיש לנו את הציון הקדוש, עלינו לחטוף כמה שיותר. וכפי שמסופר על רבי מתתיהו הכהן הי"ד מאומן, שלא היה הולך להתבודד ביער, רק כל תפילותיו והתבודדותו היה עורך בציון רבינו. וכן גם נהג רבי שמואל הורביץ בהיותו שם משך כ-3 שנים, באמרו: "שדות יש לי גם בארץ ישראל"... כאן באומן, אני רוצה להיות בציון כמה שיותר".^ז

כא. ועל אחת כמה וכמה, שאין לבלות את הזמן היקר, באכילה ושתייה ושינה מיותרת, ובשיחת מרעים סתמית".^ח. וכבר ידוע על אחד מזקני אנ"ש שבראותו כמה אברכים עומדים בקלויז ומשוחחים ביניהם, זירז אותם ואמר: "ךדו לציון ותחטפו כמה שיותר".

מקדשי תיראו:

כב. דרכו של בשר ודם, שככל שהוא שווה יותר באומן, כך הולך ונחלש אצלו רגש היראה והכבוד בהיכל הצדיק, וצריך זהירות יתירה שלא להקל ראשו בבית הצדיק.

כג. ואכן מפני כך הקפיד רבי נחמן מטולטשין – תלמידו המובהק של מוהרנ"ת – ולא הניח לשהות באומן יותר משבועיים, בשום פנים ואופן, כדי שלא תיחלש ההתעוררות והיראה בציון".^ט

ל. "מקורות והערות" ©

יז. שיש"ק ו, צב. ובוודאי שאין כאן הלכה פסוקה לרבים, שאסור להם לעזוב את הציון ולחפש איזה פינה באומן עם ישוב הדעת להתבודד מעט. רק עיקר הכוונה לעורר את הלב, לבלות כמה שיותר בהיכל הציון הקדוש, ודי למבין.

יח. וכמובן שאין הכוונה על מה שצריך לפקח דעתו, ולדבר עם חבריו בעבודת ה' ואפילו מעט שיחת חולין. אלא הכוונה על בזבוז הזמן בשיחות מיותרות, ודי למבין.

יט. שיש"ק ג, שכ.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

כד. ולאחריו, הקפיד על כך בנו רבי אברהם ב"ר נחמן עד מאד, עד כדי כך שבאחת השנים, כששהה תלמידו רבי לוי יצחק בנדר באומן משך שבועיים, ורצה להישאר עוד כמה ימים כדי להיות שם בל"ג בעומר, התעקש רבי אברהם ושילחו מאומן, ואמר לו: אם ברצונך להיות כאן בל"ג בעומר, סע הביתה ותחזור שוב!²

כה. ואם הם הקפידו על כך, מה נאמר אנן. אשר הלוואי תהיה לנו ההתעוררות והכבוד בציון רבינו ביום הראשון לבואנו שם, כפי שהיה להם בסוף השבועיים... וא"כ בוודאי עלינו להשתדל בכל עוז ותעצומות, לשמור על כבוד הצדיק, ולהתנהג בציון הקדוש בכבוד הראוי.

כו. וכבר התבטא פעם רבי אברהם ב"ר נחמן בביטוי מבהיל: "בציון רבינו ראינו מופתים, אך ראינו גם פסקים / עונשים". והיינו שאלו שלא נזהרו כראוי בכבוד הציון, נענשו רח"ל³². וכבר הזהירו אותנו חכמינו ז"ל במשנה: "הוי מתחמם כנגד אורן של חכמים, והוי זהיר בגחלתן שלא תיכוה. שנשיכתן נשיכת שועל, ועקיצתן עקיצת עקרב, ולחישתן לחישת שרף, וכל דבריהם כגחלי אש"³³. ה' יצילנו.

מקורות והערות

כ. שיש"ק ג, תמב: בא פעם רבי לוי יצחק זכרונו לברכה לאומאן בראש חודש אייר ונשאר לשהות שם משך שני שבועות, והיה חפץ להישאר שם גם לשבוע השלישי, מחמת שחל אז ל"ג בעומר באמצע השבוע. אמר לו רבי אברהם: "סע וחזור לביתך, ואל תשמע לקול המייעצים לך להישאר אלא חזור לביתך וכשתכסוף להשתטח שוב על הציון, תחזור ותבוא שוב", כי הקפיד לקיים ציווי של אביו רבי נחמן טולטשינער זכרונו לברכה שלא נתן לסרים למשמעתו לשהות באומאן יותר משני שבועות ברציפות, מחמת שלרוב השגיחה נעשה קל בעיני האדם קדושת המקום (כדלעיל סעיף שכ).

כא. שיש"ק ג, תצד.

כב. מסכת אבות, פרק ב משנה י. וראה מה שפירש הרמב"ם וכתב: והכוונה בזה הציווי, שהוא אומר לך: כאשר תתחבר לחכמים ובעלי המעלות - אל תנהג בחברתם קלות ראש ותרכה להתחטא עליהם, וגם אל יאוימו פניך עמם, אלא תהיה חברתך להם שתתקרב עד מקום שיקרבוך, ותעמוד אצל הגבול שיגיעוך אליו, ולא תוסיף להתקרב אליהם יתר על מה שקרבוך, כדי שלא תתקלקל דעתם עליך, ותתהפך אהבתם לשנאה, ולא תגיעך מהם התועלת אשר תקווה אותה. והמשיל זה במי שיתחמם באש, שאם ישב בריחוק מה ממנה - יהנה מחומה, ויקבל תועלת מאורה, ואם יפקיר עצמו ויוסיף להתקרב - ייכווה, ותשוב לו התועלת לנזק, והוא ענין אומרו על צד המשל: "הוי מתחמם כנגד אורן שלחכמים, והוי זהיר מגחלתן".

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

כז. ועל גודל הזהירות בכבודו של רבינו, בהיותנו סמוכים על שולחנו ויושבים בהיכל ציונו, נוכל ללמוד מהסיפור שהיה אצל רבינו הקדוש, שישב בשולחנו אברך, ונכשל בהרהור רע. וכשהרגיש זאת רבינו ברוח קדשו, ענה ואמר: "ווער האט דאס אין זיך אַזאַ עזות צו האָפֿן בַּיַּיַן מַיַּין טַיש אַ הַרְהוֹר רחמנא ליצלן" = "מי יש לו עזות כזו, להרהר הרהור בשולחן שלי", ועזב את השולחן...^{כז}

כח. עוד אירע סיפור דומה, באחד שישב בשולחנו של רבינו, וחשב מחשבה שאינה טובה. ותיכף הזדעזע בעצמו, וחשב: "איך אני מעיז לחשוב מחשבה רעה כזו בשולחן רבנו?", אך תיכף ניחם את עצמו במחשבתו: "הלא גם ה' יתברך נמצא כאן". כאומר, שאינו צריך לירא מרבנו יותר מהיראה מלפניו יתברך. רבנו שקרא את מחשבותיו, הפטיר ואמר: "יא, אבער גאט איז א ארך אפיים" = "נכון, אבל הקדוש ברוך הוא ארך אפיים". כאומר לו שבאופן מסוים צריך לירא ממנו יותר.^{כח}

כט. ומסיפורים אלה נלמד עד כמה הקפיד רבינו אפילו על הרהור בשולחנו, ועל אחת כמה וכמה על התנהגות בלתי הולמת לכבודו של הצדיק. כשחוק ושיחה בטילה, ואכילה ושתייה בחצר הציון וכיו"ב.

ל. ולמותר לציין, שעישון סיגריות בקרבת ציונו של רבינו הקדוש – מלבד הזלזול בקדושת המקום, יש כאן זלזול באזהרתו של רבינו ואי-ציות לדבריו.

מקורות והערות

כג. אבניה ברזל, כז: מעשה שהיה בשבועות או בחנוכה, שאמר רבנו זצוק"ל בעת שהיה יושב על השולחן עם אנשי שלומנו: ווער האט דאס אין זיך אַזאַ עזות צו האַבען בייַ מַיַין טַיש אַ הַרְהוֹר רחמנא ליצלן. ואמר, איך מיין ניט טשערינער, ניט ברסלבר, ניט טעפליקר. [מי יש לו בעצמו עזות כזו בשולחן שלי שיהיה לו הרהור, ואמר אני לא מתכוון לבני טשהערין, לא מברסלב ולא מטעפליק]. וטיראוויצער לא הזכיר. והבינו מי הוא אותו האיש. כי היה שם אחד מטיראוויצע שלא היה לו שלום בית כשתי שנים. ותיכף קם רבנו זצוק"ל מן השולחן ונכנס לחדרו. והאיש הנ"ל עמד על הפתח ובכה הרבה מאד. וגם אנשי שלומנו ביקשו מרבנו זצוק"ל בעדו, והאיש הבטיח שיעשה תיכף שלום עם בני ביתו.

כד. שיש"ק ג, קי.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

ועל כגון דא, היו גוערים אנ"ש ואומרים במליצה: "הגם לכבוש את המלכה
עמי בבית!?"^{כה} ...

לא. וכל המוסיף להיזהר בכבודו של הצדיק, מוסיף הצדיק להשפיע עליו שפע
טובה וברכה!^{כו}

ל.מ. "מקורות והערות" א.א.

כה. שיש"ק ד, קעד: היו גוערים באלו המעשנים מקטרת ומריחים בטבק בבית המדרש, ומליצים עליהם
את הכתוב "הגם לכבוש את המלכה עמי בבית". כי רבנו הזהיר ואסר עלינו את העישון (כמובא בספר "חיי
מוהר"ן" סימן רעג ו-תעב).

כו. כפי שהבאנו מליקוטי הלכות, בפרק "אל הקודש פנימה", עיי"ש.

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

וידוי דברים

מתוך ספר "עבודת הקודש" להחיד"א (כף אחת, יט)

זאת אציגה נא, נוסח וידוי מתוקן, לאומרו בהכנעה ולהכות באגרוף על החזה חדי"א דארמותא. ויכוון להתוודות עליו ועל ביתו ועל כל אשר הוא משורש נפש רוח ונשמה שלו, בגלגול זה וגלגולים אחרים בחדא מחתא. ועיקר הוידוי, חרטה ועזיבת החטא לגמרי בכוונה שלימה ויתובי דעתא. וישים אל לבו לתקן על ידי הוידוי מסודר בכ"ב אותיות, מה שפגם בחמש מוצאות וכ"ב אותיות, בדחילו וחביבותא:

אֶשְׁמְנוּ. אֶכְלְנוּ מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת. אֶכְלְנוּ אֲכִילָה גָּסָה. אֶכְלְנוּ וְשָׁתִינוּ בַּיּוֹם הַכְּפוּרִים. אֶכְלְנוּ חוּץ לַסּוּפָה אֲכִילַת קֶבֶע. אֶכְלְנוּ חֶמֶץ בַּפֶּסַח. אֶכְלְנוּ בְּלִילָה אַחַר שֵׁשֶׁשֶׁנּוּ. אֶכְלְנוּ בְּלֹא בְּרָכָה תְּחִילָה וְסוּף. אֶכְלְנוּ לְמֵלֵא בְּטַנְנוּ, וְלֹא חֲשַׁבְנוּ לְהִיּוֹת בְּרִיאִים לְעִבּוֹד ה', וְשָׁאַר כְּוֹנוֹת טוֹבוֹת. אִמְצָנוּ אֶת לִבְנוּ. אֶכְזְרִים הֵינּוּ. אֶסְרְנוּ אֶת הַמּוֹתֵר, וְאֶת הָאֲסוּר הַתֵּרֵנוּ. אֶסְרְנוּ לְאַחֲרִים וְהַתֵּרֵנוּ לְעַצְמָנוּ. אֶכְלְנוּ בְּלִי נְטִילַת יָדַים. אֶכְלְנוּ מִסְעוּדָה שְׁאִינָה מִסְפֶּקֶת לְבַעֲלֶיהָ:

בְּגֵדְנוּ. בְּשָׁלְנוּ תִלְמוּד תּוֹרַתְךָ יָמִים וְלַיְלוֹת. בְּשָׁלְנוּ אַחֲרֵים הַלּוֹמְדִים. בְּשָׁלְנוּ עוֹשֵׂי מִצְוֹת. בָּאֵנוּ עַל כָּל עֲרִיּוֹת שְׁפִתוֹרָה, וְשִׁנְיּוֹת, וְאֶסְוִרֵי בִיָּאָה מְדַבְּרֵי סוּפְרִים. בְּרַכְנוּ בְּרָכוֹת לְבִטְלָה, וּבְרָכָה שְׁאִינָה צְרִיכָה. בְּרַכְנוּ בְּרָכָה חֲטוּפָה בְּלִי הַזְּכָרָה שֶׁם וּמְלָכוֹת, וּבְחֶסֶד וְכִיבוֹת וְאוֹתִיּוֹת, וּבְלִי שׁוֹם כְּוִנָּה. בְּדִינוּ הַקְּדָמוֹת מְלַבְּנוּ. בְּזִינוּ חִידוּשֵׁי תוֹרָה. בְּזִינוּ אֶמְרֵיךָ. בְּשָׁלְנוּ קְרִיאַת שְׁמַע וְתַפְלָה וְצִיצִית וְתַפְלִין. בְּזִינוּ אֵב וְאֵם וְאֶחָיו הַגָּדוֹל. בְּזִינוּ חֲכָמִים וְיֵרָאֵי שְׁמַיִם. בְּשָׁלְנוּ רַמ"ח מִצְוֹת עֲשֵׂה מְדַאֲוֵרֵייתָא וּמְדַבְּרֵי קַבְלָה וּמְדַבְּרֵי סוּפְרִים. בְּזִינוּ חֲכָמַת חֲכָמֵי הַדּוֹרוֹת וְסִפְרֵיהֶם. בְּלַבְּנוּ דַעַתְנוּ בְּתַפְלָה וְלִמּוּד בְּהַבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה:

גְּזַלְנוּ. גְּנַבְנוּ מִיִּשְׂרָאֵל וּמִגּוֹיִם. גְּנַבְנוּ מִקְרוֹבֵינוּ. גְּנַבְנוּ דַעַת הַבְּרִיּוֹת. גְּנַבְנוּ חִידוּשֵׁי תוֹרָה מֵאַחֲרֵים. גְּלִינוּ סוּד. גְּלִינוּ סוּדֵי תוֹרָה לְמֵי שְׁאִינָם רְאוּיִם. גְּלִינוּ דְבָרֵי תוֹרָה לְאוֹמוֹת הָעוֹלָם. גְּלִינוּ עֲרִיּוֹת. גְּאִינוּ בְּמַחְשָׁבָה דְבוּר וּמַעֲשֵׂה בְּכָל מִינֵי גְאוּהָ וְזָדוֹן עַד שֶׁנַּעֲשֵׂה לָנוּ טֹבַע וְלֹא יִדְעָנוּ אִם הוּא גְאוּהָ. גְּדַלְנוּ

הציון

הקדוש

במשנת ברסלב

בְּנִינוּ גְדוּלִים רָעִים. גָּעַרְנוּ בְּאַחֲרֵים הַמוֹכִיחִים לְבְנֵינוּ וּקְרוּבֵינוּ וּרְבֵנוּ עִמָּהֶם וְהַקְפְּדָנוּ עֲלֵיהֶם. גָּלִינוּ פְּנִים בַּתּוֹרָה שְׁלֵא כִהְלַכְתָּהּ. גָּעַרְנוּ בְּעוֹשֵׂי מִצְוֹת. גְּמַנְמַנּוּ בְּלִשׁוֹנֵינוּ בְּדַבְרֵי תוֹרָה וּתְפִלָּה. גְּדַלְנוּ וְשִׁבְחָנוּ עֲצָמֵינוּ וְאַפִּילוּ בְּמָה שְׁאִין בָּנוּ. גָּלְגַּלְנוּ דְבָרִים לְהַכְשִׁיל רַעִינוּ. גְּמַלְנוּ רַע לְמִי שֶׁהֵטִיב אֵלֵינוּ. גָּעַרְנוּ בְּנִשְׁנוּ וּבְנֵינוּ וּמְשַׁרְתֵּינוּ שְׁלֵא כִדַּת וְשְׁלֵא כְדִין:

דִּבְרָנוּ דוּפִי וְלִשׁוֹן הָרַע תְּדִיר וְשִׁקָּר וְחֲנוּפָה וְלִיצְנוּת וְנִבְלוּת הַפֶּה, וְכָל כֵּן גִּשְׁתַּרְשְׁנוּ עַד שְׁאִינוּ נִיכָר לָנוּ הָאִיסוּר וְלִמְצוּהַ תַּחֲשֵׁב בְּעֵינֵינוּ. דִּבְרָנוּ בְּבֵית הַפְּנִסָּת וְעַם תְּפִלִּין. דִּבְרָנוּ בְּאַמְצַע תְּפִלָּה, וּבְאַמְצַע קְרִיאַת שְׁמַע, וּבֵין גְּאוּלָּה לְתְּפִלָּה, וּבַחֲזָרָה. דִּבְרָנוּ בְּאַמְצַע לְמוֹדְנוּ. דִּבְרָנוּ בְּשִׁבְתַּ דְּבוּר שֶׁל חוּל. דִּבְרָנוּ בְּזִדוֹן וּבְגוֹדֵל לֵבָב. דִּרְשָׁנוּ דְרָשׁוֹת שֶׁל דוּפִי. דִּבְרָנוּ בְּגִנוּת חֲבֵרֵינוּ וּרְבוּתֵינוּ וְאַבוּתֵינוּ וְכָל מִי שֶׁחִיִּיבִים אָנוּ בְּכַבּוּדוֹ. דְּנִינוּ לְחֻבָּה לְכָל אָדָם. דְּנִינוּ דִין אֶחָד לְעֲצָמֵינוּ וְדִין אַחַר לְאַחֲרֵים. דִּבְרָנוּ אֶחָד בְּפֶה וְאֶחָד בְּלֵב. דִּבְרָנוּ לְגוֹי בְּשִׁבְתַּ לְעֲשׂוֹת מְלָאכַת אִיסוּר. דִּבְרָנוּ עִם הָעֲרִיזוֹת דְּבָרֵי שְׁחוֹק וְהִיתוּל וְכִיּוּצָא. דִּבְרָנוּ בְּמִשְׁא וּמִתֵּן שֶׁל תּוֹרָה לְקַנְטֵר וְלְדַחוֹת דְּבָרֵי זוּלָתֵינוּ, וְלִהְפִּיל הָאֱמֶת בְּעַקְשׁוֹת וּבְחֲרִיפוֹת שִׁקָּר, וְזוּלָתֵנוּ לָהֶם נִגַּד לְסַבְרָתֵינוּ וְאֵף שֶׁהָאֱמֶת אִתּוֹ. דִּבְרָנוּ זְלוּל עַל הַרְבָּנִים רֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים אֲשֶׁר בְּאַרְץ הַחַיִּים הַפֶּה וְאֲשֶׁר עוֹדֵם בְּחַיִּים, וְדַחֲנוּ דְבָרֵיהֶם מִבְּלִי שִׁכָּל וּבְלִי מוֹסֵר וְיִרְאָת ה'. דִּבְרָנוּ בְּשִׁבְתַּ בְּמִשְׁא וּמִתֵּן וּסְחוּרָה וְרִיוּחַ:

הָעוֹיֵנוּ. הַקְּלָנוּ רֵאשׁ. הִעֲזָנוּ מִצְחָה. הִרְהַרְנוּ בְּעֵבִירָה. הִרְהַרְנוּ הִרְהוּרִים רָעִים בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וּבְאָנוּ לְיַדֵי קָרִי וְשִׁכְבַת זָרַע לְבִטְלָה. הִעֲרַכְנוּ מַעֲשֵׂה חֲבֵרֵינוּ לְהִרְאוֹת קְלוֹנוֹ וְחֲסוּרוֹנוֹ. הִלְבַּנְנוּ פְּנֵי חֲבֵרֵינוּ בְּרַבִּים. הוּצָאנוּ שֵׁם רַע עַל הַחַיִּים וְעַל הַמֵּתִים. הִרְהַרְנוּ הִרְהוּרִים רָעִים בַּתּוֹךְ הַתְּפִלָּה וּבְלִימוּד וְעַם תְּפִלִּין. הִסְחָנוּ דַעְתֵּינוּ מִן הַתְּפִלִּין. הִסְגַּנוּ גְבוּל רַעִינוּ. הַקְּפְּדָנוּ עִם נִשְׁנוּ וְעַם חֲבֵרֵינוּ. הִלְכְנוּ אַחַר יִצְרָנוּ הָרַע. הִלְכְנוּ בְּקוֹמָה וְקוּפָה. הִלְכְנוּ בְּגוֹדֵלוֹת וּבְגִנְפְּלוֹת מְמַנּוּ. הִלְכְנוּ בְּגִילוֹי הָרֵאשׁ. הִרְהַרְנוּ אַחֲרֵי רְבוּתֵינוּ. הוּרִינוּ הוּרְאוֹת בְּלִי עֵיוֹן וּבְלִי סְבָרָא וְתַכְפָּף וּמִידָה, לְהִרְאוֹת גְּדוּלָתֵנוּ. הוּרִינוּ הוּרְאוֹת בְּפְנֵי רְבוּתֵנוּ. הִרְמִינוּ יָד עַל נִשְׁנוּ וְעַל חֲבֵרֵינוּ. הִחֲזַקְנוּ בְּמַחְלוֹקָת. הִטְלָנוּ אִימָה יִתִּירָה בַּתּוֹךְ בֵּיתֵנוּ וְעַל מְשַׁרְתֵּינוּ. הִסְתַּפְּלָנוּ בְּקִשְׁתַּ וּלְבָנָה הַרְבָּה. הִתְפַּלְּלָנוּ בְּלֵא פִּנְיַת הַלֵּב. הִתְפַּלְּלָנוּ וְהִינוּ צְרִיכִים לְנִקְבִים. הִתְפַּלְּלָנוּ וְאָנוּ שְׁכוּרִים. הִרְהַרְנוּ דְבָרֵי תּוֹרָה בְּבֵית הַפֶּסֶא וּבְמִבּוֹאוֹת הַמְּטוֹנְפוֹת וּבְמִקּוֹם שְׁאִינוּ נָקִי. הוּצָאנוּ מְרִשׁוּתֵנוּ בְּשִׁבְתַּ לְרִשׁוֹת הַרְבִּים וּבְרַמְלִית. הִקְשִׁינוּ עֲצָמֵנוּ לְדַעַת. הִפְּנוּ רַעִינוּ וּגְשׁוּתֵנוּ. הִתְפַּלְּלָנוּ וּקְרִינוּ קְרִיאַת שְׁמַע וְלִבְשָׁנוּ תְּפִלִּין קוֹדֵם זְמַנָּם. הִטְרַחְנוּ עַל הַצְּבוּר. הִסְתַּפְּלָנוּ בְּעֶרְוָה וּבְפְנֵי רִשְׁעִים: וְהִרְשַׁעְנוּ. וְהִרְפִּינוּ פֶּשַׁע וְרִשְׁע לְבְלִי חֵק. וְעֵדְנוּ עֲצָמֵנוּ לְמַחְלוֹקָת וְלַעֲבִירָה. וְתַרְנִים הָיוּנוּ בְּמָמוֹן זוּלָתֵנוּ. וּתַרְנֵנוּ עַל כְּבוֹד ה' וְכְבוֹד הַתּוֹרָה. וּמְחִינוּ עַל כְּבוֹדְנוּ:

זְדוּנוֹ. זְכַרְנוּ שֵׁם שָׁמַיִם לְבִטְלָה. זְנִינוּ אַחַר לְבָנוּ וְעֵינֵינוּ. זוּלָלִים וְסוּבָאִים הָיוּנוּ. זוּלָלְנוּ בְּאַבִּינוּ וְאַמְנוּ וּרְבוּתֵנוּ. זוּלָלְנוּ בַּתּוֹרָה. זוּלָלְנוּ בְּחֻכְמִים. זוּלָלְנוּ בְּנִמְיַלַת יָדִים. זָרְקָנוּ הַצְּפָרְנִים. זָכִינוּ הַחַיִּיב וְחַיִּיבָנוּ

הַזְכָּאִי:

חִמְסָנוּ. חִלְלָנוּ אֶת שֵׁם קִדְשָׁךְ אוֹי לָנוּ וּלְנַפְשָׁנוּ. חִלְלָנוּ שְׁבָתוֹת וּמוֹעֲדֵי קִדְשָׁךְ. חִמְדְּנוּ. חִנְפָנוּ. חִשְׁבָנוּ

הַצִּיּוֹן
הַקְּדוֹשׁ

בְּמִשְׁנַת בְּרֶסֶלֶב

מחשבות רעות. חשדנו בכשרים. חבקנו ונשקנו הערוה ונשותינו נדה:

מפלנו שקר ומרמה. מעינו בהוראה. טמאנו עצמנו ורעיונינו. טמטמנו את לבנו. מלטלנו מוקצה ביום השבת ויום טוב. מעינו בהלקה והכרנו בטעותינו והחזקנו בטעותינו ולא הודינו על האמת:

יעצנו עצות רעות להעריך ולהרבות שנאת חנם ומחלוקת וקטיגוריא. ישננו עם התפילין. ישננו ימים ולילות כבהמות ואבדנו קריאת שמע ותפלה בזמן ובצבור. ידענו הדין ועברנו עליו. ישבנו במושב לצים וסוד משחקים:

פעסנו בחול ושבת וטרפה נפשנו באפינו. כפרנו בכל התורה. פלינו ימינו ושינוי בהכלי העולם. כפרנו לרשעים. פסינו קלוננו. בינינו שם רע לריענו. כיוננו להזיק לריענו. כבשנו שכר שכיר:

לצנו. לוצצנו. למדנו תורה שלא לשמה ושלא בקדושה ובטהרה. לא קיימנו המצוות בתקנן במחשבה ודיבור ומעשה ויראה ואהבה ושמחה. לא קיימנו אפילו מצוה אחת בתקנה. לא ענינו אמן פראוי. לא קמנו מפני שיבה ולא הדרנו תלמיד חכם. למדנו לתלמידים שאינם מהוגנים. לבשנו שעטניו. לא כיוננו בתפילות וברכות ומצוות. לא היינו מתונים בדין. לא התנהגנו בדרך הראוי ליראי ה'. לא התפללנו בכבוד ראש ובגדי כבוד. לא קיימנו בכל יום ק' ברכות וצ' אמינים ועשרה קדישים וד' קדושות. לא הוכחנו את רעינו ונשותינו. לא כפרנו אבינו ואמנו ותלמידי חכמים. לא גמלנו חסד כפי שיעורינו. לא נתרחקנו פראוי מהעריות ומנשינו נדה. לא יראנו את ה'. לא החזקנו במוסר. לא נסתכלנו מאין באנו ולאן אנו הולכים ולפני מי אנו עתידים ליתן דין וחשבון. לוינו ברבית. לקחנו רבית קצוצה ואבק רבית. לא קיימנו מצוות אבילות ככל דיניה. לקחנו שוחד דברים ושוחד ממון ושוחד מאוחר. לא צפינו לישועה. לא נצטערנו על חורבן בית המקדש. לא אמרנו דברי תורה על השולחן:

מרדנו במלכות שמים. מרדנו במלכות בית דוד. מאסנו בבית המקדש, ושלשתן אנו מבקשים. מסרנו חבירנו וממונו ביד גוים. מעלנו בחרם והסכמות הקהל. מלאנו פינו שחוק. מרינו דבריה. מאסנו משפטי צדקה:

נאפנו בכל מיני נאוף. נשבענו לשוא ולשקר. נשבענו ולא קיימנו. גלפדנו בסרד עבודה זרה בכלי דעת. גדרנו ולא שלמנו. נהנינו מעולם הזה ומתענוניו. נתננו יד לפושעים. נסינו את ה'. נשתמשנו בכתרה של תורה. נשתמשנו בשמות הקדש. נקמנו ונטרנו שנאה בלב. נתעצלנו ללמוד ולהתפלל. נהגנו עצמינו ברבנות ובשררה ולא נכענו לפני מי שגדול ממנו. נתננו דופי בחכמים ונמאסו לפני ההמון. נהנינו במה שמשבחים אותנו ואפלו שלא היה בנו:

סררנו. סוררים ומורים היינו. סרנו מאחריו וממצותיו ותורתו. סרנו ממנהגים טובים. סתרנו דברי אבינו ודברי רבותינו:

עוינו. עברנו על שם"ה לא תעשה דאורייתא ומדברי קבלה ומדברי סופרים עליהן ועל פרייהן וענפיהן ותולדותיהן. ענינו יתומים ואלמנות ואביוני עמך. ענינו אמן קטופה וחטופה. עשינו עול למשרתינו ולנשותינו ולחברינו. ענינו את הדין. עיוותנו את הדין. עשינו את עצמינו כעורכי הדיינים. עברנו על ריב לא לנו. עמלנו להכלי העולם הזה ולא עמלנו בתורה. עסקנו בכל מיני בטלה ולא עסקנו בתורה. עשינו כמעשיהם. עברנו על כ"ד דברים שהייתם עליהם נידוי. עברנו וישראל. עשינו עצמינו עניים בפה, ולבנו הלך בחשכים בגאווה נסתרת:

פשענו. פרקנו מעלינו עול תורה ומצות ויראת שמים. פגמנו ברמ"ח אברים ושם"ה גידים של גופנו נפשנו רוחנו ונשמתנו, בגלגול זה ובגלגולים אחרים, ובנפש רוח ונשמה של אחרים משרש נפשנו ושאינם משרשינו. פגמנו בעולמות העליונים אצילות בריאה יצירה עשיה, ובכל פרצופי אצילות בריאה יצירה עשיה, בחיצוניות ופנימיות, בעיגולים ויושר, באורות ונשמות ומלאכים בכלליהן ופרטיהן, אוי לנו אהה עלינו ועל נפשינו אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה. פגמנו בשמות הקדש ובאותיות התורה כ"ב ומנצפ"ך, בהרהור במחשבה בראיה ובריחא ובקלא בדבור ומעשה. פנינו לבנו לבטלה. פירשנו מן הצבור. פעלנו און:

צָרָנו. ציערנו אבינו ואמנו וחכמי ישראל. ציערנו נשותינו וכל בני ביתנו. ציערנו למשרתינו. ציערנו לרענו. ציערנו בעלי חיים. צללנו במים אדירים לבקש תאות וצר הרע. צעדנו בפני מי שגדול ממנו:

קשינו עורף. קלקלנו דרכינו. קלקלנו צינורות השפע והקדושה והברכה היוֹרדים מן השמים, והפכנו אותם לבורות נשברים אשר לא יכילו המים, וגרמנו גלות השכינה וחרפן בית המקדש, שפחה כי ירשה גבירתה ועבד כי מלך. שכבנו בבשתנו וכיסתנו בלימתנו, כי עונותינו הטו אלה, ופשעינו האריכו קצינו, וחפאתינו מנעו הטוב ממנו אוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם זה כמה ארך ימים ושנים רבים ורעים. קפצנו ידנו מלידת צדקה. קבלנו לשון הרע. קללנו חברינו ונשותינו. קללנו עצמנו ובנינו. קרינו בספרים חיצוניים. קנאנו מעושר וכבוד וחכמת אחרים, ובקשנו לדבר בגנותם:

רשענו. רעים לשמים ולבריות היינו. רכנו עם אדם חנם. רדפנו אחר השררה והכבוד. רמינו את רעינו. רצנו למחלוקת ועבירה:

שחתנו. שכחנו תורתך. שכחנו אלהותיך. שקרנו בברית קדשך. שחתנו זרע קודש ובראנו משחיתים לחבל, גם בכנפינו נמצאו דם נפשות אביונים ודמעת העשוקים. שברנו כלים בחמתנו. שתינו סתם יינם. שחתנו פאות הראש והזקן. שקרנו בכל מיני שקר ותחבולות ומרמות. שמחנו במפלת אויבינו:

תעינו. תעבנו כל איש תוכחת. תקענו כפינו ולא קיימנו. תבלין עשינו לשמותינו. תוהים היינו על הראשונות.

סרנו ממצותיך וממשפטיך הטובים ולא שוה לנו. ואתה צדיק על כל הבא עלינו. כי אמת עשית. ואנחנו הרשענו:

קינת אומן

קינת אומאן חוברת על ידי הרב הקדוש רבי דוד חזן זכר צדיק וקדוש לברכה תלמיד הבעל שם טוב על שלושים אלה קדושי אומאן שגדלו על קדוש השם.

תחלת נפילה היה פה אומאן ביום השני, חמשה ימים בתמוז הרגו ביהודים ואבד המקבצים מכפרים ועירות חונים על פני השדה סביבות העיר כמה וכמה מאות אנשים נשים וטף לא נשאר פרסה ולעת ערב הבקעה העיר ופכו היהודים מהנשף עד הערב למחרתו יום שלישי ששה ימים לחדש הנ"ל ועוד ידם נטויה ביום הרביעי בחפש מחפש כל יום הרביעי, ביום ההוא בא מספר ההרוגים ערך שלושים אלה נפשות מישאל, זכרם אלהינו לטובה עם שאר צדיקי עולם וינקם דמם השפוך בימינו לעינינו, ולרחם על פליטתנו, ומחר ויחיש לגאלנו, על ידי משיח צדקנו, ותבנה בית מקדשינו, במהרה בימינו, אמן ואמן.

ויקונן דוד את הקינה הזאת על עם ה' ועל בית ישראל שנפלו בקרב בכי נהי מספד שבר היהודים זכרון לדורות הימים הבאים, ומי האיש הנרא ונך הלבב יקונן מור ודמעותיו על לחייו בפרט ביום היארצייט, ובפרט על מקום קבורתם בציון רבנו הקדוש].

אל מלא רחמים שוכן במרומים, שומע לשועת עגומים, המצא מנוחה נכונה, בצל אל שוכן מעונה. במעלות קדושים וטהורים, כוהר הרקיע מזוהרים, את נשמת אחינו בני ישראל המה אנשי השם הגבורים, עם ה' קהלה קדושה פה אומאן אשר נפלו בידי ידים הארורים, הגדולים עם הקטנים זקנים עם נערים.

גדולי ישראל יראים ושלמים גודרים גדר ועומדים בפרץ, נגזרה עליהם משוכן שמי ערץ, אוי ואבוי שד ושבר פליון וחרץ, נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידך לחיתו ארץ.

דמע תדמע עינינו, אוי לנו על גדל שברנו, הלוא למשמע און דאכה נפשנו, כצאן לטבח נחשבנו, הן גוענו אבדנו בלנו אבדנו.

הספימו יחד זקנים וקטנים, לקבל דין שוכן מעונים, מהם נדקרו בכדונים, מהם נשחטו בחלפות וספינים, ונגעו דמי אבות ובנים, שומע זאת יבכה וירבה נהי וקנים.

וי וי צוהו בלם בקול מרה, בראותם יחד פי נגזרה גזרה, גדיבי עמים נאספו לבית הכנסת הקדושה במהרה, ותעל שועתם אל האלהים בלב נדפה ונשברה, כי ראו גוים באו מקדשה בלב אכזרה.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

ואת בשמעי יחרד לבי בחלחלה, גנחתי גנח וילולי יללה, על פי ערב לב הפוחזים לגשת לפגע בעם הקדוש שם בבית התפלה, סדרו לפניו מערכת גדולה, בית ה' מלא חללים נופלים לפני בני עולה, יודע כמביא למעלה למעלה.

חמדת ישראל כל הקדש נזר ועטרה, עומדים צופים בטליתם מעטפים בהיכל הקדש והעזרה, מחזיקים בספרי תורת ה' והמשפילים יזירו לאחיהם באימה יתרה, שלא להחליף ולהמיר דת אלהינו בצווי ובמזרא, וכלם מקבלים עליהם על מלכות שמים באהבה ומסרו נפשם לאל אשר ברא, בספריהם נכרכים ולטבח נמשכים מר צוחו כלם שמע ישראל ה' אלהינו ויצאתה נשמתם באחד בקדשה ובטהרה, הן ארזלים צעקו מרה.

טורפים בזאבים ברחובות העיר מחזרים, שוחטין וזורקין דגורים דגורים, בערבוביא עם פריצים אדונים ושרים, עד אשר מלאו העיר פה אל פה טבוחים ומדקרים, ודמים בדם נגעו עד פי יצאו חוץ לעיר פמים הנגרים, ולימים נרדי נתן ריחו וחסמת היא את העוכרים, וצוה השר לבוערים בעם להשליכם חוץ על פני השדה נשמתים ונגזרים, יעזבו יחד לעיש הרים ולבהמת ארץ וחיות יערים.

יום שהוא חשך וצלמות ולא סדרים, בהקבץ עם שרידי חרב מפל פנה ועברים, ומצאו והנה הבקעה מלאה עצמות וכמה אלפים ראשי הגלגלת מנוקרים, לא מצאו ידיהם ורגליהם כי אם ראשי אברים, ויצברו אותם חמרים חמרים, ותקרכו העצמות עצם אל עצמו יחד כלם בקבר אחד נקברים, העל אלה תתאפק יוצר הרים.

כלו עיני מיחל לאלוהי, עד מתי תהיה כגבור לא יוכל להושיע, לעינינו נקמת דם עבדיך תודיע, אל נקמות ה' אל נקמות הופיע.

למה אלהים לנצח ונחתנו, עמל וכעס תביט ולא תצא בצבאותינו, ראה צאן ההרונה ונקם נקמתנו, הביטה נא וראה ואל תחרש לדמעותינו, אל תעלם אונקך לרוחתנו ולשוועתנו.

מלאכי מעלה יכביון על דאבוני, אך דעו נא וראו אם יש מכאוב כמכאובי ויגוני, בהעלותי על לבי יבהלוני רעיוני, כמה וכמה אלפים הגבורים אשר נפלו לפני, עד מתי רשעים, אדני.

נשים צדקניות ובנות היקרות העגונים והרפים, הרותיהם בקעו מפין רגליהם שליא ולדות מפריחים, בחורים ובתולות היפות ערומים מטלים ומשלקים, הקרב והפרעים בפי הכלבים נמשכים, לעיניהם יוכלו לטבח כמלאים ונגדיים יונקים ועוללי טפוחים, על חיק אמותם יזכו מדקרים ונקורי מוחים, ירצו לקרבן אישה לה' ריח ניחוחים.

ספרי תורות הטהורים והקדושים, קרעו וגזרו לגזרים בבזה וכיושים, כמה וכמה מאות קצוצי תפלון סביב למקום הקדשה נזרקים ונדרסים, ראה ה' והביטה חרפת תורתנו הנתונה בסיני בלהבת אשים.

על אלה אני בוכיה, אזכרה אלהים ואהמיה, בהעלותי על לבבי אבדת הצדיקים אשר בקרבם בני עליה, וירב כבת יהודה תאניה ואניה.

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

פָּלְגֵי מַיִם יִרְדּוּ וְעֵינֵינוּ מִקְלָחִים וְנוֹבְעִים, תִּכְתֵּב זֹאת לְדֹר אַחֲרוֹן מִסֵּפֶד מֵר קוֹבְעִים, עַת הָאֶסֶף הַמְקַנֶּה צֵאן קְדוּשִׁים כְּמֵה יִלְדִים לִפְנֵי הַצַּר מִכִּירִים הַפּוֹחִזִים וַיִּוֹדְעִים, וּמִשְׁתַּטְּחִים וּמִתְחַנְּנִים לִפְנֵיהֶם וְחִייהֶם בְּפִיהֶם תוֹבְעִים, וְהֵמָּה נִהְפְּכוּ לְאַכְזָר חוֹטְפִים הַיִּלְדִים וְזוֹרְקִים אוֹתָם כְּלָפִי מֵעֵלָּה וְרֵאשִׁיהֶם נִבְקְעִים, וְזוֹ נִצְחָם עַל לְבוּשֵׁים נִגְאָלִים וּבְדָמָם נִמְבְּעִים, רְשׁוּמָם נִכְרוּ עַל כּוֹתְלֵי הַהֵיכָל אֲשֶׁר הָיוּ מִדָּמָם צְבוּעִים, דּוֹרֵשׁ דָּמִים אוֹתָם זְכוֹר עִם עֶקֶדֶת יִצְחָק וְהַדָּמִים מוֹדִיעִים.

צָרוֹת זוֹ לְזוֹ תוֹכְפוֹת וְחוֹבְרוֹת, יָד ה' נִגְעָה גַם בְּקַהְלוֹת הַקִּדְשׁ טוֹטִיב הַלְטָה בַּלְטָה טוֹטִישׁוֹן פֶּאוּלוֹטִישׁ רִשְׁקוֹב מְרוֹקֶפְקִי פֶתְאוֹם יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם הַכּוֹרֶת, וְאֵף בְּשֵׂאֵר קַהְלוֹת קְדוּשׁוֹת וּכְפָרִים לֹא יִדְעֵתִי סְפוּרוֹת, וּבְזִמְן קָרוֹב הוֹסִיף ה' יְגוֹן עַל יְגוֹנֵי בְעִיר לִיסְנָקָא וּבְכִפָּר מְעַדְנִיטְשְׁקִי מִקְבָּצִים נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל עַל מִצְוֹת בְּרִית מִיֵּלָּה מִכְפָּרִים וְעִירוֹת, נִפְלוּ הַפּוֹחִזִים עֲלֵיהֶם וְנִהְרְגוּ הֵמָּה וּנְשֵׁיהֶם וְטָפָם בְּמִיתוֹת אַכְזָרוֹת מִשְׁנֹת וְחִמּוּרוֹת, הַעַל אֱלֹהֵי לֹא תִפְקֵד יוֹצֵר הַמְּאוּרוֹת.

קְדוּשִׁים יֵהִיוּ לְאֵלֵיהֶם כָּל עוֹבְרֵי אוֹרַח מְעָרִים הִרְחוֹקוֹת מוֹלִיכֵי הַסְּחוּרוֹת, וּמִדְּלַת הָעָם מִבְּקִשִׁים אוֹכַל לְנִפְשָׁם הַמְּחִזִּירִים בְּעִירוֹת, פֶּתְאוֹם נִקְנְסָה עֲלֵיהֶם מִיתוֹת קָשׁוֹת וּמְרוֹת, בְּכָל מְדִינַת אוֹקְרֵינָא מִמַּעֲנֵי חֶרֶב מְשַׁלְכִים בְּשָׂדוֹת בְּשִׁיחִים וּבְמַעְרוֹת, וְאֵף בְּפָרְשַׁת דְּרָכִים מִתְּגוֹלְלִים בְּדָם בְּתוֹךְ הַמְּסֻלוֹת, וְלֹא הָיָה לָהֶם קְבוּרוֹת, וְנִשְׁאָרוּ בְּנֵיהֶם יְתוּמִים וּנְשֵׁיהֶם עֲגוּנוֹת צְרוּרוֹת, וַיִּקְרָא ה' צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא לְבָבִי וּלְמִסְפַּד לְדוֹרוֹת.

רַחֵם נָא עַל פְּלִיטַת צֵאן עַמְּךָ, כִּי הִרְגָנוּ כָּל הַיּוֹם עָלֶיךָ, מִלְטָה נִפְשֵׁי מְרִשְׁעֵי חֶרֶבְךָ, וְתֹאמַר לְמַלְאָךְ הַרְף יָדֶיךָ, וַיְגוֹסוּ מִשְׁנֵאֶיךָ מִפְּנֵיךָ.

שׁוֹמְרֵי יְרוּשָׁלַיִם הַמְּפַקְדִים עַל הַחֹמוֹת, הַמְּזַכִּירִים אֶת ה' אֵל יֵהִיוּ לָכֶם דּוֹמוֹת, תִּמְיֵד לֹא יִחָשׂוּ מִלְּהִזְכִּיר אוֹתָם הַנְּשָׁמוֹת, כִּי שְׁקוּלָה מִיִּתְתֶם לְשֶׁרֶפֶת בַּיִת אֱלֹהֵינוּ לְדוֹמוֹת, וְלָכֵן בַּעַל הַרְחָמִים הַמְּסַתִּיר נְשָׁמוֹת. תִּסְתִּירֵם בְּסֶתֶר כְּנִפְיָךְ לְעוֹלָמִים, נִשְׁמַתֶם בְּצָרוֹר הַחַיִּים יֵהִיוּ צְרוּרִים וְחַתוּמִים, יַעֲלוּ לְמַעְלָה לְמַעְלָה עַד עֵתִיק יוֹמִין בְּנִעִימִים, וְנִחוּ וְעָמְדוּ לְקֶץ הַיָּמִין בֵּין יִשְׂרָאֵל וְתַמִּימִים, אָמֵן וְאָמֵן.

(באדיבות מכון "גדולים צדיקים")

תפילות לעזור זכות הקדושים:

אנא זכר נא ברחמיך הרבים את כל הצדיקים והקדושים האמתיים שהיו מימות עולם, מן אברהם אבינו עליו השלום עד עתה, שמסרו נפשם על קדוש השם, וסבלו כמה מיתות וענויים משנים וצרות ויסורים קשים ומרים בשביל קדוש שמך הגדול, ובפרט זכות הצדיק התנא הגדול והקדוש והנורא רבי עקיבא זכרוננו לברכה, אשר סרקו את בשרו במסירות של ברזל עד שיצתה נשמתו באחד, וזכות חבריו כל העשרה הרוגי מלכות, אשר כלם סבלו ענויים קשים ומרים, עד שיצתה נשמתם על קדשת השם בקדשה ובטהרה גדולה, אשרי להם, ובצרותם זכות כל הקדושים שהיו בכל הדורות, שמתו כמה וכמה נפשות, אלפים ורבבות, רבבות רבבות, וכמה וכמה קהלות קדושות על קדוש השם [ובפרט קדושי קהילת אומן השוכנים פה] וסבלו כמה וכמה מיני יסורים וצרות קשות, וענויים מענויים שונים, עד שיצאה נשמתם על קדוש השם. את אלה מזבחחות תזכר ואת אלה עקדות תראה, ותשפך חרון אפך מעלינו, ותמתיק ותבטל כל הדינים וכל הגזרות קשות מעלינו ומעל כל עמך בית ישראל, ותסבב ברחמיך לטובה, באפן שנוכח לשוב אליך באמת, ולא נשוב עוד לכסלה, רק נוכח לעשות רצונך כל ימי חיינו לעולם כי אתה יודע שעתה בתקף גלותינו בכלל ובפרט, אין לנו שום כח ותקנה וסמיכה כי אם בזכות הקדושים האלו שמסרו נפשם על קדוש השם, כמו שאמר דוד המלך עליו השלום, "אמרת ליי אדני אתה טובתי כל עליך. לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל חפצי כם". עזרנו בזכותם, זכנו בכח קדשתם של כל הקדושים שהיו מימות עולם עד הנה, אשר קדשו את שמך בלי מספר במסירת נפש עצום מאד בזכותם וכחם עזרנו, שנוכח גם כן למסור נפשנו על קדוש השם באמת באהבה וביראה בשמחה ובטוב לבב. ותחזירנו בתשובה שלמה לפניך באמת חיש קל מהרה, בכחם וזכותם של כל אלה הקדושים זכותם יגן עלינו להוציאנו מהרה מכל העוונות ומכל הפגמים והקלקולים שנפלנו בהם כל אחד ואחד לפי ענינו, באשר אתה לבד יודע:

רבנו של עולם, רבנו של עולם, מה נאמר ומה נדבר ומה נצטדק. עליך השלכנו את יתבנו אליך שטחנו כפינו עזרנו וזכנו בזכות הקדושים לשוב אליך באמת מהרה "חגי יי כי אליך אקרא כל היום, שמח נפש עבדך כי אליך יי נפשי אשא", ותרחם על כבודך הגדול והקדוש ותנקם בימינו לעינינו נקמת דם עבדך השפוף, כמו שכתוב: "אל נקמות יי אל נקמות הופיע, הנשא שופט הארץ השב גמול על גאים". ותמהר ותחיש לגאלנו, ותשיב נדחינו, ותקבצנו יחד מהרה מארבע כנפות הארץ לארצנו. אבינו שבשמים קדש את שמך בעולמך על עם מקדשי שמך, ובישועתך מלכנו תשוב ותרם ותגביה קרננו למעלה למעלה, והושיענו בקרוב למען שמך, ברוך המקדש שמו ברבים:

(ליקוטי תפילות, פו)

הציון
הקדוש

במשנת ברסלב

רבונו של עולם [רחם ברחמיך הרבים] ותעזרר בַּחַת הַמִּשְׁפָּט וְדִקְדָּשָׁה שֶׁל כָּל הַצְּדִיקִים וְהַיְרָאִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁעֲסָקוּ בְּזֶה [במשפט] כָּל יְמֵיהֶם, וְדַנּוּ וְשִׁפְטוּ אֶת עֲצָמָם יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִמָּה שֶׁהָיָה מִזֵּיֶּע לָהֶם כְּמָה פְּעָמִים, וְקָבְלוּ עַל עֲצָמָם וְסָבְלוּ יַסּוּרִים וְצָרוֹת וְעִנּוּיִים קָשִׁים וּמְרִים עֲבוּר כָּלֵל יִשְׂרָאֵל וְהַרְבֵּה מֵהֶם מֵתוֹ וְנִהְרְגוּ עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם בְּיַסּוּרִים קָשִׁים וּמְרִים מְאֹד, בְּזִכּוֹתָם וְכַחֵם תִּגְרֵשׁ וְתִשְׁבֵּר וְתִמְתִּיק וְתִבְטֵל כָּל הַמִּשְׁפָּטִים וְהַדִּינִים מִמֶּנִּי וּמִכָּל בְּנֵי בֵּיתִי וּמִכָּל הַנְּלוּיִם אֵלַי וּמִכָּל יִשְׂרָאֵל, וְתִבְטֵל כָּל הַצָּרוֹת בְּכָלֵל וּבְפָרֵט, בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחַנִּיּוֹת, בְּגוּף וּנְפֶשׁ וּמְמוֹן, וְלֹא תִתֵּן בַּחַת לְשׁוֹם שְׁלוּחֵי הַדִּין הַנִּקְרָאִים רְצִים בְּחִינַת רַגְלֵינִי שֶׁיִּלְכוּ לַעֲשׂוֹת אִיזָה דִין בְּיִשְׂרָאֵל חֵם וְשָׁלוֹם, לֹא לְכָלֵל יִשְׂרָאֵל וְלֹא לְכָל יַחִיד וְיַחִיד מִיִּשְׂרָאֵל, וְאִפְלוּ הַדִּינִים וְהַמִּשְׁפָּטִים וְהַגְּזֵרוֹת שֶׁכָּבַר נִמְסְרוּ לְרְצִים וְלְשׁוֹחֵי הַדִּין חֵם וְשָׁלוֹם, וְאִפְלוּ אִם כָּבַר יֵצְאוּ הַרְצִים מִבְּהַלִּים וּדְחוּפִים בְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת אִיזָה דִין וּמִשְׁפָּט בְּיִשְׂרָאֵל חֵם וְשָׁלוֹם, אֲנִי רַחוּם בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים, חֲמַל עַל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּזִכּוֹת הַצְּדִיקִים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁשִּׁפְטוּ וְדַנּוּ אֶת עֲצָמָן כְּרֵאוּי, וּבְזִכּוֹת כָּל הַקְּדוּשִׁים שֶׁנִּהְרְגוּ עַל קְדֻשַׁת שְׁמֶךָ, וְתִחַזֵּר (וְתִבְטֵל) וְתִטַּל וְתִקַּח מִכָּל שְׁלוּחֵי הַדִּין אֶת בַּחַת הַמִּשְׁפָּט וְהַדִּין שֶׁמִּסְרָתָ לָהֶם וְתֹאמַר לְמַלְאָךְ הַרְף יְדֶיךָ, וְיָשׁוּב חֲרַבּוּ אֶל גְּדָנָה, כִּי אַתָּה אוֹחֵז בְּיַד מִדַּת מִשְׁפָּט, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְתֹאחֲזוּ בְּמִשְׁפָּט יְדֵי", וְאִפְלוּ כְּשֶׁאַתָּה זוֹרֵק חֵץ אַתָּה יָכוֹל לְהַחְזִירָה בְּרַחֲמֶיךָ.

(ליקוטי תפילות, קכב)

הַצִּיּוֹן

הַקְּדוּשָׁה

בְּמִשְׁנַת בְּרִסְלָב